

Alueelliset kehitysnäkymät

www.temtoimialapalvelu.fi

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2015

Alueelliset kehitysnäkymät | Jouko Nieminen
2/2015 |

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Käyntiosoite Postiosoite
Aleksanterinkatu 4 PL 32 Puhelin 029 506 0000
00170 HELSINKI 00023 VALTIONEUVOSTO Telekopio (09) 1606 3666

Julkaisusarjan nimi ja tunnus
Alueelliset kehitysnäkymät
2/2015

Tekijät (toimielimestä: nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Jouko Nieminen Kehittämissiasiantuntija KEHA-keskus		Julkaisu-aika 24.9.2015
		Toimeksiantaja(t) Työ- ja elinkeinoministeriö
		Toimielimen asettamispäivä
Julkaisun nimi Alueelliset kehitysnäkymät 2/2015		
Tiivistelmä <p>Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2015 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu elo-syyskuun 2015 aikana.</p> <p>Alueilla koetaan, että talouskehitys jatkuu alavireisenä vielä lähiajat ja epävarmuus jatkuu. Heikkoja myönteisiä merkkejä on nähtävissä teollisuudessa, mutta kehityskuva on teollisuudessaakin epäyttenäinen. Kaupan ja yksityisten palvelujen näkymät ovat heikot, mikä heikentää alueilla kokonaisnäkömää. Positiivisimmat odotukset ovat suurinvestointien ansiosta Raahan, Äänekosken ja Varkauden seuduilla. Suurista kaupunkiseuduista Jyväskylän, Turun ja Helsingin seuduilla elinkeinoelämän näkymät ovat hivenen aiempaa paremmat.</p> <p>Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on tällä hetkellä 14 seutukunnassa parempi kuin vuosi sitten. Elinkeinoelämän tilanteen nähdään heikentyneen vuoden takaiseen verrattuna 20 seutukunnassa. Lähimmän puolen vuoden aikavälillä odotetaan parannusta nykyiseen nähden 14 seutukunnassa, edelleen heikentyvää kehitystä odotetaan kymmenessä seutukunnassa. Yli puolessa seutukunnista tilanteen odotetaan pysyvän nykyisellä tasollaan. Vuoden kuluttua positiiviseen kehitykseen uskotaan 45 seutukunnassa ja kolmessa seutukunnassa odotetaan näkymien heikkenevän edelleen.</p> <p>Ydinvoimalan rakennustöiden käynnistyminen on merkittävä asia Pohjois-Pohjanmaalle, varsinkin Raahan seudulle. Äänekoskelle rakentuva biotuotetehdas on Keski-Suomelle tärkeä hanke. Itä-Lapissa positiivisen kehityksen taustalla ovat puutuotetehtaan käynnistyminen ja hiihtokeskuksen avaaminen uudelleen. Varkauden seudun näkymät ovat alueella tapahtuvien investointien myötä aiempaa valoisimmat.</p> <p>Microsoftin toiminnan päättyminen synkentää työllisyyttä niin Salon seudulla kuin laajemminkin Varsinais-Suomessa. Meriteollisuuden ja lääketeollisuuden kasvu nostavat odotuksia erityisesti Turun seudulla. Maatalouden heikentynyt tilanne heijastelee useiden alueiden arvioihin selvästi. Selkeimmin tämä näkyy maitotaloudessa, jossa tuottajahinnat ovat laskeneet. Syksyn osalta maatalouden tilannetta heikentävät heikot satonäkymät.</p> <p>Työttömyys on edelleen kasvanut useimmilla alueilla, tosin aiempaa hitaammin. Työttömyyden pitkittyminen on eniten suurempi ongelma. Korkeasti koulutettujen, erityisesti vastavalmistuneiden työllistyminen on vaikeutunut.</p> <p>TEM:n yhdyshenkilö: Tieto-osasto/Toimialapalvelu/Esa Tikkanen, s-posti: esa.tikkanen(at)tem.fi puh. 050 040 5459 KEHA-keskuksen ja ELY-keskuksen yhdyshenkilö: Jouko Nieminen; jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, puh 0295 022 769</p>		
Asiasanat		
ISSN Verkkojulkaisu 2323-7678		ISBN Verkkojulkaisu 978-952-327-041-1
Kokonaissivumäärä 161	Kieli Suomi	Hinta -
Julkaisija Työ- ja elinkeinoministeriö		Kustantaja

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Besöksadress Postadress
Alexandersgatan 4 PB 32
00170 HELSINGFORS 00023 STATSRÅDET

Telefon 029 506 0000
Telefax (09) 1606 2166

Publikationsseriens namn och kod

Regionala utvecklingsutsikter
2/2015

Författare Jouko Nieminen Utvecklingsexpert Utvecklings- och förvaltningscentret	Publiceringstid 24.9.2015	
	Uppdragsgivare Arbets- och näringsministeriet	
	Organets tillsättningsdatum	
Titel Regionala utvecklingsutsikter 2/2015		
Referat <p>I översikten Regionala utvecklingsutsikter hösten 2015 ger NTM-centralerna tillsammans med viktiga regionutvecklare sin syn på regionernas och NTM-centralområdenas nuläge och utsikterna för den närmaste framtiden. Prognoserna i denna översikt har producerats under augusti–september 2015.</p> <p>Inom regionerna upplever man att den svaga ekonomiska utvecklingen och osäkerheten fortsätter ännu den närmaste tiden. Det finns svaga positiva signaler inom industrin, men också där är utvecklingsbilden varierande. Utsikterna för handeln och de privata tjänsterna är svaga, vilket försämrar helhetsbilden för regionerna. Förväntningarna är mest positiva i Brahestads, Äänekoski och Varkaus regioner tack vare stora investeringar. Av de stora stadsregionerna är utsikterna för Jyväskylä, Åbo och Helsingfors litet bättre än tidigare.</p> <p>Inom 14 ekonomiska regioner är läget för näringslivet och företagsverksamheten för närvarande bättre än för ett år sedan. Inom 20 ekonomiska regioner anses situationen för näringslivet i dag vara sämre jämfört med situationen för ett år sedan. Inom det närmaste halvåret förväntas situationen bli bättre jämfört med nuläget inom 14 ekonomiska regioner, och försämrats ytterligare inom tio ekonomiska regioner. Situationen förväntas förbli oförändrad inom mer än hälften av de ekonomiska regionerna. Om ett år förväntas positiv utveckling inom 45 ekonomiska regioner, men utsikterna förväntas bli ännu sämre inom tre ekonomiska regioner.</p> <p>Det att arbetena för att bygga kärnkraftverket inleds har en stor betydelse för Norra Österbotten, särskilt för Brahestadsregionen. Den bioproduktfabrik som ska byggas i Äänekoski är ett viktigt projekt för Mellersta Finland. Bakom den positiva utvecklingen i Östra Lappland ligger öppnandet av en ny träproduktfabrik och återöppnandet av ett skidcentrum. Utsikterna för Varkaus-regionen är ljusare än tidigare tack vare de investeringar som görs inom regionen.</p> <p>Nedläggningen av Microsofts verksamhet försämrar sysselsättningsläget inom både Saloregionen och Egentliga Finland i övrigt. Tillväxten inom marinindustrin och läkemedelsindustrin höjer förväntningarna särskilt inom Åboregionen. Den försämrade situationen inom jordbruket återspeglas klart i prognoserna för flera regioner. Detta syns tydligast inom mjölkproduktionen där producentpriserna har sjunkit. När det gäller hösten försämrats situationen inom jordbruket av de dåliga skördeutsikterna.</p> <p>Arbetslösheten har ökat ytterligare inom de flesta regioner, dock långsammare än tidigare. Det att arbetslöshetsperioderna tenderar att bli längre är ett allt större problem. Det har blivit svårare för de högtutbildade, särskilt sådana som nyligen utexaminerats, att få arbete.</p> <p>Kontaktperson vid ANM: Avdelningen för kunskapshantering/Branschtjänst/ Esa Tikkanen, e-post: esa.tikkanen@tem.fi, tfn 050 040 5459 Kontaktperson vid Utvecklings- och förvaltningscentret och närings-, trafik- och miljöcentralen: Jouko Nieminen, e-post: jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, tfn 0295 022 769</p>		
Nyckelord		
ISSN Verkkojulkaisu 2323-7678	ISBN Verkkojulkaisu 978-952-327-041-1	
Sidoantal 161	Språk Finska	Pris -
Utgivare Arbets- och näringsministeriet		Förläggare

Sisällysluettelo

Taustaa.....	7
Yhteenveto	8
Uudenmaan ELY-keskus	12
Helsingin seutukunta.....	30
Raaseporin seutukunta	30
Porvoon seutukunta	30
Loviisan seutukunta.....	31
Varsinais-Suomen ELY-keskus	32
Turun seutukunta	41
Salon seutukunta.....	41
Loimaan seutukunta	41
Vakka-Suomen seutukunta	42
Turunmaan seutukunta	42
Satakunnan ELY-keskus	43
Porin seutukunta	50
Rauman seutukunta	50
Pohjois-Satakunta	50
Pirkanmaan ELY-keskus	52
Tampereen seutukunta	60
Etelä-Pirkanmaan seutukunta	60
Ylä-Pirkanmaan seutukunta	61
Lounais-Pirkanmaan seutukunta.....	61
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	61
Hämeen ELY-keskus.....	63
Lahden seutukunta.....	69
Hämeenlinnan seutukunta.....	69
Riihimäen seutukunta.....	69
Forssan seutukunta.....	70
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	71
Kouvolan seutukunta.....	80
Kotkan-Haminan seutukunta	80
Imatran seutukunta.....	80
Lappeenrannan seutukunta.....	81
Etelä-Savon ELY-keskus	82
Mikkelin seutukunta.....	89
Pieksämäen seutukunta.....	89
Savonlinnan seutukunta.....	89
Pohjois-Savon ELY-keskus.....	91
Kuopion seutukunta.....	96
Varkauden seutukunta.....	96
Ylä-Savon seutukunta	96
Koillis-Savon seutukunta	97
Sisä-Savon seutukunta	97
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	98
Joensuun seutukunta	103
Keski-Karjalan seutukunta.....	104
Pielisen Karjalan seutukunta	104

Keski-Suomen ELY-keskus	105
Jyväskylän seutukunta	114
Jämsän seutukunta	115
Keuruun seutukunta	115
Joutsan seutukunta	115
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	116
Äänekosken seutukunta	116
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	117
Seinäjoen seutukunta.....	123
Suupohjan seutukunta.....	123
Järviseedun seutukunta	123
Kuusiokuntien seutukunta	124
Pohjanmaan ELY-keskus	125
Vaasan seutukunnat.....	129
Kyrönmaan seutukunnat	130
Sydösterbotten (Suupohjan rannikkoseutu).....	130
Pietarsaaren seutukunta	130
Kaustisen seutukunta	131
Kokkolan seutukunta.....	131
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	132
Oulun seutukunta	138
Koillismaan seutukunta	139
Raahen seutukunta	139
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta.....	140
Ylivieskan seutukunta.....	140
Kainuun ELY-keskus	142
Kajaanin seutukunta.....	148
Kehys-Kainuun seutukunta	149
Lapin ELY-keskus	150
Rovaniemen seutukunta.....	157
Kemi-Tornion seutukunta.....	157
Torniolaakson seutukunta.....	158
Itä-Lapin seutukunta.....	158
Tunturi-Lapin seutukunta.....	158
Pohjois-Lapin seutukunta.....	159
Liite 1 Keskeisiä tilastotietoja, koko maa, ELY-keskukset ja seutukunnat	160

Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2015 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys ELY-keskusalueiden ja seutukuntien¹ nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia.

Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden elokuussa ja osin vielä syyskuun alkupuolella. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta sekä työttömyyden määrä ja rakenne. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja ELY-keskuksen kohdalla plusmiinusarvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan. ELY-keskusten vastuutahot katsauksen laatimisessa ovat olleet:

Uusimaa	tutkija Jouni Nupponen
Varsinais-Suomi	työmarkkina-analyytikko Juha Pusila
Satakunta	ylivohtaja Marja Karvonen, tutkija Merja Mannelin
Pirkanmaa	ennakointiasiantuntija Juha Salminen
Häme	erikoissuunnittelija Markku Paananen
Kaakkois-Suomi	erikoistutkija Tarja Paananen
Etelä-Savo	kehityspäällikkö Marja Aro
Pohjois-Savo	strategiapäällikkö Juha Kaipainen
Pohjois-Karjala	johtava asiantuntija Pekka Myllynen
Keski-Suomi	kehitysjohtaja Eija Heinonen
Etelä-Pohjanmaa	strategiapäällikkö Timo Takala
Pohjanmaa	suunnittelija Teemu Saarinen
Pohjois-Pohjanmaa	asiantuntija Jarkko Pietilä
Kainuu	erikoissuunnittelija Leena Meriläinen
Lappi	strategiapäällikkö Tuija Ohtonen, tutkija Tuula Uusipaavalniemi, toimialapäällikkö Heino Vasara

Katsauksen koostamisesta ja laadintaprosessin koordinaatiosta on vastannut kehittämisasiantuntija Jouko Nieminen KEHA-keskuksesta.

¹ Vuoden 2014 alusta alkaen seutukunnat lakkautettiin virallisena aluejakona, mutta tilastollisena alueluokituksena seutukuntaa käytetään vielä toistaiseksi.

Yhteenveto

Alueilla koetaan, että talouskehitys jatkuu alavireisenä vielä lähiajat. Keväällä koettiin jo, että pahin alkaisi olla takana, mutta epävarmuus on jatkunut edelleen. Heikkoja myönteisiä merkkejä on nähtävissä teollisuudessa, mutta kehityskuva on teollisuudessakin epäyhtenäinen. Kotimarkkinoihin tukeutuvien kaupan ja yksityisten palvelujen näkymät ovat heikot, mikä heikentää alueilla kokonaisnäköä.

Alueellisesti positiivisimmat odotukset ovat Raahen, Äänekosken ja Varkauden seuduilla. Suurista kaupunkiseuduista Jyväskylän, Turun ja Helsingin seuduilla elinkeinoelämän näkymät ovat hivenen aiempaa positiivisemmat.

Työttömyys on edelleen kasvanut useimmilla alueilla, tosin aiempaa hitaammin. Työttömyyden pitkittyminen on entistä suurempi ongelma. Korkeasti koulutettujen, erityisesti vastavalmistuneiden, työllistyminen on vaikeutunut.

Turvapaikanhakijoiden määrän nopea kasvu aiheuttaa alueille uusia haasteita.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on **tällä hetkellä** 14 seutukunnassa² parempi kuin vuosi sitten. Elinkeinoelämän tilanteen nähdään heikentyneen vuoden takaiseen verrattuna 20 seutukunnassa ja vuoden takaisella tasolla ollaan 30 seutukunnassa. **Lähimmän puolen vuoden aikavälillä** odotetaan parannusta nykyiseen nähden 14 seutukunnassa, edelleen heikentyvää kehitystä odotetaan kymmenessä seutukunnassa. Yli puolessa seutukunnista tilanteen odotetaan pysyvän nykyisellä tasolla. **Vuoden päähän** ulottuvissa arvioissa on jonkin verran enemmän toiveikkautta. Positiivista kehitystä odotetaan 45 seutukunnassa ja ainoastaan kolmessa seutukunnassa odotetaan näkymien heikkenevän edelleen.

Pyhäjoen ydinvoimalan rakennustöiden käynnistyminen on merkittävä piristysruiske Pohjois-Pohjanmaalle, varsinkin Raahen seudulle. Raahen seudun myönteisyys perustuu osittain myös terästehtaan investointeihin.

Äänekoskelle rakentuva biotuotetehtas on Keski-Suomelle tärkeä hanke, jonka myötä varsinkin Äänekosken seudulla näkymät ovat hyvät pitkälle tulevaisuuteen.

Itä-Lapissa on nähtävissä käänne parempaan niin elinkeinoelämän kuin työllisyydenkin suhteen. Keskeisimmät syyt ovat Lappi Timber Oy:n puutuotetehtaan käynnistyminen ja Suomen hiihtokeskuksen avaaminen uudelleen. Vaikka työttömyys onkin kääntynyt laskuun, on Itä-Lapin työttömyys edelleen seutukuntien korkein.

Varsinais-Suomessa seutukuntien väliset kehityserot syvenevät. Salossa Microsoftin toiminnan päättyminen synkentää entisestään työllisyyttä niin Salon seudulla kuin laajemminkin Varsinais-Suomessa. Toisaalta meriteollisuuden vahva tilauskanta sekä lääketeollisuuden kasvu nostavat odotuksia erityisesti Turun seudulla.

Pohjois-Savossa Varkauden seudun näkymät ovat suurinvestointien myötä valoisammat kuin aikoihin. Varkaudessa on meneillään investointi hienopaperikoneen muuttamiseksi.

---

2 Manner-Suomessa on 67 seutukuntaa

si kartonkituotantoon ja samalla myös investoidaan rakennustuote-elementtien tuotantolinjaan. Toinen iso investointi alueella on jätevoimalan rakentaminen.

Maatalouden tilanne on heikentynyt selvästi. Selkeimmin tämä näkyy maitotaloudessa, jossa tuottajahinnat ovat laskeneet. Syksyn osalta tilannetta heikentävät heikot satonäkymät. Maatalouden rakennemuutos jatkuu voimakkaana, maatilojen määrä vähenee ja samalla yksikkökoot kasvavat.

Kaupan alan näkymät ovat edelleen heikot ja alan työpaikat vähenevät edelleen. Keskeisimmät kaupan alan investoinnit painottuvat pääkaupunkiseudulle.

Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

Työttömyyden kasvu jatkuu useimmilla seuduilla edelleen, tosin hieman aiempaa hitaampana. Vaikka muutamilla alueilla on nähtävissä kokonaistyöttömyyden lievää alenemista, pitää työttömyyden rakenteen vaikeutumisen useimmat arviot miinusmerkkisinä. Työttömyyden arvioidaan olevan tällä hetkellä vaikeampi kuin viime vuonna 56 seutukunnassa. Samalla tasolla kuin vuosi sitten ollaan seitsemässä seutukunnassa ja neljässä seutukunnassa työttömyyden arvioidaan helpottuneen.

Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan edelleen vaikeutuvan 35 seutukunnassa ja parantuvan ainoastaan viidessä seutukunnassa. Ensi vuoden syksyä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehityksen uskotaan 20 seutukunnassa, nykyiseen verrattuna heikompaan kehitykseen uskotaan edelleen 14 seutukunnassa.

Työttömyyden pitkittyminen on suuri huolen aihe eri puolilla maata ja pitkäaikaistyöttömyys tulee vielä kasvamaan. Työllisyysmäärärahojen riittävyydellä on tärkeä rooli pitkäaikaistyöttömyyden kasvun hillitsemisessä. Monilla alueilla on korkeasti koulutettujen työttömyys kasvanut entisestään.

Työvoiman ikärakenteesta johtuen työmarkkinoilta poistuu lähivuosina runsaasti työvoimaa. Työvoiman kysyntä perustuukin monilla alueilla pääosin eläkepoistuman korvaamiseen. Työvoiman liikkuvuuden edistäminen on entistä tärkeämpää niin työttömyyden alentamisen kuin osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisen kannalta.

Uudenmaan ELY-keskus

Helsingin sk	6 kk	Loviisan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	-	Työttömyys	-

©Karttakeskus, Lupa N0360

Raaseporin sk	6 kk	Porvoon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-	Työttömyys	-

Uudellamaalla asui vuoden 2014 lopussa 1 604 761 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 19 288 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 100 190 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 12,1 %..

Uudenmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uudenmaan ELY-keskuksen alue muodostuu Uudenmaan neljästä seutukunnasta, jotka ovat Helsingin, Raaseporin, Porvoon ja Loviisan seutukunnat. ETLAn arvion mukaan Suomen BKT:sta Uudenmaan osuus on kuluvana vuonna noin 37 %. Vastaavasti yritystoiminnan tavaraviennistä Uudenmaan osuus on kolmannes ja – tuonnista peräti 60 %. Vuonna 2014 Uudenmaan yrityskanta oli 117 930, mikä oli kolmasosa koko maan yrityskannasta.

Väestöllinen huoltosuhde eli alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden määrä 100 työikäistä kohden on kuluvana vuonna 50,3. Vuoteen 2020 mennessä luvun arvioidaan alueella nousevan lähes neljä prosenttiyksikköä (54,1). Vuoteen 2020 väestön lukumäärän ennakoitaan kasvavan nykyisestä 4,7 %, kun koko maassa kasvun ennakoitaan suhteellisesti olevan vaatimattomampi (2,3 %). Koko maan väestöstä asuu kuluvana vuonna Uudellamaalla noin 30 %. Uudenmaan väestönlisäys vuonna 2014 oli 18 183, josta nettomaahanmuuttoa oli 6 993, luonnollista väestönlisäystä 6 388 ja kuntien välistä nettomuuttoa 4 802. Väestönlisäyksestä pääkaupunkiseudun osuus vuonna 2014 oli 88 %.

Vaikka Uusimaa on Suomen mittakaavassa tiheään asuttu (174 henkeä/km²), on tämä maailman muihin metropoleihin verrattuna varsin vaatimaton luku. Pääkaupunkiseudulla-kin asuinrakentaminen on alun perin ollut varsin löyhää ja täydennysrakentaminen olisikin välttämätöntä, jotta alueelle saadaan osaavaa työvoimaa. Myöskään radanvarsien kuntien tonttien hyödyntäminen ei ole ollut tarpeeksi tehokasta, kun juuri näille alueille tarvittaisiin lisää kohtuuhintaista asuintuotantoa. Ongelmana ovat myös usein kehyskuntien riittämättömät joukkoliikenne yhteydet suurimmille työssäkäyntialueille, sillä vain reilu kolmasosa Uudenmaan ELY-keskuksen alueen kunnista on junaradan varrella.

Alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea, yksistään korkeakouluja ja yliopistoja Uudellamaalla on seitsemän joista suurimmat ovat Aalto-yliopisto, Helsingin yliopisto ja Svenska handelshögskolan. Näistä Helsingin yliopisto on useissa listauksissa arvioitu maailman sadan parhaimman korkeakoulun joukkoon. Korkeasti koulutettuja onkin reilu neljännes aikuisikäisestä väestöstä. Ongelmana kuitenkin on jo pitempään ollut että korkeakouluista valmistuneet jäävät vaille työpaikkaa. Lisäksi irtisanomiset kohdistuvat yhä enemmän toimialoille, joissa asiantuntijatasen työtehtävien osuus on keskimääräistä suurempi. Syrjäytyminen ei alueella ole pelkästään nuorten ja ikääntyneiden ongelma, vaan korkeasti koulutettujen tilanne alkaa olla yhtä lailla ongelmallinen.

Uudenmaan yritysten toimialarakenne on alueellisesti eriytynyt. Palvelusektori, kauppa mukaan lukien, on suurin työllistäjä koko Uudellamaalla. Jalostus on tärkeää pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Itäinen ja läntinen Uusimaa ovat vahvoja teollisuusalueita, selvästi teollisempia kuin Suomi keskimäärin.

Rakentaminen on melko suuri toimiala Kuuma-seudulla (Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti). Kuuma-alueita ja pääkaupunkiseutua yhdistää tukkukappi suurena työllistäjänä. Pääkaupunkiseutu on vahvasti erikoistunut informaatioon ja viestintään sekä rahoitus- ja vakuutus toimintaan kuten metropolit maailmalla tyypillisesti ovat.

Uudenmaan sisämaan logistiikka-alueet ovat keskittyneet vahvimmin Kehä III:n ja Lahdentien varrelle. Vantaan, Keravan ja Sipoon alueet ovat vahvistuneet viime vuosina, samoin kuin Hyvinkään- Riihimäen alue. Sipoon merkitys tulee kasvamaan kun Inex Logistiikan varastotoiminnat kokonaisuutensa siirtyvät Espoon Kerasta Sipooseen. Vastaavasti satamatoiminnan keskittymiä ovat Helsinki, Hanko, Porvoo, Loviisa sekä Inkoo. Yksistään Helsingin ja Hangon satamien kautta kulkee Suomen merirahdista (tuonnin ja viennin yhteismäärä) tonneissa mitattuna viidennes. Porvoon satamasta lähtevät petrokemiantuotteet, merkittävimpänä Neste Oyj:n polttonesteet.

Teknologiateollisuus (kone- ja metalliteollisuus, elektroniikka- ja sähköteollisuus, tietotekniikka-ala, suunnittelu ja konsultointi)

Teknologiateollisuudessa henkilöstön määrä ja yritysten liikevaihto on Suomessa tip-punut jyrkästi vuoden 2008 luvuista. Alan isot irtisanomiset ovat vaikuttaneet myös Uudellamaalle. Uudenmaan tilannetta on auttanut se että kasvualojen, tietotekniikka-alan sekä (elektroniikkateollisuuden) terveysteknologian suhteellinen osuus teknologiateollisuuden liikevaihdosta on huomattavasti koko maata suurempi. Teknologiateollisuudessa Uudenmaan tilanne poikkeaa valtaosasta muuta maata sikäli että alueen yritykset eivät saa aluetukea, mikä osaltaan vääristää alan kilpailua. Aluetukien poistaminen tai edes lieventäminen mahdollistaisi tasapäisen kilpailun näille globaaleilla markkinoilla toimiville yrityksille.

Cleantech ja biotalous

Cleantechin markkinoiden iso trendi saattaa lähitulevaisuudessa olla kuluttajien roolin muuttuminen energian ostajista myös tuottajiksi. Tällä hetkellä sähkön pientuotanto alkaa nykyisellään jo olla kannattavaa silloin kun sillä pystytään korvaamaan ostosähköä. Vallitseva verotus ja sähkönsiirron hinta tällä hetkellä tekevät myynnin kannattamattomaksi.

Asumisen jäteveden puhdistamisessa syntyy sivutuotteena lietettä ja biokaasua. Liete jatkojalostetaan mullaksi ja kaasu hyödynnetään energiana (esim. Viikinmäen jätevesipuhdistamo). Ämmässuolle ollaan perustamassa materiaalitehokasta yrityskeskittymää, jossa haetaan mm. keinoja jätteenpolton tuhkan ja kuonien hyödyntämiseen maarakentamisessa. Tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla muodostuvasta sekajätteestä kierrätetään arviolta 40 %. Vallitseva pääkaupunkiseudun jätehuoltomääräys edellyttää lasin ja metallin keräyksen sekä erillislajittelun 20 asunnon ja kartongin erillislajittelun yli 10 asunnon taloyhtiöissä. Vuoden 2016 alkaen asukkailla on mahdollisuus muovipakkausten kierrättämiseen.

Biohajoavien jätteiden kaatopaikkakielto ohjaa jatkossa orgaanisen jätteen pääasiassa kierrätykseen ja energian hyödyntämiseen. Esim. ruuasta voidaan valmistaa biokaasua ja vuodessa tuotanto on 84 GWh, mikä vastaa arviolta 8 000 henkilöauton liikennöinnin kapasiteettia.

Biotalous on käynnissä muutama pilotti Uudellamaalla, kuten Porvoon Bioteollisuuspuisto sekä VTT:n Bioruukki Espoossa. Merkittävintä liiketaloudellisesti toiminta on isoissa elintarviketehtaissa, sekä suurimpien lääkeyritysten ja rakentamisen (biopohjaiset tuotteet, kuten puu) ratkaisuihin. Esimerkkinä jälkimmäisistä ovat mm. Espoon Tapiolaan valmistuva Suomen suurin puukerrostalo sekä Vantaan asuntomessualueelle valmistuneet puutalot.

Uusiutuvan energian lähitulevaisuuden mahdollisuudet ja energiatehokkuus

Kunnianhimoisin hanke Uudellamaalla on Espoossa, sillä Otaniemessä on meneillään pilottihanke geotermisen lämpövoimalan porauksesta tavoitteena saavuttaa 7 kilometrin syvyys. Parhaimmillaan laitos voi tuottaa geolämpöä 40 megawatin teholla, mikä vastaa 10 % Espoon kaukolämmön tarpeesta. Tavoitteeksi on asetettu että voimala olisi käyttövalmiina vuonna 2017.

Useissa pienissä kunnissa Uudellamaalla esteenä uusiutuvan energian edistämiseksi edelleenkin on taloudellisten resurssien rajallisuus ja kilpailutusprosessien raskaus erilaisten pilottiprojektien toteuttamiseen. Energiatehokkuuden lisäämisen osalta Uudellamaalla

on valtava potentiaali esim. lauhdelämmön hyödyntämisen, teollisuuden ylijäämälämmön, sekä teollisuusuunien säästöpotentiaalin osalta. Biokaasun merkitys on suhteellisen merkittävä, sillä Gasumin myötä jalostus ja myyntimäärät ovat nousseet nopeasti. Tuulivoimassa teknologia on halventunut viime vuosien aikana nopeasti, mutta Uudellamaalla on tiettyjä esteitä toiminnan laaja-alaiselle toteutukselle.

Rakentaminen ja asuntopula

Rakentamisen osalta vallitsee epäsymmetrinen tilanne, samaan aikaan kun pk-seudulla on tyhjää toimitilaa runsaasti, rakennetaan valtavalla volyymilla, paraikaa 200 000 neliometriä, uutta. Yksistään pääkaupunkiseudulla tyhjää toimitilaa on 160 000 neliometriä, mikä on 1,5 kertaa enemmän kuin Uudenmaan suurimman kauppakeskuksen Itiksen vuokratavien liiketilojen pinta-ala.

Vanhoja ostoskeskuksia puretaan yhä enemmän uudistuotannon tieltä. Kannelmäki ja Pitäjänmäki Helsingissä, Vantaalla Tikkurila, Veromies sekä Hakunila sekä Lohjalla Sokoksen kiinteistö ovat tuoreimpina listalla. Haasteena muuntorakentamisen kalleuden lisäksi on vallitseva kankeahko kaavamenettely, minkä johdosta projektien läpimeno kestää useita vuosia.

Se miten kunnat alueella toteuttavat valtion asuntorakentamisen tavoitteet, tulee lähitulevaisuudessa olemaan haasteellista. Espoossa Suurpelto on esimerkki siitä, että alueen rakentamissuunnitelmat voivat pitkälti epäonnistua esim. epärealistisen työpaikkatavoitteen (tavoitteeksi asetettiin karkeasti Ruoholahden kokoinen yrityskeskittymä), kehnon maaperän ja jokseenkin heikkojen liikenneyhteyksien vuoksi.

Lähivuosien aikana vanheneva väestö tulee vähintäänkin ylläpitämään, ja todennäköisesti jopa lisäämään senioriasuntojen rakentamista. Tällä hetkellä palvelutaloja rakennetaan mm. Espoon Leppävaaraan, Porvooseen ja Vihtiin. Vastaavasti Siuntioon ollaan suunnittelemassa seniorikylää, jossa yhdistetään tavalliset asunnot ja palveluasunnot uudella pehmeän siirtymisen ns. Virkkula-konseptilla.

Vahvasti nettomuuttovoittoisena alueena etenkin pääkaupunkiseudun asuntojen kysynnän kasvu jatkaa kasvuaan. Asuntorahastot ja ulkomaalaiset pääomasijoittajat kohdentavat ostot pääasiassa Uudellemaalle varmojen vuokratuottojen ansiosta. Vuokra-asuntojen kysyntää tulee jatkossakin kasvattamaan omistusasuntojen korkea hintataso yhdistettynä: 1. työttömyyteen, 2. matalapalkkaisuun työpaikkoihin, sekä 3. epävarmuuteen tulevaisuuden tuloja kohtaan. Tällä hetkellä omistusasuntojen hinnat ovat Uudellamaalla arviolta kolmanneksen kalliimpia kuin muualla maassa ja tämä ero tulee todennäköisesti kasvamaan.

Matkailuklusteri

Uudellamaalla on valtava potentiaali matkailijoiden määrän kasvattamiselle. Alueelta löytyy urbaania sykettä, erämaajärviä, saaristo ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Lisäksi Uudellamaalla sijaitsee kolme kansallispuistoa, Tammisaaren saaristo, Nuuskio ja Sipoonkorpi, joiden tunnettavuutta ja markkinointia tulisi nykyisestään lisätä.

Oleellisia tekijöitä matkailualan liikevaihdon ja siten alan työllisyyden kannalta tulee lähitulevaisuudessa olemaan, miten eri kuntien kenties liiaksi toisistaan eriytyneet matkailustrategiat saadaan sovitettua yhteen esim. VisitFinlandin matkailustrategian kanssa. Eri-

tyisesti pääkaupunkiseudulla haasteena on aasialaisten Suomen kautta muualle maailmaan lentävien matkustajien jääminen alueelle. Mm. Visit Finland sekä Finnair panostavatkin voimakkaasti tähän ns. stopover -strategiaan. Onnistuessaan tämä saattaa lisätä vähintään kymmenillä miljoonilla Uudenmaan matkailutuloja. Ongelmana on että markkinoitiin käytettävissä olevat resurssit ovat varsin rajalliset. Tämä ongelma pätee matkailu-alalla yleisemmälläkin tasolla.

Seniorimatkailejiin panostaminen tulee yhä tärkeämmäksi. Paitsi että määrä kasvaa, on ryhmän käyttämä rahamäärä matkoissa jopa työssäkäyvää suurempi. Näin ollen Uudellamaalla täytyy pystyä tarjoamaan tälle asiakasmäärälle hyviä kokemuksia. Sosiaalisen median myötävaikutuksella jaetaan matkakokemuksia ja tällä voi olla odottamattoman suuri markkina-arvo

Matkustajaliikenteessä Helsingin sataman volyymit ovat jopa eurooppalaisessa vertailussa todella merkittävät. Eurostatin vuoden 2013 tilastojen mukaan Euroopan satamista ainoastaan Britannian Dover ylittää liikennemäärältään Helsingin lukemat. Tämän valossa onkin hämmästyttävää, miten pääkaupunkiseudun ja koko Uudenmaan matkailutulot eivät ole nykyistä suuremmat.

Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla ongelmana on, että alueelta puuttuu kansainvälisen tason vetonaula. Tällainen voisi olla esim. Guggenheim-museo, jonka rakentaminen on toistaiseksi jäissä projektin mm. rahoituksen erimielisyyksien osalta. Toisaalta ajattelumallina voi myös olla ns. pieni on kaunista, jolloin lisätään tunnettuutta esim. ravintolapäivien, erilaisiin festivaalien, puhtaan luonnon ym. teemojen ympärille. Muualla Uudellamaalla kasvualueita ovat lähitulevaisuudessa mm. Hanko ja Porvoo, joista etenkin jälkimmäisessä onkin jo nyt pystytty hyödyntämään ulkomaalaisten matkailijoiden potentiaali.

Hotellien hintatasossa ei Uudellamaalla ole muihin Pohjoismaiden metropoleihin verrattuna kilpailuetua. Toisin kuin muualla Euroopassa, on ongelmana alueella että viikonloppuisin ja etenkin eurooppalaisten matkailijoiden loma-aikaan palveluita on saatavilla varsin rajoitetusti. Eri näkökulmista tarkasteltuna syitä tähän voivat olla korkeat työvoimakustannukset, alan epäsäännölliset työajat tai pula osaavasta työvoimasta.

Teollisuus

Vaikka Uusimaa on kaikkiaan varsin palveluvetoinen, on teollisuuden merkitys bruttoarvonlisäyksessä edelleenkin huomattava. Tehdasteollisuuden investoinnit kuluvan vuoden aikana jonkin verran kasvamaan, mutta nämä eivät Elinkeinoelämän keskusliiton (jatkossa EK) investointiedustelun mukaan riitä korvaamaan pääomakannan odotettua kulumista.

Vaikka robottien ja niiden mukana automatisoinnin sekä digitalisaation merkitys on lisääntynyt teollisuudessa, on Uudellamaalla joissakin tuotantolaitoksissa osoittautunut toimivaksi robottien ja ihmistyövoiman saumaton yhteistyö. Robottien käyttöönotto ja lisääminen tuotantolinjoilla eivät ole välttämättä vähentäneet työvoiman tarvetta. Tämä voi olla heikko signaali sen suuntaan, että alueen teollisten työpaikkojen määrä nykyisestäään ei ainakaan lyhyellä aikavälillä välttämättä vähene samalla volyymillä kuin vuosien 2006-2014 välisenä aikana.

Teollisen Internetin ja Big datan hyödyntämisessä ollaan Uudenmaan teollisissa yrityksissä paljon jäljessä esim. Saksaa, vaikka yksinomaan teollisuuden T&K menoista noin nel-

jännes menee teollisen Internetin kehittämiseen. Lähitulevaisuuden toimintamallina tulee todennäköisesti olemaan laajemminkin Uudellamaalla esimerkiksi ohjelmistoalan startup –yritysten asiantuntijoiden ja teollisuuden toimijoiden yhteistyö. Tätä on jo pienimuotoisesti Uudellamaalla kokeiltu. Todennäköisesti sensoriteknologian halpeneminen tulee pk-yrityksissä lähitulevaisuudessa lisäämään teollisen Internetin hyödyntämistä.

Kauppan ala

Nykyisen hallituskauden aikana on tehty periaatepäätös, että kauppojen aukioloaikojen aikarajoitukset tullaan poistamaan. Mikäli hallitus toteuttaa fiskaalisen devalvaation (ts. työnantajamaksuja tarkistetaan alaspäin ja mahdollisesti arvonlisävero vastavasti korotetaan), tulee tämä mahdollisesti ainakin osittain vaikuttamaan negatiivisesti myyntivolyymeihin.

Suuria, täyden palvelun viihde- ja elämyspalvelua tarjoavat kauppakeskuksia laajennetaan usealla alueella (mm. Tikkurilan Dixi, Espoon Iso Omena ja Ainoa), samoin rakenteilla on paljon uutta (mm. Niittykummun metrokeskus sekä Lauttasaaren ostoskeskus). Ulkomaalaisten pääomasijoittajien omistus Uudenmaan merkittävimmissä kauppakeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, on kasvamaan päin. Uudet kauppakeskukset ovat finanssikriisistä huolimatta pitäneet vuokratasonsa varsin joustamattomana. Tämän johdosta valtaosa liikkeistä on suurten, maksuvalmiiden ketjujen hallussa. Kansainvälisten ketjujen määrä tulee kauppakeskuksissa lähitulevaisuudessa varmuudella lisääntymään. Vantaan Kivistön, vasta suunnitteluvaiheessa olevan, kauppakeskuksen vuokralaisiksi on jo ilmoittautunut kansainvälisiä ketjuja, joita Suomessa ei vielä aikaisemmin ole ollut. On tosin odotettavissa että uusien kauppakeskusten määrä ei vastaisuudessa tule kasvamaan nykyisenlaisesti. Esim. Helsingin kaupunki on jo linjannut, että ainakaan lähitulevaisuudessa hankkeille ei tulla kaavoittamaan uusia tontteja.

Vanhoja, 70–80-luvulla rakennettuja, ostoskeskuksia tullaan Uudellamaalla kannattamattomia purkamaan myös lähitulevaisuudessa. Pienillä erikoisliikkeillä onkin haasteellinen tilanne, siirretäänkö toiminta kenties myyntivolyymeiltaan suurempiin, nykyaikaisiin täyden palvelun kauppakeskuksiin, lopetetaanko toiminta kannattamattomina vai siirrytäänkö kohti verkkokauppaa, jossa kilpaillaan globaalien jättien kanssa. Parhaiten pienet erikoisliikkeet pärjäävät paikkakunnilla, joilla turistivirrat ovat säilyneet korkeina. Kesäaikaan tällaisia ovat erityisesti Porvoo ja Hanko.

Saksasta tullut Smart Shopping -trendi, (jossa hintatietoiset kuluttajat etsivät hyvälaatuisia, arvokkaitakin hyödykkeitä parhaaseen mahdolliseen hintaan ja parhailla tuotearvioilla) tulee todennäköisesti lisääntymään jatkossa. Tämä on yksi merkittävimmistä syistä, minkä johdosta verkkokauppa aiheuttaa jo nyt ja jatkossakin suuren haasteen alueen kivijalkakaupoille.

Pk-yritysten toimintamahdollisuudet

Uudellamaalla pk-yritysten investointien taso on arviolta 15 % alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 2007. Pk-yrityksillä ongelmana on ollut pankkikeskeinen rahoitusjärjestelmä. Pankkirahoituksen saanti on vakavaraisuusjärjestelmän johdosta edelleen paitsi kalliimpaa, niin myös hankalampaa kuin muutama vuosi sitten. Näyttää kuitenkin siltä pankkien yritysluot-

tokanta on ollut kuluvan vuoden aikana nousussa ja ongelmaluotot eivät ole olleet kasvussa. Näin ollen yritysluottoja on allokoitu enemmän myös aloittaville yrityksille.

Muut rahoituslähteet kuten joukkolainat, sekä paljolti yksityiseen Euroopan strategisten investointien rahasto saattavat lähitulevaisuudessa olla varsin merkittävä piristysruiske pk-yrityksille. Suurin yksittäinen sijoittajien ja (voimakkaasti kasvuhakuisten) startup -yritysten kohtaaminen Suomessa, Slush, on kasvanut jo globaalissa mittakaavassakin massiiviseksi tapahtumaksi. Tämän vuoden marraskuussa tilaisuus järjestetään jälleen Helsingissä ja on odotettavissa että edellisvuoden 750 sijoittajan ja 3 500 yrityksen määrä kasvaa entisestään. Uusimaalaiset innovatiiviset startup -yritykset saavat jälleen mainion tilaisuuden esitellä bisnesmallejaan.

Kasvuhakuisilla yrityksillä mahdollisuus pääomarahoitukseen on isoilla markkina-alueilla, kuten Yhdysvalloissa ja Aasiassa huomattavasti parempi kuin Uudellamaalla. Nähtäväksi jää, kuinka monessa esim. tietotekniikka-alan yrityksessä pääkonttori lopulta säilyy Suomessa. Ainakin Supercellin tapaus on osoittanut, että Uudenmaan korkea teknologiaosaaminen ja tätä myöten myös työpaikat voivat säilyä alueella, vaikka omistus siirtyykin ulkomaille.

Tuoreimman saatavilla olevan tiedon mukaan (aikavälillä 2010-2013) Uudenmaan osuus kasvuyritysten määrästä oli 45 % (360 yritystä). Toisin kuin koko maassa, Uudenmaan kasvuyritysten määrä on ollut em. ajanjaksolla reippaassa 17 % nousussa. Peräti 64 % alueen kasvuyrityksistä oli vuonna 2013 palvelualueilla

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Pk-yritysbarometrin syksyn 2015 kyselyssä Uudenmaan suhdannenäkymät ovat jo huomattavasti paremmat kuin keväällä. Tasan puolet (50 %) vastanneista yrityksistä arvioi suhdanteiden oman yrityksen kannalta pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana. Vastavasti suhdanteiden arvioi paranevan 28 % ja huononevan 22 %. Näin ollen suhdannenäkymiä kuvaava saldoluvuksi tuli 6 %, kun se vielä keväällä oli -5 %.

Eri osatekijöiden suhdanteita arvioitaessa materiaalien hintojen nousuun uskotaan Uudellamaalla (saldoluku 43 %) perusteella yleisimmin. Myös palkkakustannusten kasvuun (saldoluku 33 %) ja lopputuotteiden tai palveluiden hintojen nousuun (saldoluku 27 %) uskovia on selkeästi enemmän kuin niiden laskuun uskovia.

Palvelut

Palvelualueiden suhdannetilanne on muita aloja parempi. Palvelualueiden työnantajien (PALTA) tietojen mukaan liikevaihto kasvoi koko maassa kuluvan vuoden huhti-kesäkuussa vajaat kolme prosentti. Koko vuoden liikevaihdon ennakoitaan kasvavan saman verran. Tämä vastannee pitkälti myös Uudenmaan tilannetta. Työllisten määrän ei PALTA ennusteesaan odota juuri lisääntyvän. Viennin osuus palvelualan liikevaihdosta on 27 % ja tämä tulee kasvamaan mm. tietotekniikka-alan voimakkaan kasvun myötä. Kuluvan vuoden ensimmäisellä kvartaalilla palvelualan yrityksiä perustettiin Uudellamaalla 1840 kappaletta, mikä on 59 % kyseisellä ajanjaksolla aloittaneista yrityksistä. Vuoden 2013 Tilastokeskuksen tietojen mukaan Uudenmaan osuus Suomen palvelualueiden liikevaihdosta oli 55 % ja

henkilöstöstä 44 %. Uudellamaalla yksityisen sektorin työllisistä 46 % työskenteli vuonna 2013 palvelualoilla.

Logistiikka-alalla PALTA ennakoi liikevaihdon ja työllisten määrän kuluvaan vuoteen aikaan vähentyvän. Uudellamaalla on tilanne hiukan parempi, sillä alueen satamien kontti, rekka ja trailerimäärät olivat tammi-kesäkuussa lievässä kasvussa. Ulkomaankaupasta merikuljetusten osuus on 83 %, joten erityisesti Uudenmaan satamien merkitys on paitsi alueellisesti, niin myös koko maan mittakaavassa merkittävä. Kuten Helsingissä myös Hangossa tammi-kesäkuussa konttimäärät ovat olleet kasvussa. Tosin Hangon sataman kokonaisvolyymeja on rasittanut jo pidempään laskeva autojen transitioliikenteen määrä. Porvoon sataman volyymeistä valtaosa muodostuu Nesteen öljytuotteiden viennistä. Nesteen Porvoon jalostamon huoltoseisokin myötä alkuvuoden vienti on tippunut vuotta aiempaan verrattuna. Kehnoimmin Uudenmaan satamista alkuvuonna on mennyt Loviisalla, sillä tonnimääräisesti liikennemäärä putosi tammi-toukokuussa kolmanneksen vuotta aiempaan verrattuna.

Uudenmaan merkitys logistiikka-alalla tulee kasvamaan, kun Koverharin satama Hangossa aloittaa toimintansa. Alueella on tehty selvityksiä tulevaisuuden toimintamahdollisuuksista ja mm. ELY-keskus on myöntänyt satamatoiminnan kartoitukseen 200 000 euroa. Todennäköisesti tavaravienti tulee koostumaan bulkkituotteista, kuten metalliromusta.

Keski-Uudenmaan merkitys logistiikan keskuksena tulee pysymään vahvana myös tulevaisuudessa. Hyvät yhteydet Helsinki-Vantaan lentokentälle ja mm. Vuosaaren satamaan ovat alueen vahvuuksia. Mm. Kerca-yritysalueen kasvu Keravalla ja Järvenpäähän rakennettava yritysalue Boogie ovat hyviä osoituksia siitä että alueella on kysyntää alan kasville.

Logistiikkayritysten näkymiä heikentävät Venäjän heikko taloustilanne ja kotimaan kaupan vuosia jatkunut alamäki. Kummatkin näistä tulevat vaikuttamaan erityisesti maa- ja rautatieliikenteen kuljetusvolyymeihin. Sen sijaan öljyn voimakas hinnan lasku on pienentänyt alan yritysten kustannuksia ja alentanut merikuljetusten hintoja. Rikkidirektiivistä on hyötynyt Hangon satama, joka on lähimpänä tärkeitä Keski-Euroopan satamia. Väylämaksut rasittavat kaikkia Uudenmaan satamia. Tilastokeskuksen vuoden 2013 tietojen mukaan logistiikka-alalla työskenteli Uudellamaalla noin 47 600 henkeä eli 37 % koko maan alan työllisistä.

Matkailu

Laivamatkustajaliikenteessä on kuluvaan vuoteen ollut lievää kasvua. Lähiliikennöinnin osalta tammi-elokuussa esim. Helsingin ja Tallinnan välinen liikennöinti kasvoi 3 %. Tallinnan reitin osuus matkustajaliikenteestä on jo kolmasosa ja suunta on todennäköisesti kasvussa. Kansainvälisiä risteilyaluskäyntejä oli Helsingissä yksistään heinäkuussa 73 kappaletta ja matkustajien määrä tulee kuluvaan vuoteen todennäköisesti ylittämään viime vuoden 400 000 määrän. Kuitenkin risteilijämatkustajien pääkaupunkiseudulle tuoma tulovirta on merkitykseltään varsin vaatimatonta.

Helsinki-Vantaan lentoaseman matkustajamäärä kasvoi tammi-elokuussa lievästi (1,3 %) viime vuoden vastaavaan tarkasteluajanjaksoon nähden. Kokonaisvolyymi oli ajanjaksolla 7,9 miljoonaa matkustajaa, joista 84 % oli kansainvälisiä matkustajia.

Suurimmat matkailijavirrat Uudellamaalla ovat Helsingissä, Hangossa, Porvoossa sekä Vantaalla ja Espoossa. Hotelliyöpymisten määrässä (saapuneet vieraat) kuluvaan vuoteen tammi-heinäkuussa Suomen markkinoista Uudenmaan osuus oli 34 %. Kun muualla maas-

sa määrä laski em. ajanjaksolla keskimäärin 8 %, niin Uudellamaalla kasvua oli keskimäärin 4 %. Venäläisten matkailijoiden vähentynyt määrä ei ole vaikuttanut Uudellamaalla hotellimajoitusten kokonaisvolyymiin ennakkoon odotetulla tavalla. Kotimaisten (kasvua 5 %) ja EU-maista (kasvua 6 %) tulevien matkailijamäärien kasvu on kenties yllättäenkin kompensoinut venäläisten matkailijavirran huomattavaa pientymistä (laskua 44 %). On tosin syytä kiinnittää huomiota, että etenkin kotimaisessa turismissa palveluihin käytettävä rahamäärä on todennäköisesti laskenut. Lisäksi suuren volyymin Allegro-junan (Pietari – Helsinki -väli) matkustajien luvut eivät näy tilastoissa, koska suuri osa näistä muodostuu päivämatalaisista.

Porvoossa matkailu ei niinkään näy yöpymistilastoissa (tammi-kesäkuussa kunnan osuus Uudenmaan yöpymisistä reilu 2 %), vaan matkailutuloissa volyymit muodostuvat päiväkävijöistä. Porvoon matkailuneuvonnassa kävi lähes sama määrä matkailijoita kuin edellisenä vuonna, vaikka venäläisten matkailijoiden määrä onkin vähentynyt huomattavasti. Muista maista saapuvien matkailijoiden (etenkin saksalaisten ja ranskalaisten) määrä on tasannut puuttuvien venäläisten aiheuttamaa vajetta. Myös Visitporvoo.fi kävijämäärät kasvoivat tammi-elokuussa noin 30 % vuotta aiempaan verrattuna, mikä osaltaan kertoo Porvoon matkailua kohtaan suuntautuvasta mielenkiinnosta. Kaupungin matkailu- ja markkinointiyksikkö on ilmoittanut satsaavansa yhä vahvemmin kansainväliseen markkinointiin, jotta kansainvälisten matkailijoiden määrää saadaan yhä nostettua. Kotimaisen markkinoinnin kärki on jouluseasonki.

Kausimatkailussa merkittävä on mm. Lohjanjärvi, jonka ympärillä on runsaasti vapaa-ajan asuntoja. Uudellamaalla tuntuu meneillään olevien useiden hotellihankkeiden myötä olevan uskoa matkailijoiden määrän nousuun. Pääkaupunkiseudun useiden hankkeiden lisäksi myös Hankoon aloitetaan syyskuussa rakentamaan kylpylähotellia. Projekti oli pitkään jäissä mm. kaavavalitusten takia. Läntisellä Uudellamaalla myös Raaseporiin aletaan rakentamaan hotellia.

Viron matkailu on suuri rasite Uudenmaan palvelualan yrityksille, sillä karkeasti kaksi kolmasosaa Viron matkailusta tapahtuu Etelä-Suomesta. Näin ollen alueen kuluttajapalveluita tarjoavien yritysten ja kaupan alan yritysten liikevaihdon määrä korreloi negatiivisesti varsin yhdenmukaisesti Viron matkailun kanssa. Vaikka Virossa alkoholiveron nousu kuluvana vuonna on jo realisoitunut kuluttajahintoihin, ei tämä ole lisännyt kotimaisten panotuotteiden ja ravintolapalveluiden kysyntää.

Suomen matkailuklusterin liikevaihdosta Uudenmaan osuus on 44 %. Näin ollen matkailutulot alueella ovat vuositasolla jopa 2 miljardin luokkaa. Matkailu ja Ravintolapalvelut ry (jatkossa MaRa) ennakoi matkailutulojen pienentyvän kuluvana vuonna viime vuoteen verrattuna. Ensi vuodelle MaRa ennakoi alalle lievää kasvua.

Tietotekniikka-ala

Tietotekniikka-ala on maamme nopeimmin kasvava toimiala liikevaihdolla mitattuna. Mikrotyöryhmissä on ollut parhaimmillaan eksponentiaalista kasvua. On kuitenkin syytä huomioda, että Uudellamaalla on muutaman viime kuukauden aikana tullut alalta huolestuttavia uutisia. Heinäkuussa Microsoft ilmoitti 2 300 hengen irtisanomisista, ja näistä tulee konkretisoitumaan Espooseen todennäköisesti vajaat tuhat. Toinen suuri alan irtisanomi-

nen toteutuu Roviolla. Yhtiö ilmoitti elokuussa globaalisti 260 hengen vähennystarpeesta ja näistä valtaosa, 230 henkeä, konkretisoituu Helsinkiin. Tietotekniikka-alalla uusia yrityksiä syntyy paljon, ja tämän mukana liikevaihto ja työn tuottavuus hyvinkin todennäköisesti tulevat kasvamaan. Kuten viimeaikainen kehitys kuitenkin osoittaa, on alalla myös paljon turbulentsuutta. Liikevaihdon huikkea kasvu tuskin lyhyellä aikavälillä tulee realisoitumaan merkittävänä työllisten määrän kasvuna, pikemminkin päinvastoin. Tilastokeskuksen vuoden 2013 tietojen mukaan tietotekniikka-alan liiketoiminnan arvosta noin 70 % muodostui Uudellamaalla. Teknologiateollisuuden tietojen mukaan kuluvan vuoden kesäkuussa alalla oli koko maassa 57 900 tuhatta työntekijää, mikä on noin 600 työntekijää vähemmän kuin vuoden 2014 lopussa.

Muuta palvelualoilta

Media-alalla ansaintalogiikan löytyminen on yhä haasteellista. Printtipuolella tilanne onkin kenties kaikista hankalin, sillä uutisvirran tuottamisessa mm. netin ilmaisupalvelut ovat tuoneet alalle pysyvän haasteen. Uutta liiketoimintaa, jolla korvataan levikki- ja mainostulojen aiheuttamat tulonmenetykset, ei ole vielä löytynyt. Vastaavasti perinteisessä televisioiminnassa kiinnostus kohdentuu maksullisiin viihdepalveluihin, joissa raha kanavoituu herkästi ulkomaisille toimijoille. Uudellamaalla on kuluvana vuonna ollut paljon YT-neuvotteluja, joista merkittävimmät ovat MTV sekä tuoreimpana Sanoma Media Finland. Edellisessä irtisanottiin 82 ja jälkimmäisessä YT-neuvottelut ovat paraikaa menossa.

Taloushallinnossa ja palkanlaskennassa on vuoden 2015 aikana ollut aikaisempien vuosien tapaan jonkin verran yritysostoja. Muutama iso yritys dominoi yhä enemmän markkinoita. Alan kasvupotentiaalia tuovat erityisesti seuraavat seikat: 1. mikroyrityksissä paperilaskutuksen osuus on edelleen huomattava, sekä 2. yritykset kaikissa kokoluokissa ulkoistavat edelleen yhä enenevässä määrin palkanlaskentaa ja taloushallintaa keskittYESään ydintoimintoihinsa. Nämä seikat tekevätkin alan yrityksistä Uudenmaan kannattavimpia yhdessä asianajotoimistojen ja pelialayritysten kanssa.

Rakentaminen

Uudenmaan sisällä rakentaminen on vahvasti keskittynyt 15 kilometrin säteelle Helsingin keskustasta. Yksittäisistä meneillään olevaista hankkeista suurin on pilvenpiirtäjäkompleksi, Kalasataman Redi, jonka urakointi pääsi vihdoinkin vauhtiin kuluvan vuoden keväällä. Keski-Pasilan Triplassa tehdään vasta paalutuksia, ja näin ollen toimisto-, liiketila- ja asuinrakentaminen on todenteolla käynnissä vasta ensi vuoden puolella.

Rakentamisen osalta kuluva vuosi tulee olemaan viime vuotista alhaisempaa, vaikka maaliskuu- ja huhtikuussa olikin rakennuksen aloituksia (kuutioneliöissä) olikin viime vuotista enemmän. Alalla odotetaan nousua tapahtuvan vasta ensi vuoden puolella. Uudisrakentamisen osalta Helsingissä rakennusyhtiöt karsastavat kaupungin ohjeistusta, jossa joka toisen asunnon täytyy olla 80 neliömetrin kokoinen.

Vaikka uudistuotanto sakkaa, korjausrakentamisen volyymit ovat myös tänäkin vuonna kasvussa. Alueella on paljon 60-70 –luvulla rakennettuja lähiöitä, joissa linjasaneeraukset ovat vielä tekemättä. Väestön vanheneminen edesauttaa esteettömyyden poistamiseen tähtäävää rakentamista (mm. hissien jälkiasentamista), joka usein yhdistetään linja-

saneerauksien yhteyteen. Toisaalta tämä samaan aikaan toimii kustannuslisän kautta uudisrakentamisen pullonkaulana, samoin kuin pakolliset taloyhtiöiden parkkialueet.

Lähitulevaisuudessa kerrostaloasuntojen osuus uudesta rakennuskannasta tulee Uudellamaalla yhä nousemaan. Tähän vaikuttaa mm. se että vanheneva väestö haluaa eroon isoista pientaloasunnoista keskusalueiden ulkopuolella. Lisäksi sijoitusyhtiöiden ja asuntorahastoyhtiöiden kysyntä kohdistuu yhä enemmän pientalojen sijaan kerrostaloihin, joissa vuokratuotto on varmalla pohjalla.

Kaavavalitukset tuntuvat edelleen haittaavan yhtä lailla asuin-, liiketila- ja toimistorakentamista. Tuorein tapaus on Espoon Perkkäällä, jossa merkittävä tuhansien asukkaiden rakennusprojekti on toistaiseksi pysähdyksissä. Kaavavalituksia on ollut muutenkin Espoossa erityisen paljon, Westendin Marriott-hotelli sekä Keilaniemen neljä pilvenpiirtäjää ovat suurimmat yksittäiset kohteet. Isoista hankkeista kalasataman Redin rakentaminen oli jäissä kaksi vuotta ennen kuin rakentaminen pääsi kuluvaan vuoden keväällä käyntiin.

Lähitulevaisuuden vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen rakentamisen epävarmuustekijänä etenkin pääkaupunkiseudulla on, asetetaanko laki kohtuuhintaisesta tuloihin perustuvasta asumisesta. Myös kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen asuntotuotannon 10 000 euron käynnistysavustuksen mahdollinen poistaminen seniori- ja opiskelija-asuntojen osalta on huomattava epävarmuustekijä lähitulevaisuuden asuinrakentamisen volyymeihin.

Infrarakentamisessa Helsingin seudun kuntien ja edellisen, Stubbin hallituksen tekemän kehyspimuksen osalta Pissararadan rakentamisessa vallitsee pattitilanne. Suurin yksittäinen projekti tulee alueella olemaan tammikuussa käynnistyvä Helsinki-Vantaan lentokentän terminaalilaajennus. Merkittäviä meneillään olevia hankkeita ovat Länsimetron jatke Kivenlahteen, Länsiväylän leventäminen, Kehä I:n ja III:n eritasoliittymät sekä Helsingin keskustakirjasto. Massiivinen Kehärata-projekti saatiin valmiiksi kuluvaan vuoden heinäkuussa. Julkinen sektori, etenkin kunnat joutuvat ainakin ylläpitämään tai jopa lisäämään esim. koulujen kunnostusta.

Kuluvaan vuoden merkittävin yksityisen sektorin rakennusalan hanke oli Nesteen Porvoon jalostamon huoltotoimet, joka työllisti kesällä lähes 4 500 pääasiassa rakennusalan työntekijää. Perinteisesti Itä-Uudenmaan alueen isot rakennusalan projektit ovat kuitenkin työllistäneet etupäässä ulkomaista työvoimaa. Katajanokan maa-uimalan rakentaminen alkaa kuluvaan vuoden lopulla, mutta valmiina toimitettujen elementtien myötä työllistävä vaikutus jää vaatimattomaksi.

Muuntorakentamisen osalta suurimpina esteinä toimivat kankea kaavoitusmenettely sekä tilojen käytettävyys. Hankkeet ovat pk-seudulla pitkäkestoisia, jopa viisivuotisia, mikä on Euroopan metropoleihin verrattuna moninkertainen.

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon, ARA-rakentamisen, osalta rakennusyhtiöt pitävät ongelmallisena Uudellamaalla 20 vuoden vuokrasääntelyä. Nykyhallituksen kaavailema 10 vuoden välimalli tulee toteutuessaan todennäköisesti lisäämään korkotuettujen asuntojen rakentamista. Uudellamaalla merkittävä on valtion A-kruunun ja Senaattikiinteistön sopimus, jonka myötä senaattikiinteistön tonteille A-kruunu ryhtyy rakennuttamaan ARA-asuntoja Helsingin seudulle ainakin Keski-Pasilaan, ja todennäköisesti myös Keravaan ja Tuusulaan. Toisaalta mikäli hallituksen kaavailema investointiavutuksien rajoitus tulee voimaan (ei myönnetä avustusta tavanomaisiin opiskelija-, nuoriso- tai senioriasuntojen rakentamiseen),

saattaa valtiotoimijoiden sopimuksen vaikutus kokonaisvolyymiin osittain kuihtua kasaan. ARA-tuotanto on vahvasti keskittynyt Helsingin seudulle. Tammi-heinäkuussa Helsingin seudulla aloituksia oli 1750. Näin ollen viime vuoden aloitusten määrä (2634) tulee todennäköisesti ylittymään. Helsingin seudun ulkopuolella ARA-tuotanto on varsin vaatimatonta.

Tilastokeskuksen tuoreimman vuoden 2013 lukujen mukaan rakentamisen työllisistä Uudellamaalla oli 34 %. Tämän jälkeen luku on todennäköisesti noussut huomattavasti ja arviot vallitsevasta tilanteesta ovat jo varsin muuttuneet. Esim. Rakennusliiton arvion mukaan tämänhetkisistä rakennusmarkkinoista Uudenmaan osuus on 2/3.

Kauppa

Suurimmat yritykset ovat pystyneet pitämään ruokakaupan volyymit melko lailla aikaisempien vuosien tasolla, mutta hintojen laskujen myötä liikevaihto on alkuvuonna ollut laskussa. Yhä enemmän tuntuu olevan suuntaus, jossa isojen markettien tuotevalikoima pienee käyttötavaroiden osalta ja näin ollen hukkaneliöiden määrä yhä jatkaa kasvuaan. Parhaiten alalla pärjäävät ns. halpaketjut, jotka ovatkin laajentaneet aggressiivisesti Uudellamaalla myymäläverkostoaan (mm. Tokmanni ja Lidl). Kaupan alalla on etenkin Helsingissä tapahtunut jo tilojen uudistamista ja osien vuokraamista pienemmille erikoiskaupan toimijoille, kuten Stockmann ja Sokos ovat Helsingissä tehneet. Vuokratuottojen optimointi ja kannattamattomien tuoteryhmien lopettaminen voi hyvinkin olla yleistyvä toimintatapa alalla, mikäli tuotepalettia ei saada lähitulevaisuudessa toimivaksi. Ulkomaalaiset erikoisliikkeet ovat Uudellamaalla kasvattaneet markkinaosuuttaan, mutta aggressiivisen hinnoittelun myötä liiketulokset ovat näilläkin toimijoilla olleet pääasiassa tappiolliset.

Merkittävimmit yrityskaupat olivat keväällä, kun Stockmann myi vaateliike Seppälän pois ja Kesko luopui Anttilasta. Alalla on edelleen painetta liikkeiden määrän vähentymiseen ja toiminnan tehostamiseen. Verkko- ja kivijalkakaupan integroiminen on avainasemassa kohtuullisen liikevaihdon ja -tuloksen ylläpitämiseksi.

Tukkukaupan liikevaihto on kuluvana vuonna koko maassa ollut laskussa mm. teollisuuden ja rakentamisen alhaisten volyymien vuoksi. Todennäköisesti tilanne ei eroa Uudellamaalla yleisestä kehityksestä. Ala onkin suuren haasteen edessä kilpailun muuttuessa digitalisaation kautta globaalimmaksi, jonka myötä pk-yrityksien hankinnoissa paikallisuus on vähemmän määräävä tekijä kuin aikaisemmin. Alan toimijoiden on mietittävä toimintamallinsa pitkälti uusiksi. Ketteriä tilausten nopeuttamista helpottavia mobiilisovelluksia hyödynnetään joissakin yrityksissä mm. Kuuma-alueella.

Kaiken kaikkiaan kaupan alalla alamäki tulee kuluvan vuoden osalta jatkumaan mm. voimakkaan hintakilpailun sekä alhaisesta kulutuskysynnästä johtuen. Kaupan liitto ennustaa koko maassa liikevaihdon laskevan myös ensi vuonna. Ei ole mitään syytä ennakoida Uudenmaan tilanteen olevan koko maan tilannetta juurikaan parempi.

Uusiutuvan energian tuotanto Uudellamaalla

Puusta (hake, pelletti ym.) saatava biomassa on Uudellamaalla yleisin uusiutuvan energian lähde. Erityisesti Järvenpäässä (80 %) ja Hyvinkäällä (90 %) biomassan osuus lämmöntuotannosta on korkealla tasolla.

Helsingissä Helen on ilmoittanut lisäävänsä tulevaisuudessa uusiutuvan energian osuutta hajautetulla mallilla, joissa poltettaisiin haketta tai pellettejä. Toistaiseksi näyttää siltä että ratkaisuna tullaan käyttämään etupäässä pellettejä. Yhtiö on aloittamassa kaukolämpöratkaisustaan, jossa asiakkaille (jotka palveluun haluavat mukaan) kiinnitetään vuodessa 2000 kWh puupelletillä tuotettua kaukolämpöä. Tämä vastaa noin 20 % keskimääräisen helsinkiläisen kerrostalohuoneiston vuosittaisesta lämmön käytöstä.

Vaihtoehtoisia kuntakohtaisia hankkeita on käytössä Myrskylässä, jossa kunta velvoittaa maalämmön ja aurinkoenergian käyttöön uusilla kaavoitusalueilla. Myös Hanko ja Kauniai-
nen suosittavat maalämpöä ja jälkimmäinen myös aurinkolämpöä uusilla kaavoitusalueilla.

Tuulivoimalatuotannon merkitys ei Uudellamaalla tule ainakaan lähitulevaisuudessa todennäköisesti kasvamaan. Alueella on liikaa asutusta toiminnalle tärkeällä alueella eli Suomenlahden rantakaistaleella. Lisäksi mm. puolustusvoimien tutkat toimivat kasvun rajoitteena. Vastaavasti merituulivoimalan toiminnan on jainakin vielä liian kallista. Parhailaan meneillään olevat tuulivoimalahankkeet ovat Keravalla ja Loviisassa. Aiemmassa kaupunki vuokraa maa-alueen, kun taas jälkimmäisessä on kyse yksityisellä rahoituksella käyntiin polkaistavasta hankkeesta. Kummassakaan kunnassa ei tuulivoiman merkitys tule todennäköisesti olemaan kovinkaan suuri.

Aurinkosähköratkaisuista tällä hetkellä merkittävin on Helenin Suvilahden aurinkovoimala. Aurinkovoimalan 1200 paneelin yhteenlaskettu teho on 340 kW ja sen vuotuinen tuotantomäärä on 260 MWh eli noin 130 kerrostalokaksion vuosikulutuksen verran. Kuluttajalla on mahdollisuus ostaa sieltä oma nimikkopaneeli ja verrata paneelinsa tuotantoa omaan sähkökäyttöön. Parhailaan rakenteilla ovat Keravan Energian 800-1000 paneelin voimala Keravalle ja Helenin Helsingin Kivikon 3 000 paneelin voimala. Kivikon tämän vuoden puolella valmistuvan voimalan paneeleista on tähän mennessä ennakkotilattu noin 50 %. Helenin voimaloiden merkitys on koko Suomen verkkoon kytketyssä aurinkosähkötehossa merkittävä. Yhteenlaskettu lisäys on noin 30 %.

Teollisuus

Teollisuuden osalta tilanne näyttää jatkuvan varsin haastavana. Positiivinen signaali on tärkeimmän vientimaan Saksan teollisuustuottajien tilauskirjojen volyymin kasvu (kesäkuussa noin 7 %). Tämä saattaa alkaa loppuvuonna 2015 ja alkuvuonna 2016 näkymään myös Uudenmaan konepajayritysten tilauskannan parantumisessa. Sen sijaan Yhdysvaltojen tehdasteollisuuden ISM indeksi laski kesän aikana. Kaikista huolestuttavimmat indikaattorit tulevat kuitenkin Kiinasta. Maan ulkomaankaupan volyymit ovat laskeneet kahden viimeisen kuukauden aikana huomattavasti vuotta aiempaan verrattuna.

Teknolomiteollisuuden liikevaihto kasvoi kuluvan vuoden tammi-maaliskuussa Uudellamaalla seitsemän prosenttia. Todennäköisesti teknolomiteollisuuden kasvu tulee painotumaan tietotekniikka-alaan. Teknolomiteollisuuden pysymistä Uudellamaalla ja mahdollista uuden yritystoiminnan syntyä saattaa myötävaikuttaa pian avattava Vantaan Vehkalan 150 hehtaarin yritysalue. Kaupunki on ennakoanut alueen olevan ideaali etenkin kokoonpanoon ja robotiikkaan keskittyneille yrityksille. Näillä spekseillä kone- ja metalliteollisuuden sekä mahdollisesti elektroniikkateollisuuden yritysten osuus yritystoiminnasta Vehkalan voisi olla huomattava.

Kone- ja metalliteollisuudessa Keski-Uudenmaan merkitys on alueella merkittävä. Suurten yritysten liikevaihto ja -tuloskehitys ovat olleet kuluvan vuoden osalta kasvussa. Alalla on tapahtunut merkittävä yrityskauppa, kun hyvinkääläinen nosturiyhtiö Konecranes ilmoitti loppukesällä fuusioituvansa yhdysvaltalaisen Terexin kanssa.

Alihankinnan merkitys on Uudellamaalla suurista teollisuuden aloista kenties merkittävin. Näin ollen suurten yritysten isot globaalit tilaukset ovat tärkeitä alueen pienemmille toimijoille, vaikkakin ulkomaan tilaukset edelleen hyödyttävät eniten lähellä päämarkkinoita Aasiassa ja Yhdysvalloissa olevia tuotantolaitoksia.

Helsingin seutukunnassa Kuuma-seudun ja pääkaupunkiseudun ohella myös Lohja sekä Raaseporin seutukunta ovat merkittäviä kone- ja metalliteollisuuden keskittymä. Etenkin Lohjalla on jo pidempään ollut konepajayrityksissä paljon lomautuksia ja jopa irtisanomisia. Kuluvana vuonna alan lomautukset ovat olleet pahimpina kuukausina noin 150 hengen luokkaa (ilmoitukset tulevista lomautuksista). Sekä Lohjan että myös Raaseporin seutukunnan yrityksistä paras tilauskanta on tällä hetkellä telakkateollisuuden alihankkijoilla.

Koko maassa kone- ja metalliteollisuuden kuluvan vuoden liikevaihto kasvoi Teknologiateollisuuden tilauskantakyselyn mukaan tammi-huhtikuussa 4 % viime vuoteen nähden. Alalla oli alkuvuonna huomattavasti enemmän uusia tilauksia (2. kvartaali +46 % vuotta aiempaan verrattuna), mikä indikoi kuluvalla vuodelle liikevaihdon kasvua. Koska tilausten kasvu paljolti johtui Uudenmaan ulkopuolelle sijoittuvista yksittäisistä laivatilauksista, on tilanne Uudellamaalla huomattavasti vaatimattomampi. Teknologiateollisuuden tilastojen mukaan Suomessa oli kuluvan vuoden kesäkuun lopulla 121 800 kone- ja metalliteollisuuden työntekijää, mikä on vajaat 500 henkeä vähemmän kuin vuoden 2014 lopussa. Näin ollen kuluvana vuonna työntekijöiden määrä saattaa lievästi vähentyä viime vuoteen verrattuna.

Elektroniikka- ja sähköteollisuudessa suurin yritys on Uudellamaalla ja Suomessa Nokia, jonka tilauskanta ja liike-tulos on kuluvanakin vuonna ollut korkealla tasolla. Alalla alihankkijoiden osuus on liikevaihdosta vähäinen, ja valtaosa tuotteista menee vientiin. Elektroniikkateollisuuden suurin suhteellinen kasvu tapahtuu terveysteknologiassa. Terveysteknologian merkittävimmät yritykset alalla ovat pääkaupunkiseudulla ja muutama suurin yritys kattaa lähes kokonaan alan liikevaihdosta. Alalle ominaista on että yritysten omistus on ulkomailla. GE Healthcaren kevään 28,5 miljoonan euron investointi tulee todennäköisesti lisäämään kasvualustaa alan startup -yrityksille. Merkittävin kotimainen toimija on hammas- ja 3D kuvantamisteknologiaan erikoistunut helsinkiläinen Planmeca. Terveysteknologia on pitkälti riippumaton kotimaisista suhdanteista, sillä lähes koko tuotanto (90 %) menee vientiin.

Tilastokeskuksen tuoreimmat aluetiedot elektroniikka- ja sähköteollisuuden osalta ovat vuodelta 2013. Tällöin alan liikevaihdosta Uudenmaan osuus oli 75 % ja henkilöstömäärän osalta 45 %. Koko maassa Teknologiateollisuuden tietojen mukaan kuluvan vuoden kesäkuussa elektroniikka- ja sähköteollisuudessa oli 41 300 työntekijää, mikä on noin 800 henkeä vähemmän kuin viime vuoden lopussa.

Kemianteollisuudessa öljynjalostuksen suurin keskittymä Suomessa on Porvoon Kilpilähti. Nesteen öljytuotteiden jalostusmarginaalit ovat nousseet edellisvuodesta. Tämä yhdessä dollarin vahvistumisen kanssa vaikuttavat positiivisesti yhtiön tämän vuoden tulokseen. Yhtiön tulosta tulee eniten rasittamaan kesän suuri huoltoseisokki. Joka tapauksessa

kuluvan vuoden vertailukelpoinen liikevoitto tulee yhtiön ennusteen mukaan olemaan viimevuotista korkeampi. Muoviteollisuudessa porvoalaisen Borealixsen elo-lokakuun huoltoseisokki Kilpilahdella tulee vaikuttamaan lievästi negatiivisesti kuluvan vuoden liikevaihtoon.

Lääketeollisuudessa kuluvan vuoden liikevaihto tulee kasvamaan viimevuotisesta. Tämä on tärkeä etenkin pääkaupunkiseudun alan työpaikoille. Tosin patenttisuojien raukeaminen muutamien avainlääkkeiden osalta aiheuttaa lähitulevaisuuden näkymille epävarmuutta. Lääketeollisuuden suurimmat yritykset ovat Espoossa. Alalla on tiedostettu Venäjän riskit, sillä esim. lääketukkuri Oriola myi kuluvana vuonna Venäjän toimintonsa. Uudenmaan osuus koko maan lääketeollisuuden liikevaihdosta on noin 45 %.

Kemikaaleissa huonoja uutisia tuli syyskuun alussa kun maalivalmistaja Tikkurila ilmoitti syyskuun alussa merkittävistä henkilöstön vähentämistarpeista. Yhtiön liikevaihdosta puolet muodostuu viennistä, ja tästä Venäjän osuus on huomattava. Vantaan tehtaan henkilöstön määrä tulee todennäköisesti vähentymään huomattavasti nykyisestä.

EK:n heinäkuun suhdannebarometrissä koko maan kemianteollisuuden lähikuukausien suhdannenäkymien saldoluku oli lievästi negatiivinen (saldoluku -5). Työvoimakehitys on alkuvuoden aikana ollut myönteinen, mutta loppuvuonna henkilöstön määrän odotetaan vähenevän. Alueellista tietoa ei EK:n suhdannebarometrissä ole saatavilla, mutta Uudenmaan tulokset tuskin juurikaan poikkeavat koko maan tilanteesta. tuskin on juurikaan eroa koko maan tilanteeseen. Tilastokeskuksen vuoden 2013 tietojen mukaan kemianteollisuuden työllisistä Uudenmaan osuus oli 38 %.

Elintarviketeollisuuden tuotanto on kesäkuukausina jatkanut vähentymistään. Kotimarkkinakysyntä on alentunut ja Venäjän asettama elintarvikkeiden tuontikielto rasittaa yritysten liikevaihtoa erityisesti maitotuotteiden osalta. Venäjän ja Euroopan Unionin linjauksille ai näytä tulevan muutoksia, joten vienti itään tuskin ainakaan loppuvuonna tulee elpymään. Elintarvikkeiden hintoihin on enemmänkin lasku- kuin nousupaineita, joten kasvunäkymät ovat tältäkin osin heikot. Panimoteollisuudessa ongelmana on edelleen, että Viros-ta tuodun alkoholin määrät säilyvät korkealla tasolla. Lisäksi Viros-ta tuodussa alkoholissa kotimaisuusaste on vähäinen, joten edes ”kiertoteitse” kotimaisten tuotteiden menekille ei ole toivotunlaista kysyntää. Panimotoiminta on Uudellamaalla myös kärsinyt kylmästä ke-sästä. EK:n heinäkuun suhdannebarometrissä elintarviketeollisuuden lähikuukausien saldoluku oli koko maan osalta lievästi negatiivinen (saldoluku -4). Tämä heijastanee pitkälti myös Uudenmaan tilannetta. Uudellamaalla Vantaa sekä Kerava ovat isoja alan työllistäjiä. Tilastokeskuksen vuoden 2013 tietojen mukaan elintarviketeollisuuden liikevaihdosta että työllisistä Uudenmaan osuus oli reilu neljännes.

Yritysten toimintaedellytykset

Pankkien vakavaraisuusvaatimukset ovat jo reilut yli kaksi vuotta tehneet yritysrahoituksen saannin aikaisempaa kalliimmaksi. Vakuuksien osalta pankkien linja on muuttunut aikaisempaa tiukemmaksi. Finnveran merkitys on Uudenmaan yrityksissä korostunut yritysrahoituksessa paitsi takaajana myös pankkirahoituksen korvaajana. Joukkorahoituksen merkitys on edelleen alueella varsin ohut eikä ainakaan lyhyellä tähtäimellä merkitys tule kasvamaan. Pk-yritysbarometrin syksyn 2015 kyselyssä ulkopuolista rahoitusta aikoi lähim-män vuoden aikana ottavansa pankista 64 %, rahoitusyhtiöstä 25 % ja Finnverasta 21 %.

Mm. bisnesenkeleiltä ja yksityisiltä pääomasijoitusyhtiöistä rahoitusta arvioi hankkivansa 9 % vastaajista. Jälkimmäisessä nousua on 3 prosenttiyksikköä tammikuuhun verrattuna.

Vuoden 2015 ensimmäisellä kvartaalilla Uudellamaalla aloittaneita yrityksiä oli 3 113 kappaletta, mikä on 241 yritystä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tuorein tieto lopettaneiden yritysten määrien osalta on vuoden 2014 neljänneltä kvartaalilta, jolloin lopettaneita yrityksiä oli 4 259. Tämä on peräti 642 yritystä enemmän kuin vuotta aiemmin. Sekä aloittaneita että lopettaneita yrityksiä oli eniten palvelualoihin kuuluvassa liikkeenjohdon konsultoinnissa. Tällä alalla yrityskoot ovat huomattavasti keskimääräistä pienempiä ja yritysostoja tapahtuu paljon.

Työvoiman kysynnän näkymät

Myös kuluvana vuonna Uudellamaalla on edellisvuosien tapaan paljon YT-neuvotteluja, viimeisimpinä Microsoft, Rovio, Sanoma ja syyskuun alussa Tikkurila. Näin ollen lähitulevaisuudessa alueelle on saatava uutta, osittain korvaavaa yritystoimintaa, jossa irtisanotuille löytyy mahdollisimman pian uusia työmahdollisuuksia. Irtisanovista yrityksistä Microsoft on ilmoittanut käynnistävänsä Polkuohjelman, jonka avulla työntekijöitä pyritään uudelleensijoittamaan joko Microsoftissa uusiin työtehtäviin tai muihin yrityksiin. Todennäköisesti ensi vuoden alkupuolella saadaan jo tietoa, miten ohjelmassa on onnistuttu.

Uudenmaan Ammattibarometrin arvioissa työvoimapolua loppuvuoden osalta ennakoidaan olevan opetusala, terveydenhuolto- ja sosiaalialalla, puhdistuspalveluliiketoiminnan ammateissa sekä tietyissä provisiopalkkaan perustuvissa ammateissa. Kaikkiaan pulariamatteja loppukevään arvioissa oli 27 kappaletta. Sen sijaan ammatit, joissa työvoiman ylitarjontaa oli loppukevään arvioissa Uudellamaalla, oli kaikkiaan 61 kappaletta. Ylitarjontamäärien määrä oli suurempi kuin kertaakaan Ammattibarometrin historiassa. Ylitarjontamäärien joukossa eniten oli kustannustoimialan ja toimiston rutiinitehtävien ammatteja.

Kulutuskysynnän ja ulkomaankaupan alhaisesta tasosta johtuen yritykset tulevat vähentämään työntekijöiden määrää kuluvan vuoden aikana kaikilla päätoimialoilla kenties palvelutoimialaa lukuun ottamatta. Sikäli onkin mielenkiintoista että avoimien työpaikkojen määrässä on Uudellamaalla jo reilun vuoden verran ollut kasvua. Vaikuttaakin siltä että rekrytoinnit eivät jostain syystä realisoidu työpaikoiksi, vaan paikat valitettavan usein alueella jäävät täyttämättä. Joitakin positiivisia signaaleita kuitenkin palvelualallakin on. Mm. MaRary on ilmoittanut että ammattitaitoisista kokeista ja tarjoilijoista on Uudellamaalla pulaa.

Terveydenhuolto- ja sosiaalialalla on kuluvan vuoden aikana mm. sairaanhoitajien, lähihoitajien ja lastenhoitotyöntekijöiden ammateissa avoimien työpaikkojen määrät vähentyneet. Samaan aikaan alueella on kuitenkin pula esim. keikkatyöntekijöistä. Tuntuukin siltä että paljon on kyseessä ns. hiljaisessa haussa olevista paikoista, jotka eivät näy esim. työhallinnon luvuissa.

Rakentamisen osalta on meneillään merkittäviä isoja projekteja (Länsimetro, pääteiden korjaustyöt, kauppakeskusten laajentaminen), joiden odottaisi ainakin osittain realisoituvan työllisten määrän kasvuna. Avoimien työpaikkojen määrä on ollut Uudellamaalla yhtäjaksoisesti kasvussa jo reilun vuoden. Koska rekrytointitarpeet eivät kuitenkaan ole näkyneet työttömyyden pienentymisenä, tuntuu edelleen olevan, että suuret projektit työllistävät etu-

päässä ulkomaalaista työvoimaa. Näin näytti käyvän myös Nesteen kesän huoltoseisokissa, jossa oli useita tuhansia alan työntekijöitä projektin eri vaiheissa. Tällä hetkellä arviolta kolmannes järjestäytyneiden pääurakoitsijoiden rakennustyömailla työskentelevistä on ulkomaalaisia. Ulkomaalaisten työntekijöiden kasvuvauhti on kuitenkin tasaantunut ja Uudellamaalla tilanteen odotetaan vakiintuvan. Mikäli näin käy ja alalla odotettu kasvu realisoituu ensi vuonna, on varovasti odotettavissa että alan työllisyystilanne Uudellamaalla ensi vuonna parantuu. Rakennusteollisuuden mukaan alalla on pulaa etenkin ammattitaitoisista AMK-tason työntekijöistä.

Uudenmaan teollisuudessa ongelmat ovat pitkälti samoja kuin aiemminkin. Vaikka isot yritykset saavatkin merkittäviä tilauksia, ei tämä tunnu vaikuttavan työntekijöiden määrän kasvuun. Lähes poikkeuksetta suuret tilaukset tulevat ulkomailta, jonne myös yritysten tuotannollinen toiminta on suuressa määrin keskitetty. Mm. kone- ja metalliteollisuudessa alihankinnan merkitys työllisten määrässä on alueella huomattava. Nämä yritykset kuitenkin edelleen joutuvat globaalien kilpailun piirissä pitämään kustannukset varsin matalalla tasolla, mikä luonnollisesti vaikuttaa negatiivisesti työllisten määrään. Teknologiateollisuuden mukaan alueella on kuitenkin pulaa mm. ammattitaitoisista hitsaajista. Myös kemianteollisuudessa on joissakin ammateissa, kuten prosessityöntekijät, pulaa.

Kaupan alan ongelmien myötä alalla myös kuluvana vuonna työllisten määrä tulee pienenevänsä ja onkin vaarana että Uudellamaalla työntekijöiden kokonaismäärä tippuu alle sadan tuhannen. Alan tehostamistoimet ja kilpailuasemien parantaminen pienempien katteiden avulla lisäävät painetta irtisanomisiin.

Näyttää olevan että jatkossakin työpaikat Uudellamaalla syntyvät pääasiassa pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Syksyn Pk-yritysbarometrin mukaan 70 % arvioi henkilökunnan määrän pysyvän seuraavien kuukausien aikana ennallaan, 17 % arvioi sen kasvavan ja vastaavasti 12 % arvioi määrän vähenevän (saldoluku +5). EK:n suhdannebarometrin kysely suunnataan pk-yritysten lisäksi myös suurille yrityksille. Heinäkuun suhdannebarometrin kyselyssä sekä teollisuudessa ml. rakentaminen (saldoluku -21) että myös palveluissa (saldoluku -11) henkilökunnan arvioidaan lähitulevaisuudessa (seuraavan kolmen kuukauden aikana) pienenevän.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Uudellamaalla työttömyys ylitti kesäkuussa 100 000 rajan, mikä on vastaavana ajankohdana enemmän kuin kertaakaan sitten vuoden 1996. Työttömyyden ennakoitaan jatkuvan synkkänä myös ainakin seuraavan vuoden verran. Mikäli mm. Microsoftin Espoon sekä Rovion Helsingin irtisanomiset ulottuvat laajasti alueen ICT-klusteriin, on vaarana että ensi kesänä työttömyysluvut ovat lähes yhtä korkealla tasolla kuin 90-luvun laman synkimpinä vuosina, 1993 ja 1994.

Kuluvan vuoden aikana (1-7/2015) työttömien määrä kasvoi keskimäärin 14,6 % edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Eniten työttöminä on myyjiä, yleissihteereitä sekä markkinoinnin ja mainonnan asiantuntijoita (markkinointipäälliköt ja myyntipäälliköt). Kaikissa näissä ammateissa lähitulevaisuuden näkymät ovat varsin haasteelliset. Toki kaupan alalla on Uudellamaalla paljon työpaikkoja, mutta usein kyseessä ovat osa-aikai-

set työsuhteet, joihin todennäköisesti rekrytoidaan pääasiassa opiskelijoita. Kaupan alan heikkojen näkymien vuoksi myyjien työttömyys tulee pysymään korkealla todennäköisesti ainakin ensi vuoden. Rutiiniluonteisten toimistotyöntekijöiden työttömyys tulee työelämän murroksen myötä yhä kasvamaan.

Markkinointi- ja myyntipäälliköiden työttömyys on jatkunut korkeana jo useita vuosia. Näyttääkin siltä että yritykset tuntuvat läpi toimialojen laskusuhdanteessa säästävän jopa ydintoiminnoistaan liikevaihdon ja tilauskirjojen ohenemisen myötä. Myös hoiva-alalla tilanne on huolestuttava; lähihoitajien ja sairaanhoitajien työttömyys on jo reilun vuoden suhteellisesti kasvanut Uudellamaalla kokonaistyöttömyyttä enemmän. Tosin toistaiseksi alalla työttömyys on ollut toistaiseksi keskimääräistä lyhytkestoisempaa.

Eniten työttömyys kasvoi kuluvan vuoden (1-7/2015) aikana vuotta aiempaan verrattuna Loviisan seutukunnassa (17,4 %) ja vähiten Porvoon seutukunnassa (9,5 %). Näyttääkin siltä että äkillisen rakennemuutoksen alue, Loviisa, on Stromförs Electricin irtisanomisten myötä joutunut varsin haastavaan tilanteeseen.

Erityisesti pitkäaikaistyöttömyys on Uudellamaalla korkealla tasolla ja kasvua vuotta aikaisempaan on ollut jo useita kuukausia päälle 40 %. Vaikka pitkäaikaistyöttömyys on edelleen varttuneempien ongelma, on nuorempien ikäpolvien osuus tasaisesti kasvussa. Eniten kasvua kuluvan vuoden (1-7/2015) aikana vuotta aiempaan verrattuna oli Helsingin seutukunnassa (39,5 %) ja vähiten Porvoon seutukunnassa 26,1 %.

Alle 25-vuotiaiden työttömyys kasvoi Uudellamaalla kuluvan vuoden (1-7/2015) aikana vuotta aiempaan verrattuna 15,7 %. Suhteellisesti eniten kasvua oli Loviisan seutukunnassa (26,7 %) ja vähiten Raaseporin seutukunnassa (2,5 %). Nuorten työttömyys on kasvanut sekä suhteellisesti että määrällisesti eniten keskiasteen suorittaneiden ryhmässä (25,9 %). Tämän ryhmän osuus työttömistä nuorista oli kuluvana vuonna 60 %. Erittäin ongelmallista työpaikan löytäminen on ylioppilailta, joiden osuus on keskiasteen suorittaneiden työttömien ryhmässä suurin. Kyseessä ei ole niinkään suhdanteesta johtuva työttömyys vaan alueella vaaditaan spesifistä osaamista johon ei yleissivistävä koulutus missään määrin riitä. Ongelmana on että Uudellamaalla työllisyysmäärärahojen oheneminen ei tule todennäköisesti ainakaan työttömyysturvalla lisäämään tai edes ylläpitämään oppisopimuskoulutusta ainakaan kuluvan vuoden aikana.

Kaiken kaikkiaan missään Uudenmaan seutukunnassa ei työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys Uudenmaan ELY-keskuksen arvion mukaan tule ainakaan seuraavaan vuoteen laskeumaan. Nuorisotyöttömyyden osalta viimeaikainen kehitys on ollut lohdullista Raaseporin seutukunnassa, jossa työttömyyden vuosimuutos on ollut nollan tuntumassa. Muualla, etenkin Helsingin ja Loviisan seutukunnissa, nuorten työttömyys jatkaa edelleen reipasta kasvua

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 148 4433 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 19 079 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 93 365.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 43 278 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 88 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 474.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 58 803 henkilöä, Vuoden 2014 aikana kasvua oli 363 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 225.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2014 lopussa 18 247 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 66 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 126.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Tutkija Jouni Nupponen
Uudenmaan ELY-keskus
puh. 0295 021 117
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

Vakka-Suomen sk	6 kk	Loimaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+	Työttömyys	0

Turunmaan sk	6 kk	Turun sk	6 kk	Salon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	--
Työttömyys	0	Työttömyys	-	Työttömyys	-

Varsinais-Suomessa asui vuoden 2014 lopussa 472 919 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 2 039 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 % ja työttömiä työnhakijoita 31 736.

Varsinais-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	-	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varsinais-Suomen asema aluetaloudessa on merkittävä niin tuotannon, työllisyyden kuin väestönkin osalta. Alueen osuus koko maataloussektorin tuotannosta on hyvin merkittävä monissa tuoteryhmissä (mm. vilja, kananmunat, siipikarja ja sikatalous) ja samoilla aloilla luomutuotantokin on alueella vahvaa. Osin luontaistenkin edellytysten johdosta on ruokaketju kokonaisuudessaan alueella huomattava työllistäjä. Teollisen tuotannon osuus on ollut alueella suurempi kuin useimmilla Suomen alueilla ja tämä pätee työllisyydenkin näkökulmasta. Taloudellisten aktiviteettien ja rannikkosijainnin johdosta alue on keskeisessä roolissa kuljetuksissa ja logistisissa palveluissa. Esimerkiksi lounaisrannikon satamien kautta kulkee neljännes koko maan ja yli 90 % Suomen ja Skandinavian välisistä merikuljetuksista. Alueen eritysvahvuuksina voidaan mainita saaristo ja muu luonnonympäristö sekä monipuolinen kulttuuriympäristö, jotka voivat toimia vetovoimatekijöinä matkailullekin.

Varsinais-Suomi on vuosikymmenet kuullut lounaiseen kasvukolmioon. Työllisyysaste on Varsinais-Suomessa pysynyt viime vuosiin saakka koko maan työllisyysastetta korkeammalla ollen tyypillisesti maan toiseksi korkein Uudenmaan jälkeen. Myös tuotannon määrä suhteessa väestön määrään on ollut maan keskimääräistä suurempi. Tilanne on muuttunut vuoden 2008 jälkeen alueen talouden sakattua Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen syväälle, kun BKT per henkilö supistui 17 %:lla parissa vuodessa. Tämä perustui suurelta osin kahden perinteisesti vahvan klusterin toiminnan romahdukseen, eli matkapuhelintuotannon lopahtamiseen ja meriteollisuuden tilauskirjan tyhjentymiseen. Tuotannon määrä (BKT per henkilö) on jämähtänyt maan keskimääräistä alemmalle tasolle ja työllistenkin määrä on edelleen supistunut.

Pitkän taantuman kautta menetetyt työpaikat ja tuotanto muodostavat merkittävän kujan kehityksessä ja sen täyttämiseksi on löydettävä keinot. Vallitsevassa tilanteessa peruskysymys on ”Mistä kasvua yrityssectorille ja sen kautta uusia työllistymismahdollisuuksia?” Julkisen sektorin mahdollisuudet kasvattaa työllisyyttä ovat vähissä. Pitkään jatkunut massatyöttömyyden aika yhdessä väestön ikääntymisen kanssa on kärjistänyt kuntatalouksien tilaa niin että monissa kunnissa varoja ei riitä nykyisenkään oman henkilöstön palkanmaksuun. On jouduttu turvautumaan laajoihin lomautuksiin ja nekään eivät aina riitä vaan kunta joutuu irtisanomaan henkilöstöään.

Meneillään oleva muutos korostaa tarvetta yrittäjyyden kasvuun. Yritysten perustamisen aktiivisuus on Varsinais-Suomessa ollut perinteisesti hyvällä tasolla. Yrittäjyyden kehitysnäkymät ovat myönteiset, sillä kulttuuri- ja toimintaympäristö mahdollistavat etenemisen tällä saralla.

Väestön rakenteessa ja muutoksessa Varsinais-Suomi on pääosin Suomi pienoiskoossa. Väestön kasvussa on muuttoliike ollut jo pitkään merkittävin tekijä. Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana on maan sisäisen muuton nettotulos alueella jäänyt pieneksi ja maahanmuutto on muodostunut merkittävimmäksi väkiluvun kasvun lähteeksi. Viime vuosiin saakka oli Salon seutu yhdessä Turun seudun kanssa maakunnan muuttovoittoista aluetta, mutta rakennemuutos on taittanut Salossa muuttovoiton ajoittaiseksi muuttotappioksi. Maahanmuuton kannalta alue on myös valtakunnallisesti tärkeä keskusalue.

Väestön koulutustaso on kohentunut Varsinais-Suomessa hyvin samaan tahtiin kuin koko maan tasolla on tapahtunut. Vähintään maisterin tutkinnon suorittaneiden osuus on kuitenkin maan kolmanneksi korkein Pirkanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Varsinais-Suomen ja Turun seudun asemaa koulutuskeskuksena kuvastaa opiskelijoiden määrä korkeakouluissa (33 000) ja ammatillisissa oppilaitoksissa (22 000). Positiivinen merkki on että yrittäjyyttä on korkeasti koulutettujen piirissä alettu pitää selvästi aiempaa suositumpana vaihtoehtona.

Infrastruktuurin toimivuus voi olla alueen vetovoimaisuutta lisäävä tekijä. Lounaisrannikon kautta kulkevat ulkomaanyhteydet ovat elintärkeitä sekä alueen omalle vientiteollisuudelle että koko maan ulkomaankaupalle. Ulkomaankaupan kannalta on tärkeitä, että alueen satamien ja koko maan väliset liikenneyhteydet saadaan toimimaan sujuvasti. Turun sataman maaliikenneyhteydet ovat parantuneet sataman päästä vuonna 2013 valmistuneen Turun satamayhteys -hankkeen myötä. Ulkomaanyhteyksien ja kuljetusten takia Turun lentokentän ja logististen palvelujen kehittäminen on hyvin tärkeitä. Turun lentoasemalla toteutetut investoinnit ovat olleet perusteltuja tässäkin mielessä.

Kuljetusten ja liikenteen toimivuudelle on tieverkon kunnossapito välttämätön ehto. Vilkasliikenteisen tieverkon kunto voidaan säilyttää nykyisellä tasolla vain siihen kohdistettavan rahoituksen osuutta kasvattamalla. Tämän seurauksena mm. vähäliikenteisen tieverkon ja siltojen kunto heikkenee. Lisähaasteita on tuonut raskaan kaluston sallitun koon kasvu, josta aiheutuu siltojen kantavuuden parannustarpeita. Lähivuosina toteutettavat korjausvelan vähentämistoimet voivat toki helpottaa tilannetta. Pienten parannustoimien rahoitus pysyy edelleen verrattain alhaisella tasolla. Siksi yhteistyö kuntien kanssa on entistäkin tärkeämpää ja tästä hyvä esimerkki on Turun kaupunkiseudulle tehty valtion ja kuntien MAL (maankäyttö, asuminen, liikenne) – sopimus. Suunnitelmia laaditaan myös alueen erityispiirteiden (saaristo ja rikas kulttuuriympäristö) turvaamiseksi ja mm. tuulivoimarakentamisen mahdollistamiseksi.

Liikenneturvallisuus on kehittynyt alueella yleisesti suotuisasti Turku-Helsinki –moottoritien valmistuttua, mutta muilla Turkuun suuntautuvilla vilkkailla pääteillä on turvallisuus huonontunut. Varsinais-Suomen ja Satakunnan yhteinen kärkihanke tieverkon kehittämisessä onkin valtatie 8 välillä Turku – Pori. Alueen keskeiset toimijat ovat osallistuneet hankkeen valmisteluun ja toimenpiteiden valintaan lähes kymmenen vuoden ajan ja pitävät välttämättömänä sitä, että ensimmäisessä vaiheessa toteuttamatta jäävät toimenpiteet rahoitetaan lähivuosina.

Matkailualan palveluiden kehittämisen lisäksi luonnon- ja kulttuuriympäristön tilaa ja laatua on tarpeen vaalia, jotta alueen vetovoimaisuus kasvaa matkailun näkökulmasta. Tähtäin tähtää ympäristölupavollisten laitosten valvonta, joka kohdistetaan ensisijaisesti suuriin, merkittävää ympäristökuormitusta aiheuttaviin laitoksiin sekä laitoksiin, joilla on ajankohtaisia valvontaa edellyttäviä tapahtumia. Vesien tila on tärkeä tekijä alueen matkailun kannalta ja merkittävin vesistöjen tilaan vaikuttava tekijä on Varsinais-Suomessa haja-kuormituksesta johtuva rehevöityminen.

Varsinais-Suomessa on hyvät edellytykset toipua vuoden 2008 jälkeisestä taantumasta ja avaintoimialojen rakennemuutoksen aiheuttamista menetyksistä. Alueen kehittämisen perusta on verrattain vahva alueen vetovoimaisuuden, väestön koulutustason ja mo-

nipuolisen elinkeinorakenteen puolesta. Elintarvikeketjun vahvistamiselle luo hyvän pohjan alueen suotuisa sijainti viljely- ja tuotanto-olosuhteiden puolesta, mutta myös kotimaan markkinoiden ydinalueella. Edellä mainitut tekijät yhdessä alueen tutkimusosaamisen kanssa mahdollistavat myös bio- ja kiertotalouden innovoinnin ja sovellusten kehittämisen. Alueen toimijoiden määrätietoisella yhteistyöllä voidaan päästä kestäväen kasvun kehitysuralle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

EK:n suhdannebarometrin perusteella teollisuuden ja rakentamisen suhdanneodotukset ovat hieman heikentyneet alkuvuodesta. Kehitys on osoittautunut odotettua heikommaksi meillä ja muuallakin globaalissa taloudessa. Suhdannetilanteen arvioidaan teollisuudessa olevan normaalia heikompi lähikuukausina tuotannon lievästä kasvusta huolimatta – kasvun ennakoidaan jatkuvan vuoden lopulla. Lähikuukausina teollisuudessa henkilöstömäärä silti yhä supistuu. Rakentamisessa suhdannetilanne on piristymässä ja työllisyys on kääntymässä loivaan kasvuun, Tilauskannat ovat normaalia pienempiä, mutta investoinnit ovat loivassa kasvussa. Yksityisillä palvelualoilla suhdannetilanne on alueella normaali ja koko maan tilannetta heikompi. Suhdannenäkymät ovat myös kovin harmaat. Myyntimäärien supistuminen vuotta aiemmasta on jatkunut. Heikko ostovoimakehitys ja sähköisen kaupan murros tulee heikentämään kaupan alan työllisyyttä myös Varsinais-Suomessa. Palveluitten kuvaa värittää kaupan alan tilanne, sillä mm. yrityspalveluissa pieni kasvu jatkuu puhumattakaan tietojenkäsittelypalveluista. Logistiikka-alan odotukset ovat alueella yhä vaisut, vaikkakin lievästi kohentumassa. Monien asiantuntijapalveluiden liiketoiminta näyttää eriytyneen alueellisesta tuotannosta, mahdollistaen siten vakaamman kasvupohjan.

PK-yritysbarometrin tulokset viittaavat kotimarkkinoiden lievään elpymiseen tai ainakin yritysten odotusten nousuun – erityisesti Varsinais-Suomessa. Sen mukaan pk-yrityksissä suhdannenäkymät ovat alueella maaliskuun pohjakosketusta paremmat ja myönteisemmät kuin maassa keskimäärin. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon kasvavan, mutta tällä kertaa tuotannon volyymin ja kapasiteetin käyttöasteen nousun eikä kustannustason nousun myötä. Henkilöstömääränkin odotetaan kääntyvän kasvuun. Pk-yritykset ovat edelleen varovaisia hakemaan ulkoista rahoitusta, investoimaan ja panostamaan tuotekehitykseen.

Varsinais-Suomen teknologiateollisuuden suhdannetilanne on hyvin samankaltainen kuin koko maassa. Liikevaihto ja tilauskanta kääntyivät kasvuun vuoden 2014 aikana alueen teknologiateollisuudessa. Uusien tilaustenkin määrä on kasvanut yhtäjaksoisesti yli vuoden ajan. Varsinais-Suomessa teknologiateollisuuden liikevaihdon kasvu pysähtyi tammi-maaliskuussa 2015. Liikevaihdon arvioidaan kuitenkin kasvavan vuonna 2015 hyvän tilauskehityksen johdosta. Näin siitä huolimatta, että Venäjän taantuma sekä talouspakotteet ovat osaltaan leikanneet liikevaihtoa ja uusia tilauksia sekä heikentäneet kasvuodotuksia myös alan yrityksissä Varsinais-Suomessa. Teknologiateollisuuden tilauskirjat olivat kesäkuun lopussa arvoltaan 22% suuremmat kuin vuotta aiemmin, ja erityisesti kone- ja metallituoteteollisuudessa tilauskanta kasvoi 32%. Markkinatilanteen lievästä positiivisuudesta kertoo se, että alan yritysten saamat tarjouspyynnöt ovat lisääntyneet viime kuukausina.

Varsinais-Suomen yritysten yleinen suhdannetilanne on normaalia vaimeampi, mutta suhdannenäkymät vaihtelevat alojen kesken. Näkymät vaihtelevat melkoisesti myös alojen sisällä. Seutukuntien erilaiset tuotanto- ja yritysrakenteet vaikuttavat alueellisiin suhdanneodotuksiin. Seutukunnittain tarkasteltuna Varsinais-Suomen elinkeinoelämän kehitysnäkymät ovat eriytyneissä. Vakka-Suomen kokonaisliikevaihto on kasvanut vahvasti pitkään ja positiivisen kehityksen arvioidaan hidastuvan. Tämä selittyy seudullisesti suurten yritysten tuotantokehityksen ja investointiaktiivisuuden kasvuhuipun ohittamisella. Toisaalta Salon seudun raju rakennemuutos It-klusterissa viime vaiheeseen näkyy kaikilla mittareilla tarkasteltuna negatiivisena, mutta uutta pienimuotoisempaa liiketoimintaa syntyy monille eri aloille, potentiaalisista aloista mm. LED-teknologia. Loimaan seudun monipuolisen omiin tuotteisiin tukeutuvan koneklusterin ja sahateollisuuden avainyritysten tilanne ja näkymät ovat vakaat suhdannetilanne huomioiden. Telakan myönteinen tilanne on heijastunut myös Loimaalle. Turunmaan pienyritysvaltaisuus tasoittaa suhdanteiden vaikutuksia, ja matkailusesonkien onnistuminen on alueelle tärkeitä. Matkailun osalta on mainittava onnistuminen: uuden kohteen eli Örön saaren tavoitteet ylittänyt kävijämäärä. Turun seutu on tyypillisesti tasaisemman kehityksen aluetta laajan toimialapohjansa vuoksi, ja meriteollisuuden vahvasti kohentunut tilanne tulee vahvistamaan Turun alueen taloutta jatkossa.

Meyer Turun telakan tilanne on vahvistunut kuluvana vuonna, kun tilauskirjaa on täydennetty neljällä uudella projektilla: kaksi suurikokoista Carnival-risteilijää sekä Mein Schiff –risteilijäsarjan alukset 7 ja 8. Tilausten ansiosta tuotantotahti ja työmäärä nousee 30% korkeammaksi nykytasosta aina vuoteen 2020 saakka. Näkymät vahvistuivat pitkälle aikavälille, mikä mahdollistaa investointien ja rekrytointien suunnittelun sekä kilpailukykyyn pitkäjänteisen kehittämisen. Telakan tilanteen vakautuminen on heijastunut myönteisesti ilmapiiriin ja toimintaan Turun seudulla. Meriteollisuuden yritykset ovat mm. saaneet tilauksia Saksasta. Turun kaupungilla on tavoitteena aikaansaada Blue Industry Park -teollisuuspuisto telakan välittömään yhteyteen. Sen myötä alan toimijoilla olisi entistä paremmat mahdollisuuden kasvaa ja menestyä yhdessä.

Turun seudun muu teollisuus käsittää lääkkeiden, kemian, elintarvikkeiden, sähkötekniikan laitteiden, kaivosteollisuuden koneiden ja laitteiden valmistuksen yms. Kemian (henkilöstö 3 300) alan tilanne ja näkymät ovat keskimääräisellä tai paremmalla tolalla. Kierto- ja biotalousalan kehitystä tukemaan perustettiin keväällä 2015 Raisioon yrityspuisto, Smart-ChemistryPark, jossa pk-yritykset ja korkeakoulut ovat aktiivisesti mukana. Kiinnostus on ollut vireätä ja tiloissa toimii jo yhdeksän alan yritystä. Tällä erää on huomioitava lääketeollisuuden (henkilöstö 1 400) menestys: se on tehnyt merkittäviä investointeja Turussa automaattisiin tuotantolinjoihin, joita ollaan juuri ottamassa käyttöön. Orion ja Bayer kasvatavat tuotantoaan ja rekrytoivat työntekijöitä. Bayer lisää Turun tehtaansa tuotantoa vuosina 2013 - 2018 ehkäisyimplanttien kansainvälisen kysynnän kasvaessa, investoinnit ovat tältä osin huomattavia. Myös Orion laajentaa tuotantokapasiteettiaan uusiin tuotteisiin kohdistuvan kysynnän vuoksi. Lääkkeiden ja diagnostiikan osuus kemian alan henkilöstöstä on Varsinais-Suomessa yli 60 %. Henkilöstömäärä on kasvanut ja toiminta on kannattavaa menestyneiden vientituotteiden ansiosta. Kuluvana vuonna lääketuotteiden vienti on kasvanut 21%. Tämä johtuu suurelta osin siitä, että Bayerin Turun tehtaalla valmistettavan Mirena-tuoteperheen myynti on kasvanut ennätysmäisesti. Myynti rikkoo miljardin euron ra-

jan, mikäli alkuvuoden hurja tahti ei hydy loppuvuodesta. Valtakunnallisen lääkekehityskeskusten sijaintipaikkana Turku olisi monessa suhteessa luonteva valinta. Suuri osa suomalaisesta lääkekehityksestä tehdään jo siellä: Suomesta on maailmanmarkkinoille tuotettu 19 lääkettä, joista 18 on kehitetty nimenomaan Turussa. Lääkekehityskeskus voisi kuroa umpeen kuilua tutkijoiden ja lääkeyritysten välillä. Jos suomalaisissa yliopistoissa tehdyt lääketieteelliset tulokset pystyttäisiin nykyistä paremmin hyödyntämään kaupallisesti, syntyisi myös uutta vientituotantoa.

Menestystarinoiden vastakohtana on yhden aikakauden päättyminen; Microsoft oy:n Salon yksikön lakkauttaminen, joka toteutuu vaiheittain seuraavan puolen vuoden kuluessa. Tämä voi merkitä pahimmillaan 1 100 henkilön jäämistä vaille työtä – lisäksi on huomioitava välilliset työllisyysvaikutukset. Työttömyysriskin alaisista on arvioitu asuvan Salon seudulla 60% ja loput Turun seudulla. Positiivista on se, että yritysten yhteydenotot Salon suuntaan ovat olleet aiempia vaiheita lukuisammat. Saloon sijoittuneiden yritysten lisäksi led-tekniikan tuotteiden valmistus ja uusiutuva energia ovat seudulla nousevia kasvualoja. Kaupan alan rakennemuutos tulee varmasti näkymään Salon seudulla keskimääräistä voimakkaampana ostovoiman heiketessä alueella. Määrätietoista yritysten kehittämistyötä ja lukuisia start up-yrityksiä tarvitaan jatkossa.

Autotehtaan tuotanto on kasvussa Uudessakaupungissa. Tehdas työllistää tällä hetkellä 1 400 autonrakentajaa ja 300 toimihenkilöä. Daimler AG:n kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Uudessakaupungissa valmistetaan yli 100 000 A-sarjan henkilöautoa vuosina 2013 - 2016. Myös muussa teollisuudessa, kuten esim. kulkuneuvoille laseja valmistavassa teollisuudessa menee tällä hetkellä hyvin Vakka-Suomessa. Merkittävä asia on uuden omistajan löytyminen soijatehtaalle, kun Suomen soijajalostamo Oy on käynnistämässä toiminnan vielä syksyn mittaan. Noin 70 henkilön rekrytoinnit ovat käynnissä. Vakka-Suomessa toteutuneissa investointihankkeissa on edelleen odotettavissa positiivisia työllisyysvaikutuksia sekä teollisuudessa että teollisuutta tukevilla palveluilla..

Vuonna 2015 on rakentamisen lasku jatkunut Varsinais-Suomessa, mutta näkymät ovat paremmat kuin useimmilla alueilla. Uudisrakentamisen aloitukset ja luvat ovat toki tällä hetkellä vain osa siitä, mitä ne olivat parhaimmillaan. Korjausrakentaminen on pysynyt vireänä. Muussa rakentamisessa toimitilarakentaminen on vähäistä. Alan liikevaihto ja työllisyyskin ovat kääntyneet loivaan kasvuun koko maan tasolla ja näin on tapahtumassa myös Varsinais-Suomessa. Muutos on heijastumassa laajemmin kiinteistösektorille, kun myös rakennustuoteteollisuuden näkymät ovat kohentumassa. Meneillään on mm. Turun kaupunginteatterin peruskorjaus sekä koulujen korjausta. Turun Kupittaaan kampusalueelle saadaan uudet opetus-, tutkimus- ja diagnostiikkatilat kun ns. Medisiina D -uudisrakennuksen rakentaminen alkaa vuoden 2015 loppupuolella. Matkailun kannalta tärkeätä investointia ollaan tekemässä hotelli Caribiaan. Merkittäviä energia-alan kohteita ovat Turun Seudun Energiantuotanto Oy:n rakennusvaiheessa oleva voimalaitoshanke Naantalissa ja Ekokemin Saloon suunnittelema jätteenpolttolaitos, jonka rakennustyöt aloitetaan 2016.

Elintarviketeollisuudessa (erityisesti leipomoalalla) on Varsinais-Suomessa käyty jonkin verran yt-neuvotteluja. Venäjän vastapakotteet osaltaan vaikuttavat myös Varsinais-Suomeen esim. kalajalosteiden, juomien, rehujen ja erilaisten säilykkeiden viennin osalta.

Viennin väheneminen Venäjälle on heijastunut myös muutamiin metalliteollisuuden yrityksiin, jotka olivat juuri tehneet läpimurron mm. Pietarin markkinoille.

Teollisuuden ja palveluiden ohella Varsinais-Suomi jatkaa elintarvikeketjun osalta merkittävänä ja monipuolisen maatalouden alueena; tukijalkoina vilja, kananmuna, sika, puutarhatalous, mutta myös nautakarjatalous. Investoinnit maataloudessa ovat alamaissa. Tämä näkyy paitsi maatalouskoneiden hankinnassa myös maatalousrakentamisessa. Kasvihuoneutuotannossa kuitenkin investoidaan tasaiseen tahtiin. Led-valaistus tekee tuloaan kasvihuoneisiin lisäten neliökohtaista tuotosta. Maaseudun kehittämissuunnitelman maatalouteen osoittamat rakennetukivarat tulivat käyttöön heinäkuussa ja tästä odotetaan piristysruisketta myös Varsinais-Suomen maatalouteen. Tukijärjestelmän maksut ovat viivästyneissä aiempaan verrattuna. Tämä asettaa maatalouden talouden koetukselle muutenkin kasvuolosuhteiltaan poikkeuksellisen vaikeana vuotena, kun sadon määrä ja laatu ovat jäämässä huomattavasti alle normaalin. Varsinais-Suomelle merkityksellinen (neljännes koko maan tuotannosta) sikatalous on edelleen erityisvaikeuksissa Venäjän rajoitteiden seurauksena. Sianlihan tuotanto supistuu edelleen ja omavaraisuus on uhattuna. Osin EU:n sisäinen yli-tuotantotilanne on heijastunut tuottajahintojen merkittävänä laskuna eri tuotantosuunnilla.

Toisaalta heikoista talousnäkymistä ja kuluttajien heikkenevästä ostovoimakehityksestä johtuen kaupan ja kuluttajapalveluiden työllisyystilanne uhkaa yhä heiketä. Vähittäiskaupan työllisten määrän väheneminen hidastuu koko maassa kuluvana vuonna. Vähennykset johtuvat osittain myös kaupan alan sisäisestä rakennemuutoksesta. Kaupan ala toisaalta investoi tälläkin hetkellä uuteen liiketilaan Turun seudulla, ja toisaalta liiketilaa on myös paljon tyhjillään erityisesti kaupunkien keskustoissa.

Luovien alojen kulttuurikeskus Logomo on laajentanut Turussa toimintaansa, joka käsittää muuntuvia näyttely- ja tapahtumatilojen lisäksi toimitilat 300 luovien alojen ammatilliselle 60 yrityksessä. Valittu toimintamalli on kerännyt kiitosta luovien alojen yrityksiltä, joille laajenevat yritystoimitilat tarjoavat mm. kattavat toimistopalvelut. Parhaimmillaan tälle pohjalle voi verkostoitumalla syntyä merkittäviä luovan alan kasvumahdollisuuksia. YLEN alueelliset Turun toiminnot muuttivat keväällä Logomoon.

Matkailun vaikutus palvelukysyntään on ollut alkuvuonna Varsinais-Suomessa samalla tasolla kuin vastaavalla ajalla 2014. Ulkomaisten yöpymisten määrä väheni ja tässä oli merkittävin ryhmä venäläiset, joiden määrä puolittui. Turun lentoaseman matkustajamäärät ovat lievästi kohentuneet kuluvana vuonna. Turun satamassa henkilöliikenteen määrä on hieman (-2%) vähentynyt, kun 1 255 000 henkilöä kulki sen kautta tammi-kesäkuussa 2015. Matkailun kannalta merkittävä muutos Turussa on kylpylähotelli Caribbean siirtyminen Holiday Club -ketjuun. Tähän liittyy välittömästi merkittävät rakennusinvestoinnit (20 milj. €), joiden tuloksena rakennuksessa ollut palloiluhalli muuttuu sisäaktiiviteetti- ja liikuntakeskiksi (ns. Superpark).

Tieverkon suuri kehittämishanke Lounais-Suomessa on valtatie 8 Turku - Pori. Hankkeen ensimmäisen vaiheen toteutus (kustannusarvio on enintään 102,5 milj. euroa) on edennyt suotuisasti. Urakkahinnat ovat alittaneet kustannusarviot, mikä on mahdollistanut mm. moottoritien rakentamisen jatkamisen Maskusta Nousiaisiin. Myös kantatien 52 kehittämishanke Salon kohdalla saadaan toteutettua vuosien 2015-2016 aikana. Tieverkon yli-

lapidon kannalta tärkeätä on korjausvelan vähentäminen lähivuosina niin, että siitä saata-va hyöty olisi optimaalinen.

Työvoiman kysynnän näkymät

Taantuma näyttäytyi Varsinais-Suomessa mm. uusien avointen työpaikkojen määrän vähenemisenä, jota kesti yhtäjaksoisesti 21 kuukautta. Vuoden 2009 pohjalukemista kysyntä nousi vuonna 2011 lähelle 2008 tasoa, vaikka talouden tunnusluvut olivat aivan erilaiset. Vuodesta 2014 kysyntä on alkanut elpyä. Työvoiman kysyntä on kasvanut teollisuudessa toista vuotta – puhutaan pääosin erilaisista metalliteollisuuden tehtävistä. Kehitys juontaa selvästi Vakka-Suomesta, jossa kysyntä on vahvistunut vuodesta 2013 alkaen. Kysynnän määrä Varsinais-Suomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn (tyyliin autotehdas) myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointeihin. Esimerkiksi metalliteollisuudessa, hoitoalalla ja rakennusalalla eläköityminen on suurta lähivuosina.

Laivanrakennus- ja yleisesti teknologiateollisuudenkin mahdollinen nousu suhdanne-tilanteen kohentuessa voi tuoda mukaan yllättäviä rekrytointiongelmia. Alalle syntyvät uudet työmahdollisuudet eivät edellytä sellaista osaamista mitä alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Myöskään alan nuoriksi osaajiksi valmistavat koulutuspaikat eivät täyty. Meriteollisuudessa on näiden yleisten uhkien lisäksi sille ominaisia haasteita mm. insinööriosaa-misen kohdalla.

Rakentamisessa näkymät ovat kohenemassa jatkossa, myös infran rakentamisessa. Kotimarkkinoille suuntautuvassa tuotannossa ja palveluissa kysyntätilanne ei juuri kohe-ne ennen kuin vienti on alkanut vetää ja kuluttajien näkymissä positiivisuus voittaa alaa.

Palvelusektorilla on kysyntä kuitenkin hiipunut selvästi aiemmista vuosista. Poikkeuksel-lisesti sosiaali- ja terveysalalla avoimia paikkoja on niukemmin tarjolla kuin aiemmin, mut-ta merkittävä putous on tapahtunut kaupan alalla ja myyntehtävissä, Hotelli- ja ravintola-alalla sekä siivouksessa on tilanne myös alavireinen. Palvelusektorilla näkyvät kuntien ta-louden haasteet supistuneena työvoiman kysyntänä.

Ammattibarometrin 2/2015 mukaan rakenteellista työvoimapulaa esiintyy hyvin yleisesti sosiaali- ja terveystalouden ammattiteissa. Yhdistelmäajoneuvon kuljettajista on pulaa ny-kyisessäkin suhdannetilanteessa – tässä syynä lienee tarkasti määritellyt pätevyysvaati-mukset. Rakentamisen loiva käänne näkyy puolestaan joissakin talonrakennusalan am-mattiteissa eriasteisena työvoimapulana. Tilanne on vastaava monissa metallialan amma-teissa. Lisäksi osaavasta työvoimasta on muodostunut pulaa mm. sähkö-, lvi- ja rakenne-suunnittelussa, koska alueella ei ole ko. alojen koulutusta riittävästi tarjolla.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon mää-ränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimis-tossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyyskehitys on muodostumassa W-malliseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuo-den ajan kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys heiken-

tyi merkittävästi vuoden 2013 kuluessa ja suuri kysymys onkin: milloin päästään W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen?

Työllisten määrässä ja tuotannossa ei ole Varsinais-Suomessa päästy lähellekään vuosien 2007-2008 tilannetta. Työpaikkoja on 23 000 vähemmän kuin vuonna 2008. Tämä merkitsee 10 %:n menetystä kun koko maassa vastaava menetys on tästä puolet. Menetyksistä on kohdistunut teollisuuden työpaikkoihin yli puolet. Taantumien kuluessa Varsinais-Suomessa vähenivät teolliset työpaikat neljänneksellä. Tuotteiden kokonaiskysynnän supistumisen lisäksi teollisuuden työpaikkojen menetyksestä merkittävä osuus perustuu selvästi alueen matkapuhelintuotannon asteittaiseen alasajoon ja meriteollisuuden epävakaaseen tilanteeseen, mutta myös laajemmin metalli- ja elektroniikkateollisuuden rakennemuutokseen. Vientisektorin lievä elpyminen ei näillä näkymin riitä nostamaan koko teollisuuden työllisyyttä kasvuun kotimarkkinoiden lamaannuksen johdosta. Palvelusektorilla tapahtuneet työllisyysmuutokset ovat Varsinais-Suomessakin jossain määrin kompensoineet teollisuudessa koettuja menetyksiä. Vientisektorilla tapahtunut toiminnan supistuminen yhdessä yleisen ostovoiman heikentymisen kanssa ovat vähentäneet palveluiden mahdollisuuksia. Julkistenkin palveluiden kehittämisedellytykset ovat heikentyneet kuntien taloudellisten haasteiden tiukentuessa - vaikka palvelutarpeet kasvavat.

Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys on kasvanut yhä huolestuttavaa tahtia vaikka kasvuvauhti näyttääkin hidastuvan. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys on kasvussa tasaisemman kauden jälkeen. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyyden kasvu. Näissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön parempien päivien tullessa.

Näillä näkymin työttömyyden kasvu uhkaa jatkaa Varsinais-Suomessa ainakin kevääseen 2016 saakka. Uhkana on erityisesti nuorten, maahanmuuttajien ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvun jatkuminen talouden hitaan kasvun oloissa. Nuorten työttömyyden kasvuvauhti on viime kuukausina hidastunut, kuten maahanmuuttajienkin kohdalla on tapahtunut. Näiden ryhmien työllisyystilanteen muutos ennakoii yleensä työttömyyden muutostrendiä. Työttömyyden kasvu on hidastunut kaikilla seuduilla ja kääntynyt laskuun Vakka-Suomessa. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvua voidaan hillitä kunnan ja te-palveluiden yhteistyöllä, mutta sen merkittävä alentaminen onnistuu vilkkaan työvoiman kysynnän oloissa, kuten Varsinais-Suomessa vuosina 2004-2008. Tuolloin pitkäaikaistyöttömyys supistui alle puoleen viidessä vuodessa.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 318 821 henkilöä, Vuoden 2014 aikana kasvua oli 2 187 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 301.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyys	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 63 438 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 186 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 704.

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	--	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 37 106 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni neljällä henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 700.

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 31 117 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 124 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 220.

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 22 437 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 82 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 811.

Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Työmarkkina-analyttikko Juha Pusila

Varsinais-Suomen ELY-keskus

puh. 0295 022 772

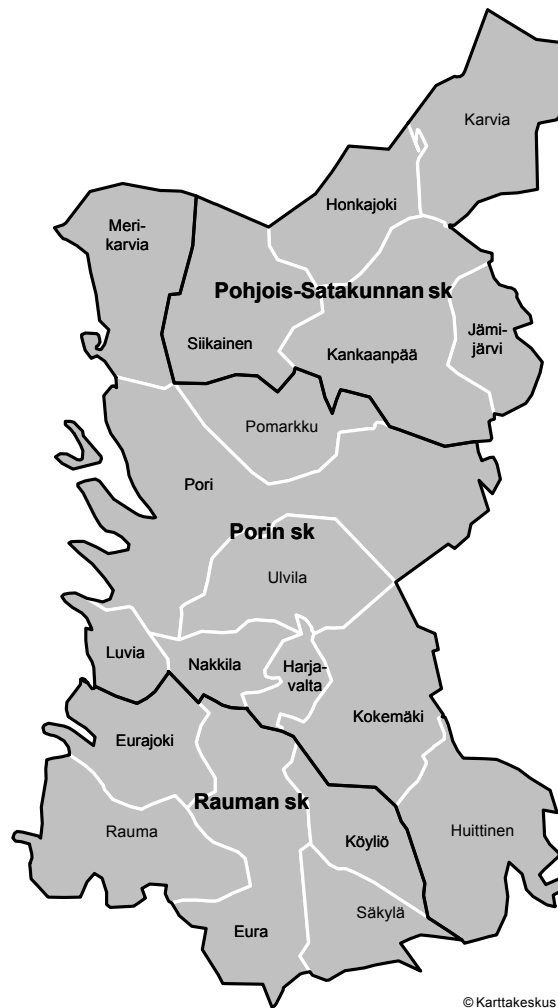
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

Pohjois-Satakunnan sk   **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta   0
 Työttömyys   0

Porin sk   **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta   0
 Työttömyys   0

Rauman sk   **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja yritystoiminta   0
 Työttömyys   0

Satakunnassa asui vuoden 2014 lopussa 224 028 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 528 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 14 457.

Satakunnan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Erikoistunut, vientivetoinen ja monipuolinen teollisuus toimii puskurina suhdannetaantumissa ja helpottaa myös äkillisten rakennemuutosten hoitamista. Alueen kansainvälisyys näkyy myös siinä, että monet maakunnan merkittävistä yrityksistä ovat ulkomaalaisessa omistuksessa. Merkittävimmät teollisuuden alat ovat teknologiateollisuus, elintarvike- ja pakkausteollisuus, luonnonvaroja hyödyntävä prosessiteollisuus (metssä- ja kemianteollisuus, metallinjalostus ja energiantuotanto), rakennusteollisuus, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut (mm. logistiikka, ICT, automaatio, suunnittelu ja projektinhallinta). Kehittyviä aloja ovat mm. hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut. Tulossa olevalla Sote-uudistuksella arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia sote-alan yritysten toimintaedellytyksiin ja kehittymiseen.

Yksi Satakunnan vahvuuksista, meriklusteri, on elänyt voimakkaassa muutoksessa viimeiset viisi vuotta. STX:n Rauman telakan toiminta päättyi kesällä 2014 ja valtioneuvosto nimesi Rauman seudun äkillisen rakennemuutoksen alueeksi vuoden 2016 loppuun saakka. STX:n telakan lopetus merkitsi välittömästi yli 600 työpaikan menetystä, mutta tilanteesta on Raumalla toivottu suhteellisen hyvin. Telakalta työttömäksi jääneistä noin 200 on tällä hetkellä vailla työtä. Rauman kaupunki osti STX Finland Oy:ltä telakka-alueen, jossa sijaitsee meri- ja raskaan konepajateollisuuden yrityspuisto Rauma Seaside Industry Park. Teollisuuspuiston toiminta on käynnistynyt lupaavasti. Alueella jo toimivat propulsiolaitteiden valmistajat ovat laajentaneet tai laajentamassa toimintaansa ja alueella toimii jo 25 yritystä. Raumalle vuosi sitten perustettu Rauma Marine Constructions Oy (RMC) on saanut merkittäviä tilauksia kuluvan vuonna.

Öljyn alhainen hinta on iskenyt voimakkaasti offshore-alaan heikentäen alan tuotteiden kysyntää. Tämä koskettaa viimeisimpien uutisten mukaan myös Raumalla sijaitsevaa Rolls-Roycen yksikköä, jossa ovat alkaneet yt-neuvottelut koskien ennakkotietojen mukaan sadan henkilön vähentämistä. Porissa sijaitsevan Technip Offshoren Mäntyluodon telakan tilanne on ollut haasteellinen jo pitkään. Telakalla aloitetaan koko henkilöstön lomautukset portaittain syksyllä, ellei tilanne parane. Meriteollisuus on erittäin verkostoitunutta, joten offshore-alan vaikeudet heijastuvat laajasti myös telakoiden alihankkijoihin. Toisaalta Mayer Werftin Turun telakan saamat uudet risteilijätilaukset ja hyvä tilauskanta vaikuttavat myönteisesti myös Satakunnassa, sillä alueella on merkittävä määrä telakan alihankkijoita ja tarvarantoimittajia. Myös Uudenkaupungin autotehtaan hyvä tilanne näkyy positiivisena Rauman seudulla ja tehtaalle on järjestetty työmatkaliikenteen mahdollistavia linja-autovuoroja.

Meriklusteriin sisältyy edelleen myös uusia mahdollisuuksia sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä. Kiristyvät turvallisuus-, ympäristö- ja laatuvaatimukset yhdessä yhä haastavampien toiminta-alueiden (esim. arktinen) kanssa luovat meriteollisuudelle uutta kasvupotentiaalia. Suunniteltu merituulivoiman rakentaminen tuo mahdollisuuden kehittää uusia arktisiin olosuhteisiin sopivia ratkaisuja. Öljyn hinnan mahdollinen nousu tulee pidemmällä tähtäyksellä lisäämään offshore-tuotteiden kysyntää.

Valtioneuvosto hylättyä viime vuonna Olkiluodon neljättä ydinvoimalaa koskevan periaatepäätöksen jatkoaikahakemuksen Teollisuuden Voima ei jättänyt rakentamislupahake-

musta, ja neljännen ydinvoimalan rakentaminen Satakuntaan siirtyy näin ollen kauas tulevaisuuteen. Päätös on Satakunnalle ikävä takaisku, sillä voimalan investoinnilla olisi merkittävä työllisyyttä ja elinkeinoelämää virkistävä vaikutus pitkäksi aikaa.

Irtisanomisten suhteen tilanne on helpottunut alkuvuonna verrattuna vuoden takaiseen. Irtisanomisia on ollut selvästi vähemmän ja ne ovat olleet pienempiä kuin vuotta aiemmin. Irtisanomiset eivät ole kohdistuneet pääsääntöisesti teollisuuteen kuten viime vuosina on tapahtunut. Työpaikkoja on kuitenkin menetetty tasaisesti lähes kaikilla aloilla.

Satakunnassa maltillisesti jatkuva vuosittainen väkiluvun pieneneminen aiheutuu yhä syvenevästä luonnollisen väestömuutoksen miinusmerkkisyydestä, josta nykyisellään kärsii jo valtaosa maakunnista. Väkiluku väheni vuoden 2015 alkupuolella lähes 400:lla hengellä. Positiivinen nettosiirtolaisuus ei ole pystynyt korvaamaan negatiivista nettosyntyvyyttä ja kuntien välistä muuttoliikettä. Nuorten ja työikäisten osuus on vähentynyt selvästi ja samalla yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut maakunnan ikärakenteessa, jossa alueelliset erot ovat verrattain suuret. Satakunnan alueen työllinen työvoima on ikärakenteeltaan maan vanhimpia. Työelämästä poistuu vuositasolla noin 1000 henkeä enemmän kuin työelämään tulee aiheuttaen haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle ja kuntien taloudelle. Tarve työperäisen maahanmuuton ja alueen vetovoimaisuuden edistämiseen on jatkuva.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyn avainkysymyksistä. Erityisesti henkilöliikenteen kannalta matkustajat pääkaupunkiseudulle ovat julkisilla liikennevälineillä liian pitkiä. Hyvillä liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yritysten ja väestön sijaintia ohjaavana tekijänä, joten henkilöliikennettä koskien nopeiden ratayhteyksien kehittäminen pääkaupunkiin on Satakunnalle keskeinen liikenteellinen haaste.

Valtatie 8:n yhteysväli Turku – Rauma – Pori toteutuksen ensimmäinen, noin 100 miljoonaa euroa maksava vaihe käynnistyi viime vuonna Varsinais-Suomesta ja parannushanke on alkanut realisoitua kuluvana vuonna myös Satakunnassa. Perusparannuksen ensimmäinen vaihe jatkuu vuoteen 2018, mutta yhteysväliä ei kyetä rakentamaan kokonaan suunnitellulle ja liikenteen läpäisykyvyn kannalta riittävälle tasolle, ellei tien parantamiseen saada jatkorahoitusta. Maakunnassa on useita elinkeinoelämän kannalta kiireellisiä tiehankkeita mm. Pyhäjärvisuodun elintarvikejalostusta palveleva vt 12 (Eura-Raijala-osuus), joihin tulisi myös pikaisesti löytää rahoitus.

VT 8:n perusparannuksen ohella toinen maakunnassa priorisoitu hanke on Rauman sataman väyläsyvennys. Pääosa hankkeesta toteutuu 2016-2017. Kokonaisinvestointi on noin 30 milj.euroa, josta valtion osuus noin puolet. Rauman satamassa on lisäksi käynnistymässä noin 20 milj.euroa maksava konttisataman laajennus. Rauman satamaoperaattori tekee konttisataman laajentamisen yhteydessä noin 40 miljoonan euron investoinnit nostureihin sekä lastinkäsittelylaitteisiin.

Porin ja Helsingin välillä ei tällä hetkellä ole lentoliikenneyhteyttä. Lentoliikenneyhteydet pääkaupunkiseudulle ovat vientiteollisuusmaakunnalle elintärkeitä. Liikennevirasto hyväksyi keväällä Porin kaupungin hakemuksen palveluvelvoitteen saamiseksi Pori-Helsinki-reitille. Päätös mahdollistaa reitin kilpailuttamisen EU:n lentoliikenneasetuksen julkisen palveluvelvoitteen mukaisesti ja kaupungin tukirahoituksen lentoreitille vuoden 2016 loppuun.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Teollisuuden liikevaihto on alentunut edelleen viime vuoden lopulla, joskin kehitys on vaihdellut selvästi aloittain. Elintarvike-, metsä- ja elektroniikkateollisuuden sekä metallituotteiden valmistuksen liikevaihto on laskenut. Kemianteollisuuden liikevaihto on jatkanut kohoamista. Teknologiateollisuudessa on kirjattu kasvua metallien jalostuksessa sekä kone- ja laitevalmistuksessa. Rakennusala on kasvanut hieman lähinnä korjausrakentamisen ansiosta. Palvelualoillakin on päästy kasvuun kiinni kauppaa lukuun ottamatta. Trendin omaisesti jatkuneella metallien hintojen laskulla on moninaisia vaikutuksia alueen metallienjalostajiin. Vaikutus on riippuvainen yrityksen asemasta jalostusketjussa. Hintojen lasku yhdessä heikentyneen euron kanssa on vaikuttanut positiivisesti jalostusketjun loppupäähän. Riippuen asiakaskunnan toimialoista, monien teknologiaa toimittavien yritysten kehitys on ollut positiivista. Kysyntää on ollut erityisesti logistiikan, metsäteollisuuden ja joillain energiateollisuuden aloilla.

EK:n elokuussa julkaiseman suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomessa suhdannetilanne teollisuudessa ja rakentamisessa on normaalia huonompi. Suhdanneodotukset ovat kuitenkin lähellä koko maan keskiarvoja. Palvelujen osalta suhdannetilanne on myös normaalia huonompi ja koko maan keskiarvoa synkempi. Satakunnan kauppakamarin kyselyn mukaan teollisuudessa 60 % yrityksistä on kokenut, että Venäjän talousromahduksella ja Venäjä –pakotteilla on ollut joko suoria tai epäsuoria negatiivisia vaikutuksia heidän liiketoimintaansa. Syksyn 2015 PK-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdannenäkymät ovat kehittyneet myönteisesti viime keväästä, vaikka odotukset joiltakin osin ovat hieman heikommat kuin koko maassa keskimäärin. Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien pk-yritysten osuus on kasvanut hieman viime keväästä. Kansainvälistyminen on keskeinen kasvun väylä. 19 prosenttia Pk-yritysbarometriin vastanneista yrityksistä harjoittavat vientiä ja liiketoimintaa ulkomailla. Vientitoimintaa Satakunnassa on 15 prosentilla pk-yrityksistä ja niistä vajaalla puolella on suoraa vientiä. Barometrin mukaan viennin määrä kasvaa seuraan 12 kuukauden aikana selvästi nykyistä suuremmaksi. PK-barometrin lukujen valossa seuraavan vuoden aikana 69 % yrityksistä aikoo investoida enemmän tai saman verran kuin kuluvana vuotena. Rahoitusta aiotaan käyttää korvaus- ja laajennusinvestointeihin ja käyttöpääomaan. Finnveran mukaan omistajanvaihdosten rahoittaminen on tänä vuonna ollut aiempaa vilkkaampaa. Odotukset henkilöstön määrän kehityksestä ovat hieman heikommat kuin koko maassa, mutta paremmat kuin viime keväänä. 87 % kyselyyn vastanneista uskoo henkilöstön määrän vuoden kuluksi olevan yhtä suuri tai suurempi kuin nyt.

Maatalouden yrittäjätulo laskee kaikissa tuotantosunnissa Euroopan sisämarkkinoiden kiristyneen kilpailun ja matalampien tuottajahintojen vuoksi. Erityisesti sikatilojen tulo on heikko. Myös maitotiloilla nähdään yrittäjätulon laskua, kun kiristynyt kilpailu Euroopan sisämarkkinoilla ja Venäjän asettama elintarvikkeiden tuontikielto heikentävät markkinatilannetta ja maidon tilityshinnat laskevat. Tänä vuonna tuotantomäärien pienentyminen maailmalla kääntää viljojen hinnat hentoon nousuun. Hintataso jää kuitenkin matalaksi eikä viljatilojen tuloissa ole suurta kasvua. Kuluvan kasvukauden sato jää pääosin edellisvuosia pienemmäksi ja puintien viivästyminen voi aiheuttaa merkittäviä laatutappioita ja

lisäkustannuksia. Heikko tulotilanne laannuttaa investointi-intoa tänä vuonna. Maatalouden maksuvalmiutta heikentää myös viljelijätukien maksuaikataulujen muutos, joka siirtää joidenkin tukien maksamisen kokonaan tai osittain seuraavalle vuodelle.

Sahatavaran, sellun ja kartongin viennin arvioidaan kasvavan tänä vuonna, mutta paperin tuotannon väheneminen jatkuu. Parantuvat metsäteollisuuden näkymät heijastuvat myös hakkuiden ja puukaupan vilkkauteen. Vuonna 2015 yksityismetsien puunmyyntitulojen odotetaan kohoavan edelleen, kun sekä hakkuut että puun hinnat nousevat hienoisesti. Valtakunnalliset metsien inventointitulokset ovat juuri valmistuneet. Satakunnan metsissä puuston tilavuus on kasvanut 150 miljoonaan m³:iin ja vuotuinen kasvu 6,7 miljoonaan m³:iin. Viimeisen viiden vuoden aikana hakkuut ja luontainen poistuma on ollut puulajista riippuen 68-86 % eli ainespuureservi on koko ajan kasvanut. Taimikonhoitotöiden lisäystarve on yli 100 % ja ensiharvennusten lisäystarve 50 %. Tiedot ennakoivat vilkastuvaa puukauppaa Satakuntaan. Myös metsäteollisuuden tulevat investoinnit (mm. Äänekoski) vaikuttavat lähitulevaisuudessa positiivisesti puun kysyntään Satakunnassa.

Osalla teollisuutta näkymät ovat kohtuulliset, joskin yrityskohtaiset erot ovat suuria. Kasvuodotuksia on esimerkiksi koneiden ja laitteiden valmistuksessa, robottiautomaatioissa ja metsäteollisuudessa. Heikko euro on auttanut erityisesti vientiteollisuutta. Kuitukangasteollisuudessa on pitkän hiljaiselon jälkeen jälleen kysyntää. Myös elintarvikealan kehitys on Satakunnassa ollut pitkään vakaata, mutta Ukrainan ja Venäjän välisellä kriisillä on tilanteeseen vaikutusta ainakin epäsuorasti. OL 3:n käyttöönoton viivästymisen vaikutus näkyy edelleen työllisyyden kannalta positiivisena, mutta muuten viivästymisen lähes kymmenellä vuodella alkuperäisestä valmistumisaikataulusta on aiheuttanut mittavia lisäkustannuksia. Sähköntuotannon voimalassa on määrä alkaa tämänhetkisen tiedon mukaan v. 2018.

Kaupan ja palvelualan yritysten kysynnässä talouden epävarmuus ja ostovoiman heikentyminen näkyy tällä hetkellä selvästi. Tyhjiä liiketiloja on kaikissa maakunnan suurimmissa kaupungeissa. Kauppa keskittyy edelleen erityisesti Porin seudulla ja myös Raumalla on suunnitteilla uusien asuinalueiden kaavoituksen myötä kaupan investointeja. Puuvillan kauppakeskus on aloittanut toimintansa vajaa vuosi sitten Porissa. Isot kauppakeskusinvestoinnit ja kaupan alan yleinen rakennemuutos ml. verkkokauppa, vaikuttavat asiakasvirtojen suuntautumiseen ja kaupan ja palvelujen kysyntään esim. kaupunkien ydinkeskustoissa ja pienemmillä paikkakunnilla. Toisaalta liiketilojen hinnat ovat laskeneet ja esim. Porissa keskustan kaupassa on viime aikoina ollut havaittavissa piristymisen merkkejä. Elin-
tarvikekaupan kiristynyt tilanne ja ruuan hintakampanjointi pakottaa kaupat tehostamaan toimintojaan, jonka myötä uhkana on alan työpaikkojen väheneminen. Alkon myymälöiden sijoittumispolitiikalla on myös selkeästi vaikutuksia kauppojen toimintaedellytyksiin.

Harjavallan sairaalassa on aloittanut elo-syyskuun vaihteessa toimintansa 260-paikkainen pakolaisten vastaanottokeskus. Vastaanottokeskukseen syntyy kymmenkunta uutta työpaikkaa ja se lisää palvelujen kysyntää alueella.

Maakunnassa on suunnitteilla ja meneillään erittäin merkittäviä investointeja sekä yritys- että julkisella sektorilla, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelämän näkymien paranemiseen. Elin-
tarvikkeita jalostava HK Scan on päätymässä kokonaan uuden tehtaan rakentamiseen, jonka kustannusarvio saattaa kohota noin 80 milj.euroon. Uuden tuotantolaitoksen myötä laitoksen kokonaistyöpaikkojen arvioidaan vähenevät nykyisestä lisää-

tyvän automatisoinnin myötä. Laitoksen sijainnista kilpailevat Satakunnasta Eura, Säky-lä ja Rauma sekä Satakunnan ulkopuolelta Forssa. Tuulivoimarakentaminen on Satakunnassa edelleen voimakasta huolimatta hallituksen aikeista uusia tuulivoimaa koskevaa tukijärjestelmää. Valmistelussa on ainakin neljä isoa uutta puistoa Porin seudulla, joista yksi on Tahkoluodon edustalle tuleva 11 voimalan merituulipuisto. Tuulivoimaa on suunnitteilla ja rakennettu runsaasti myös Pohjois-Satakunnassa.

Porin rakennetaan parhaillaan Suomen ensimmäistä nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaalia. Vuonna 2016 valmistuvan terminaalin kustannusarvio on noin 85 milj.euroa. AGAn Raumalle kaavailema LNG-terminaali saattaa jäädä halventuneen öljyn ja muiden energiaraaka-aineiden muuttuneiden hintasuhteiden vuoksi toteutumatta, mutta yritys investoi tänä vuonna 40 milj.euroa Harjavallan suurteollisuuspuistossa sijaitsevien ilmakehäsutehtaidensa kunnostukseen. Harjavallan suurteollisuuspuistossa myös metallin jalostajat Norilsk Nickel ja Boliden tekevät merkittäviä investointeja. Satakunnan ammattikorkeakoulun kampushanke Porin asemanseudulla etenee ja sen on määrä valmistua kesällä 2017. Asemanseudulle suunnitellaan myös Porin uutta matkakeskusta. Myös Raumalla on meillä kampushanke. Rauman seudulla on vireillä useita kymmenien miljoonien yritysinvestointeja mm. kemianteollisuudessa sekä uusimmilla yritys- ja logistiikka-alueilla Lakarissa ja Rauma Seaside Industry Parkissa. Rauman Lakarin alueelle kaavaillaan investointikustannuksiltaan yli kymmenen miljoonan euron aurinkovoimalaa. Vastaavia hankkeita on vireillä muuallakin, ja niiden toteutuminen edellyttää valtion tukea.

Yritysten aloittamisen ja lopettamisen suhteen tilanne on jatkunut samanlaisena jo pidempään. Yrityksiä on perustettu hieman vähemmän kuin vuosi sitten. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä on alkuvuonna ollut suunnilleen saman verran kuin vuosi sitten. Aloittaneita olisi ollut enemmän mutta määrärahojen vähyyden vuoksi starttirahaa ei ole voitu myöntää kaikille halukkaille. Lopettaneita yrityksiä on viimeisimmän tilaston mukaan ollut hieman enemmän kuin vuosi sitten. Kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on kasvanut. Erityisesti on lisääntynyt sivutoiminen yrittäjyys, pöytälaatikko yritysten määrä ja eri muodoissa tapahtuva ”kevytyrittäminen”. Ilmiö saattaa pidemmällä aikavälillä merkitä työpaikkojen vähentymistä yrityssektorilla, kun itsensä työllistäjien määrä lisääntyy, mutta työnantajayrityksiä ei synny toimintansa lopettaneiden tilalle. Konkurssseja on ollut Satakunnassa alkuvuonna selvästi vähemmän kuin vuosi sitten ja konkurssien määrä on laskenut enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Konkurssiin ajautuneet yritykset ovat olleet myös selvästi pienempiä kuin vuosi sitten.

Työvoiman kysynnän näkymät

Maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työvoiman kokonaismäärän ei kasva. Poistuma on viime vuosina ollut noin 3 500 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on noin 2 500 henkilöä. Tilanne jatkuu suhteellisen samankaltaisena lähivuosina.

Työvoiman kysyntä on edelleen heikkoa. Uutta työvoimaa tarvitaan lähinnä vain korvaamaan eläkepoistumaa ja aina ei korvata edes eläkepoistumaa, varsinkaan julkisella sektorilla. Valtiosektorilla vaikuttavuus- ja tuottavuusohjelman toteuttaminen näkyy rekrytointien

vähäisyytenä ja irtisanomisina. Positiivista on, että alkuvuonna TE-toimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja on ollut hieman enemmän kuin vuotta aiemmin. Suhteellisesti eniten ovat lisääntyneet toimisto- ja asiakaspalvelutehtävät. Vastaavasti suhteellisesti suurin vähennys on tapahtunut avustavassa työssä esim. siivouksessa ja teollisuudessa.

Työvoiman saatavuuden uskotaan hieman parantuneen työttömyyden kasvun myötä. Työvoimaa on tarjolla runsaasti rakennus-, korjaus- ja valmistustyössä sekä palvelu- ja myyntityössä. Suurin kysyntä kohdistuu palvelu- ja myyntityöntekijöihin.

Myös TE-toimiston ammattibarometrin arvioissa näkyy työmarkkinatilanteen heikkeneminen sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainon muuttuminen. Työvoimapulalojen määrä on vähentynyt ja ylitarjonta-alojen määrä vastaavasti lisääntynyt. Toukokuun ammattibarometrin mukaan lähimmän puolen vuoden aikana Satakunnassa näyttäisi olevan pulaa eniten terveydenhoitoalalla. Erityisesti pula koskee eri alojen lääkäreitä ja hammaslääkäreitä. Pulaa ennustetaan myös farmaseuteista, bioanalyytikoista, lääketieteellisen kuvantamis- ja laitetekniikan asiantuntijoista, psykologeista, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista. Niin ikään pulaa näyttäisi tulevan erityisopettajista, sosiaalityön erityisasiantuntijoista, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoista, myyntiedustajista, tuote-esittelijöistä ja lehdenjakajista. Ylitarjontaa on ollut jo pitkään erityisesti yleissihteereistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä on lisääntynyt alkuvuonna voimakkaasti vuoden takaisesta. Myös lomautettujen määrä on kasvanut. Tilannetta on osaltaan vaikeuttanut työllistämistoimenpiteissä olevien määrän selvä aleneminen alkuvuonna. Työllisyysmäärärahojen puute tulee näkymään voimakkaana loppuvuonna, jolloin etenkin pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien määrä tulee entisestään kasvamaan. Työttömien määrä on kasvanut suhteellisesti eniten johtotehtävissä, rakennus-, korjaus- ja valmistustyössä sekä palvelu- ja myyntityössä. Satakunnassa oli heinäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita 15 000, mikä on 100 enemmän kuin vuosi sitten.

Työttömyysjaksojen kestot ovat pidentyneet ja pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt. Ikä korreloi voimakkaasti työttömyyden keston kanssa eli mitä korkeampi ikä niin sitä pitempi on työttömyyden kesto. Työttömäksi jäävistä suurella osalla työllistymisen esteenä on korkea ikä, työrajoitteisuus ja koulutuksen puute. Työttömien määrä onkin kasvanut lukumääräisesti eniten yli 60-vuotiaiden kohdalla. Pitkäaikaistyöttömistä 69 % on yli 50-vuotiaita.

Nuorten työttömien määrä on kasvanut vuoden 2015 alkupuolella selvästi voimakkaammin kuin työttömien määrä keskimäärin. Nuorten aktivointiaste on suhteellisen korkea ja selvästi korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Nuorten osalta huolestuttavaa on, että alle 25-vuotiaista työttömistä työnhakijoista kolmasosa on ilman ammatillista koulutusta. Lisäksi nuorten pitkäaikaistyöttömien määrä on tuplaantunut vuoden takaisesta. Tosin määrät ovat edelleen alhaisia kaikkiin pitkäaikaistyöttömiin verrattuna.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Porin seutukunta

Harjavalta, Huitinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 136 919 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 285 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 665.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Köyliö, Rauma, Säkyliä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 65 452 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 81 henkilöllä. Vuoden 2014 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 676.

Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Satakunta

Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 21 657 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 162 henkilöllä. Vuoden 2014 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 116.

Pohjois-Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus			

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Ylijohtaja Marja Karvonen
Satakunnan ELY-keskus
puh. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Tutkija Merja Mannelin
Satakunnan ELY-keskus
puh. 0295 022 112
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

Luoteis-Pirkanmaan sk	6 kk	Ylä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0	Työttömyys	-

©Karttakeskus, Lupa N0360

Lounais-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	0

Tampereen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	-

Etelä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0

Pirkanmaalla asui vuoden 2014 lopussa 503 575 henkilöä, joista Tampereen kaupungissa 44 prosenttia. Väestö kasvoi maakuntien kärkipäässä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 3 409 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli 15,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 38 233. Suhteellinen osuus työttömyysasteesta oli kesäkuussa 2015 1,7 % korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2014 Pirkanmaalla oli yli 32 000 toimipaikkaa, joissa työskenteli lähes 130 000 henkilöä

Pirkanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pirkanmaan aluetalouden yleistilanne ei ole muuttunut kuluvan vuoden aikana edellisvuoden tilanteesta. Kuitenkin odotukset olivat vuoden 2015 osalta suuret, mutta tilanne näyttää siltä, ettei toivottuja tuloksia ole saavutettu. Loppuvuodelle 2015 asetetaan nyt todella suuria paineita muutoksesta parempaan. Hyvänä esimerkkinä haastavasta tilanteesta on kuntien talouden tilanne yleisellä tasolla, joka kertoo siitä, että kuntasektori joutuu odottamaan taloudelliseen tilanteeseen muutosta parempaan suuntaan vuoden 2015 loppupuolella sekä harkitsemaan säästötoimenpiteitä, palveluiden leikkaustoimenpiteitä, lomautuksia ja myös irtisanomisia. Kuitenkin on myös todettava, että talouden ja työllisyyden tilanne saattaa muuttua suuntaan tai toiseen hyvin nopeasti. Pirkanmaalla kyselyn sidosryhmät ovat kertoneet signaalien olevan ristiriitaisia niin toimialojen kuin toimialojen sisällä olevien yritysten osalta. Yritysten oma arvio on lievästi positiivisen puolella ja taustalla odotukset ovat noususuuntaiset, varsinkin vientitoimintaa harjoittavien yritysten osalta. Työtä jatkossa on tarjolla vähemmän kuin on totuttu näkemään ja muutoksen tarve työajan ja työsuhteen keston osalta olisi mietittävä uudestaan. Työajan pidennys ei tuota tehokkuutta jos tuotteita ei saada maailmalle tälläkään hetkellä kaupaksi. ELY-keskuksen sidosryhmille, kuten kuntien elinkeinotoiminnan avainhenkilöille osoitettuun kyselyyn vastanneista yli puolet piti elinkeinoelämän tilannetta entisenlaisena tai hieman heikompana vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna ja tilanteen arvioi parantuneen 20 prosenttia vuoden takaisesta. Vastaavasti kuntien elinkeinotoiminnan avainhenkilöistä 60 prosenttia piti tilannetta entisenlaisena. Kuntien osalta odotukset parempaan taloustilanteeseen ovat korkeat. Veropoliittikan kautta taloutta tasapainottavaa toimintamallia ei ole ilmeisesti voitu käyttää samalla tavalla kuin aiemmin on ollut mahdollista. Kuntatalouden on pakko toivoa muutosta, varsinkin jos tilanne heikkenee, kuinka kunnat pystyvät hoitamaan tasapuoleisesti lakisääteiset velvoitteet? Myös kuntien lomautus ja irtisanomispaineet kasvavat seuraavan vuoden aikana, vaikka niitä ei olisi vielä harkittu.

Yrityssektorilla bioenergialta, biotaloudelta ja cleantech-alalta yleisesti ottaen, sekä teolliselta internetiltä odotetaan voimakasta kasvua alueen toimintaympäristössä ja synnyttävän lisää innovatiivista kehitystyötä myös muiden toimialojen sisälle. Työpaikkojen syntyminen näiden alojen kautta onkin sitten kysymysmerkki. Valitettavaa on kuitenkin, että yri-

tyksemme ovat jälkijunassa digitalisaation osalta verrattuna kilpailijamaihin. Olisiko tämäkin merkinä siitä, että yritysten ongelmien syynä on monessa asiassa ”ikäntyminen”?

Kaupan mahdollinen kasvu saattaa kuitenkin yllättää vuoden 2015 lopulla, varsinkin joulumyyntiin panostetaan varmasti paljon ja tätä kautta saattaa olla yksi tekijä taloustilanteen muutokseen. Toisaalta jatkuva alennusmyynti verottaa myynnin odotettavaa ”nousupiikkiä” jouluna. Kumi- ja muoviala investoi Pirkanmaalla hyvin, lisäksi alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaisesti nouseva. Uutta teknologiaa sekä erilaisia materiaalien yhdistämisellä sovelletaan muovialan tuotekehittäelyssä nyt aiempaa enemmän. Uusiokäyttö on päivän sama myös muilla tuotantoaloilla. Kemian alan vienti vetää hyvin ja kasvua haetaan uusilta markkinoilta lähinnä Kauko-Idästä ja Etelä-Amerikan ABC-valtioista. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti **bioenergiaa**, puhtaita prosesseja ja **energiatehokkuutta** koskevilla ratkaisuisilla. Biolääketieteen kehtona Pirkanmaa rooli on vahva, tosin byrokratia estää alaa kehittymästä. Cleantech on vientivetoista liiketoimintaa – suurimmalla osalla vastaajayrityksistä yli puolet liikevaihdosta tulee viennistä. Tärkeimmät vientimarkkinat Pirkanmaalle olivat kuten koko maalle Saksa, Kiina, Ruotsi, Ranska ja Venäjä. Parhaat kasvunäkymät lähivuosina löytyvät suomalaisyritysten näkemyksen mukaan Kiinasta, Venäjältä, Saksasta, Ruotsista ja Brasiliasta. Myös Intian ja Meksikon sekä monien EU-maiden markkinat kiinnostavat pirkanmaalaisyrittäjiä. Lisäksi Yhdysvallat on vuodesta toiseen säilyttänyt asemansa kiinnostavana vientimaana. Alueen kasvu puhtaasti lukujen perusteella näyttää tällä hetkellä olevan palvelualan varassa. Teollisuuden, rakentamisen sekä kaupan osalta luvut eivät ole mairittelevia. Myös Pirkanmaan yritysten lukumäärä olisi hie-man laskenut. Määrä ensimmäinen neljännes 2015 oli 31 701 kpl, muutos noin 400 kpl.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keväällä 2016 saattaa kuitenkin piristystä tuoda asuntorakentamisen elpyminen kasvu-uralle, sekä nyt vuoden verran kestänyt lievä teollisuuden kasvu. Tosin kasvu ei tapahdu koko teollisuuden osalta, vaan muutamilla toimialoilla kuten kemian teollisuuden sekä metsäteollisuuden sektoreilla. Näiden toimialojen odotetaan kasvavan 2-3 prosentin verran vuositasolla, mutta vienti kasvaisi mm. kemian teollisuuden osalta jopa 5-6 prosenttia. Teknologiaan sitoutunut toiminta hiipuu jonkin verran, mutta odotettavissa on uusien pienehköjen yritysten esiinmarssi jopa vientitoimintaan. Maakunnassa kasvua ei voi enää jatkossa hakea pelkästään korkeanteknologian kautta, vaan taloutta kannattelevat voimat ovat olleet todellisuudessa pitemmän aikaan muilla toimialoilla. Kasvua tapahtuu kuitenkin entien teollisuuden ulkopuolella, kuten liike-elämän palveluissa, turvallisuusalalla ja finanssi-sektorilla. Vaikea on sanoa miten nämä palvelusektorin alat nostavat taloutta pitemmällä aikavälillä, mutta osaltaan tukevat muiden toimialojen kasvua. Pelkästään palvelusektori ei nosta Pirkanmaata kasvu-uralle, vaan tilanteeseen vaaditaan teollisuuden tehokkaampi läsnäolo. Rakentaminen elpyy, varsinkin korjausrakentamisen voimakas kasvu on odotettavissa ensi vuonna. Valtaosalla toimialoista tehtiin vuoden 2014 aikana kohtalainen tulos. Vuosi 2015 näyttää siltä, että kansalaisten kulutettavissa oleva tulo on supistumassa ja tämä vaikuttaa erityisesti kaupan- ja palvelualan tulokseen sekä tätä kautta myös teolli-

suuden toimialoihin. Kotimaan kysyntä ei kasva ennen välillisen verotuksen keventämistä mm. energiaverotuksen sekä perushyödykkeiden kuten esimerkiksi ruoan alv-kevennystä.

Toimitilojen osalta tilanne on hyvä, tarjolla on monimuotoisia ja erikokoisia toimitiloja niin teollisuudelle kuin muille toimialoille. Ongelmia kuitenkin on; vuokrataso varsinkin taa-jama-alueella sekä Tampereen seutukunnan alueella on edelleen hieman liian korkea. Ti-lanne näkyy parhaiten keskusta-alueiden tyhjinä toimitiloina. Myös teollisuustilojen vuokrat taajamien tuntumassa ovat korkeita. Samalla ongelmana on teollisuustilojen koko. Ti-lat ovat liian suuria tämän hetkiseen tarpeeseen.

TEOLLISUUS JA RAKENTAMINEN

Kumi- ja muoviteollisuus

Viennin kasvu haetaan NAFTA- ja Länsi-Euroopan maista. Suurin kasvu viennissä oli Keski-Euroopan alueella (Saksa, Benelux-maat, Itävalta, Puola). Viennin odotetaan kasvavan kokonaisuudessaan noin 4-5 % vuodessa. Kumi- ja muoviteollisuuden osuus Suomen viennistä on noin 14 %. Tuotteiden ja tuotannon tulee vastata myös ympäristön, terveyden ja tuoteturvallisuuden vaatimuksia. Suomalaiset muoviyritykset toimivat kestävän kehityksen vaatimalla tavalla. Ongelmia on myös; muoviteollisuutta viime vuosina ovat haitanneet yleisen talouskurimuksen lisäksi kansainvälisten markkinoiden nopeasti vaihtelevat muovi- ja raaka-ainehinnat. Taustalla on osaltaan raaka-öljyn hintakehitys, joka heijastuu ainakin valtamuovien hintoihin. Muoviteollisuuden toimijat valittelevat muoviraaka-aineiden saanti ongelmaa, (vaikka öljyn hinta on alhaalla), joka rajoittaa omalta osaltaan tuotannon kasvua. Saatavuuden yksi ongelma on tuontitullien aiheuttamat rajoitukset. Kustannuskehitys on lisännyt muoviyritysten joustavuutta ja ketteryyttä sopeutua muuttuviin markkinoihin. Suomalaisen muoviteollisuuden ja muovituoteosaamisen tärkein ongelma tällä hetkellä on työnantajien mukaan koulutusmahdollisuuksien heikkeneminen Suomessa. Osa muoviteollisuuden yrityksistä on laajentanut tuotantoaan ulkomaille. Kansainvälistyminen edellyttää yrityksiltä hyvää riskinotto-kykyä, joka puolestaan on usein suorassa suhteessa yrityksen kannattavuuteen ja vakavaraisuuteen. Työllistävä vaikutus ei kuitenkaan kasva, vaan todennäköisesti säilyy samanlaisena myös lähitulevaisuudessa. Muoviteollisuudella on hyvät toimintaedellytykset myös lähivuosina. Biomassan hyödyntäminen muoviteollisuudessa on yksi vahvuus. Erilaiset hybridituotteet ovat kasvattaneet kysyntää maailman markkinoilla ja Pirkanmaan vahvuus muovialalla toimivien yritysten osalta on juuri hybriditeknologian sovellukset.

Kemianteollisuus

Kemianteollisuus on ollut vuosien ajan ”paitsiossa” Nokiahysterian takia, vaikka todellisuudessa tasainen ja varma kasvu, sekä nyt jo yli viidenneksen osuus kokonaisviennistä (mukaan laskettu kumi- ja muoviteollisuus) kertoo kemianalan olevan Suomen kannalta tärkeämpi kuin Nokia-vetoinen elektroniikkateollisuus oli koskaan. Yllättäen Suomen kemianteollisuuden tärkein vientituote on öljyjalosteet, noin puolet, vaikka öljyä ei Suomen maaperässä luontaisesti ole (vrt. puu, jota Suomen luonnossa on tarjolla, mutta jalostus ja myynti ovat lapsen kengissä). Haasteena alan kilpailutilanne, tarjontaa on, varsinkin maista joilla oma

öljyntuotanto on myös vientituote. Kemian ala tosin kärsii öljynjalostustuotteiden hintojen mataluudesta, mutta raaka-aineen ostohinta on kuitenkin suhteessa laskenut vielä enemmän.

Kemian teollisuuden kasvu tulee kuten kumi- ja muoviteollisuudessa; vienti, joka suuntautuu Ruotsiin, Venäjälle, Iso-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin. Benelux-maat ja Saksa ovat merkittävä kohde, varsinkin kun haetaan kasvua. Koulutuksen ylläpito on tärkeää, ala on tasaisesti kasvava ala, joten jatkossa tarvitaan olemassa oleva koulutustarjonta. Työllistävä vaikutus ei kuitenkaan kasva, vaan todennäköisesti laskee lähitulevaisuudessa.

Metsäteollisuus

Toimiala on edelleen perustukijalka Suomen taloudessa. Vienti kokonaismäärästä 20 %. Biotalous odotetaan paljon, ehkä liikaakin. Kotimainen energiatuotantoa ei ole osattu ns. kustannussyistä hyödyntää aiemminkaan täysipainoisesti. Biotalous saattaa kuitenkin olla hyväksytty tapa ottaa luonnonvarat käyttöön tehokkaasti (vihreät arvot). Suurin ongelmana on jatkuvasti matala jalostusaste. Suomesta puuttuu lähes kokonaan puun jatkojalostus esimerkiksi huonekaluiksi tai rakentamisen sisustuselementeiksi, kuten akustiikkalevyt. Puurakentaminen estetään liian tiukoilla säännöksillä, samoin rakennuspuun sertifiointijärjestelmä on aiheuttanut pienten sahojen lopettamisbuumin. Koulutus alalle on jatkossa turvattu. Jalostusasteen muuttaminen vaatii kuitenkin muutoksia alan koulutuksen osalta sekä kansalaisten kulutustottumuksien muuttamiseksi puumateriaalin käytössä niin energiana kuin esimerkiksi sisustamisessa ja huonekalujen hankinnassa (esteenä korkea hinta). Työllistävä vaikutus laskee lähivuosina, vaikka biotalous oikeasti kasvaisikin, mutta työllisyyden lisääminen vaatii nimenomaan puun jalostamista muihin muotoihin kuin energiaksi tai selluksi. Paperin kysyntä jatkoi laskuaan, kartongin ja sellun tuotanto lähes ennallaan, Sahatavaran ja vanerin tuotanto kasvoivat edellisvuodesta.

Elintarviketeollisuus

Vienti vain muutamia prosentteja, mutta alan kasvunäkymät pitäisi olla hyvät. Ongelmana on alan yritysten koko ja tuotantosuunta. Suuret yritykset hallitsevat ruokamarkkinoita, vaikka valtaosa yrityksistä on pieniä ja tuottavat ehkä hieman mielenkiinnottomia valmisruokatuotteita, vaikka suuntaus täytyisi muuttaa yksilöllisempään suuntaan. Venäjän talouspakotteet ovat aiheuttaneet ongelmia myös Pirkanmaan ruokatuotantoon (Valio, Kalajalostamot). Uusia markkinoita olisi etsittävä, mm. Kiina on kiinnostunut laatuhihan ostamisesta ja Japanin markkinoilla on kysyntää ruustuotteilla sekä luonnossa kasvavilla marjoilla. Suomalaisen ruokakulttuurin- ja tuotannon ongelmana on, ettei maailman mittakaavassa hyvin puhtaan raaka-aineen kauppaamista ulkomaille oikein osata tai kehdata tehdä. Lähiruokatuotanto nostaa arvoaan lähitulevaisuudessa. Kuluttajan tottumukset olisi ohjattava siihen suuntaan. Samalla kansallisesti tuotetun ruoan verotusta olisi syytä keventää. Myös valvonta pienten toimijoiden ympärillä heikentää kehitystä ja kasvua. Elintarvikealan koulutusta on tarjolla hyvin. Työllistävävaikutus on laskusuunnassa, syynä markkinaosamattomuus sekä valvonta, jolla rajoitetaan toimintaa ja kehitystyötä liikaa, tulevaisuudessa jos em. asiat korjaantuvat työllisyys kasvaa, muuten näyttää heikolta.

Haasteena on alkutuotannon tilanne

- tilat entistä enemmän omavaraisia, tuo alihankintaan ongelmia
- maantalous tulee jatkossa entistä enemmän osa-aikaista ja sivutoimista toimintaa
- ikääntyminen alalla negatiivisessa suunnassa
- peltojen hinnat suhteettoman korkeat
- siipikarja/sikatalous laskeva trendi
- nautatilojen määrä kasvava
- tilakoko kasvaa
- ”pelkotilat”
- satoisuuden kasvua tarvitaan

Rakennusala (myös maarakentaminen yms.)

Rakentamisen osalta haasteena kasvulle on, ettei uusia teollisuus/toimitilahankintoja tehdä kuten aiemmin.

Korjausrakentaminen pitää korjausvelan takia alan toimintaa pystyssä ainakin 10 - 15 vuoden ajan, mutta uudisrakentamiselle olisi suuri tarve, jotta kasvua alan toimintaan saadaan aikaiseksi. Ulkomaille, lähinnä Baltian maihin, Saksaan, Ruotsiin sekä Venäjälle tehtävään uudisrakentamiseen oli vuosia kasvun aikaa, mutta tällä hetkellä talouden sekä Venäjän tilanteen vuoksi, ovat tilausten määrät laskeneet. Rakennusallalla tarvitaan uudistuvien materiaalien entistä suurempaa osuutta rakentamisessa, esimerkiksi ulkomailla tehtävien rakennushankkeiden osalta on suotavaa lisätä puumateriaalin hyödyntämistä ja sen ekologisuuden korostamista. Lainsäädäntö on ollut ja on jatkossa haaste. Tämän hetken tilanne on todella heikko myönnytyistä rakennusluvista huolimatta. Työttömyys on melkoinen ongelma. Arvio on, että alan työttömyys nousee ensi vuoden alkuun mennessä lähes 25 %. Alan koulutusta on tarjolla hyvin, tosin yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä sekä harjoittelupaikkojen hankintaa olisi syytä lisätä. Teknikko/rakennusmestari-koulutuksen tarve olisi nyt suuri. Työllisyys jatkossa on vaikea arvioida, koska korjausrakentaminen työllistää, mutta tarve palkata uutta henkilöstöä ei varsinaisesti ole. Ongelma on työvoiman liikkumattomuus. Monen taantuvan maakunnan alueella on rakennusallalla korkea työttömyysaste, mutta kasvavilla paikkakunnilla jopa 30 prosenttia yrityksistä ei ole löytänyt sopivaa työvoimaa. Yritykset ovat hyvin erilaisia, toimintaa hallitsee muutamat suuret rakennusalan konsernit ja keskisuuria alan yrityksiä ei juurikaan ole olemassa, jotta jonkinlainen kilpailuasetelma edes olisi olemassa. Valtaosa yrityksistä on pieniä ja eivät voi kilpailla suurista hankkeista, jolloin rakentamisen hinnoittelu on hyvin yksipuoleista.

YRITYSTEN PALVELUT

Kuljetus- ja logistiikka

Robottiikkaa pidetään alan työpaikkojen surmana, mutta todellisuudessa kestää vuosikymmeniä ennen kuin kattavat ja luotettavat järjestelmät on luotu. Täytyy muistaa, että kaikki liikenne ei kulje pelkästään pääteillä eikä taajamissa. Kuljetusala työllistää jatkossa vähintään saman verran kuin tänäkin päivänä. Voidaan tarkastella robottiautojen suomien mahdollisuuksia tietyillä osuuksilla, mutta on mahdotonta ajatella robottiauton käyttävän esimerkiksi metsäteitä tai muita valtateiden ulkopuolisia reittejä. Vain ihmissilmä pystyy ha-

vainnoimaan monimutkaisen ympäristön ja tekemään tarvittavat ratkaisut. On myös lukuisia lainsäädännöllisiä ja eettisiä kysymyksiä ratkaistavina.

Myös Suomen keliolosuhteet ja kunnoltaan epätasainen tiestö olisivat haaste robotille: Jotta robottiauto kykenisi kuljettamaan tavarat perille turvallisesti, sen toimintaympäristön olisi oltava stabiili ja siitä tulisi olla täsmällinen ja ajantasainen kartta-aineisto. Jos teknologia kohtaa odottamattoman tilanteen, se pysähtyy. Haasteita on muitakin: Kuljetuskustannukset nousevat lähinnä polttoaineiden verotuksen muodossa, joka vain osittain on mahdollista siirtää rahtimaksuihin. Osaavan työvoiman pula on nähtävissä. Ajokorttien korkeat hinnat ja byrokratia aiheuttavat sen, ettei kuorma-autokorttia ole ajettu samoilla määrillä kuin aiemmin. Lisäkoulutukseen on tarvetta ja onneksi järjestetään täydentävää ajo-opetusta. Työllisyystilanne näyttää hyvältä, ainakin kuljetusyrittäjien kokemana rekrytointiongelma kertoo siitä. Töitä olisi, osaajia ei.

Finanssiala (pankki ja vakuutus) sekä kiinteistöala

Kasvua odotettavissa, yrityskauppojen takia ala keskittyy, mutta uusia toimijoita on tullut markkinoille varsinkin rahoitussektorille. Kilpailu kuluttaja-asiakkaan kulutustottumuksien osalta lisääntyy koko ajan ja rahoituksen merkitys kasvaa ostotilanteessa. Alan jatkokoulutus tapahtuu yrityksissä. Tulokunto on hyvä verrattuna moniin muihin palvelualan toimijoihin. Työllistävyys tulee jatkossa säilymään samankaltaisena.

Kiinteistöalan näkymät ovat kohtalaiset. Kaikki riippuu asuntokaupan elpymisestä tai taantumisesta. Pelkona on monien alan yritysten lopettaminen toiminnan kannattavuuden laskun vuoksi. Työllistävä vaikutus on jatkossa samaa suuruusluokkaa, tosin keskittyy suurempiin taajamiin. Alan jatkokoulutus tehdään usein yrityksen puolesta.

Turvallisuusala

Liikevaihдолtaan kasvava ala, samoin työllistää koko ajan hieman edellisvuotta enemmän. Palkkaus on ollut esteenä saada osaavaa ja tehtävään soveltuvaa henkilöstöä. Mahdollisuuksia olisi myös vientiin hyvän osaamisen kautta. Koulutuksen osalta yritykset tarjoavat sitä omatoimisesti. Työllistävä vaikutus kasvava varsinkin yksityistalouksien osalta, koska turvallisuuspalveluja antavat yritykset esimerkiksi hoitavat etävalvontaa asuntoihin ja kiinteistöihin. Oheislaitteet myyvät kohtalaisesti, kuten kamerat ja valvontajärjestelmät. Myös kyberhyökkäykset vaativat uudenlaista turvallisuusosaamista. Alan työllisyys paranee lähitulevaisuudessa selvästi.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työllisyystilanne tulee lähitulevaisuudessa muuttumaan niin, että työvoimapula, josta yllättäen jo nyt osa toimialoista kärsii, tulee laajemmin useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Näistä voisi mainita sosiaali- ja terveydenhuoltoala, opetusala ja sen oheistoiminta, teollisuuden monet toimialat, lähinnä moniosaajat, markkinointiala sekä myynti, jossa ammattitaitoiselle henkilöstölle on kysyntää. Rekrytointiongelmiensa todellinen määrä on vaikea mitata. Todennäköisesti tarve on viime vuosien aikana pudonnut, mutta esimerkiksi piilo-työpaikkojen määrä on todettavasti kasvanut.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Talouden kasvuvauhdin hidastuminen näkyy selvemmin epävarmuutena, joka heijastuu työmarkkinoilla irtisanomisten lisääntymisenä sekä työttömyyden keston kasvuna. Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenteellinen kehitys ovat olleet negatiivisia kahden ensimmäisen neljänneksen aikana vuonna 2015 verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Työllisyystilanne on heikentynyt kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli alkuvuonna enemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan. Työvoimapoliittisten toimenpiteiden ja varsinkin palkkaperusteisten työllistämistukien rahallisen määrän merkittävä väheneminen vaikuttaa siihen, että ennen kaikkea rakenteellinen työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys tulevat lähivuosina olemaan entistä kovempi haaste. Riskinä on jo nyt 1990-luvun laman kaltainen tilanne, jossa osa työttömistä työnhakijoista jää pysyvästi työhallinnon haasteeksi. Samoja piirteitä tilanteessa on jo nyt havaittavissa. Vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana oli ollut keskimäärin 36 646 työtöntä työnhakijaa ja työttömyysaste oli ollut keskimäärin 15,1 %. Vastaava määrä työttömiä työnhakijoita oli ollut viimeksi vuoden 1997 aikana. Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä on noussut suurimman osaa vuotta ja yli 50-vuotiaiden lukumäärä kasvoi 10 % edellisvuoden luvuista. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi vuositasolla, muutos 6 %. Rakenteellinen työttömyys oli ollut vuoden 2015 alkupuolella keskimäärin 60 % kaikista työttömistä työnhakijoista ja määränä 22 636 henkilöä. Vuotta aiemmin luvut olivat 57 % ja 19 618 henkilöä. Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on laskenut, joka on hyvin positiivinen asia. Samoin avoimien työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta 9 %, joka on huomattava kasvu. Valitettavaa on TE-hallinnon markkinaosuuden pieneneminen todellisista avoimista työpaikoista. Työvoiman kysyntä ei ole ollut erityisen voimakasta alkuvuonna. Ennakoitavissa on ettei loppuvuosi tuo suurta muutosta vaan varsinainen muutos positiiviseen suuntaan tapahtuu vasta vuoden 2016 aikana ja todennäköisesti loppuvuodesta.

Työvoiman kysynnän ja osaavan työvoiman saatavuus

Matalapalkka-alat rekrytoisivat henkilöstöä lisää, mutta ongelmaksi tulee ammattien arvostuksen puute lähinnä palkkauksen osalta. Näyttäisi siltä, että yrityksen rekrytoisivat uutta henkilöstöä muuta kautta kuin TE-toimistosta, usein suoraan toisesta yrityksestä, sekä käyttäen sosiaalista mediaa. TE-toimisto panostaa toimenpiteisiinsä hyvin työmarkkinoiden tarpeita huomioiden. Esimerkiksi nuorten alle 25-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömyys on saatu laskemaan hallinnon toimenpiteiden avulla. Työvoiman kysyntään liittyvä ongelma korjautuu ainoastaan työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden kautta, sekä talus-tilanteen ja viennin sekä kotimaisen kysynnän kasvun kautta. Todennäköisesti rekrytointiongelmat ovat Pirkanmaan osalta edessä ja haasteena vuoden 2016 alkupuolella. Pirkanmaan työllisyyden syvenevä ongelma on pitkäaikaistyöttömien määrä joka ikäluokassa, sekä rakenteellisen työttömyyden määrä ja kasvu. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todetta, että osaavan työvoiman haaste on merkittävä. Valitettavaa on, että työmarkkinat eivät vedä korkeasti koulutettuja samalla tavalla kuin aiemmin, siinäkin on ilmennyt osaamisvajausta ja henkilökohtaisen sopeutumisen on-

gelmia. Työvoiman liikkuvuus on ollut haaste. Tilanne valitettavasti ei ole muuttunut edes nykyisen massatyöttömyyden aikana.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne

Tampereen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 391 070 henkilöä. Vuoden 2014 aikana oli kasvua 4 168 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 31 627

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Etelä-Pirkanmaan seutukunta

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 43 199 henkilöä, Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 143 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 2778

Etelä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylä-Pirkanmaan seutukunta

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 24 621 henkilöä, Vuoden 2014 aikana väestö väheni 367 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 329.

Ylä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lounais-Pirkanmaan seutukunta

Punkalaidun, Sastamala

Lounais-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 28 487 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 197 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 536

Lounais-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 16 198 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 52 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 963.

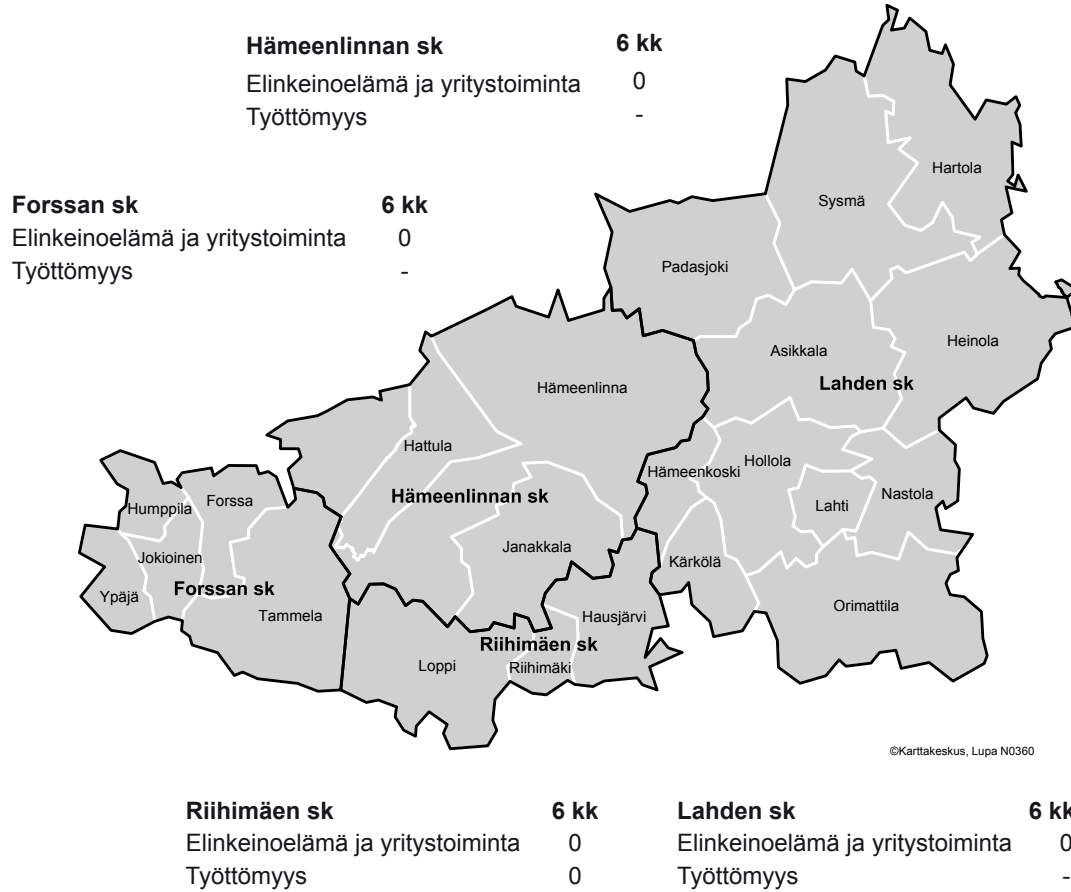
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Ennakointiasiantuntija Juha Salminen
Pirkanmaan ELY-keskus
puh. 040-5034993
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus

Hämeen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2014 lopussa 377 516 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 389 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 25 885.

Hämeen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeen maakuntien logistinen sijainti ja hyvät yhteydet pääkaupunkiseudulle ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Hämeen seutujen vahvuutena on lisäksi monipuolinen elinkeinorakenne. Osaavat oppilaitokset sekä niiden kasvava aktiivisuus yritysysteistyössä ovat kummankin maakunnan kehityksen kulmakiviä.

Päijät-Hämeen vahvuutena on poikkeuksellisen suuri vientitoimintaa harjoittavien pk-yritysten määrä. Kasvu- ja kansainvälisiä suuryrityksiä sekä merkittävää tutkimustoimintaa harjoittavia yksiköitä on koko Hämeen ELY-keskuksen alueella kuitenkin suhteellisen vähän. Perinteisen teollisuuden rakennemuutos on edelleen käynnissä. Vahvasta teollisuusalueesta kaupan ja palvelualan yritystoiminnan alueeksi siirtyminen on edellytys alueen elinvoimaisuudelle. Erityisesti hyvinvointisektorilla uskotaan alueen kaikissa seutukunnissa olevan kasvupotentiaalia. Hämeessä on myös monipuoliset mahdollisuudet lisätä tapahtuma-, liikunta- ja luontomatkailua.

Maankäytön, liikenteen ja elinkeinojen tarkastelu yhtä kuntaa laajemmalla alueella mahdollistaa seudullisen kehittämispotentiaalin tehokkaan hyödyntämisen. Helsinki, Hämeenlinna ja Tampere muodostavat Kanta-Hämeeseen merkittävän kasvukäytävän, HHT-akselin, jossa tavoitteena on niin kasvun varmistaminen ja suuntaaminen kuin elinvoiman lisääminenkin. Päijät-Hämeessä kasvu rakentuu oikoradan ja Lahden moottorien varteen, toisaalta myös uudistettavan valtatie 12 poikittaisväylän yhteyteen.

Ajantasaisilla ja laadukkailla maakuntakaavoilla voidaan esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet sekä osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Haasteena on riittävä yleiskaavoitus, jolla mahdollistetaan mm. hankkeiden nopea toteuttaminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Syksyn 2015 pk-yritysbarometrin mukaan Suomen pk-yritysten suhdannenäkymät ovat kehittyneet myönteisesti kevään 2015 pohjalukemista. Koko maan pk-yrityksistä 28 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 19 % huononevan (saldoluku 9 %). Edellisellä mittauskierroksella saldoluku oli – 6 %. Hämeen alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on noussut kevään 2015 – 7 %:sta 3 %:iin. Henkilökunnan määrän suhteen Hämeen alueen suhdannenäkymät ovat saldoluvun perusteella kuitenkin hieman heikentyneet keväästä 2015: 11 % alueen pk-yritysten edustajista arvioi henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua tämänhetkistä suurempi ja 14 % arvioi henkilökunnan määrän olevan pienempi. Saldoluvuksi muodostuu siten – 3 %. Koko maassa näkymät ovat kohentuneet keväästä saldoluvun ollessa nyt 4 %.

Aloittavien uusien yritysten määrä on Hämeessä pysynyt vähintään ennallaan, joillakin aloilla hieman kasvanutkin. Elinkelpoisille toimintansa lopettamista harkitseville yrityksille/yrityksille ei ole kuitenkaan helppo löytää jatkajia. Vaikka työllisyystilanne yleisesti heikenee ja työttömien määrä kasvaa, on yrittäjyyden ja pienten yritysten määrä kuitenkin kasvussa, erityisesti luovilla aloilla. Yrityksiä syntyy mm. luovan alan ja matkailun yhteistyön tuloksena. Uusien luovien alojen yritysten tuoreudesta ja osaamisesta ollaan kiinnostuneita myös muilla aloilla, ja yhteistyökuvioita syntyy enenevässä määrin.

Teollisuus

Yrityshaastattelujen perusteella Päijät-Hämeessä etenkin suunnittelualalla ja merkittävimmillä kansainvälisillä yrityksillä tilausten ja tilauskannan määrä lisääntyi alkuvuoden 2015

aikana. Tätä tukee myös euroalueen ostopääallikköindeksi, joka on ollut nousussa. Toisaalta vienti Venäjälle on edelleen supistunut.

Päijät-Hämeessä yritysten kasvunäkymät ovat kuitenkin edelleen varsin epäyhtenäisiä: toisaalta joidenkin suurempien kansainvälisten metallituote- ja koneenrakennusalan yritysten tilausten kasvu näyttäisi jatkuvan, toisaalta useiden yritysten näkymät ovat heikentyneet. Valtakunnalliset telakka-alan järjestelyt vaikuttavat positiivisesti alueen kalusteteollisuuteen ja muoviteollisuudessa on tehty uusia investointeja.

Hämeenlinnan seudulla teknologiateollisuuden uudet tilaukset ovat useiden vuosien ajan pysyneet suhteellisen matalalla tasolla. Edellisen tarkastelujakson lievä positiivinen suuntaus on viimeisen vuosineljänneksen aikana jälleen kääntynyt laskuun, erityisesti uusien tilausten määrä on vähentynyt. Alueen metalliteollisuuden rakenne reagoi nopeasti rakentamisessa tapahtuviin muutoksiin, joten rakennusteollisuuteen ennakoitujen julkiset elvytystoimet saattavat toteutuessaan näkyä lievänä piristeenä tarkastelujakson loppupuolella.

Hämeenlinnan kaupungin ja SSAB:n yhdessä alueen ammatillisten oppilaitosten kanssa solmima teräsrakentamisen huippuosaamiskeskukseen (SCEC) tähtäävä, yhteissummaltaan 3,6 miljoonan euron suuruinen puitesopimus vahvistaa erityisesti toimialan pk-yritysten kehittämisedellytyksiä.

Elintarvikealan tilanne on suhteellisen vakaa, vaikka ala joutuu kilpailemaan jatkuvasti tuonnin kanssa. Venäjän tuontikieltoihin ja pakotteisiin liittyen vienti Venäjälle on vähentynyt viimeisen vuoden aikana. Nytemmin tilanne markkinoilla on kuitenkin vakiintunut; uusia investointejakin suunnitellaan. Päijät-Hämeessä viljatoimialan (viljaklusterin) kokonaisliikevaihto ja työntekijöiden määrä ovat lievässä laskussa, mutta kannattavuus on kuitenkin paranemassa. Oletettavasti toimialan viimeaikojen onnistuneilla investoinneilla on muiden liiketoiminnan tehostamistoimenpiteiden rinnalla ollut myönteisiä vaikutuksia hyvään kannattavuuskehitykseen.

Kaupan ala

Kaupan alan kasvunäkymät eivät lyhyellä aikavälillä ole erityisen valoisat, joskaan ala ei ole kovin suhdanneherkkä. Toimialalla on kuitenkin edelleen menossa investointeja ja tulevaisuuteen luotetaan. Isot kauppaketjut investoivat kuitenkin maltillisesti ja työvoiman kysyntä on tällä hetkellä melko vähäistä. Tyhjän liiketilan määrä on lisääntynyt vuoden 2014 lopun jälkeen mm. Hämeenlinnan seudulla uuden tilatarjonnan myötä. Päivittäistavarakauppa pysynee vuonna 2016 suunnilleen nykyisellä tasolla tai noudattaa kaupan yleistä kehitystä.

Matkailuala

Matkailun kehityksen ennustaminen on vaikeaa mm. sen takia, että varausviive on yleensä lyhyt. Esimerkiksi Hämeenlinnan seudulla ennakkovaraukset näyttävät pitävän tilanteen jokseenkin viime vuoden tasolla. Kantolan tapahtumapuistoon on vuodelle 2016 tiedossa kymmeniä varauksia. Tapahtumakävijöiden määrän odotetaan kasvavan merkittävästi ja vaikuttavan jatkossa matkailualan kasvuun. Yritysten määrä on toimialalla jokseenkin vakiintunut. Tapahtumapuiston myötä on syntynyt pientä kasvua, ja syntynee jatkossakin.

Päijät-Hämeessä hiihdon vuoden 2017 MM-kisat tulevat vaikuttamaan positiivisesti alueen elinkeinoelämään. Vierumäen ja Pajulahden alueiden kehittäminen jatkuu edelleen, mihin alueiden huomattavat mahdollisuudet tarjoavat hyvät edellytykset. Myös Messilän matkailualueen kaavoitus etenee Lahden seudulla.

Hyvinvointiala

Julkisten terveyspalvelujen murros jatkuu, mikä avaa tulevaisuudessa mahdollisuuksia yksityisille palveluntuottajille. Hyvinvointitoimialalla innovaatioiden ja uuden teknologian tehokas hyödyntäminen ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpää, koska palvelut on kyettävä tuottamaan kustannustehokkaasti ja laadukkaasti. Hyvinvointisektorin kasvunäkymät ovat hyvät ikääntyville suunnattujen, erityisesti kotiin tuotettavien palvelujen osalta. Kysyntä kasvaa samanaikaisesti myös palveluasumisessa, jossa kuntien tiukka taloudellinen tilanne aiheuttaa tehostamispaineita.

Terveysalan yritykset ovat aktivoituneet entisestään kansainvälisillä markkinoilla. Kansainvälistymistä tukee osaltaan myös valtio, ja panostuksia terveysalan yritysten viennin edistämiseen on lisätty kuluvan vuoden aikana. Esimerkiksi Lahden seudun yritykset ovat kilpailukykyisiä erityisesti kuntoutukseen, ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon ja sairaalaympäristöjen kehittämiseen liittyvien kalusto- ja palvelukokonaisuuksien osalta.

Hämeenlinnan seudulla varsinkin litalassa näkymät ovat positiivisia. Uuden hyvinvointikeskuksen on määrä valmistua vuoden 2016 aikana. Sen uskotaan kehittävän litalan matkailullista ja kaupallista asemaa ja olevan sykäys monien kehityshankkeiden toteutukselle.

Rakentaminen ja investoinnit

Investointiodotukset ovat syksyn 2015 pk-barometrin mukaan sekä Päijät-Hämeessä että Kanta-Hämeessä heikkomat kuin maassa keskimäärin. Heikko suhdannetilanne heikentää kysyntää ja nostaa projektien aloituskynnystä. Uudisrakentamisessa projektien aloittamista leimaa tällä hetkellä varovaisuus; mm. isot kauppaketjut investoivat maltillisesti. Taloussuhdanne vaikuttaa myös korjausrakentamisessa, vaikka se onkin vielä kohtuullisella tasolla. Uudisrakentaminen tulee käynnistymään hitaasti, vaikka talouskehitys lähtisi nousu-uralle.

Suunnitteilla olevat monet rakennushankkeet tukevat rakennusalan yritystoimintaa ja työllisyyttä alueelle ja luovat samalla edellytyksiä yrittäjyydelle ja alueen väestökasvulle. Lahdessa on mahdollisuus laajaan täydennysrakentamiseen mm. Hennalassa, Ranta-Kartanossa ja asemanseudulla. Hämeenlinnassa on hyvät edellytykset tulevien vuosien kasvuun ja rakentamiseen aivan kaupungin keskustan tuntumassa: Engelinranta-projekti, asemanseutu, Vanajanrannan toinen vaihe, Suomenkasarmin alue sekä ruutukaavakeskustan täydennysrakentaminen. Korkeakoulukeskus laajentuu Visamäen pellon alueelle, johon on kaavoitettu asuin-, toimitila- ja liikerakentamistontteja. Moreenin yrityspuisto laajenee tuoden uusia tuotanto- ja toimitilarakentamisen paikkoja. Kirstulan pellolle ja Harvia-lantien varteen on suunnitteilla liikerakentamista, joskin niiden liikennejärjestelyt vaativat vielä kehittämistä.

Yksittäisistä teollisuusinvestoinneista mainittakoon muovipakkauksia valmistavan Wipak Oy:n investointi Nastolassa. Se on yrityksen kaikkien aikojen suurin yksittäinen investointi kunnassa. Kyseessä on uusi tuotantolinja, jonka kustannusarvio on 20 miljoonaa euroa.

Ekokemin tehdasalueelle Riihimäelle rakentuu kiertotalouskylä, jossa yhdyskuntajätteen sisältämät materiaalit kiertävät eteenpäin Ekjalostamon, Suomen ensimmäisen muovi- ja biojalostamon kautta. Hanke on konkreettinen askel kohti kiertotaloutta. Investoinnin kokonaisarvo on noin 40 miljoonaa euroa. Valion Riihimäen laajennushankkeen aikataulua on jouduttu arvioimaan uudelta pohjalta Venäjän tilanteen vuoksi.

Heinolan kaupunki esittää matkailun kehittämishankkeena mm. Kimolan kanavan sisällyttämistä maakuntaohjelman toimenpanosuunnitelman hankkeeksi vuosille 2016–2017.

Työvoiman kysynnän näkymät

Päijät-Hämeessä yritysten rekrytoinnit ovat heikon taloustilanteen vuoksi tällä hetkellä vähäisiä. Lisäksi työsuhteet ovat usein määräaikaista tai osa-aikaista. Avoimien työpaikkojen määrä on pienessä kasvussa (palvelu, myynti, markkinointi). Lähitulevaisuudessa työllisten määrä vähenee, kysynnän näkymät eivät tule kasvamaan etenkin teollisuuden ja kaupan alalla. Joillakin aloilla on pulaa osaavasta työvoimasta ja tulevaisuudessa pula pahenee esim. metallialalla. Sosiaali- ja terveysalalla Päijät-Häme noudattelee pääosin valtakunnallista linjaa, eli sosiaali- ja terveysala työllistää toistaiseksi.

Teollisuudesta työttömäksi jääneillä riski työttömyyden pitkittymiseen on todella suuri. Työttömyyden pitkittyessä osaamisvaje kasvaa. Ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus tulevat korostumaan nykyistä enemmän tulevaisuudessa etsittäessä uusia työmahdollisuuksia. Hämeen alueella Päijät-Häme on tässä suhteessa synkintä aluetta.

Hämeenlinnan seudulla työvoimaa kysytään mm. hoiva-alalle. Myös taloushallintoalalle kaivataan osaavaa henkilöstöä, mutta Hämeenlinnan seudulla taloushallinnon alalla on pullonkaulaongelma: työttömiä työnhakijoita olisi, mutta heidän osaamisensa ei riitä työnantajan toivomalle tasolle. Työvoiman kysyntä saattaa jopa heiketä tarkastelujaksolla. Työttömyys alueen metalli- ja konepajateollisuudessa saattaa 6 kuukauden tarkastelujaksolla edelleen vaikeutua. Tilanteen paranemista joudutaan odottamaan ensi vuoden alkupuolelle. Positiivisena, joskin alueellisesti heikkona signaalina, voidaan pitää telakkateollisuuden tilauskannan selkeää vahvistumista. Tulevaisuudessa uusia työpaikkoja teknologiateollisuuden syntyä painotetusti digitaalisten palvelujen ja teollisen internetin taitajille. Kysyntään vastaaminen edellyttää etenkin pidempään työelämässä olleiden työttömien osalta määrätietoista kouluttautumista ja osaamisen laajentamista.

Riihimäen seudulla työllistymismahdollisuuksia on erityisesti hoiva-alalla, rekrytointeja on jonkin verran myös metallialalla ja elintarvikealalla. Massarekrytointeja ei ole näköpiirissä, jonkin verran rekrytointikoulutuksia on mahdollisesti tulossa teollisuuteen. Eri alojen erityisosaamista vaativiin tehtäviin on ongelmallista saada osaavia/päteviä työntekijöitä, muita varsinaisesti työvoimapulasta kärsiviä aloja ei juuri ole. Työllisten määrä on pysynyt suhteellisen vakaana ja tilanne jatkunee samansuuntaisena myös lähitulevaisuudessa. Työnantajille on riittävästi tarjolla ammattitaitoista työvoimaa.

Forssan seudulla työvoimaa kysytään ensisijaisesti hoiva-alalle. Rakennetyöttömyyden vuoksi työvoiman osaaminen vastaa vain osittain työmarkkinoiden vaatimuksia. Alueen koulutustarjonta keskittyy työntekijäammatteihin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän lisääntyminen ei ole suoraan verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden parantumiseen. Tämä johtuu mm. siitä, että teollisuusammattien häviäminen aiheuttaa kohtaanto-ongelmia koko Hämeen ELY-keskuksen alueella: työttömänä olevien osaamistaso ei vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Hämeen alueella Päijät-Häme on synkintä työttömyysaluetta, Lahden ja Heinolan työttömyysprosentti lähestyy jo 20 %:a. Työttömien kokonaismäärä tulee nykyisessä taloustilanteessa edelleen kasvamaan, erityisen vaikea tilanne on nuorilla ja ikääntyneillä työttömillä. Myös teollisuudesta työttömäksi jääneillä riski työttömyyden pitkittymiseen on erityisen suuri.

Hämeenlinnan seudulla työttömyysaste on huomattavasti alhaisempi kuin Päijät-Hämeessä. Teollisuusammateista irtisanottujen ammattitaito on kuitenkin Kanta-Hämeessäkin monessa tapauksessa vanhentunutta ja osaaminen uusille aloille riittämätöntä. Hämeenlinnan seudulla on nähtävissä teollisuustyöpaikkojen määrän huomattava vähentyminen. Tämä aiheuttaa haastetta työvoiman osaamisen suhteen ja kasvattaa rakennetyöttömyyttä. Myös nuorisotyöttömyys on valtakunnallisen trendin mukaisesti hienoisessa kasvussa. Alueella toimii paljon koulutusorganisaatioita ja haastetta yritetään ratkaista myös työvoimakoulutuksen keinoin.

Riihimäen seudulla työttömyyden määrässä ei ole odotettavissa suuria muutoksia. Merkittäviä irtisanomisia ei myöskään ole tiedossa. Työttömien uudelleentyöllistymismahdollisuudet ovat jopa paremmat kuin muualla Hämeen alueella. Työttömyyden rakenteessa on edelleen haasteita tarjolla olevan työvoiman osaamistason ja työelämän vaatimusten välillä. Rakenne- ja nuorisotyöttömyys kasvaa myös Riihimäen seudulla.

Forssan seudulla työttömyys on rakenteellistunut entisestään. Perinteisten toimialojen työpaikat ovat vähentyneet huomattavasti; uusia aloja, joihin työttömäksi jääneiden vanha osaaminen vielä riittäisi, on vaikeaa löytää. Merkittäviä yt-neuvotteluja ei ole näköpiirissä, joitakin pienempiä yrityksiä koskevia neuvotteluja on kuitenkin käynnissä. Nuorisotyöttömyyden määrä seuraa myös Forssan seudulla hienoista valtakunnallista kasvua. Rakennetyöttömyys kasvanee myös edelleen mm. edellä mainittujen kohtaanto-ongelmien vuoksi.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Lahden seutukunta

Artjärvi, Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Sysmä ja Heinola

Lahden seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 202 116 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 308 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 15 517.

Lahden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 94563 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 231 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 644.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 46 488 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 21 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 560.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Forssan seutukunta

Forssa, Humpvila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 34 349 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 333 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 164.

Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

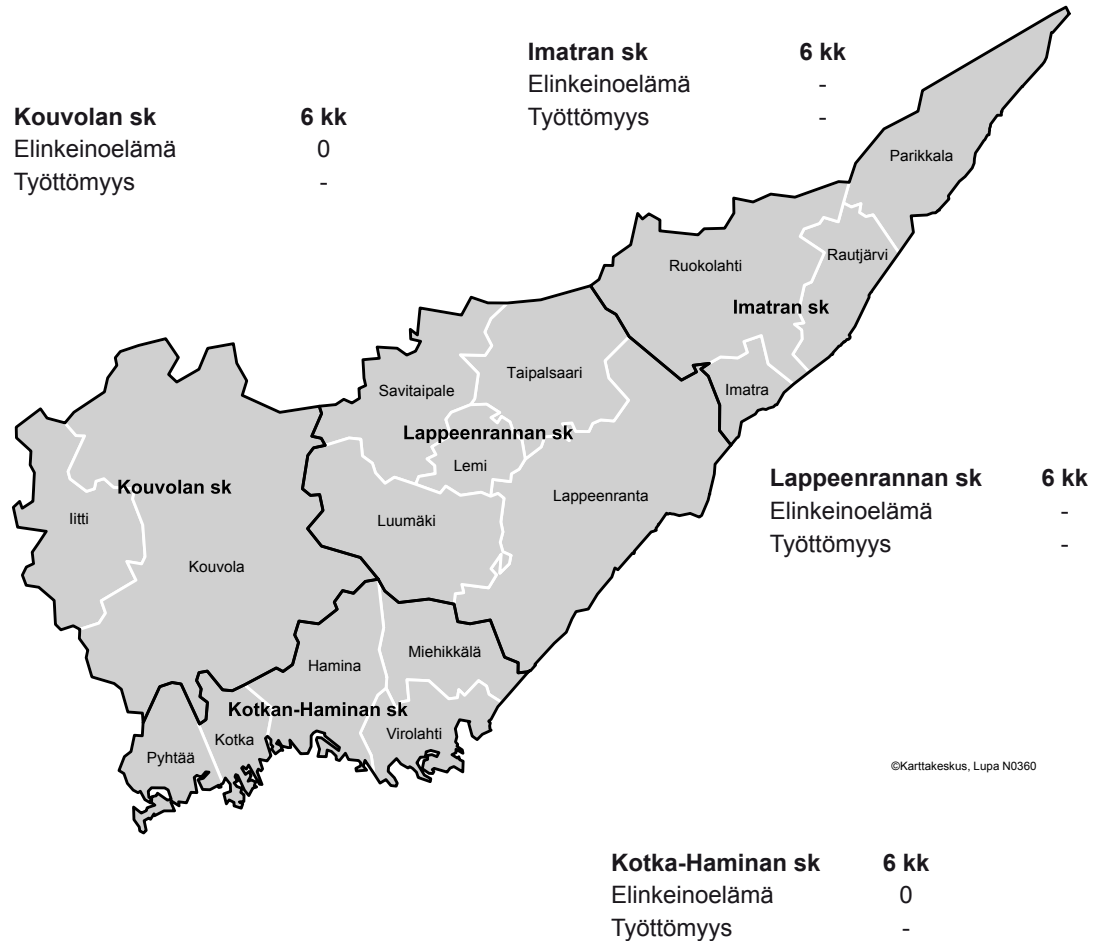
Erikoissuunnittelija Markku Paananen

Hämeen ELY-keskus

puh. 0295 025 167

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2014 lopussa 311 762 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 1 335 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 22 929.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus			
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kaakkois-Suomessa on edelleen käynnissä elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen. Pidemmällä aikavälillä Etelä-Karjala on hyötynyt maantieteellisestä asemastaan ja monipuolisemmasta elinkeinorakenteestaan. Maakunnassa tulevaisuudennäkömät ovatkin Kymenlaaksoa valoisammat. Yleismaailmallinen taloudellinen tilanne ja Venäjän talousongelmat heijastuvat alueella edelleen vahvasti. Osin haasteet ja mahdollisuudet irtaantuvat aluetasosta. Avainkysymyksiä ovat mm. sote-ratkaisut ja ns. yhteiskuntasopimuksen kariutumisen jälkitoimet.

Kaakkois-Suomen väestö ikääntyy ja vähenee. Vuoden 2014 väestötietojen mukaan väestö väheni kaikissa seutukunnissa – tosin Lappeenrannassa oltiin suunnilleen edellisvuoden tasolla. Muutos oli suurta, väki väheni noin 500 henkilöllä sekä Kouvolan, Kotka-Haminan että Imatran seuduilla. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia.

Julkisen sektorin talousvaikeudet jatkuvat. Kymenlaakson kunnissa on käyty yt-neuvotteluja, jotta säästötarpeet voidaan täyttää. Hamina pyrkii 2,5 miljoonan euron henkilöstösäästöihin lähivuosina. Tämä merkitsee 50 henkilötyövuoden karsimista, joista lähes kaikki toteutetaan muutoin kuin irtisanomisilla. Kotkassa puolestaan henkilöstöä vähennetään 31 henkilötyövuoden verran, joista hieman yli puolet irtisanomisilla. Etelä-Karjalan kunnissa yt-neuvotteluilta on pääosin vältytty. Positiivista on, että Eksoten (Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoiminta) talous on tasapainossa ja aikaisempien vuosien alijäämän kattaminen on hyvässä vauhdissa.

Kaakkois-Suomelle oleellinen metsäteollisuus on uudistumassa. Usko bionalouteen, sellun kysynnän kasvuun ja sen uusiin käyttömahdollisuuksiin näkyy investoinneissa. Kasvua haetaan myös kokonaan uusilta toimialoilta (mm. peliala ja mobiiliapplikaatiot, energia- ja ympäristöteknologia, kiertotalous, älykkäät pakkaukset, kansainvälisen koulutustoiminnan laajentaminen). Avainasemassa ovat pk-yritykset, joita on perustettu kohtuulliseen tahtiin. Alueelle tarvitaan osaamis pohjaisia kasvuyrityksiä, mutta sekä sijoittujien löytäminen että innovaatioiden kaupallistaminen on vaikeaa, vaikka alue tarjoaa osaavaa työvoimaa ja edullisen kustannustason. Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja kampuksella toimiva teknologiakeskus tukevat osaamis pohjaisten yritysten syntyä ja ovat jo onnistuneet houkuttelemaan uusia yrityksiä alueelle.

Sijainti, hyvät liikenne yhteydet ja logistiikan kehittäminen on Kaakkois-Suomen suurimpia vahvuuksia. Pidemmällä aikavälillä uskotaan Pohjoisen kasvukäytävän luomiin mahdollisuuksiin. Koskenkylä - Kotka-moottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014 ja loppuvuodesta valmistuu E 18-erillishanke Kotkassa. Hamina - Vaalimaa-välin rakentaminen alkaa syksyllä. Tiehankkeeseen sisältyy myös Vaalimaan rekkaparkki. Osuuden valmistumisen jälkeen on koko E18 -osuus Turusta Vaalimaalle moottoritietä. Myös valtatie 6:n noin 76 miljoonan perusrakennus välillä Taavetti-Lappeenranta käynnistyy syksyllä. Uusi tie perusrakennetaan nelikaistaiseksi. Liikenteelle uusi väylä avataan vuoden 2018 syksyyn mennessä.

Elinkeinoelämälle tärkeästä Imatran ja Luumäen välisestä kaksoisraiteesta on valmistunut uusi hankearviointi ja ratasuunnitelman laatiminen käynnistyy syksyn aikana. Hallitusohjelman kirjausten mukaan liikenneverkkoon investoidaan voimakkaasti parantamalla erityisesti tie- ja rataverkon kuntoa. Viimeisimmässä budjettiesityksessä tätä lisäpanostusta ei kuitenkaan vielä ole. Suunnitteluun tulee saada mukaan myös Imatrankoski-Pelkola-Svetogorsk-kolmioraide, sillä se mahdollistaa Venäjän rahtiliikenteen siirtymisen Vainikkalasta pääosin Imatralle sekä antaa mahdollisuuksia kehittää myös matkustajaliikennettä. Lappeenrannan lentokentän alueellistamisprosessi on edelleen meneillään. Elinkeinoelämä sitoutuu tiiviisti mukaan lentokentän kehittämiseen. Toteutuakseen hanke tarvitsee vielä valtion tukea.

Itärajan liikennettä ovat hillinneet Venäjän talouskasvun hidastuminen ja erityisesti heikko ruplan kurssi. Kurssiheilahtelut näkyvät nopeasti matkailijamäärissä. Kaakkois-Suomen rajavartioston valvomilla rajanylityspaikoilla kirjattiin ensimmäisen vuosipuoliskon aikana noin 3,4 miljoonaa rajanylitystä. Liikennemäärä on edelleen laskussa edellisvuosiin verrattuna, mutta kevään ja kesän aikana on ollut havaittavissa laskun hidastumista. Talouspakotteiden vaikutus suoraan yrityksiin on voimakkaampaa kuin vuosi sitten. Meneillään olevan kriisin suunnan ennustaminen on vaikeaa, koska Venäjän nykytilanne sisältää paljon epävarmuustekijöitä. Merkkejä tilanteen nopeasta paranemisesta ei näy. Vaikka rajaliikenteen hiljentymisen jatkunee loppuvuonna, pidemmällä aikavälillä itärajan ylitysten odotetaan lähtevän kasvuun. Rajanylityspaikoilla on tehty laajennus- ja parannustöitä, joilla taataan rajan vetävyys noin pari kymmeneksi vuodeksi. Myös esimerkiksi suunnitteilla olevissa kaupan alan investoinneissa on mahdollisuus niiden nopeaan käynnistämiseen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaakkois-Suomessa kaikkien yritysten liikevaihdon kehitys oli vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana (verrattuna edellisvuoteen) negatiivista ja Etelä-Karjalassa myös hieman heikompaa kuin keskimäärin Suomessa. Kymenlaaksossa oltiin koko maan kanssa samalla tasolla. Kaupan alan volyymit olivat negatiivisia ja jääneet molemmissa maakunnissa jälkeen koko maan keskimääräisestä trendistä. Sen sijaan rakentamisen liikevaihdon kehitys oli plussan puolella. Positiivista on, että Kymenlaaksossa teollisuuden liikevaihto kehittyi suotuisasti.

Kaakkois-Suomessa perustettiin Tilastokeskuksen mukaan vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana uusia yrityksiä 11 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa vähemmän (koko maa - 8 %). Maakunnittain tarkasteltuna Etelä-Karjalassa uusien yritysten määrä pienentyi suhteellisesti enemmän eli 12 % (Kymenlaakso -10 %). Kesällä 2015 tehdyn EK:n kyselyn mukaan suhdannetilanne Kaakkois-Suomessa on hieman viime kevättä valoisampi, vaikkakin odotukset ovat edelleen tavanomaista heikompia. Lähikuukausien suhdanneodotukset nousivat lievästi plussalle ja vastaavat melko hyvin koko maan keskiarvoa. Kymenlaaksossa (toisin kuin Etelä-Karjalassa) palvelualojen näkymät ovat hieman valtakunnallista tilannetta valoisampia. Maakuntien välisessä vertailussa tilanne on päinvastainen teollisuuden ja rakentamisen osalta. Pienten ja keskisuurten yritysten näkymiä arvioivan Pk-yritysbarometrin mukaan Kaakkois-Suomessa pk-yrityksistä 17 % arvelee suhdan-

teiden heikkenevän lähimmän vuoden aikana (koko maa 19 %). Suhdanteiden parantumisesta ennakoiti 23 % vastaajista (koko maa 28 %). Noin 31 % arvioi liikevaihtonsa kasvavan ja 27 % kannattavuutensa paranevan. Kehittämishankkeisiin ja investointeihin panostaminen on edelleen varovaista.

Vaikka kokonaisuudessaan teollisuuden näkymät ovat varovaiset, metsäteollisuuden suhteen ollaan luottavaisia. Ala on uudistumassa, ja viime vuosina Kaakkois-Suomessa on investoitu biotalouteen (mm. Lappeenrannan ja Sunilan biojalostamot). Metsäteollisuuden isoja investointeja on metsäyhtiö UPM:n 160 miljoonan euron investointi Kymin tehtaaseen, jolla kasvatetaan sellutehtaan tuotantoa. Laajennus valmistuu aikataulussaan kuluvan vuoden lopussa. Lisääntyvä puunkäyttö tuo puunkorjuu- ja kuljetustyötä metsäalan ammattilaisille sekä kantorahatuloja metsänomistajille. Toinen Pohjois-Kymenlaakson suuri hanke eli Myllykosken bioetanolilaitos sai vuoden 2014 lopussa työ- ja elinkeinoministeriöltä 30 miljoonan euron energiatuen. Tehtaan raaka-aineeksi on tulossa olki. Olkisopimusten laajamittainen tekeminen on osoittautunut ennakoituakin vaikeammaksi ja rahoitusneuvottelut vähintään viivästyttävät hankeaikataulua.

Etelä-Kymenlaaksossa Kotkamills Oy muuttaa toisen paperikoneensa tuottamaan uudenlaista korkealaatuisia suojakerros- ja taivekartonkia ensi vuoden aikana. Samalla paperikone 2:n tuotantokapasiteetti yli kaksinkertaistuu. Investoinnin arvo kokonaisuudessaan nousee yli 100 miljoonan euron. Investointi luo joitakin kymmeniä uusia työpaikkoja ja turvaa Kotkamillsin nykyisten 500 työpaikan säilymistä pitkälle tulevaisuuteen.

Etelä-Karjalassa metsäteollisuuden tehostamistoimet jatkuvat. UPM:n Kaukaan paperikone suljettiin maaliskuussa. Tämän myötä menetettiin yli 100 työpaikkaa. Tehtaan tulevaisuutta turvaa kuitenkin kesäkuussa uutisoitu noin 50 miljoonan euron investointi selluntuotannon tehostamiseksi, jolla uudistetaan sellutehtaan molemmat kuivauskoneet ja rakennetaan uusi paalauslinja. Asennustyöt tehdään ensi vuoden aikana. Tämä ei tuo uusia työpaikkoja Lappeenrantaan, mutta investointi työllistää hetkellisesti mm. laitteiden asennuksen aikana.

Biotalouden, kiertotalouden ja energia-alan ympärillä on systemaattista kehitystyötä. Tämä tulee synnyttämään uutta yritystoimintaa ja tiivistämään liiketoimintaverkostoja. Alalle on jo syntynyt kansainvälistäkin liiketoimintaa. Erityisesti Lappeenrannan seutu on profiloitunut alojen huippuosaajana. Lappeenrantalaisyhtiö GreenEnergy Finland toimittaa aurinkosähköjärjestelmän Suomen suurimpaan aurinkovoimalaan. Yhtiö neuvottelee toimituksista myös ulkomaille. Lappeenrantalainen Visedo Oy toimittaa sähköisen voimalinjan maailman suurimpaan täysin sähköiseen matkustajalauttaan Tanskaan. Energia- ja ympäristötekniikan kehittyminen avaa mahdollisuuksia myös rakennemuutoksessa olevalle metalliteollisuudelle.

Logistiikka-alan tilanne näyttäyty edelleen melko vaisuna. SKAL kuljetusbarometrin alueellisessa vertailussa Kaakkois-Suomessa alan liikevaihto on alkuvuonna kehittynyt heikoimmin koko maassa. Syyksi epäillään sitä, että yritysten kassavirta pienimuotoisesta Venäjälle suuntautuneesta liikenteestä on tyrehtynyt. Alueella on nähty myös yt-neuvotteluja. Uutiset HaminaKotkan satamasta ovat olleet alavireisiä: alkuvuonna 2015 kokonaisliikenne satamassa on vähentynyt noin 5 % edellisvuoden tasosta. Vienti oli lievästi plussalla, tuonti sen sijaan selvästi miinuksella. Kasvunäkymiä ei loppuvuodelle ole juurikaan näkyvissä. Positiivisiakin uutisia on kuultu: Haminan Energia on solminut aiesopimuksen viro-

laisen yhtiön kanssa. Tavoitteena on perustaa yhteisyritys, joka rakentaa nesteytetyn maa-kaasun LNG-terminaalin Haminan satamaan. Terminaali voitaisiin ottaa käyttöön vuonna 2018. Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt hankkeelle ehdollisesti runsaat 27 miljoonaa euroa investointitukea. Tuki on myönnetty ehdollisena, kunnes Euroopan komissio on hyväksynyt tuen yhteismarkkinoille soveltuvaksi. Tämän vuoksi lopullinen investointipäätös tehdään vasta kuluvan vuoden lopussa. Kouvolan logistiikka-aluetta kehitetään edelleen (RRT Kouvola).

Kaakkois-Suomen konepajateollisuuden näkymät ovat melko hyvät, vaikkakin alalle on tyypillistä melko lyhyet tilauskannat. Viime vuonna koko teknologiateollisuuden liikevaihto kasvoi Kaakkois-Suomessa kahdeksan prosenttia. Koko Suomessa kasvu jäi kahteen prosenttiin. Hyvää kasvua selittää osaltaan se, että elektroniikka- ja sähköteollisuuden rooli ei ole kovin iso Kaakkois-Suomessa. Alan sisällä erot yritysten välillä voivat olla suuria. Parhaiten pärjäävät yritykset, jotka valmistavat erikoistuneita tuotteita kansainvälisille markkinoille. Alhaisen jalostusasteen alihankkijayrityksissä voi sen sijaa olla hiljaisempaa. Alueelle on saatu myös jonkun verran lisää työpaikkoja, mm. Sulzer ja Andritz ovat lisänneet työpaikkojensa määrää. Lisäksi ABB avasi Haminan ruoripotkurien kokoonpanotehtaan. Tehdas työllistä alkuvaiheessa 20 henkilöä.

Rakennusalan suhdannenäkymät ovat pysyneet heikkoina etenkin Kymenlaaksossa. Kouvollalle vuodelle 2019 myönnetyt asuntomessut järjestetään Korian Pioneeripuiston ympäristössä. Messut ovat vasta suunnitteluasteella, mutta niiden toivotaan tulevaisuudessa piristävän rakennusala. Kymenlaakson asuntorakentaminen on pysähdyksissä. Korjausrakentaminen pitää jonkin verran rakentamisen volyyymiä yllä. Rakentamisen heikko tilanne näkyy mm. siinä, että kuusankoskelainen rakennusyhtiö Rasto joutui hakeutumaan konkurssiin; työpaikkansa menettää noin 60 henkilöä. Etelä-Karjalassa tilanne on Kymenlaaksoa parempi. Lappeenrannassa ja Imatralla keskustarakentaminen jatkuu. Imatralla rakennetaan vielä mm. kauppaliikkeitä ja biolämpölaitosta. Suomen suurimman vesivoimalaitoksen pato Imatralla peruskorjataan. Fortum peruskorjaa padon vuosina 2015–2018. Työmaa tarjoaa työtä Imatran seudulla arviolta 80 henkilötyövuoden verran. Imatran seudun rakentamisen ennakoidaan kuitenkin jonkin verran hiljenevän loppuvuodesta.

Kaupan ja palvelujen näkymät eivät ole piristyneet. Venäläisturistien heikentynyt ostovoima on vähentänyt erityisesti ostosmatkailua. Tällä on vaikutuksia erityisesti Etelä-Karjalassa, jossa mm. venäläisille suunnattu Grande Orchidee joutuu lopettamaan toimintansa. Matkailijoiden viipymisaika Suomessa on lyhentynyt ja rahan käyttö matkustajaa kohden on laskenut. Yritykset ennakoivat kannattavuuden jatkuvan heikkona koko loppuvuoden ajan. Tulevaisuudessa ostosmatkailun rinnalle kehittyy yhä enemmän luonto- ja hyvinvointimatkailua. Tavoitteena on etsiä uusia markkinoita ja matkailijaryhmiä Keski-Euroopasta ja tuotteistaa tarjonta vastaamaan uusien matkailijaryhmien tarpeita. Tavoitteita ja toimenpiteitä tarkennetaan valmisteilla olevassa Etelä-Karjalan matkailustrategiassa.

Ulkomaalaisten matkailijoiden yöpymisten määrä majoitusliikkeissä väheni ennakkotietojen mukaan tammi-kesäkuussa Kymenlaaksossa 23 % ja Etelä-Karjalassa 44 % edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Vähennys näkyy suhteellisesti eniten Imatran seutukunnassa. Koko maassa määrä pieneni noin 9 %. Positiivista on, että kotimaisien matkailijoiden määrä oli nousussa molemmissa maakunnissa. Etelä-Karjalassa koti-

maan matkailijoiden yöpymisten lisäys oli peräti 17 %. Etelä-Karjalassa myös huoneiden käyttöasteet ovat olleet naapurimaakuntia parempia ja huoneiden keskihinta niitä korkeampi. Tax free -kaupan luvut ovat olleet reippaassa laskusuunnassa. Myös osuus koko maan myynnistä ja invoice-kauppa on pienentynyt. Vuoden 2015 ensimmäisellä puoliskolla tax free -myynti väheni lähes kaikissa Kaakkois-Suomen kaupungeissa edellisvuoteen verrattuna. Lasku oli huomattavaa ja suhteellisesti koko maata suurempaa (Kotka -52 %, Lappeenranta -43 %, Imatra -51 %, Kouvola -54 %, koko maa -35 %). Poikkeuksena oli Hamina, jossa tax-free myynti oli viisi prosenttia edellisvuotta suurempaa.

Intialainen Mahindra Holidays & Resorts osti osake-enemmistön Rauhan kylpyläalueen omistajasta Holiday Club Resortsista. Kaupan arvo on noin 28 miljoonaa euroa. Yrityskauppa nostaa myös odotukset paitsi investoinneista myös aasialaisten turistien suuremmista määristä. Taantumana aikana kylpylälomat lisäävät suosiotaan. Holiday Club Saimaa on onnistunut korvaamaan venäläisten vähentyneet vierailijamäärät kotimaasta tulevilla perheillä ja ryhmillä. Rauhan alueen kehittämistä jatketaan ja luvassa on tulevaisuudessakin investointeja lisävuodepaikkoihin. Alueelle on valmistunut uusi juhlatila; elokuussa kohteeseen tulivat ensimmäiset hääturistit. Häihin liittyvän matkailun toivotaan korvaavan kokonaan itärajan takaa tulematta jääneet terveysturistit. Taantuma näkyy myös ohjelmapalveluyrityksissä, jotka ovat kehittäneet yksittäisille omatoimimatkailijoille ja perheille edullisempia tuotteita. Kymenlaaksossakin on matkailun saralla tehty uusia avauksia. Tästä esimerkkinä ovat mm. Kirkonmaan ja Rankin linnoitussarten myynti matkailukäyttöön, Vuohijärven luonto- ja kulttuuritalo sekä Korkeakosken kalaportaan rakennustyöt. Urheiluun ja liikuntaan liittyvä matkailu on aluetta, jolla Imatralla on tulevaisuudessa parhaat mahdollisuudet matkailutulon kasvattamiseen. Vaikka suurimmat investoinnit Imatran Ukonniemeen on jo tehty, liikuntapalveluihin tukeutuvan alueen kehittämistä jatketaan. Pesäpallo-, hiihto-, rullahiihto- ja ampumahiihtostadion on valmis lokakuun loppuun mennessä. Kompleksin hinta pysyy näillä näkymin suunnitellussa 2,5 miljoonassa eurossa.

Etelä-Kymenlaaksossa etenee niin sanottu Kotkan Old Port –hanke. Se toisi Kotkaan ensi vaiheessa mm. outlet-keskuksen ja hotellin Kantasataman alueelle. Näiden lisäksi alueelle on suunnitelmassa ravintoloita, viihde- ja kulttuuripalveluja sekä uusia asuntoja. Keskuksen rakentaminen voi alkaa jo kuluvan vuoden syksyllä. Nyt ensimmäisen vaiheen arvioidaan valmistuvan kesällä 2017. Silloin Kantasatamassa järjestetään suurten purjealusten tapahtuma Tall Ships' Races. Iitin KymiRingin moottoriratahankkeen rakentaminen alkanee tänä vuonna. KymiRing pääsi viime syksynä mukaan vuosien 2015–2018 liikuntapaikkojen rahoitussuunnitelmaan, jonka mukaan moottorirata saisi tukea tänä vuonna miljoona euroa ja vuonna 2016 kaksi miljoonaa euroa. Kaikkiaan moottoriturheilu- ja liikenneturvallisuuskeskuksen ensimmäisen vaiheen kustannusarvio on tällä hetkellä noin 22 miljoonaa euroa.

Taloudellinen tilanne on edelleen jarruttanut tai siirtänyt kaupan alan suunniteltuja investointeja. Ikea-keskuksen (sis. nykyään Ikanon) sijoittumispäätökselle Lappeenrantaan on haettu lisääaikaa. Imatran Korvenkantaan kaavaillun kauppakeskittymän suunnitelmat ovat jäissä. Vaalimaa Shopping Centerin rakennustyöt ovat olleet pysähdyksissä jo jonkin aikaa, mutta kauppakeskushankkeen vakuutetaan etenevän. Rakennussuunnitelmia on jouduttu muuttamaan sen jälkeen, kun Raha-automaattiyhdistys vetäytyi hankkeesta. RAY haluaisi etsiä kasinolle paikkaa koko Manner-Suomesta. Kasinohanke ei etene en-

nen sisäministeriön vastausta muutosehdotukseen, jonka mukaan kasinoiden paikkaa ei määriteltäisi asetuksella.

Kauppan alan hankkeita on vireillä pääosin Etelä-Karjalassa. Kauppakeskus Ison-Kristiinan ensimmäiset tilat avautuivat toukokuussa. Kauppakeskuksen uudistus- ja laajennus-hanke valmistuu kokonaisuudessaan syksyllä. Kodinkoneliike Expert avaa nykyistä kolme kertaa suuremman liikkeen syksyllä Lappeenrannan Myllymäessä. Periaatepäätös XXL-ketjun myymälän sijoittumisesta Lappeenrantaan on tehty. Imatran uusi Prisma on juuri avattu ja K-rauta avataan niin ikään syksyllä 2015. Kahteen viimeksi mainittuun syntyy noin 50 uutta työpaikkaa. Lappeenrannan keskustassa liikekeskus Centre on valmistunut – tiloihin sijoittuu yritysten lisäksi mm. valtionhallinnon henkilöstöä.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino alueella, vaikka rakennemuutos jatkuu vahvana. Maatilojen määrän ennakoitaan edelleen vähenevän noin sadalla vuosittain. Samalla yksikkökoot ovat voimakkaassa kasvussa sekä peltoalan että eläinyksikköjen muodossa. Lypsykarjaloudesta ja muusta kotieläintaloudesta luopuminen näyttäisi myös jatkuvan. Alkutuotannon kannattavuus on jo pitkään ollut heikko. Maito- ja sikataloudessa Venäjä-pakotteiden vaikutus on entisestään pahentanut maatilojen tilannetta. Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle tärkeitä asioita. Kasvunäkymiä lähitulevaisuudessa on mm. biotaloudessa sekä lähi- ja luomuruokatuotannossa.

Googlen aluetta Haminan Summassa koskeva asemakaavan muutos on luonnosvaiheessa. Kaavamuutoksella palvelinkeskuksen alueen rakennusoikeus nelinkertaistuu. Kymenlaaksossa pelialalle on viime vuosina syntynyt noin 50 yritystä. Satsaukset mm. viihdepeleihin, pelillistämiseen ja mobiiliapplikaatioihin jatkuvat. Viime aikoina ICT-ala on selvästi piristynyt myös Etelä-Karjalassa. Osaajista on jo pulaa. Alueella on keskusteltu ICT-alan koulutuksen riittävydestä, sillä Saimaan ammattikorkeakoulu on lakkauttanut tietotekniikan koulutusohjelmansa. Tällä hetkellä kehitysyhtiö Wirma etsii neljän it-alan yrityksen kanssa osaajia alueen ulkopuolelta pian käynnistävällä rekrytointikampanjalla. Yksi yrityksistä on pankki- ja vakuutusyhtiöille tietotekniikkapalveluja toimittavan LTC-Otso-yhtiö, joka avasi toimipisteen Lappeenrantaan. Paikka valikoitui yhtiön sijoittumispaikaksi muun muassa Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa alkavan yhteistyön ansiosta.

Uusia avauksiakin on nähty. Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Aalto-yliopisto, Kymenlaakson ammattikorkeakoulu ja Cursor ovat käynnistäneet hankkeen, jonka tavoitteena on rakentaa Kotkan-Haminan seudulle 3D-valmistuksen innovaatio- ja osaamiskeskus. Innovaatiokeskus tuo esille ja jakaa alan tietoa, yhdistää tutkimus-, koulutus- ja yritysmaailman tarpeet sekä löytää ratkaisut niiden toteuttamiselle. Keskus vastaa 3D-tulostuksen tuomiin mahdollisuuksiin uuden liiketoiminnan synnyttäjänä ja palvelujen tuottajana.

Venäläistaustainen lääketeollisuus on aloittanut tuotantonsa Joutsenossa. Myös Karhulasta on vuokrattu toimitilaa liiketoiminnan käynnistämiseen. Pharmbiotech Oy aikoo harjoittaa biomassatuotantoa. Se kasvattaa erikoiskasveja, joiden kantasoluista tehtyä raaka-ainetta käyttävät muun muassa lääketeollisuus, kosmetiikka-alan yritykset ja lisäravinteiden valmistajat. Mainitsemisen arvoinen on myös imatralaisen startup-yritys Fimatecin uudenlainen laite rakennusten kolmiulotteiseen tulostamiseen. Yritys on saanut laitteen ja rakennusten 3D-tulostamisen ympärille kietoutuvan liiketoiminnan kehittämiseen suuria toi-

mijoita mukaan. HT Laser Oy avaa toimipisteen Lappeenrannan Skinnarilaan tämän vuoden loppuun mennessä. Yrityksen toiminta alkaa Lappeenrannassa täysimittaisesti vuoden 2016 alussa. Samalla yritys tiivistää laserhitsaukseen liittyvää tutkimusyhteistyötään Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työvoiman kysyntä on pysynyt varovaisena, mikä heijastuu työttömyyden kasvuun, nuorten työmarkkinoille sijoittumisen vaikeutumiseen ja erityisesti työttömyysjaksojen pitkittymiseen. Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin kuluvan vuoden alkupuoliskolla uusia työpaikkoja 12 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 5 %). Kymenlaakson seutukunnissa kehitys oli positiivista ja Etelä-Karjalan seutukunnissa negatiivista. Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyntineuvottelijoille, puhelinmyyjille, toimisto- ja laitossiivoojille mutta myös mm. myyjille sekä henkilökohtaisille avustajille.

Kauppa ja palvelualat eivät odota kulutuksen tai kysynnän kasvua lähiaikoina. Näillä aloilla työvoiman kysyntä riippuu myös Venäjältä tulevan ostosmatkailun kehityksestä. Liikkumisen infrastruktuuria ja myös uusia liiketiloja rakennetaan edelleen, mikä luo pohjaa mahdolliselle uudelle matkailijavirtojen kasvuvaiheelle. Kuluttajien alhainen luottamus talous- ja työllisyystilanteeseen vauhdittaa heikkenevää kehitystä. Koko julkisen sektorin talousvaikeudet ja pyrkimys vähentää työvoimansa käyttöä heikentää työvoiman kysyntää. Korvausrekrytointia tehdään yhä harvemmin. Myös rakentamisessa kysyntä on edelleen vaimeaa.

Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, merkittävää lisätyöllisyyttä ei alalle synny – toki investoinnit takaavat jo olemassa olevia työpaikkoja. Ala on voimakkaasti eläköityvä, joten lisätyövoimaa tarvitaan myös tulevaisuudessa. Myös liitännäiselinkeinoinhin uskotaan syntyvän lisätyöllisyyttä, jos investoinnit etenevät suunnitellusti. Tämä mm. bioklusterin mahdolliseen syntymiseen liittyvä työvoiman kysyntä realisoituu myöhemmin. Metalliteollisuudessa on kokonaisuudessaan aikaisempaa suotuisimmat näkymät, joka näkyy joidenkin yksittäisten yritysten rekrytointivaikeuksina.

Yleensä ottaen työvoimaa on hyvin saatavilla. Mm. korkeakoulutuksen saaneita työnhakijoita on runsaasti käytettävissä, jos ja kun työnantajat saavat käyntiin uutta, alueen tarvitsemää pitkän tähtäyksen tuote-, tuotanto- ja muuta kehittämistoimintaa. Yritysten rekrytointiongelmia (Tilastokeskus) oli vuoden toisella neljänneksellä kaakkoissuomalaisissa yrityksissä keskimääräistä enemmän. Tietojen mukaan 40 % rekrytointia tehneistä työnantajista kertoi kokeneensa vaikeuksia sopivan työntekijän löytämisessä (koko maa 27 %). Ammattibarometrin mukaan varsinaisia pula-ammatteja on vähän, vaikkakin edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna niiden määrä on hieman kasvanut. Lista on tuttu, sisältäen mm. terveydenhuollon, sosiaalialan ja myyntiedustuksen ammatteja. Selkeää ylitarjontaa on mm. ahtaajista, prosessityöntekijöistä, myyjistä, rakennusalan avustavista työntekijöistä ja taloushallinnon toimistotyöntekijöistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Ensimmäisen vuosipuoliskon aikana Kaakkois-Suomessa oli noin 22 200 työtöntä kuukausittain. Luku on 6 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi. Kasvuvauhti oli hitaampaa kuin maassa keskimäärin (+ 10 %), mutta työttömien osuus työvoimasta oli koko maata suurempi (Kymenlaakso 16,1 %, Etelä-Karjala 14,9 % ja koko maa 13,3 %). Vuoden 2015 ensimmäisen puoliskon aikana työttömyys on kasvanut molemmissa maakunnissa suhteellisesti suunnilleen saman verran.

Työttömyysjaksot kestävät aikaisempaa pidempään. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut nopeasti ja kasvaa edelleen huomattavasti kokonaistyöttömyyttä vauhdikkaammin. Kuvaavaa on, että vuoden 2015 alkupuoliskolla yli vuoden työttömänä olleita oli 23 % edellisvuotta enemmän. Kasvu on koko maan keskiarvoa (+ 20 %) voimakkaampaa. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu jatkuu lähiaikoina.

Palvelusektorin ja julkisen sektorin ahdinko on johtanut siihen, että naisten työttömyys lisääntyy nyt miesten työttömyyttä nopeammin. Vuoden 2015 alkupuoliskolla miesten työttömyys kasvoi 5 %, kun naisten työttömyys kasvoi 9 %. Ero on erityisen selvä Kotkan ja Imatran seuduilla. Korkeakoulutettujen työttömyys kasvaa hieman hitaammin (+9 %) kuin maassa keskimäärin (+ 12 %). Työvoiman varovainen palkkaaminen heijastuu työmarkkinoilta jalansijaa etsivien nuorten työnsaantiin. Nuorten työttömyys on alkuvuonna kasvanut nopeammin kuin kokonaistyöttömyys, mutta kasvuvauhti (+ 7 %) ei yllä koko maan (+ 11 %) tasolle. Tosin alle 25-vuotiaiden työttömien osuus nuoresta työvoimasta on selvästi koko maata suurempi. Ulkomaalaisia työnhakijoita oli keskimäärin 2 170 kuukaudessa. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden alkupuoliskon aikana se oli 40 % (koko maa 31 %).

Kaakkois-Suomen työttömien määrä kasvaa lähiaikoina. Vaikka taloustilanne paranisi-kin, se ei näy heti työttömyysluvuissa. Taloustaantumien tuomaa työttömyyden kasvua on hillinnyt Kaakkois-Suomessa mm. Venäjältä tuleva ostos- ja muu matkailu sekä tie- ja liikerakentaminen. Vaikka nämä edelleenkin vaikuttavat Kaakkois-Suomen tilanteeseen positiivisesti, niiden työttömyyttä alentava vaikutus on vähentynyt. Työttömien määrä kasvaa kaikissa seutukunnissa. Viime ajan kehityksessä Kouvolan seutu on selviytynyt parhaiten ja selvinnee myös lähitulevaisuudessa, mutta sielläkin työttömien määrä kasvaa.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Kouvolan seutukunta

Kouvola, litti

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 93 430 henkilöä, Vuoden 2014 aikana väestö väheni 477 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 339.

Kouvolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 86 523 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 415 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 319.

Kotka-Haminan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 42 452 henkilöä, vuoden 2014 aikana vähennystä oli 465 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 950.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 89 357 henkilöä, Vuoden 2014 aikana kasvua oli 22 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,9 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 6 321.

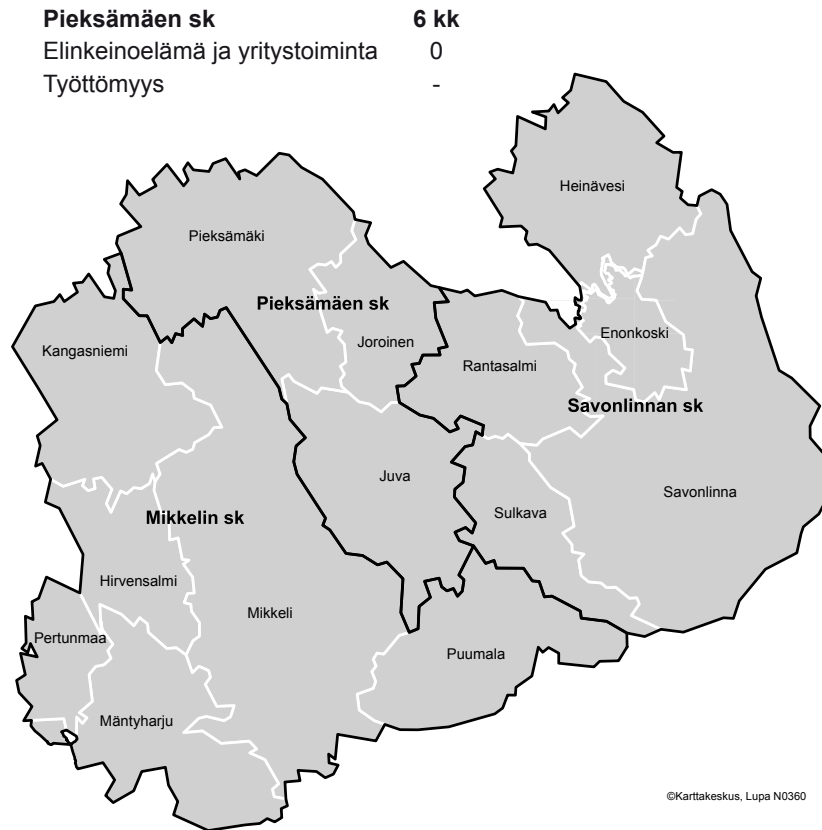
Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Erikoistutkija Tarja Paananen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
puh. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus

Mikkelin sk **6 kk**
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta 0
Työttömyys -

Savonlinnan sk **6 kk**
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta 0
Työttömyys 0

Etelä-Savossa asui vuoden 2014 lopussa 151 622 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 896 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 919.

Etelä-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Suomen runsaimmat metsävarat ja niiden tehokas hyödyntäminen ovat luoneet maakuntaan vahvaa metalli- ja metsäteollisuutta. Uusia kasvunäkymiä nähdään avautuvan puun kysynnän kasvusta mm. biotuotteiden valmistukseen. Potentiaalia Etelä-Savossa nähdään olevan myös bioenergiaosaamisessa, metsäbiomassan prosessointiosaamisessa ja materiaali- sekä ympäristöteknologiassa. Savonlinnassa toimiva teknologiakon-serni Andritz tulee valmistamaan päälaitteet Metsä Fibren tehtaalle Äänekoskelle – lisäksi Andritz ja Brasiliassa toimiva Fibrian sellutehdas ovat tehneet aiesopimuksen tehtaan päälaitetoimituksista. Tilauksilla on hyvät työllistävät vaikutukset Andritz –konserniin kuuluvalla Savonlinna Works Oy:lle lähivuosina.

Metsäisyys, luonnonläheisyys, laajat vesistöt ja maakunnan maine puhtaana ja turvallisenä alueena ovat luoneet edellytyksiä myös maakunnan monipuoliselle matkailulle ja vapaa-ajan asumiselle sekä niiden kehittämiseksi. Laadukkaiden elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen on panostettu ja lähiruokien kysyntä on ollut kasvussa. Etelä-Savossa toimii valtakunnallinen luomuinstituutti ja luomutuotteiden ja tuotannon lisäämiseen satsataan.

Maakunnan sijainti Venäjän naapurustossa on tarjonnut runsaasti uusia ja vielä hyödynnettäviä mahdollisuuksia alueen kehittämiseksi. Viime aikojen Venäjän talouden taantuma ja Ukrainan konfliktin pitkittyminen pakotteineen ovat vaikeuttaneet yritysten tilannetta. Venäjän vientiyritykset ja alueen maidontuottajat ovat ongelmassa Venäjän kaupan hyytyessä. Venäläisten matkailijoiden rajanylitykset ovat vähentyneet tuntuvasti aiemmasta, mutta venäläisten matkailijoiden vähenemistä on pystytty jonkin verran korvaamaan muualta tulleilla matkailijoilla.

Etelä-Savo on säästynyt pienyritysvaltaisen elinkeinorakenteensa vuoksi suurilta rakenteellisilta muutoksilta eikä laajoja irtisanomisia ole ollut. Työttömien määrä on kuitenkin edelleen lisääntynyt alueella vuoden takaisesta yhdeksällä prosentilla. Työmarkkinoiden rakennemuutos näkyy työpaikkojen lopullisena häviämisenä, mm. koulutus- ja viestintäalalta sekä julkisesta hallinnosta.

Yksi maakunnan keskeisimmistä haasteista on vinoutunut ikärakenne, joka heikentää alueen huoltosuhdetta, mutta toisaalta se myös tarjoaa uudenlaisia liiketoimintamahdollisuuksia. Osaavan työvoiman saatavuudessa ei tällä hetkellä ole suuria ongelmia. Useilla toimialoilla työllisten ikärakenne on kuitenkin päässyt vinoutumaan niin pitkälle, että hyvän työllisyyden tilanteessa osaavan työvoiman saatavuus saattaa muodostua ongelmaksi ikääntyvän väen siirtyessä pois työvoimasta.

Saavutettavuuden kannalta ns. alemman tieverkon kunto on ongelmallinen. Pientiestön merkitys kuljetusten kannalta on suuri (mm. puun korjuu ja kuljetus, maatilojen maatokuljetukset, maaseutumatkailu ja mökkeily) ja yksityisteiden valtionavustusten pienentyminen aiheuttaa haittaa em. elinkeinoille. Digitaalisen liiketoiminnan rakentaminen ja digitaalisten palvelujen saavutettavuus on haasteellista laajalla, vesistöjen rikkomalla ja harvaan asutulla maaseudulla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Savon elinkeinoelämän näkymiä leimaa pitkittynyt taantumavaihe. **Elinkeinoelämän keskusliiton (EK)** suhdannebarometrin mukaan yritysten lähiaikojen odotukset ovat edelleen melko vaatimattomat. Yritysten vienti ei vedä ja kotimarkkinat toimivat laimeasti johtuen työttömyyden kasvusta ja lomautuksista. Lisäongelmia on tuonut Venäjän vaikea taloustilanne pakotteineen ja ruplan arvon heikkeneminen. Tämänhetkistä suhdannetilannetta kuvataan kaikilla päätoimialoilla tavanomaista heikommaksi. Henkilöstön määrän odotetaan edelleen alenevan loivasti. Barometrin mukaan tilanne jatkunee heikkona lähes kaikilla aloilla ja suhdanteiden kääntymistä odotellaan edelleen.

Vielä kevään katsauksessa **Etelä-Savon ELY-keskuksessa** nähtiin pientä optimismia johtuen yritysrahoituksen kysynnän vilkastumisesta alkuvuodesta. Vuoden ensimmäisen puoliskon aikana kehittämis- ja investointihankerahoitusta myönnettiin Etelä-Savoon 5,5 miljoonaa euroa. Rahoituskysyntä on kuitenkin hiljentynyt eikä kehittämishalukkuus ole ollut odotettua kevään/kesän kuluessa. **Tekes-rahoitus** on jatkunut kuitenkin entisellä tasolla.

Finnvera Oyj:ssä yritysten rahoituskysynnän arvioidaan säilyneen Etelä-Savossa ainakin viime vuoden tasolla. Euromääräistä kasvua on toimituksiin liittyvissä takauksissa, lisäksi enintään kolme vuotta vanhoille yrityksille suunnatut alkutakaukset ovat olleet suosittuja. Sukupolvenvaihdoksia ja yritysjärjestelyjä on ehkä hiukan aiempaa enemmän. Suurempaa muutosta parempaan tai huonompaan ei nähdä olevan näköpiirissä.

Mikkelin seudulla perustettiin vuoden 2015 ensimmäisellä puoliskolla 165 uutta yritystä. Vastaavalla jaksolla vuotta aiemmin yrityksiä perustettiin hiukan enemmän - 169 kappaletta. Uusyrityskeskuksen neuvontapalveluiden kysyntä kuitenkin kasvoi edeltävästä vuodesta. Alkuvuonna perustetut uudet yritykset syntyivät pääosin palvelualoille ja uusien tuotannollisten yritysten määrä on erittäin pieni. Syksyllä yritysten perustannan odotetaan kehittyvän edellisten vuosien tapaan ilman dramaattisia muutoksia lukumääriin.

Pieksämäen seudulla yrityksiä perustettiin vastaavana ajankohtana hieman edellisvuotta enemmän. 2015 kesäkuun loppuun mennessä perustettiin uusia yrityksiä alueella yhteensä 59 kpl kun vastaava määrä edellisvuonna oli 57.

Savonlinnan seudulle perustettiin vuoden alkupuoliskolla 54 uutta yritystä. Vuositason vauhti ennakoii reilun sadan uuden yrityksen perustamista alueella. Vuonna 2014 yritysperustanta oli 129 uutta yritystä. Laskua ennakoidaan tulevan vajaa 25% edelliseen vuoteen verrattuna.

Myös starttirahalla perustettujen yritysten määrä on vuoden alkupuoliskolla vähentynyt viime vuoden vastaavasta ajankohdasta, Kuluvaan vuoden tammi–kesäkuussa käynnistyi 76 yritystä starttirahalla kun vastaava luku viime vuonna oli 98. Vähennystä on tapahtunut kaikissa seutukunnissa.

Maa- ja puutarhatalouden kehittäminen

Maaseudun kehittämisohjelma saatiin käynnistymään vasta kesän alussa, joten rahoituspäätöksiä päästäneen ohjelman Hyrrä-järjestelmässä tekemään vasta syyskesä alkaen. Näin ollen investoinnit ja rakentamissuunnitelmien toteutus siirtyvät syksyyn ja seuraavaan vuoteen. Maataloudessa rakennemuutos jatkuu Etelä-Savossa muuta maata hitaampana.

Maidon hinta aleni 16 % viime kevääseen verrattuna muun muassa Venäjän kaupan hyytymisen takia. Maidon hinnan voimakas aleneminen on muuttanut ennusteita tuntuvas- ti. Maidontuotannon ennakoidaan alenevan Etelä-Savon maataloilla vuoteen 2020 mennis- sä noin 13 %. Koko maassa keskimäärin alenema on selvästi lievempää, alle prosentin luokkaa. Maidontuottajien suunnitelmien mukaan seuraavien viiden vuoden aikana Etelä- Savossa rakennetaan noin kymmenkunta navettalaajennusta vuodessa. Maitoa tuotetaan jatkossa isommilla tiloilla, joskin tilojen koon kasvun on ennakoitu jatkuvan Etelä-Savossa keskimääräistä hitaampana.

Marja- ja vihannestuotannossa menee Etelä-Savossa suhteellisen hyvin, vaikkei uusia investointeja olekaan näkyvissä. Kauppaketjujen toteuttama elintarvikkeiden halpuuttami- nen näkyy katteissa myös tällä sektorilla. Kasvihuonetuotannossa ei laajennusinvestointe- ja tälle syksyille ole ilmennyt.

Luomutuotanto on kaikkiaan monipuolistumassa Etelä-Savossa ja alueen peltoalasta luomun osuuden arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna 13,6 prosentista noin 15 prosent- tiin. Kokonaan uusia luomutoimijoita aloitti Etelä-Savossa 21 kpl. Lisäksi viisi kasvinviljelyn luomutilaa muutti myös kotieläimet luomuun. Luomukeruualueiksi on tulossa tänä vuonna sertifioinnin piiriin useampia tuhansia hehtaareita metsämaata.

Etelä-Savon maaseudulla toimivista yrityksistä yli kolmannes aikoo tehdä kasvuun tähtääviä toimenpiteitä ennen vuotta 2020. Kasvuhakuisuutta esiintyy kaikilla toimialoilla ja se lisääntyy yrityskoon kasvaessa. Vajaalla kolmanneksella maaseudulla toimivista yrityk- sistä on tarvetta palkata lisää työvoimaa seuraavan viiden vuoden aikana. Joka viidennel- lä tarvetta työvoiman palkkaamiselle olisi, mutta yrityksellä ei ole siihen tällä hetkellä mah- dollisuutta. Keskeinen investointikohde ovat koneet ja laitteet. Noin joka kolmas yritys ai- koo myös hakea kehittämistoimiin ulkopuolista rahoitusta vuosina 2015–2020.

Maaseudulla toimivista eteläsavolaisista yrityksistä 23 prosentilla oli tiedossa yritystoi- minnalle jatkaja, mutta 15 prosentilla jatkamishalukkaista yrityksistä ei ollut vielä tietoa jat- kajasta. Tätä osuutta voidaan pitää suurena, minkä vuoksi yritysten jatkuvuuteen tähtää- vät kehittämistoimet olisivat tärkeitä.

Elintarviketeollisuuden alalla alueella toimii useita vahvoja yrityksiä eri seutukunnil- la ja heidän kysyntätilanteensa on ollut suhteellisen hyvä. Alalle on käynnistymässä myös uusia investointeja.

Metsäsektorin kehitys on ollut edelleen monessa suhteessa useita muita toimialoja myönteisempää. Investointiuutiset ovat luoneet positiivisia odotuksia. Metsäteollisuustuot- teiden vienti kasvoi tammi–huhtikuussa noin 4% edellisvuodesta.

Sahateollisuuden näkymiä leimaa kuitenkin tällä hetkellä varastojen täytyminen sekä epävarmuus tulevan syksyn kehityksestä. Tilanne voi vaihdella Etelä-Savon yksiköiden vä- lillä voimakkaasti tuotevalikoiman ja markkina-alueiden painotusten mukaan. Luonnonva- rakeskus ennakoivalla keuhalla sekä havusahatavaran vuosituotannon että nimellishintojen ale- nevan tänä vuonna vuositasolla 1% varsin hyvästä viime vuodesta. Metsäteollisuus ry:n mukaan havusahatavaran tuotanto lasku on kuitenkin ollut vuoden 2015 ensimmäisellä puoliskolla tuntuvampaa eli 4% edellisestä vuodesta. Kiina on noussut alkuvuonna kuu- sisahatavaran markkinoiden ”pelastajaksi”, mutta toteutettu devalvaatio luo epävarmuutta jatkosta. Mäntysahatavaran tärkein yksittäinen vientimaa on edelleen Egypti. Euroopassa

myönteistä markkinakehitystä on havaittavissa lähinnä Iso-Britanniassa. Pidemmällä aikavälillä myös sahateollisuuden pohjavire on kuitenkin positiivinen, mitä kuvastavat useat investoinnit uusiin laitoksiin ja jatkojalostukseen eri puolilla Suomea (esim. Varkaus).

Etelä-Savolle tärkeä vanerin tuotanto on näyttäytynyt edelleen vakaana, joskaan tuotanto ei ole metsäteollisuus ry:n mukaan alkuvuonna lisääntynyt hyvästä edellisvuodesta. Luonnonvarakeskus ennakoii keväisessä ennusteessaan sekä vanerin tuotannon että nimellishinnan nousevan vahvan viime vuoden jälkeen vuositasolla 2%. Tilannetta markkinoilla on parantanut Kiinan ja Etelä-Amerikan vanerivirtojen ohjautuminen Euroopan sijasta entistä voimakkaammin Yhdysvaltoihin.

Sahateollisuuden epävarmuudesta huolimatta puukauppavuodesta odotetaan ainespuun osalta kohtuullisen hyvää. Puukauppa on käynnistynyt alkuvuonna tosin noin 10% viime vuotta rauhallisemmin mutta 10 viimeisen vuoden tarkastelussa tahti on kuitenkin ollut keskimääräistä ripeämpää. Hintataso on säilynyt vakaana ja kuiduttavan teollisuuden korkeiden käyntiasteiden ja puun tuonnin supistumisen odotetaan tuovan imua kuitupuumarkkinoille.

Vaikka kivihiihi ei meillä ole vallannut energiamarkkinoita, leudot talvet ja markkinasähkön hinta ovat vähentäneet metsähakkeen käyttöä myös Etelä-Savon voimaloissa. Energiapuuvarastot ovat suuret, mikä näkyy vaisuna energiapuun kysyntänä. ”

Teknologiaeteollisuuden kokonaistuotannon polkiessa paikallaan talouden käänteen antaessa edelleen odottaa itseään, teknologiaeteollisuuden liikevaihdon odotetaan koko maan tasolla aavistuksen paranevan loppuvuonna 2015. Alan yritysten markkinatilanteen lievästä paranemisesta kertoo myös se, että sekä tarjouspyynnöt että tilaukset ovat lisääntyneet jonkin verran alkuvuoden aikana. Näkymää sumentaa kuitenkin edelleen jatkuva maailmantalouden yleinen epävarmuus, ja uudelleen lisääntyvästä varovaisuudesta kielivät signaalit erityisesti kehittyneiden maiden suunnalta. Etelä-Savossa vuoden 2015 ensimmäisellä neljänneksellä teknologiaeteollisuuden yritysten liikevaihto olikin pari prosenttiyksikköä alhaisemmalla tasolla kuin vuoden 2014 vastaavalla ajanjaksolla, vaikkakin trendilinja pääosin noudattelee maan yleistä kehitystä. Lähiaikojen näkymää värittää epävarmuus ja hajanaisuus. Kotimaassa Metsä Groupin biotuotetehtaan rakentaminen Äänekoskelle lisää eteläsavolaisille kone- ja metallialan yrityksille tilauksia sekä suoraan että välillisesti seuraavan vuoden aikana. Julkisen puolen säästöt ja toimintojen uudelleenorganisoinnit vaikuttavat negatiivisesti näkymiin, mutta mikäli rakentamisen suhdannekuva odotusten mukaisesti loppuvuonna paranisi, se piristäisi rakennusalaan palvelevien yritysten vaisua näkymää. Viennin osalta EKP:n elvytystoimet edesauttavat niitä yrityksiä, jotka harjoittavat vientiä euroalueen ulkopuolelle samoin kuin lisäävät niiden kilpailukykyä euroalueen sisällä suhteessa esim. Kaukoidän ja Pohjois-Amerikan suunnalta tuleviin kilpailijoihin. Toisaalta taas Venäjän taantuma ja Ukrainan konfliktin pitkittyminen talouspakotteineen vaikeuttavat edelleen vientiä Venäjän suuntaan. Vaikka tilanteet toimialojen ja erityisesti yritysten välillä niin tilauskannan, tarjouspyyntöjen kuin kannattavuuden osalta poikkeavat toisistaan huomattavasti, haasteet yrityksille ovat samat niin Etelä-Savossa kuin muuallakin Suomessa. Ydinkysymys jatkon osalta on, onko kilpailukyky riittävä. Suomen houkuttelevuus investointikohteena ja tulevat kansallisen tason ratkaisut määrittävät hyvin pitkälle sen, saadaanko tänne investointeja ja tätä kautta tuottavuuden kehitys sellaiseksi, että tuotannon työpaikat pysyvät jatkossakin Etelä-Savossa.

Ek:n elokuussa 2015 laatiman suhdannebarometrin mukaan **rakentamisessa** odotetaan pientä parantumista suhdanteisiin vuoden 2015 lopulla. **Rakennusteollisuus RT:n** mukaan rakennusalan urakoitsijat arvioivat suhdannetilanteen ja näkymien olevan hiukan kohenemassa Itä-Suomen alueella. Tilausten ja tuotannon kasvu kuin myös henkilöstömäärään kohdistuvat kasvuodotukset kuitenkin vähäisemmät kuin maassa keskimäärin. Etelä-Savossa on etenkin uudisrakentamisen osalta eletty rakentamisessa viime vuosina muutamien yksittäisten kohteiden taustalla hiljaiseloa – painopiste on ollut korjausrakentamisessa. Talonrakennuspuolella yrityksiä on lopetettu enemmän kuin niitä perustettiin.

Kaupan alan liitto arvioi kaupan näkymien synkkenevän edelleen. Vähittäiskaupan myynnin odotetaan vähenevän kuluvana vuonna eikä siinä tässä vaiheessa nähdä helpotusta vielä ensi vuonnakaan. Perusteena nähdään kuluttajien ostovoiman edelleen heikkeneminen sekä Venäjän talouskasvun pysähtyminen ja ruplan arvon heikkeneminen. Myös alan työllisyyden arvioidaan jatkavan laskuaan. Nettikaupan kasvu vie erityisesti pienten erikoisliikkeiden elintilaa – osa paikallisten liikkeiden asiakaspohjasta on valunut nettiyrityksille. Ainoastaan tukkukaupan osalta ennusteissa nähdään hiukan valoa vientiteollisuuden imussa.

EK:n heinäkuussa tekemän suhdannebarometrin mukaan **palvelualoilla** vaisu suhdannevaihe jatkuu ja myynnin kasvu jäisi hitaaksi vuoden jälkipuoliskolla. Tämänhetkistä suhdannetilannetta kuvataan kaikilla päätoimialoilla tavanomaista heikommaksi ja henkilöstömäärän ennustetaan edelleen alenevan loivasti. Vaihtelu palvelualojen välillä on edelleen merkittävää. **Matkailulla** on merkittävä vaikutus Etelä-Savon palveluelinkeinoissa – matkailun osuus maakunnan bruttoaluetuotteesta on laskettu olevan 6 % (Matkailun ja vapaaajan tulo- ja työllisyyselvytys 2015). Vesistöisen maakunnan suurella vapaa-ajan asukasjoukolla on siinä keskeinen merkitys. Etelä-Savo on panostanut tuntuvasti vuokramökkikantaan. Eteläsavolaisten majoitusliikkeiden rekisteröidyt yöpymiset vähenivät tammi-huhtikuussa 2015 edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta 11,3 %. Väheneminen kohdentui ulkomaisten matkailijoiden yöpymiseen. Ulkomaisista yöpyjistä runsas kaksi kolmasosaa tuli Venäjältä – määrä väheni edellisvuoden vastaavan ajankohdan luvuista 52 %. Venäläisten yöpyjien määrän vähenemistä on jonkin verran pystytty korvaamaan muualta tulleilla matkailijoilla. Mm. kotimaan matkailu lisääntyi, mikä näkyi ilahduttavasti kesätapahtumien kävijämäärien kasvuna.

Työvoiman kysynnän näkymät

Etelä-Savon toukokuun ammattibarometrin mukaan rekrytointivaikeuksia on vaativissa terveydenhuollon ammateissa. Vain Pieksämäellä on krooninen pula lähihoitajista ja sairaanhoitajista. Juvalla on elintarvikealan työntekijöiden saatavuudessa ajoittain ongelmia. Myyntiedustus- ja puhelinmyyntiammattien rekrytointivaikeudet vaikuttavat lisääntyvän Etelä-Savon alueella. Ko. tehtävissä vaihtuvuus on suurta ja työn palkkaus rakenne vaikuttaa työvoiman saatavuuteen.

Vuoden 2015 toisella neljänneksellä Etelä-Savossa oli TEMin ja Tilastokeskuksen selvityksen mukaan rekrytointivaikeuksia selvästi vähiten koko maassa, noin 8 prosentilla ulkoisesti rekrytoineista toimipaikoista.

Etelä-Savon lähiseuduille rakennettava Metsä-Fibre biotuotetehtas Äänekoskelle ja Kuopioon suunniteltu Finnpulp -havusellutehtas lisäävät puun kysyntää Itä-Suomessa. Mm. puutavara-autonkuljettajia on tarpeen kouluttaa lähivuosina lisää.

Savonlinnassa, koneistajien, levyseppien, hitsaajien ja koneenkorjaajien työllisyystilanne on alkuvuoteen verrattuna edelleen heikentynyt. Heille näyttäisi olevan valoa näkyvisä. Teknologia konserni Andritz toimittaa tärkeimmät laitteet Metsä Fibren uuteen biotuote-tehtaaseen Äänekoskelle. Suurin yksittäinen toimittaja on Savonlinna Works Oy joka vastaa kuitulinjan, puunkäsittelyn, haihduttamon ja kaustisoinnin laitteistojen rakentamisesta. Työllisyysvaikutus on 80 htv. Tämän jälkeiseen aikaan ajoittuu Fibrian laitetoimitukset Andritzilta Savonlinnasta Brasiliaan.

Erittäin suuri ylitarjonta on toimistotyöntekijöistä. Myös myyjän ammatti kuuluu ylitarjontamattoihin. Työvoimatarpeeseen nähden liikaa työnhakijoita on myös konepuusepän, sähköasentajan ja putkiasentajan ammateissa. Työvoiman kysyntänäkymiin luo oman varjonsa sekä valtionhallinnon että kuntasektorin talousvaikeudet ja työvoiman vähentämispaineet. Myös sote-ratkaisujen keskeneräisyys aiheuttaa tempoilevuutta työvoiman kysynnässä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2011 lopun jälkeen työttömien määrä on Etelä-Savossa jatkuvasti kasvanut. Vuonna 2008 alkaneen taantuman jälkeen vuosi 2011 oli työttömyyden suhteen Etelä-Savossa poikkeuksellisesti aiempia taantumavuosia parempi vuosi. Sen jälkeen tilanne on heikentynyt. Nuorten työttömyys on lisääntynyt ikääntyneempiä loivemmin.

Nuorten aktivointiaste on Etelä-Savossa ollut viimeiset pari vuotta parempi kuin koko maassa. Kuitenkin viimeksi kuluneen puolentoista vuoden aikana myös nuorten työttömyysjaksot ovat pidentyneet, kun polkuja avoimille työmarkkinoille ei ole ollut. Muutamalla kymmenellä nuorella työttömyys on jatkunut yhdenjaksoisesti yli vuoden. Odotettavissa on, että nuorten työttömyys helpottuu merkittävästi heti, kun suhdannetilanne paranee, mutta vasta silloin.

Savonlinnan seutukunnan työttömyysaste on jatkuvasti ollut selvästi muita seutukuntia korkeampi.

Isoista ammattiryhmistä erityisesti myyntityön, kuljetustyön, rakentamisen sekä sosiaali- ja terveystalouden työttömyys on lisääntynyt sekä henkilömääräisesti että suhteellisesti. Myös mm. peruskoulun opettajien tilanne on hiljalleen heikentynyt. Erityisesti puunjalostuksen, mutta myös metalliteollisuuden perustehtävien työllisyystilanne on Etelä-Savossa pysynyt edellä mainittuja ammattiryhmiä selvästi vakaampana.

Lomautettujen määrä on syksyn mittaan kääntymässä selvään kasvuun nykyisestä noin 800:sta. Työllisyyden kehitysnäkymät ovat kiinteässä yhteydessä yritystoiminnan ja elinkeinoelämän kehitysnäkymiin, joita leimaa erittäin suuri epävarmuus mm. julkisen talouden kestävyysvajeen sekä Venäjän taloustilanteen vuoksi.

Tärkeä painopiste työllisyyden hoidossa on vaikeassa asemassa työmarkkinoilla olevien työttömyyden alentaminen. Suhdannetaantumien pitkittyminen näkyy selvästi siinä, että TE-toimistossa on viimeisen vuoden aikana eniten lisääntynyt 1-palvelulinjan työttömien määrä. Sekä yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleiden että kaikkien työttömien määrän

kasvusta 60 % oli palvelulinjan 1 asiakkaita. Yhdenjaksoisten pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut Mikkelin seutukunnassa vuodesta 2011 määrältään lähes kaksinkertaiseksi. Pieksämäen ja Savonlinnan seutukunnissa kasvu on ollut noin 40 %.

Iso osa aiemmasta rinnasteisesta pitkäaikaistyöttömyydestä on muuttunut yhdenjaksoiseksi. Osittain kysymys on maa- ja metsätalouden kausityöpaikkojen selvästä väheneemisestä.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 73 048 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 174 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 750.

Mikkelin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Joroinen, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 30 866 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 319 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 728.

Pieksämäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski, Heinävesi

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 47 708 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 403 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 441.

Savonlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Kehityspäällikkö Marja Aro

Etelä-Savon ELY-keskus

puh. 0295 024 152

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

Ylä-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	-

Koillis-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	-

Sisä-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-

Kuopion sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	-

Varkauden sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Pohjois-Savossa asui vuoden 2014 lopussa 248 438 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi kahdeksalla henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 16 288.

Pohjois-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Alueellisten kehitysnäkymien arviointi on edelleen poikkeuksellisen haasteellista taloustilanteen epävarmojen tulevaisuuskuvien vuoksi. Kevääseen verrattuna varovasti odotettua parantumista ei ole teollisuudessa juurikaan tapahtunut, mutta sen sijaan ennakoitua negatiiviset vaikutukset palvelu- ja myynti- sekä julkiselle sektorille ovat realisoituneet. Muutamilla alueen ns. veturiyrityksillä menee edelleen erinomaisesti. Toisaalta osalla suurista yrityksistä on edelleen vaikeuksia, mm. kohdemarkkinoista johtuvista syistä.

Vuodesta 2010 alkaen kokonaiskehitys Pohjois-Savossa on ollut heikosta tilanteesta huolimatta monelta osin maan keskitasoa parempaa. Tässä on tapahtunut käänne viimeisen vuoden aikana. Sekä työllisyyden kehitys että muu talouskehitys on ollut viimeisen vuoden aikana selvästi aiempaa heikompaa. Kuopion vetovoima on pysynyt vahvana, mutta heikentynyt työttömyystilanne on lisännyt myös poismuuttoa. Maakunnan kasvun jatkuminen tulevaisuudessa edellyttää uusien yrityshankkeiden ja investointien käynnistymistä.

Iso kehityskuva alueella on lähimmän vuoden osalle heikko. Yritysten tilanne vaihtelee ja yrityskohtaiset erot ovat edelleen suurentuneet. Näkymät ovat keskenään ristiriitaisia saman toimialan sisälläkin. Ainoa pieni positiivinen vire on nähtävissä teollisuuden ja teollisuuden palveluiden aloilla. Sama ero yritysten välillä näkyy nyt myös kaupan alalla, joka on kokonaisuudessaan ollut taantumassa, mutta yksittäisillä toimijoilla on ollut osin voimakastakin kasvua.

Barometriä näyttävä yleiskuva on alueella, Varkauden seutua lukuun ottamatta, varsin synkkä. Pk-yritysbarometri antaa heikomman kuvan tilanteesta ja näkymistä, kuin mitä se on kasvuhaluisten ja -kykyisten yritysten odotuksissa. Tämä saattaa osaltaan vääristää kokonaiskuvaa. Se selittyy osittain esimerkiksi pk-yritysbarometrin painottumisella hyvin pieniin, kuluttajarajapinnassa toimiviin yrityksiin, joihin mm. selvästi heikentynyt kotimainen kysyntä on iskenyt aiempaa voimakkaammin. Pk-yrityssektori ei näe käännettä tapahtuvaksi seuraavan vuoden aikana. Positiiviset signaalit liittyvät vientiteollisuuden joiltakin osin parantuneeseen tilauskantaan, hiukan virinneeseen rahoituskysyntään sekä odotettavissa oleviin suuriin investointeihin. Osa investointihalukkuudesta jäänee edelleen odotamaan tilanteen selkiytymistä.

Venäjän pakotteiden vaikutukset ovat kohtuullisen lieviä, joskin tilanteen pitkittyessä vaikutukset ovat voimistuneet. Pakotteiden vaikutusta voimistavat viennin kohdeyritysten rahoitusongelmat.

Vuoden 2015 aikana Kuopion ja maakunnan väestökasvu on hidastunut yleisen taloudellisen taantumien pitkittyessä, työttömyyden noustessa ja kulutuksen vähentyessä. Aiemmat kasvutekijät ovat kohta käytetty, joten kasvuvauhdin säilyttämiseksi tarvitaan lisää vientiä, kuluttajien luottamusta ja uusia investointeja.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Rahoituskysyntä on vilkastunut kuluvan vuoden aikana. Suurin kysyntä on edelleen käytöpääomalle. Viivästyneet korvausinvestoinnit ovat aiheuttaneet selkeää patoutumaa, jonka on odotettu lähtevän purkautumaan jo pitkään. Nyt on nähtävillä ensimmäiset merkit rahoituskysynnän kasvun kautta. Epäselvät näkymät jarruttavat edelleen uusinvestointien käyntiin lähtemistä. Rahoituksen saamista ei nähdä enää yhtä merkittävänä esteenä, kuin vielä vuotta aiemmin. Esteenä on enemmänkin näköalattomuus siitä, mihin suuntaan toimintaa kannattaisi kehittää nopeasti muuttuvassa kilpailutilanteessa.

Yritysten hankerahoituksen kysyntä on kasvanut alueella ja hankehakemuskanta on kasvanut syksyn aikana. Kasvavat ja kehittyvät yritykset tulkitsevat nykyisen heikomman suhdanteen pysyvänä tilana, jossa on aika lähteä toimimaan. Tämä joukko yrityksiä pitää korvaus- ja mahdollisesti myös muita investointeja yllä. Yritykset ovat alkaneet toteuttaa-kin jotain aiemmista suunnitelmistaan. Suunnitelmien perusteella Ylä-Savossa panostukset ovat kasvamassa, joskin niiden positiivisiin vaikutuksiin kuluu oletettavasti vielä aikaa. Toisaalta poikkeuksellisen pitkään jatkunut taantuma on luonut ison joukon yrityksiä, jotka ovat pudonneet rahoitusmarkkinoiden ulkopuolella. Näitä yrityksiä ei juurikaan rahoiteta ja näiden yritysten jatkokehitys riippuu täysin suhdanteiden kehittymisestä.

Kasvu- ja kansainvälistymistä hakevilla yrityksillä näkymät ovat selvästi keskimääräistä näkymää paremmat. Sen sijaan erityisesti pienimmät mikroyritykset kärsivät yhä voimakkaammin kotimaisen kuluttajakysynnän alenemisesta ja näkymät ovat edelleen heikkenevät.

Investointikunnossa olevat yritykset erottuvat joukosta ja niillä menee alueella kohtuullisen hyvin. Investointien taustalla on onnistunut kasvuhakuisuus yritysten strategiassa. Positiivista on yritysten aiempaa voimakkaampi kansainvälistyminen. Nyt kasvavat yritykset ovat mukana kansainvälisessä teollisessa toiminnassa tai matkailussa. Muista yrityksistä osa tekee tuloksensa puhtaasti säästämällä, joka ei mahdollista jatkuvaa kehittämistä tai investointeja. Kilpailun ollessa kovaa uhkana on tuotekehityksen vauhdista hiipuminen ja kilpailukyvyyn menetys. Teollisuuden ja rakentamisen suhdannetilanne on parantunut hiukan aiemmasta, mutta on edelleen miinuksella.

Rakentamisen sisällä suhdannevaihtelut näkyvät eri tavalla. Peruskorjausrakentamisessa toimivat yritykset omaavat kohtuullisen näkymän, kun voimakkaasti hiljentynyt uudisrakentaminen puolestaan on vaikuttanut monien yritysten näkymiin. Näkymät alueella ovat kuitenkin virallisia rakentamisen lukuja paremmat, juuri korjausrakentamisesta johtuen. Kilpailu on nyt todella kovaa. Kasvua ei ole näköpiirissä, mutta laskukaan ei ole toistaiseksi osoittautumassa niin jyräksi kuin on pahimmillaan odotettu. Markkinoilla on saata- vissa vapaata kapasiteettia. Konkurssitilanne ei ole alalla huolestuttava. Kuopion alueella asuntorakentaminen on suhdannetilanteeseen nähden jatkunut voimakkaana.

Tahkolla vire on kääntynyt useamman hiljaisemman vuoden jälkeen kehittymismyönteiseksi ja käänteen nähdään tapahtuneen. Alueella panostetaan voimakkaasti tapahtumiin, markkinointiin ja ympärivuotisuuden parantamiseen. Rakentaminen on kohtuullisella tasolla.

Maataloudessa markkinatilanne on heikko. Perustuotteiden hinta on laskenut 5-20 prosenttia vuodessa. Voimakkaimmin laskenut maidon hinta vaikuttaa Pohjois-Savon näkymiin selvästi, erityisesti Ylä-Savon, Koillis-Savon ja Kuopion seuduilla. Hintaodotukset ovat

tulevaisuuden osalta tasoittuneet ja kannattavuutta haetaan nykyisellä hintatasolla kulu-rakenteita muuttamalla. Tämä luo edelleen voimakkaita heijastusvaikutuksia maatalous-kauppaan. Syksyn näkymien epävarmuutta lisäävät heikohkot satonäkymät. Vaikka koko sato saataisiin korjattua, viljan osalta jäätäneen noin 2/3 osaan normaalista sadosta. Muut-tunut tilanne on nostanut tarpeen rahoitusten uudelleen järjestelyistä, ml. velkasaneera-ukset. Muutamia isompien tilojen konkurssseja on osunut alueelle. Uuden maaseutuohjel-makauden alkaessa myös investointeja on käynnistymässä, kuitenkin normaalitasoa vä-hemmän. Maatalouden osalta tilanteen toivotaan tasoittuvan ensi kevään aikana, vaikka-kaan markkinoiden käänteestä ei ole tietoa. Pitkällä tähtäimellä uhkana on tuotannon tason kääntyminen alueella laskuun, mikäli investointitasoa ei saada uudelleen käännettyä nou-suun. Tämä uhkakuva vaikuttaisi merkittävästi mm. palveluihin ja elintarviketeollisuuteen.

Iso alueelle uskoa luova hanke on suuren sellutehtaan rakentaminen Kuopioon. Hank-keen ympäristölupa ratkennee tarkastelukauden aikana ja edetessään hanke luo yhä voi-makkaampaa uskoa alueelle ja toisi mukanaan merkittävän positiivisen taloudellisen sykä-yksen. Vastapainona on riski toteutumattomuudesta, joka puolestaan heikentäisi vuoden päästä olevia näkymiä selkeästi miinukselle koko maakunnan osalta. Muutoin Kuopion osal-ta näkymät ovat heikentyneet aiemmasta, etenkin työllisyyden kehittymisen näkökulmasta.

Ylä-Savossa teollisuuden tilanne on osin ristiriitainen ja maatalouden muuttunut tilan-ne aiheuttaa monia heijastevaikutuksia seudulle. Alueella odotetaan yksittäisten yritysten menestymisen sijaan vientiteollisuuden kunnollista käyntiin lähtemistä laajemmassa mit-takaavassa.

Varkauden seudun näkymät eroavat merkittävästi muusta maakunnasta. Suuret inves-toinnit etenevät ja vaikutukset näkyvät selvästi yleisessä ilmapiirissä ja barometreissä. Var-kauden näkymät ovat valoisimmat moneen vuoteen. Varkaudessa on meneillään metsäte-ollisuuden investointi hienopaperikoneen muuttamiseen kartongintuotantoon. Tehtaan yh-teyteen investoidaan myös uusi puisten LVL-rakennuselementtien tuotantolinja. Tehtaal-le syntyy suoraan 80 uutta työpaikkaa ja välillisine vaikutuksineen Varkauden alueelle noin 150. Kokonaisuudessaan kyse on yli 150 miljoonan euron investoinneista. Toinen suurin-vestointi seudulla on yli sadan miljoonan euron jätevoimala Leppävirran Riikinnevalle. Eko-voimalan työmaalle syntyy noin 250 rakennusaikaista työpaikkaa. Toimiessaan voimalai-tos työllistää 25–30 henkilöä ja välillisten vaikutusten arvioidaan olevan samaa luokkaa. Investoinnit valmistunevat tarkastelukauden aikana.

Pohjois-Savon maakunnassa kaikkien ajoneuvojen osalta liikennemäärä on kasvanut maltillisesti mutta raskaan liikenteen määrä on laskenut vuodesta 2014 lähtien melko voi-makkaasti. Pohjois-Savon seutujen saavutettavuuden kannalta suurin merkitys on valta-tietä 5:llä, Savonradalla sekä Kuopion lentoasemalla. Näiden kehittäminen palvelee koko Pohjois-Savon lisäksi naapurimaakuntienkin liikkumis- ja kuljetusedellytyksiä. Poikittaisista päätieyhteyksistä merkittävimpiä ovat valtatiet 9 ja 23. Myös pientiestön merkitys on maa-kunnan kuljetusten kannalta suuri (maa- ja metsätalous, puunhankinta, kaivannaiset, tur-vekuljetukset, maitokuljetukset). Maatilojen keskittymisen ja tilakokojen kasvun seuraukse-na erityisesti Ylä-Savon pientiestöllä liikennöidään entistä raskaammilla ajoneuvoilla. Tule-valla sellutehdasinvestoinnilla on toteutuessaan vaikutuksia raskaan kuljetusten määrään Kuopion ympäristössä varsin laajaltikin.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työmarkkinat eivät ole pysähtyneet pitkään jatkuneesta taantumasta huolimatta. Kysyntä on pysynyt hyvänä mm. metallialan erikoisosajista ja työpaikkoja on avoinna tasaisesti. Työpaikkojen häviäminen ei ole merkittävästi normaalia suurempaa, mutta uusia työpaikkoja ei synny riittävästi. Työllisyyden jatkonäkymät ovat nykykehityksen kaltaisia. Irtisanomisten määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia eikä suuria irtisanomisia ole tiedossa. Vaikka suhdannekäänne tapahtuisi odotettua nopeammin, eivät vaikutukset tule näkymään nopeana työttömyyden purkautumisena tai paranevana työllisyytenä vielä tarkastelukauden aikana. Työttömyyden nousun odotetaan positiivisimmissä arvioissa pysähtyvän seuraavan vuoden aikana. Paraneva suhdanne vaikuttaa ensimmäiseksi teollisuuden alan lomautusten purkautumisiin ja työaikojen palautumiseen normaalitasolle.

Kohtaannon näkökulmasta tilanne on runsaasta työvoiman tarjonnasta huolimatta poikkeuksellinen, erityisesti maakunnan reuna-alueilla. Tarjolla on monelle ammattialalle perusosaamista, mutta työnantajat hakevat erityisosaamista. Kuopion seudulla työvoimaa on hyvin saatavilla kaikille aloille. Varkauden tilanne on muuttumassa ja työvoiman kysynnän uskotaan vilkastuvan seuraavan vuoden aikana ja parantavan alueen työttömyyttä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden osalta talvikaudella odotetaan edelleen kokonaistyöttömyyden kasvua. Lomautukset nousevat uudelleen odotettavasti samoihin lukuihin kuin edellisenä talvena. Työttömyyden kehittyminen on ollut erityisen voimakasta korkeasti koulutettujen osalta. Akateeminen työttömyys on kasvussa ja suurimmat työllistymisen haasteet kohdistuvat monille eri aloille, joilta ei valmistuta suoraan ammattiin.

Työvoimatutkimuksen mukaan Pohjois-Savon työllisyysaste nousi heikosta suhdannetilanteesta huolimatta aina 2014 vuoden loppuun. Työllisyysaste oli 67,2% (+0,1%). Vielä vuonna 2009 Pohjois-Savon ja valtakunnallisen työttömyysasteen ero oli peräti 6,1 prosenttiyksikköä, mutta viime vuoden loppuun ero oli pienentynyt 1,1 prosenttiyksikköön. Samalla ajanjaksolla työllisyysaste on noussut alueella heikosta suhdannetilanteesta huolimatta 5 prosenttiyksikköä. Vuoden 2015 aikana työllisyysaste näyttää kääntyvän alkuvuoden perusteella selvään laskuun. Myös työttömyyden nousu on muuttunut valtakunnan keskimääräistä tasoa voimakkaammaksi ensimmäistä kertaa vuoden 2009 jälkeen.

Ammattialoitain tarkasteltuna tilanne on jatkunut tasaisena ja työttömyyden nousu kohdistuu kaikille ammattialoille. Kaupan ja palveluiden ohella työttömyyden nousu on painotunut julkiseen rahoitukseen painottuvan mm. sosiaali- ja terveysalan työttömyyteen. Maakunnan nuorten työttömyys on lähtenyt selvään nousuun. Valmistuneiden sijoittuminen heikentyneille työmarkkinoille on hyvin monella alalla haasteellista.

Julkisen sektorin osalta tilanne jatkuu haastavana. Julkisen sektorin vaikutukset työllisyyteen ja aluetalouteen ovat Pohjois-Savossa merkittävät sen suuren suhteellisen osuuden vuoksi. Kuntien tilanteella on vaikutusta erityisesti hyvinvointi- ja sosiaalipalvelujen sektorille julkista sektoria laajemmin. Ostovoiman kehittyminen tarkastelujakson aikana vaikuttaa alueen työllisyyden kehittymiseen hyvin voimakkaasti.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 132 978 henkilöä. Vuoden 2014 aikana kasvua oli 1 298 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 749.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 31 875 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 402 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 247

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 56 302 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni -490 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 772.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Koillis-Savon seutukunta

Juankoski, Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 12 618 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 224 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 787.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 14 665 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 174 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 733.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

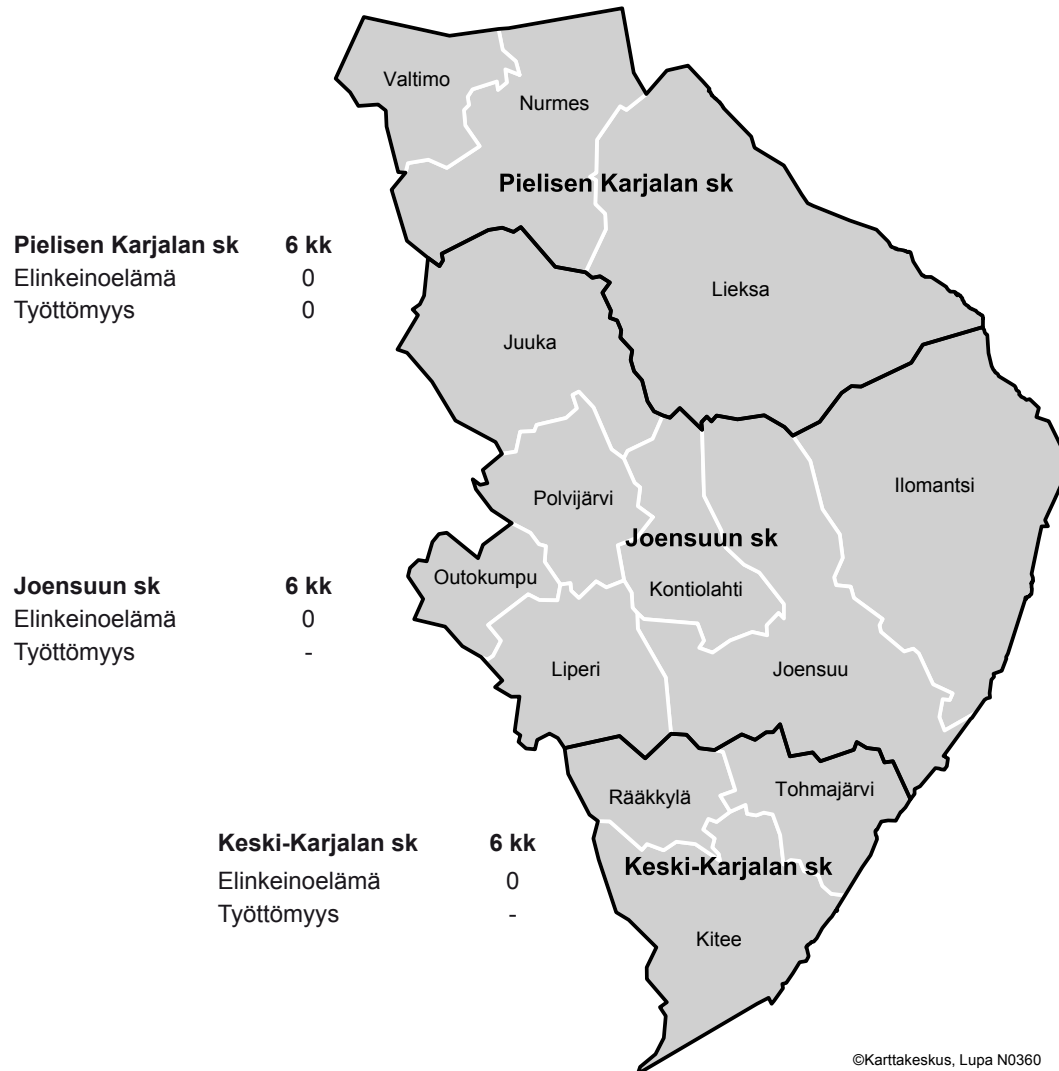
Strategiapäällikkö Juha Kaipainen

Pohjois-Savon ELY-keskus

puh. 0295 026 692

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2014 lopussa 165 304 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 141 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 17,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 200.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuuksia	Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Monipuolinen elinkeinorakenne ja useita vahvoja kärkiyrityksiä alihankintaverkostoineen, jotka suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua; Kansainvälisiä brändejä edustavien veturiyritysten hyvä ote näkyy myös koko arvonketon hyvänä tilauskantana ollen samalla aluekehityksen keskeisin moottori Pohjois-Karjalassa • Useita vahvoja osaamisaloja: mm. turvallisuus/lukitusala, metsä- ja metsäkonealat, bioenergia, nanoteknologia, fotonikka, metalli-, muovija komposiittialat, ympäristöala, elintarvikeala, kaivostoiminta ja palvelukeskustoiminta • Hyvinvointi- ja hoiva-alat sekä terveydenhoitoalan tuotteita valmistava muoviteollisuus -> vähemmän suhdanneherkkyyttä • Rakennusalan vahva kehitys (mm. valtakunnallisesti merkittäviä rakennusyrityksiä) • Vahvat osaamisen kehittämisresurssit (yliopisto, ammattikorkeakoulu, koulutuskuntayhtymä, tiedepuisto ym.); koulutusvientimahdollisuuksia • Luonnonvarakeskuksen yksi strateginen päätoimipaikka Joensuussa; Biotalouden osaamiskeskittymä on ainoa maailmassa; Joensuuhun sijoittuneet kansainväliset organisaatiot (EFI) • Osaavan työvoiman saatavuus kohtuullisella tasolla • Alueelliset rakenteet hyvin organisoituneet ja vahvasti verkottuneet keskenään; Maakunnallisen ”Siun sote”-hankkeen luoma etulyöntiasema • Alueelliset rakenteet hyvin organisoituneet ja vahvasti verkottuneet keskenään 	<ul style="list-style-type: none"> • Väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhentuessa -> huoltosuhteen heikkeneminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen pidemmälläkin aikavälillä • Yritysten omistajanvaihdosten lisäämistarve, jotta turvataan yritysten jatkaminen yrittäjien eläköityessä • Yritysten kilpailukyvyyn parantaminen ja kansainvälistymisen edistäminen; Kiviteollisuuden toiminnan turvaaminen vähintään nykyisessä laajuudessaan • Korkean osaamisen kehittämishankkeiden lisääminen erityisesti yrityksissä • Venäjän läheisyyden hyödyntäminen osallistamalla mm. Barentsin alueen hankkeisiin • Kuntatalouden tasapainottaminen mm. sosiaali- ja terveysmenojen sekä työllisyysmenojen (uusi TYP-laki) kasvaessa • Nuorten aseman parantaminen -> nuorisotakuun täysimääräinen toteuttaminen • Työllisyysasteen parantaminen ml. nuoret ja pitkäaikaistyöttömät ja yleensäkin uuden TYP-lain toteuttaminen • Liikenneinfran kuntoonsaattaminen ja maakunnan saavutettavuuden parantaminen; Pielisen Karjalassa valokuituverkon hyödyntäminen

Joensuun seudulla vahvuuksissa painottuvat monipuolinen elinkeinorakenne vahvoine kansainvälistyvine osaamisaloineen (mm. yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja koulutuskuntayhtymässä, tiedepuistossa ja kansainvälisiä brändejä edustavissa veturiyrityksissä) sekä osaavan työvoiman hyvä saatavuus. Pielisen Karjalan vahvuuksia ovat erityisesti metsätalous, metalli- ja koneenrakennusala, bioenergia ja elintarvikeala. Keski-Karjalan vahvuuksissa korostuvat puu-, metalli-, hoiva- ja ympäristöalat sekä maanrakennustoiminta ja seudun vahvat maatalousyritykset.

Haasteissa Joensuun seudulla korostuvat robotisaation alhainen taso, teknologiateollisuuden koulutustason ylläpitäminen ja yritysten kansainvälisen kilpailukyvyyn parantaminen sekä kauppa- ja palvelualojen kehitys mm. venäläisten matkailijoiden määrän vähet-

sä ainakin toistaiseksi. Lisäksi on tärkeitä, että Joensuun lentoliikennettä kehitetään edelleen. Pielisen Karjalassa haasteita kohdistuu erityisesti väestön ikärakenteen vinoutumisen vaikutuksiin ja sitä kautta osaavan työvoiman saatavuuteen. Keski-Karjalassa haasteita on väestörakenteen vinoutumisen ohella erityisesti Venäjän läheisyyden hyödyntämisessä ja yritysten kilpailukyvyä parantamisessa.

Väestökehityksessä vuosi 2014 oli Pohjois-Karjalalle jo kuudes perättäinen muuttovoittovuosi. Kuluvan vuoden alkupuolella väestökehitys on ollut hieman viime vuotta heikompaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia/Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Tiedossa olevien useiden yritysinvestointien täysitehoinen hyödyntäminen koko alueen taloudessa; Omien tuotteiden valmistuksen laajentaminen alihankintatoiminnan rinnalle ja sijasta; Alihankintayritysten hyvän tilauskannan parantaminen jatkossakin. • Rakennustoiminnan hyvän kehityksen jatkuminen (mm. juuri liikkeelle lähtenyt uuden oikeus- ja poliisitalon rakentaminen, 30 milj. euroa) ja suunnitelmat uusista merkittävistä investointikohteista (esim. rautatieaseman seudulle yhteensä jopa 1000 milj. euron hankkeet, josta 800 milj. euroa yksityiseltä sektorilta) osana Joensuun kaupunkiseudun kasvusopimuksen toteuttamista • Jäljellä olevan biotalous-INKA -ohjelman ja Joensuuhun sijoittuneiden kansainvälisten organisaatioiden (esim. EFI) täysimääräinen hyödyntäminen alueella • Bioenergian tehokas hyödyntäminen ja yleensäkin energiateknologian kehittäminen mm. Pielisen Karjalassa bioalan hankkeiden myötä • Kansainvälistymisen antamien mahdollisuuksien ja Venäjän läheisyyden entistä parempi hyödyntäminen erityisesti elinkeinoelämässä • Elinkeinoelämän kilpailukykyä palvelevan tutkimustoiminnan alavireyden kääntäminen taas nousuun kansainvälisellä verkottumisella ja elinkeinoelämän vahvalla sitoutumisella • Uusien julkishallinnon yksiköiden (mm. Puolustusvoimien palvelukeskus) mahdollisimman hyvä käynnistyminen ja kytkäytyminen tiiviisti alueen toimintoihin 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen ja EU-alueen taantuman jatkuminen, Kiinan talouden hiipuminen sekä deflaatiokierteen syntyminen Suomessa, jos mm. yhteiskuntasopimuksen kaaduttua joudutaan toteuttamaan leikkauksia kilpailukykyä parantavien toimenpiteiden vastapainoksi • Väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhetessa, eläköityminen -> osaavan työvoiman saatavuus tulee entistä uhanalaisemmaksi erityisesti reuna-alueilla (mm. Pielisen Karjalassa) ja kuntatalous kiristyy • Yritystoiminnan loppuminen uhkaa entistä useammin jatkajien puuttuessa; Jatkajien varmistaminen yritysten omistajanvaihdostilanteissa • Venäjän yhteyksien heikkeneminen erityisesti elintarvikealan sekä kaupan ja matkailun kannalta; Kuluvan vuoden tammi–heinäkuussa venäläisten rajanylittäjien määrä laski Niiralassa 22,8 % edelliseen vuoteen nähden ja taxfree-myynti peräti 55 % • Saavutettavuuden huonontuminen erityisesti elinkeinoelämän kannalta tärkeiden liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien osalta • Varautuminen julkisten t&k&i-määrärahojen vähentämisen haitallisiin vaikutuksiin alueen innovaatiotoiminnan kehittämiseen • Kunnallistekniikan ja erityisesti viemäriverkostoon rappeutuminen siten, että se estää yritystoiminnan laajentumisen

Mahdollisuuksia	Uhkia/Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> Matkailun kehittäminen mm. uuden matkailun kehittämisohjelman pohjalta siten, että kasvua haetaan nyt erityisesti Saksankielisestä Euroopasta, Hollannista ja Aasiasta; Kontiorannan alueen mahdollisuuksien hyödyntäminen erityisesti liikunta-aktiiviteetteihin perustuvassa matkailussa 	<ul style="list-style-type: none"> Maatilatalouden jatkuvuuden turvaaminen tuottajahintojen alentumispaineeissa; Marjatuotannossa Suomessa ei ole alkutuotantoa riittävästi omaa jalostusta varten

Toimialoittaista tarkastelua

Teknologiaeteollisuuden kehitysnäkymät ovat Pohjois-Karjalassa positiivisemmat kuin valtakunnassa keskimäärin. Metalliteollisuuden kärkeä edustavat lukitusratkaisut, metsäkoneet sekä logistiikan, kaivosteollisuuden ja rakennustuoteteollisuuden koneet ja laitteet. Veturiyritysten kasvun ansiosta on nähtävissä merkkejä ostojen keskittämisestä paikallisiin alihankintayrityksiin. Muoviteollisuuden kärkeä edustavat terveydenhoitoalan tuotteita valmistava teollisuus, joka on laajentamassa tuotantoaan pitkälläkin aikavälillä. Maakunnan ICT-alan yrityksiä on mukana valtakunnan kasvuyrityslistoilla kasvun ollessa niissä vuositasolla jopa yli 20 %.

Kaivannaisteollisuudessa näkymät ovat heikentyneet edelleen metallien hinnan jatkaessa laskuaan. Kiviteollisuudessa on nähtävissä sekä vaikeuksia (vuolukiviteollisuus) että merkkejä paranevasta kehityksestä (rakennuskivituotannossa uusia tuotteita).

Rakentaminen on pysynyt Joensuun seudulla odotuksiin nähden hyvällä tasolla. Teollisuusrakentamisen tavoitteet on saavutettu tavoitteet ja myös omakotirakentaminen on säilyttänyt edellisvuoden tasonsa. Loppuvuoden suhteen tilanne on maltillisen odottava, joskin rakennustyöpaikkojen odotetaan hiukan vähenevän kauden loppupuoliskolla.

SOTE-alalla on nähtävissä kotipalvelujen kasvua, jolloin yrittäjillä on mahdollisuus kasvattaa liiketoimintaa. Toisaalta itsemaksavien asiakkaiden määrä on vielä marginaalinen etenkin asumispalveluissa. Varsinkin asumispalveluja tarjoavien yritysten osalta edellytetään uusien, kevyempien ja edullisempien palvelujen kehittämistä yhteistyössä kuntien kanssa.

Matkailualalla suurimmat haasteet liittyvät tällä hetkellä siihen, miten Venäjän taloudellinen tilanne heijastuu ruplan kurssiin ja venäläisten matkailijoiden ja kuluttajien ostokäyttäytymiseen. Kasvua matkailuun ollaan hakemassa saksankielisestä Euroopasta ja Hollannista. Kotimaisten asiakkaiden merkitys matkailussa on ollut kasvava, mutta jää nähtäväksi, onko kuluvana vuonna Pohjois-Karjalassa pidetyillä useilla suur tapahtumilla myönteistä vaikutusta matkailijavirtoihin myös jatkossa.

Elintarvikealalla yleinen suhdannetilanne on laskeva tai pysyy korkeintaan ennallaan vuoteen 2014 verrattuna. Elintarvikealaa varjostavat Venäjän kaupan rajoitteet. Erityisen vaikea tilanne on liha-alalla. Leipomoalalla on nähtävissä markkinamuutoksia raakapakastetuotteiden yleistymisen vuoksi.

Maatalous joutuu entistä tiukemmalle sopeutuessaan aleneviin tuottajahintoihin. Myös tuotantopanosten hinnoissa on tapahtunut laskua, mutta ei samassa suhteessa kuin tuottajahinnat ovat laskeneet. Tukien maksun viivästyminen aiheuttaa maksuvaikeuksia tiloille

erityisesti siirtymävaiheen aikana 2015/2016. Satonäkymät Pohjois-Karjalassa ovat melko hyvät muuhun Suomeen verrattuna. Runsaat sateet ovat olleet riesana lähinnä Pielisen Karjalassa. Uuden ohjelmakauden käynnistyminen on viivästynyt ja saattanut siten viivästyttää joidenkin investointien käynnistymistä. Hakemusaktiivisuus maatala- ja yritysinvestointeihin maaseutualueilla on kuitenkin kohtuullinen.

Puukaupan ennustetaan käyvän kohtuudella myös tänä syksynä eikä hinnoissa ole havaittavissa merkittävää laskua. Energiapuun kysynnässä on vaihtelua. Uusi kansallinen metsästrategia tavoittelee metsätaloudesta vauhtia kansantalouden rattaisiin. Strategia tähtää metsien hakkuiden merkittävään lisäämiseen. Sellu- ja paperiteollisuus onkin tehnyt edelleen hyvää tulosta ja vireillä on useita merkittäviä investointeja lähimaakuntiin. Näillä hankkeilla on suuri positiivinen vaikutus myös muihin metsäisiin maakuntiin kuten Pohjois-Karjalaan.

Yritystoimintaan liittyvissä **ympäristöasioissa** ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia eikä niitä ole nähtävissäkään. Elintarviketeollisuuden osalta laajenemisen mahdollisuuksia rajoittaa edelleen jätevesien käsittelykapasiteetti, joka edellyttää toimia sekä teollisuudelta että vesihuoltolaitoksilta. Asiassa on kuitenkin vuoden aikana edetty. Kahden bioteollisuushankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyt ovat valmistuneet ja toinen niistä on edennyt ympäristöluvan hakemusvaiheeseen.

Työvoiman kysynnän näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia/Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Merkittävä määrä uusia työpaikkoja syntyy useissa yrityshankkeissa, joihin on saatu yritystukea; Uusien avoimien työpaikkojen määrä on nousussa; Teknologiateollisuuteen tähtäävään koulutuksen tason säilyttäminen tärkeätä • Kuluvan vuoden aikana pidettyjen suurten tapahtumien jälkihoitona niiden täysitehoinen hyödyntäminen alueen matkailussa ja elinkeinoelämässä yleensäkin • Rakennusalan työpaikkojen lisääntyminen myös jatkossa suurten rakennushankkeiden myötä • ICT-alalla avautuu runsaasti työpaikkoja, jotka ovat tähän mennessä työllistäneet paljon myös maahanmuuttajataustaisia henkilöitä • Työvoiman kysyntä kasvamassa erityisesti SOTE- ja taloushallinnon aloilla • Työvoiman liikkuvuuden edistäminen maakunnan sisällä (esim. akselilla Joensuu – Pielisen Karjala), jolloin voidaan helpottaa sekä työllistymistä että osaavan työvoiman saantia 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen ja EU-alueen taantumien jatkuminen aiheuttaen merkittäviä työpaikkamenetyksiä • Suomen/EU:n ja Venäjän välisten kauppayhteyksien huonontuminen ruflan kurssin romahtamisen ja Ukrainan kriisin pitkittymisen tai pahentumisen (mm. pakotteet) vuoksi • Väestön ikärakenteen vinoutuessa rekrytointiongelmien kasvavat merkittävästi koko maakunnassa mm. SOTE-alalla ja Pielisen Karjalassa mm. elintarvikealalla • Julkisen sektorin työpaikkojen voimakas väheneminen mm. valtiontalouden ja kunnallistalouden kiristytessä • Työelämän rakennemuutospaineet, jos ne johtavat keskiluokan työpaikkojen määrän väheneemiseen • Koulutussuunnittelun reagointiherkkyyden parantaminen, jotta työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaavat nykyistä paremmin ja nopeammin sekä varautuminen koulutusalan mahdollisiin rakennemuutoksiin

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia/Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> Pohjois-Karjalan työllisyystilanteen parantuminen reaalityömarkkinoihin tulevien työpaikkojen sekä TE-toimiston ja kuntien aktiivitoimenpiteiden ansiosta Nuorisotakuun ja muiden aktiivitoimenpiteiden entistäkin tehokkaampi hyödyntäminen alueen työllisyystilanteen parantamiseksi Uuden TYP-lain toteuttaminen kuntien ja valtion toimijoiden yhteisin ponnisteluin mahdollisimman tehokkaasti työllisyyttä parantavasti ja kuntien kustannuksia vähentävästi Alueen korkean osaamisen hankkeiden kautta syntyvät uudet työpaikat sekä korkeasti koulutetuille luovien alojen ”kaupallistamiseen” suunnattu koulutus Kotouttamiskoulutuksen tehostaminen sekä maahanmuuttajille suunnattujen hoiva-avustajan, puhdistuspalvelualan ja maataloustyöntekijän koulutusten avulla 	<ul style="list-style-type: none"> Työttömyyden kasvuun kiihtyminen mm. taantumien pitkittyessä ja Venäjän yhteyksien huonontuessa sekä työllisyysmäärärahojen pienentyessä Pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorten työttömyyden pahentuminen entisestään käännyttyään jälleen kasvuun, jolloin on uhkana nuorten laajamittaisempi muuttaminen maakunnan ulkopuolelle Uuden TYP-lain toteuttamisesta huolimatta työllisyystilanne heikkenee erityisesti rakennetyöttömyyden osalta ja kuntien kustannukset kasvavat merkittävästi Koulutettujen ja erityisesti korkeasti koulutettujen työttömyyden lisääntyminen Maahanmuuttajataustaisten työttömyyden pahentuminen

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Joensuun seutukunta

Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 124 509 henkilöä. Vuoden 2014 aikana kasvua oli 477 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 10 016.

Joensuun seudulla on elinkeinoelämän suhteen havaittavissa varovaista toiveikkautta ainakin vuoden päästä, kun useiden yritystuilla toteutettavien yrityshankkeiden vaikutusten odotetaan näkyvän selvemmin jo kentänkin tasolla. Joensuun seudulla ei ole myöskään tiedossa merkittäviä YT-tilanteita, ja muutoinkin seudun elinkeinoelämässä on nähtävissä myönteisiä merkkejä.

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 18 225 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 315 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 494.

Keski-Karjalassa elinkeinoelämän ja työllisyyden kehitys on ollut mm. rakennemuutosten ja merkittävien investointisuunnitelmien lykkääntymisen vuoksi viime vuosina muuta maakuntaa heikompaa. Nyt mm. tuoreen pk-yritysbarometrin tuloksista voi päätellä myös vähän myönteisempää kehitystä seudulla. Niiden toteutuminen edellyttää kuitenkin seudulle tärkeiden investointisuunnitelmien toteutumista.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 22 570 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 303 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 690.

Pielisen Karjalan seudun elinkeinoelämän ja työllisyyden kehitys on viime vuosina joiltakin osin poikennut myönteiseen suuntaan koko maakunnan ja maankin kehityksestä ja nytkin näkymät ovat suhteellisen hyvät. Toisaalta tuoreen pk-yritysbarometrin tulokset antavat kuitenkin myös ajattelemisen aihetta tässä suhteessa. Keskeisin huoli kohdistuu rakennetyöttömyyteen ja osaavan työvoiman saatavuuteen seudulla.

Pielisen Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Johtava asiantuntija – strategia asiat Pekka Myllynen

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

puh. 0295 026 082

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus

Saarijärven-Viitasaaren sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja
yritystoiminta
Työttömyys

+

+

Äänekosken sk

6 kk

Elinkeinoelämä ja
yritystoiminta
Työttömyys

+

+

Keuruun sk

6 kk

Elinkeinoelämä ja
yritystoiminta
Työttömyys

0

-

Jämsän sk

6 kk

Elinkeinoelämä ja
yritystoiminta
Työttömyys

0

-

Jyväskylän sk

6 kk

Elinkeinoelämä
ja yritystoiminta
Työttömyys

+

0

Joutsan sk

6 kk

Elinkeinoelämä ja
yritystoiminta
Työttömyys

0

0

©Karttakeskus, Lupa N0360

Keski-Suomessa asui vuoden 2014 lopussa 275 387 henkilöä. Vuoden 2014 aikana kasvua oli 67 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 23 373.

Keski-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

- + Äänekosken biotuotetehtaan rakentaminen etenee vauhdilla
- + lentoliikenne on vilkastunut viidenneksellä viime vuoden kesäkuusta
- + asuntorakentaminen ja asuntokauppa vilkastumassa
- + Jyväskylän seutu on edelleen muuttovoittainen ja Jyväskylän seudun väkiluku kasvaa
- + Jyväskylän seudun on väestö nuorta ja koulutettua
- + seutukunnat raportoivat monista myönteisistä tapahtumista yritysmaailmasta alkuvuoden aikana

- varmuudella ei voida sanoa, onko taantuma ohitettu
- kokonaistyöttömyys edelleen kasvussa, samoin nuorisotyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys
- maakunta kärsii muuttotappioista, maakunnan väkiluku saattaa vähetä ensi kertaa vuosikymmeniin
- Finnair vähentää Jyväskylän lentoja
- maidontuotannon väheneminen huolestuttaa

Väestö

Keski-Suomen väkiluku saattaa vähetä tänä vuonna ensi kertaa vuosikymmeniin. Jyväskylä sen sijaan kasvaa edelleen vauhdikkaasti. Viime vuonna kaupungin väkiluku kasvoi 1122 asukkaalla. Myös Laukaa, Muurame ja Uurainen ovat kasvavia kuntia. Maakunnan väkiluku pieneni kuluvan vuoden tammi–kesäkuun aikana alustavien tietojen perusteella 561 henkilöä. Vuosimuutos on todennäköisesti lähellä nollaa. Syynä vähenemiseen ovat lähinnä työttömyys ja väestön ikääntyminen. Myös maan sisäisessä muuttoliikkeessä Keski-Suomi on ollut viime vuosina menettäjä.

Keski-Suomen maakunnan väestö on keskittynyt vahvasti Jyväskylän seudulle. Peräti 65 prosenttia asukkaista asuu Jyväskylässä tai sen kehyskunnissa. Viiden vuoden tarkastelujaksolla väestön kasvun voittajia pääkaupunkiseudun ulkopuolella olivat Oulu (13 911), Tampere (11 689), Turku (7 963) ja Jyväskylä (6 180).

Odotettavissa on, että kehitys jatkuu samansuuntaisena. Maakunnan kehityksen osalta on kuitenkin mahdollista, että Äänekosken biotuotetehtas ja biotalouden kasvu kokonaisuudessaan kääntää maakunnan kehityksen takaisin kasvu-uralle. (Keski-Suomen liitto)

Kaavoitus

Keski-Suomen maakuntakaavan tarkistus on alkanut maakuntahallituksen 13.3.2015 tekemällä päätöksellä. Kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan Keski-Suomen

Maakuntastrategian aluerakenne 2040 on maakuntakaavan tarkistuksen lähtökohta. Maakuntakaavan valmistelun keskeiset painotukset ovat toiminnallisesti merkittävät liikennekäytävät ja kansainväliset yhteydet, tiiviimmän asutuksen taajamat hyvien liikenneyhteyksien varrella, sekoittuneet vakituisen asumisen, vapaa-ajan asumisen sekä matkailun ja virkistyksen alueet, biotalouden ja uusiutuvan energian jalostusalueet sekä työpaikkakeskittymät. Tavoitteena on, että uusi kokonaismaakuntakaava hyväksyttäisiin keväällä 2017.

Liikenne

Maakuntakaavan tarkistuksen pohjaksi laaditaan strateginen liikenneverkko selvitys. Selvityksessä liikenneverkon osien ja yksittäisten väylien strategista merkitystä arvioidaan maakunnan ulkoisen ja sisäisen liikenteellisen saavutettavuuden ja maakuntastrategian painotusten pohjalta.

Valtakunnallisten linjausten mukaisesti liikennejärjestelmätyössä edetään lähivuosina pienin askelin ja pyritään toteuttamaan toimenpiteitä eri puolilla maakuntaa. Liikennejärjestelmätyön painopiste siirtyy selvitysten ja strategioiden laatimisesta ihmisten toimintamalleja ja asenteita muuttavaan aktivointityöhön sekä yritysten logistiikan tehostamistoimenpiteiden tukemiseen. Kokeiluja ja pilotointeja käynnistetään ja uusia toimintamalleja otetaan joustavasti käyttöön.

Liikenneverkon korjausvelan hallintaan osoitetun lisärahan kohdentamisessa korostuu asiakastarpeiden parempi ymmärtäminen ja toimenpiteiden valinnan läpinäkyvyys.

Korjausvelan lyhentämiseen liittyvät valtakunnalliset linjaukset tuovat helpotusta erityisesti vähäliikenteisen, ns. alemman tieverkon kunnossapitoon. Hallitusohjelman mukaisesti alemman tieverkon toimenpiteet kohdennetaan erityisesti biotalouden eli maa- ja metsätalouden sekä bioenergian tuotannon tarpeisiin. Kunnossapitoa tullaan jatkossa priorisoimaan aiempaa vahvemmin ja siinä elinkeinoelämän kuljetusten varmistaminen on keskeisin tavoite. Kunnossapitoa kohdennetaan kuljetusten kannalta tärkeimmille yhteyksille. Keski-Suomessa tätä on jo tehty Äänekosken biotuotetehdasinvestoinnin myötä.

Ympäristö

Vesienhoidon toimenpideohjelma 2016–2021 on juuri valmistumassa ja ohjelman toteuttaminen alkaa vuonna 2016. Toimenpideohjelman tavoitteena on pinta- ja pohjavesien hyvä tila sekä pintavesien hyvän ja erinomaisen tilan turvaaminen. Vaikka pinta- ja pohjavesien tila on kokonaisuutena hallinnassa, toimenpiteiden tarve ja laajuus vaihtelevat suuresti eri puolilla maakuntaa.

Vapaaehtoinen metsiensuojeluohjelma METSO on edennyt maakunnassa mallikkaasti, sillä jo yli 3500 ha uusia suojelualueita on muodostunut ohjelman toimikauden aikana. METSO-rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset vuonna 2016 näkyvät vuosittain suojeltavien alueiden määrissä. Uusia alue-ehdotuksia otetaan edelleen vastaan, mutta jatkossa alueiden suojeluarvoihin kiinnitetään tehostetusti huomiota. Uusien alueiden sijaan nousee harkintaan olemassa olevien luonnonoloiltaan muuttuneiden alueiden hoitotarpeen laajempi selvittäminen, jonka tavoitteena on tukea suojeluarvojen kehittymistä tulevaisuudessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Onko Suomi taantumassa vai ei? Eri tahojen viestit valtakunnallisesta tilanteesta ovat keskenään ristiriitaisia. Tämä arvio Keski-Suomen elinkeinoelämän tilasta ja tulevaisuuden näkymistä perustuu alueen asiantuntijoiden arvioihin ja barometreihin. Pk-barometri antaa positiivisia viitteitä, samoin monien yritysten julkisuuteen tuomat kuulumiset. Keski-suomalainen uutisoi heinäkuussa, että viimeisen puolen vuoden aikana on saatu hyviä uutisia. ”Hyviä uutisia tulee eniten teollisuudesta, mutta myös muilta toimialoilta kuuluu uutisia investoinneista ja laajennuksista. Osaan positiivisia uutisia on vaikuttanut Äänekosken tehdaspäätös. Monen uutisen takana on muutoin suotuisa tilanne, esimerkiksi yrityskauppojen kautta on tehty useita laajennuksia.”

Kauppalehden mukaan (1.9.2015) valtakunnallisesti eniten tulostaan paransivat Keski-Suomen yritykset, joiden keskimääräinen nettotulosprosentti kasvoi 0,9 prosenttiyksiköllä. Liikevaihdon kasvussa Keski-Suomen yritykset olivat kakkosena (tarkastelussa mukana yli puolen miljoonan euron liikevaihtoa tekevät yritykset) Sijoitetun pääoman tuotto oli vahvin Keski-Suomessa. Suomessa oli heinäkuussa vähiten konkursseja neljään vuoteen. Keski-Suomessa konkurssien määrä on pysytellyt edellisvuoden tasolla.

Pk-barometrin mukaan Keski-Suomen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat saldoluvun perusteella hieman myönteisemmät kuin keväällä 2015. Pk-yrityksistä noin puolet (54 %) arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan ja 29 % paranevan.

Keski-Suomen pk-yrityksistä suurin ryhmä on asemansa säilyttämään pyrkiviä yrityksiä (38 %). Vastaavasti kasvumahdollisuuksia hakee 32 % yrityksistä. Yritystoiminnan loppumisesta ennakoiti 5 % vastaajista, mikä on 2 % enemmän kuin viime keväänä. Yleinen suhdanne- ja taloustilanne ja yritystoiminnan sääntely nähdään pahimpina esteinä kehittämiselle.

Investoinnit, henkilöstön koulutus, uuden henkilöstön palkkaaminen ja uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen ovat eniten käytettyjä uusiutumiseen liittyviä keinoja. Kehittämistarvetta on eniten markkinoinnissa ja myynnissä sekä yhteistyössä, verkostoitumisessa, alihankinnassa ja henkilöstön kehittämisessä. EU-maat ja Venäjä ovat yleisimmät markkina-alueet ulkomailla. Keski-Suomessa Venäjän osuus markkina-alueena on hieman merkittävämpi kuin koko maassa.

Digitaalisuuden hyödyntäminen liiketoiminnassa on pysynyt ennallaan. Keski-Suomen alueen pk-yrityksistä 77 % on omat internetsivut. Myös sosiaalista mediaa (41 % yrityksistä) ja pilvipalveluita (33 %) käytetään. Verkkokaupan käyttöönottoa suunnittelee 8 %. Digitaalisia työkaluja ja palveluita kartoittavaan kysymykseen peräti 66 % vastanneista jätti vastaamatta.

Keskisuomalaiset yrittäjät olivat tyytyväisiä toimintaympäristössään yritysten väliseen yhteistyöhön, tietoliikenneyhteyksien kehitykseen ja asuinympäristön viihtyisyyteen. Heikoimmat arviot saivat elinkeinopolitiikan kehitys kokonaisuudessaan ja sopivan työvoiman saatavuus yritykselle.

Keski-Suomessa ELY-keskuksen yritysrahoituksen erityisiä painopistealoja ovat digi-, osaamis- ja biotalous sekä INKA-ohjelman teemojen (mm. kyberturvallisuus) kautta syntyvän uuden liiketoiminnan käynnistäminen. Tukea kohdennetaan erityisesti pk-yritysten kan-

sainvälistymistä edistäviin hankkeisiin sekä uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen. Tuotekehityshankkeilla tulee olla uutuusarvoa kyseessä olevan toimialan näkökulmasta.

Myönnetystä rahoituksesta lähes 25 % (kpl) kohdistuu metallituotteiden sekä koneiden ja laitteiden valmistuksen toimialoille, joiden osuus toimialojen on n. 35 % tarkasteltaessa tilannetta myönnettyjen eurojen valossa. Yritykset ovat vahvasti panostaneet uuteen teknologiaan, tuotekehitykseen sekä kansainvälistymiseen vaikka toimintaympäristö yrityksille on edelleen haasteellinen.

Eryyisenä painopisteenä investoinneissa ovat myös rakennemuutosalueiden vaikuttavat ja uudenlaista liiketoimintaa sekä uusia työpaikkoja luovat tuotannolliset investoinnit. Äkillisen rakennemuutoksen seutukuntia Keski-Suomessa ovat Keuruu ja Jämsä (vuoden 2015 loppuun asti) sekä Viitasaari ja Pihtipudas (v. 2016 loppuun).

Teknolohiateollisuus

Teknolohiateollisuuden vienti virkistyi v. 2013 lopulta alkaen ja viennin kasvu näyttää jatkuvan tänä vuonna mm. Valmetin tilausten ansiosta. Valmet arvioi sellu-, kartonki- ja paperikoneiden markkinana pysyvän lähitulevaisuudessa hyvällä tasolla. Myös loppukesällä yritys on julkaissut uutisia uusista kaupoista. Konepajayhtiö Valmetin Rautpohjan tehtaalla on ollut hyvä tänä vuonna pääosin täystyöllisyys. Tilaukset Indonesiasta ja Kiinasta varmistavat hyvän työtilanteen jatkumisen ensi vuoden alkupuolelle saakka.

Metsäteollisuus

Liikevaihto kääntyi hienoiseen nousuun v. 2014 lopulla. Sellun ja kartongin osalta tulos on ollut hyvä. Alan henkilöstömäärä ei ole enää vähentynyt. Biotuotetehtaan tulo Äänekoskelle vaikuttaa yritysten sijoittumiseen, Ääneskoski on muodostunut yrityksille vetovoimaiseksi sijaintipaikaksi.

Paperiteollisuudessa kehitys on ollut myönteinen 2015 toisella vuosineljänneksellä, vaikka paperintuotanto kärsii valuuttasuojauksen vaikutuksista. Eryyisesti tarra- ja hienopaperintuotanto on tehnyt hyvää tulosta. Kannattavuustason odotetaan jatkuvan loppuvuonna. Lomautuksia käytettiin vähän edellisen vuoden vaihteen tietämissä. Paperiteollisuuden vakinainen henkilöstö on vähentymässä jämsänjokilaaksossa n. sadalla. Osaa sopimuksista jatketaan määräaikaisina.

Metsäalan päätetyt tehdasinvestoinnit tuovat kauan kaivatun tilaisuuden poistaa kausiluonteisuus metsäkonealalta. Uudet työpaikat ovat pidemmän aikavälin mahdollisuus. Puunkorjuukapasiteetti on ollut vuoden 2009 jälkeen vajaakäytössä ja puun korjuumäärän kasvattaminen 70 miljoonaan kuutioon on mahdollista nykyisellä kalustolla ja työntekijämäärällä. (Ksml 1.7.2015)

Äänekosken tulevan biotuotetehtaan vaikutus on jo nyt nähtävissä mm. koulutuksen kysynnässä. Äänekosken biotuotetehtaan rakentamisen varmistuminen lisäsi työnhakijoiden kiinnostusta mm. puun korjuun ja kuljetuksen sekä konekorjaushuoltoon liittyvään koulutukseen. Myös alan yritykset uskaltautuivat kehittämään omaa toimintaansa. Biotuotetehtaan merkittävimmät työllistymisvaikutukset tulevat kohdistumaan nimenomaan metsätalouteen ja kuljetuksiin. Myös alan asiantuntijoiden kuten metsäsuunnittelijoiden tarve lisääntyy.

Keskisuomalainen puunjalostusteollisuuden perheyritys Siparila Oy on ostanut liima-levyjä valmistavan kajaanilaisen Jannpuu Oy:n. Yritys tähtää kaupallaan viennin kasvatamiseen, erityisesti Yhdysvaltain markkinoille. Samalla yhtiö on päättänyt laajentaa Vaajakosken tehdastaan, johon tullaan palkkaamaan 5–10 lisätyöntekijää. Vaajakosken tehtaasta laajennus toteutetaan ensi keväänä. Uusi lisäsiipi kattaa arvioiden mukaan 500–600 neliometriä. Yksi syy Siparilan nousuun on trendin muutos levypohjaisista huonekaluista massiivipuisiin. (Ksml 1.7.2015)

Puukauppa on ollut melko hiljaista, mutta saattaa vilkastua syksyn aikana. Sahojen tilanne on haasteellinen vientikilpailun kiristyessä, mikä on heikentänyt kysyntää. Kuitupuun kauppaan on alkavat vaikuttaa metsäteollisuuden suuret investoinnit. Tänä syksynä valmistuu jo Varkauden tehtaiden puunkäyttöä lisäävät investoinnit, mikä voi jossain määrin parantaa myös keskisuomalaisen kuitupuun kysyntää. Energiapuun kysyntä on ollut hyvin heikkoa. Energiapuun varastot ovat lauhjojen talvien jälkeen ja vaihtoehtoisten polttoainesten käytön myötä runsaat, eikä ole varmuutta, milloin energiapuun kysyntä alkaa elpyä.

ICT

Yritystehdas on aloittanut toimintansa ja tavoitteena on seuraavien kolmen vuoden aikana 25 uuden kansainvälisille markkinoille toimintaansa laajentavan yrityksen perustaminen. Yritystehdas kokoaa kattonsa alle laajasti koulutusta, tutkimusta ja yrityshautomopalveluja.

Alueen tavoitteena on edelleen olla kyberturvallisuuden huippuosaamiskeskittymä ja maailmanlaajuinen edelläkävijä. Työ sen eteen jatkuu usean toimijan voimin. Mm. syyskuussa Jyväskylässä järjestetään kyberturvallisuusviikko ja messut, jotka ovat erikoistuneet tietoturvaluuteen ja kyberuhkiin.

Teknologiaan keskittyvä maailmanlaajuinen NxtVn-sijoitusyhtiö on ostanut Hallin varuskunnan ja suunnittelee sen avaamista uudelleen uudenlaisen datakeskuspuistokonseptin lippulaivana. Datakeskuspuiston ajatuksena on hyödyntää maailmanluokan tiloja ja jätettä palveluja ja tarjota mittakaavaedun myötä merkittäviä kustannussäästöjä itsenäisille datakeskuksille. Strateginen sijainti, sähköverkko, kuituyhteydet, mahdollisuus vapaajäähdytteisiin konsepteihin, kahden yliopiston läheisyys ja ammattitaitoinen työvoima tekevät Hallin varuskunnasta erinomaisen lähtöalustan NxtVn:n innovaatioille, jotka näyttävät suuntaa koko alalle.

Rakennusala

Keski-Suomessa rakentaminen on kuitenkin piristynyt selvästi. Piristyminen johtuu osittain suurista yhtäaikaista rakennushankkeista, jotka ovat alkaneet tai alkamassa.

Tällaisia ovat esimerkiksi uusi keskussairaala ja kaupparakentaminen Jyväskylässä sekä Metsä Fibren sellutehdas Äänekoskella. Lisäksi on meneillään Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan kerrostalorakennustyömaalla sekä Ilokiven peruskorjaus (Alvar Aallon suunnittelema) ja Kankaan alueen rakennustyöt. Rakennusalalla monien hankkeiden toteuttajaksi on valikoitunut suurempi, ei paikallinen yritys.

Maatalous

Maatalouden kannattavuus on heikentynyt parin viime vuoden aikana. Useiden maataloustuotteiden tuottajahinnat (mm. maito, ohra, sianliha) ovat olleet laskusuunnassa vuodesta 2013 lähtien. Venäjän vientikielto, tukimaksatusten lykkääminen ja kuluneen kevään ja kesän haastavat sääolosuhteet ovat ajaneet kotimaisen maatalouden vaikeaan kannattavuustilanteeseen.

Myös elintarviketeollisuuden tilanne on huonontunut. Siihen ovat vaikuttaneet mm. kauppojen hintakilpailu, tuotantokustannusten kallistuminen ja Venäjän vientikielto. Erityisesti tämä näkyy liha-, meijeri- ja leipomoteollisuudessa. Lähitulevaisuudessa ei ole oleellisia muutoksia näköpiirissä

Pienenä valopiikkuna näkyy paikallisen ruoan käytön ja tuotannon lisääntyminen sekä luomutuotannon kasvaminen ja ammattimaistuminen. Luomuun on siirtynyt isompia tiloja, joilta tulee enemmän tuotteita markkinoille.

Sadekesä on verottanut merkittävästi turvetuotantoa. Turve ei pääse kuivamaan sateen takia, ja traktorit uppoavat turpeeseen vaikeuttaen keräystä. Vapon tuotantotavoitteesta on tähän mennessä tuotettu vain noin kolmannes, kun normaalisti heinäkuussa on saavutettu 70-80 prosenttia. Sadekesä on aiheuttanut jo nyt yhtiölle miljoonaluokan tappiot.

Vapon mukaan tilastollisesti vuonna 1998 oli lähes yhtä huono kesä, mutta tämä kesä näyttää jäävän vielä huonommaksi. Sääennusteet eivät lupaa pitkää poutaa myöskään elokuulle, joten Vapossa arvioidaan kesän tuotantotavoitteiden jäävän alle puoleen.

Vapon mukaan huono tuotantokesä on vaikeinta koneyrityksien kannalta, sillä heidän tuloinsa perustuvat pääosin tuotantoon. Jos poutaa ei ole, ei tule tuotantoa eikä tuloja.

Logistiikka

Oy Lindab Ab rakentaa Jyväskylään uuden logistiikkakeskuksen Väli- ja Pohjois-Suomen markkinoita varten. Kyseessä on miljoonaluokan investointi, joka voi tuoda kaupunkiin jopa kymmenen uutta työpaikkaa. Ilmanvaihdon ja rakentamisen tuotteita tarjoava Lindab pyrkii investoinnilla kasvattamaan merkittävästi omaa kapasiteettiaan. Yhtiön tavarajakelua on aiemmin hoidettu ainoastaan Espoosta käsin. Syynä sijoittumiseen on yrityksen johdon näkökulmasta Jyväskylän hyvät logistiset yhteydet. (KSML1.8.2015)

Toyotan vuoden 2017 World Rally -auto kehitetään Tommi Mäkisen tiloissa Puuppolas- sa. Asioiden saaminen toimimaan ottaa aikaa, joten toistaiseksi pysymme nykyisissä tiloissa (Puuppolassa), Mäkinen sanoo Autosport -lehdessä. Toyotalla on moottoriurheilukeskus Ranskan Colognessa, mutta Suomi on ilmeisesti ohittanut sen WRC-tallin sijoituspaikkana.

Matkailuala

Matkailualalla on ollut tempoilevuutta ja epävakautta kuukaudesta toiseen. Kotimaan matkailijat ovat paikanneet venäläisten matkailijoiden määrän laskua. Laskusuhdanteesta johtuen kulutuskysyntä on muuttunut, mikä on vaikuttanut matkailun ja kaupan alaan sekä kuluttajatuotteita valmistavaan teollisuuteen kysynnän heikentymisenä. Kuluttaja ostaa halvempaa sekä kuluttajatuotteissa, että palveluissa.

Himoksen kylpyläinvestoinnin käynnistymiseen liittyvät odotukset luovat uskoa tulevaisuuteen. Jämsän kaupunki pääsee aloittamaan Himoksen kehittämisen täydellä teholl-

la. Kaupunginvaltuuston kesäkuisesta päätöksestä ei tehty yhtään kunnallisvalitusta, joten päätös on nyt lainvoimainen ja lopullinen.

Hallitusohjelman linjaukset matkailun tukemisesta nostavat esille tarpeen koota matkailijoiden vapaasti käytettävissä olevien maakunnan luonto- ja kulttuurimatkailukohteiden tarjonta ”yksiin kansiin” siten, että se palvelisi myös mobiiliopastuksen tarpeita. Sähköinen opastusaineisto palvelisi niin kotimaan kuin ulkomaan matkailuakin. Luonto- ja kulttuurikohteiden matkailukäytön tehostaminen edellyttää kohteiden nykytilan kartoitusta ja osalla kohteita rakenteiden kunnostusta.

Uudet energiamuodot

Lupaavasti Keski-Suomeen rantautuneen tuulivoiman lisäämistavoite on kohdannut haasteita hallitusohjelman linjausten ja tuulivoimavastaisen ilmapiirin leviämisen vuoksi. Erityisesti tuulivoiman meluvaikutukset ovat tuottaneet ongelmia ja epätietoisuutta. Syöttötariffijärjestelmässä tullaan rajoittamaan tuulivoimakiintiötä, josta maksetaan syöttötariffia. Nykyisin syöttötariffijärjestelmässä olevat ja jo kiintiöpäätöstä hakeneet tuulivoimalat päässevät syöttötariffijärjestelmään, mutta kokonaiskiintiötä on tarkoitus rajoittaa 2500 MVA:sta noin 2000 MVA:han.

Biokaasun tuotannon ja käytön laajenemiselle maakunnassa tuntuu olevan kiinnostusta ja myös potentiaalia. Mustankorkea Oy:n yhdyskuntajätteiden käyttöön pohjautuva biokaasulaitoshanke on etenemässä. Alueella toimii useita biokaasualan yrityksiä, ja asia kiinnostaa myös polttoaineen käyttäjiä. Tarkoituksena on myös selvittää syksyn aikana konkreettisia mahdollisuuksia nurmen käyttöön biokaasun raaka-aineena. Asia on tullut ajankohtaiseksi, koska maatalouden uuden tukijärjestelmän myötä maataloilla kasvatetaan merkittäviä määriä nurmea, jonka sadolle ei ole kaikilta osin järkevää käyttöä.

Geologian tutkimuskeskus (GTK) selvitti Keski-Suomen liiton toimeksiannosta, missä määrin geoenergiaa kannattaa hyödyntää maakunnassa rakennusten lämmitykseen ja viilennykseen. Ratkaisevia tekijöitä ovat maapeitteen paksuus ja kivilajien lämmönjohtavuus. GTK selvitti erityisesti kallioperään porattavien energiakaivojen tuottaman kalliolämmön kannattavuutta. Selvityksessä on mukana myös esimerkkilaskelmia.

Selvityksessä kävi ilmi, että Keski-Suomen pinta-alasta suurin osa, 80 prosenttia, kuuluu geoenergian kannalta parhaaseen eli kiitettävään luokkaan. Luokkia on kuusi: kiitettävä, hyvä, keskinkertainen, kohtalainen, heikko ja erittäin huono.

Selvitys Keski-Suomen geoenergiapotentialista edistää maakunnan ilmastostrategiaa, jonka mukaan uusiutuvan energian osuus maakunnan energiankulutuksesta on 60 % vuoteen 2020 mennessä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Keski-Suomen ELY-keskusalueella työttömyys on edelleen jatkanut kasvuaan huolimatta siitä, että viralliset indikaattorit ovat osoittaneet, että kevään aikana Keski-Suomen elinkeinoelämässä on ollut varovaisia kasvun merkkejä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta eli työnvälitystilaston mukainen työttömyysaste oli kesäkuun lopussa Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella 18,2 prosenttia, joka tarkoittaa 23 373 työtöntä työnhakijaa. Vuo-

den 2014 kesäkuusta työttömyys on kasvanut 1,4 prosenttiyksiköllä eli noin 1 800 työttömällä työnhakijalla. Koko maan työttömyysasteeseen verrattuna Keski-Suomen maakunnan työttömyysprosentti kesäkuun lopussa oli 4,4 prosenttiyksikköä korkeampi. Valtakunnallisessa vertailussa muihin ELY-keskusalueisiin Keski-Suomen työttömyysaste tämän vuoden kesäkuussa oli kaikkein korkein. Vaikeimmaksi työttömyysalueeksi Keski-Suomi päätyi vuoden 2015 ensimmäisellä puoliskolla myös helmi-, maaliskuu- ja huhtikuussa.

Myönteinen ilmiö vuoden ensimmäisellä puoliskolla oli yli kymmenen työntekijän irtisanomisiin johtaneiden yt-neuvottelujen lukumäärän laskeminen viime vuoden 16:sta kymmeneen. Yli sadan työntekijän irtisanomisiin johtavia yt-neuvotteluja ei käynnistynyt lainkaan vuoden 2015 kuuden ensimmäisen kuukauden aikana Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella. Suurin yksittäinen irtisanomistilanne realisoitui vuoden alussa UPM Kymmene Oyj:n Jämsänjokilaakson tehtailla, kun 134 paperiteollisuuden työntekijää irtisanottiin. Työttömistä työnhakijoista kokoaikaisesti lomautettuja oli kesäkuun lopussa 1 414, joka on 192 enemmän vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna.

Työttömyys nousu kohdistui eniten vuoden aikana Saarijärven-Viitasaaren seutukunnan alueelle (1,9 prosenttiyksikköä) ja vähiten Joutsan seutukuntaan (0,4 prosenttiyksikköä). Korkein työttömyysaste oli Äänekosken seutukunnan 20,1 prosenttia, joka oli koko maan seutukuntien toiseksi korkein. Koko maassa yli kahdenkymmenen prosentin työttömyysasteen kuntia oli kesäkuun lopussa kaksitoista, joista kolme Keski-Suomessa: Äänekoski (20,8), Kivijärvi (20,4) ja Karstula (20,2). Matalimmat työttömyysasteet löytyivät Muuramesta (12,6), Kyyjärveltä (12,9) ja Multialta (13,1). Maan suurimpien kaupunkien sekä kaupunkien seutukuntien työttömyysasteiden vertailussa Jyväskylä sijoittuu viimeiseksi (19,4 ja 18,4).

Työttömyyden kasvu vertailuajankohtana kohdistui selkeästi naisia enemmän miehiin. Miesten osuus kaikista Keski-Suomen ELY-keskuksen alueen työttömistä oli 54,4 prosenttia. Työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi kaikissa ikä- ja ammattiryhmissä sekä koulutusasteilla lukuun ottamatta alempaa perusastetta. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä työnhakijoista oli 32,7 prosenttia, joka on ELY-keskusten toiseksi korkein. Alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä työnhakijoista oli 17,1 prosenttia.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työttömyys on kasvanut, mutta myönteiseksi vastapainoksi Keski-Suomen TE-toimistoon ilmoitettujen uusien työpaikkojen määrä on myös kasvanut. Viimeisten kahdentoista kuukauden aikana (1.7.2014-30.6.2015) työpaikkojen lukumäärä kasvoi kaikkina muina kuukausina verrattuna vuoden takaiseen aikaan, paitsi marraskuussa 2014. Tästä kehityksestä on tosin vaikea päätellä, onko kysymys todellisesta työpaikkojen määrän kasvusta työmarkkinoilla vai onko kysymys TE-toimiston tehostuneesta toiminnasta. Kuitenkin kasvu on ollut sillä tavoin jatkuvaa, että se antaa aihetta varovaiseen optimismiin työmarkkinoiden toimivuuden paranemisen suhteen. Yhtä avointa työpaikkaa kohti oli kesäkuussa Keski-Suomen alueella 15 työnhakijaa. Koko maassa vastaavana aikana yhtä avointa työpaikkaa kohti oli 10 työnhakijaa.

Keski-Suomen korkeasta työttömyysasteesta johtuen tilanne työvoiman tarjonnan suhteen on luonnollisesti painottunut ylitarjontaan. Tämän seurauksena työvoiman saatavuus

pääsääntöisesti on ollut varsin ongelmatonta. Kuitenkin työvoimapulaakin on esiintynyt. Toimialakohtaisesti eniten työvoimapula-ammatteja esiintyy terveydenhuolto- ja rakennus-alalla. ICT-alalla pula kohdistuu ohjelmoijiin, sovelluskehittäjiin ja syvällistä asiantuntijuutta edellyttäviin tehtäviin. Työvoimapula-ammatteja olivat laskentatoimen erityisosaajan, hit-saajan, siivoojan ja myyntiedustajan ammatit. Työnhakijoiden työttömyyden kesto ja ikära-kenne huomioon ottaen tilanne on ajautunut sellaiseksi, että arviolta noin puolet työttömis-tä työnhakijoista ovat vaikeasti työllistettäviä.

Keski-Suomen menestyminen on ollut aiempina vuosikymmeninä merkittävässä mää-rin metalli- ja metsäteollisuuden viennin varassa. Muutaman vuoden hiljaiselon ja edellä mainittujen alojen onnistuneiden rakennemuutosten tuloksena tulevaisuus näyttäisi jälleen rakentuvan näiden kahden perinteisen teollisuusalan varaan. Keski-Suomen viennistä 80 prosenttia on metsä- ja teknologiateollisuutta (Keski-Suomen Aikajana 1/2015), joten tule-va työvoiman kysyntä tulee kohdistumaan sekä välittömästi, että välillisesti näiden alojen työvoimatarpeisiin. Keski-Suomen ELY-keskuksen alueella seuraavan puolen vuoden aika-na työvoiman kysynnän kasvu tulee kuitenkin eniten kohdistumaan rakennusalan työnteki-jöihin. Ensi vuoden aikana kysynnän kasvun kohteena ovat metalliteollisuuden työntekijät ja hieman pidemmällä aikavälillä metsäteollisuuden työntekijät. Tämän skenaarion taus-talla on Metsä Fibren miljardi-investointi Äänekoskella. Biotuotetehtaan rakennusaikaisen vaikutuksen Keski-Suomen ELY-keskuksen alueen työttömyysasteeseen voidaan arvioida olevan kaikkiaan 1-2 prosenttia.

Mahdollista on, että rakennusalan ensi vuodelle ennustettu noin kolmen prosentin kas-vu näkyy työvoimapulana Keski-Suomessa keskeisissä rakennusalan tehtävissä. Vaike-aa työvoimapulaa on ennustettu koettavan lähitulevaisuudessa myös metsäkoneenkul-jettajista ja puutavara-autonkuljettajista. Näiden ammattien opiskelijapaikkoja on lisätty Keski-Suomen oppilaitoksissa sekä nuoriso- että aikuisasteen koulutuksissa.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 179 681 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 1 274 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 16 007.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Jämsän seutukunta

Jämsä, Kuhmoinen

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 24 180 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 367 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 786.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	-	-

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 11 943 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 144 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 790.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 5 544 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väki väheni 76 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 354.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	0

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 31 305 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 431 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 423.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 22 734 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 189 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 20,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 013.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

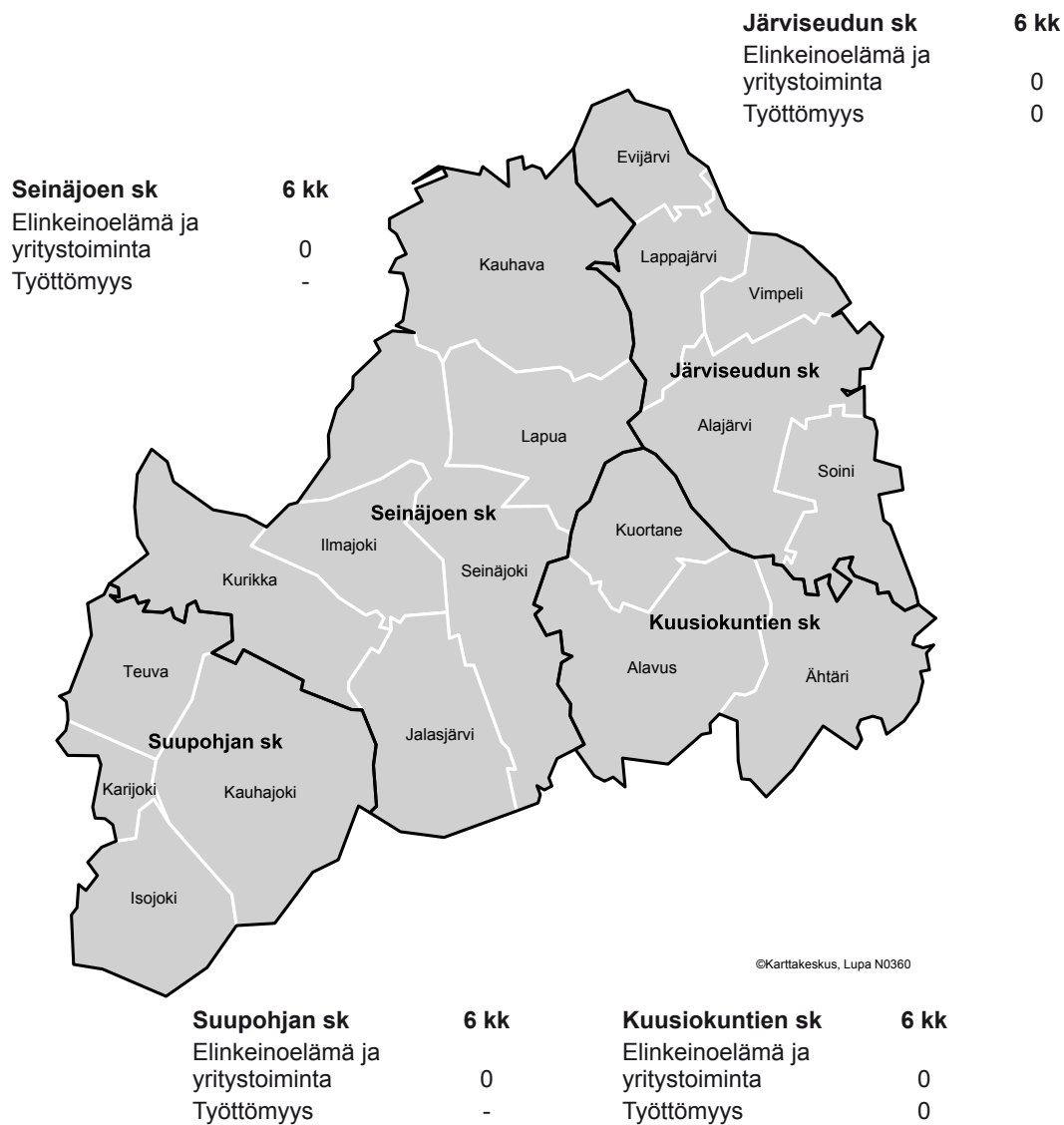
Kehitysjohtaja Eija Heinonen

Keski-Suomen ELY-keskus

puh. 0295 024 658

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2014 lopussa 193 428 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 549 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 428.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan erityisesti yrittäjyydestään, viljavasta maaseudustaan ja monipuolisesta kulttuuritarjonnastaan. Keskuskaupunki Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohdassa on koko maakunnan vahvuus. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puu- ja huonekaluteollisuus. Etelä-Pohjanmaa on ruokamaakunta, jossa ruokajärjestelmiin ja biotalouteen liittyvillä innovaatioilla on merkittävä potentiaali. On selvää, että biotalouden lupaus pitää myös lunastaa. Tavoitteet on asetettava korkealle ja niihin kytkeytyvien toimenpiteiden päämäärätietoinen toteuttaminen on koko maakunnan yhteinen haaste.

Selkeitä haasteita ovat muun muassa kansainvälistyminen, koulutustason nostaminen ja ikärakenteen muutokseen varautuminen. Eteläpohjalaisilta yrityksiltä kaivattaisiin myös laajempia panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, sillä maakunnan t&k-menot ovat edelleen varsin vaatimattomalla tasolla. Seinäjoen yliopistokeskuksen vahvistaminen ja siihen liittyvän korkeakouluverkoston vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita, joiden uskotaan tuottavan positiivisia vaikutuksia.

Toistaiseksi liian harva yritys analysoi erilaisiin muutosajureihin liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia omalle liiketoiminnalleen. Esimerkiksi digitalisaatio tulee tavalla tai toisella koskettamaan lähes kaikkia yrityksiä. Myös julkisten hankintojen ja hankintaosaamisen merkitys on kasvussa. Haasteena on se, että miten merkittävä osa julkisista hankkeista voitaisiin suunnata innovatiivisiin hankintoihin, joiden kautta pk-yritykset saisivat ensimmäisiä referenssejä. Kaupungeilla ja kuntayhtymillä tulisi olla nykyistä merkittävämpi rooli edelläkävijämarkkinoiden synnyttämisessä.

Tilastokeskuksen väestöennusteet ennakoivat Etelä-Pohjanmaalle maltillista väestönkasvua lähivuosisikymmenien ajaksi. Taustalla vaikuttaa maahanmuutto, mutta myös eliniän piteneminen. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet on edellä mainittujen ilmiöiden valossa kehittymässä heikompaan suuntaan. Erityisen selvästi huoltosuhteen heikkeneminen koettelee maakunnan reuna-alueita. Kokonaiskuvan kannalta myönteisiä asioita ovat alueen korkeahko työllisyysaste ja verrattain alhainen työttömyysaste. Kuntien menopaineet ovat kuitenkin suuret ja haasteet ovat edelleen kasvussa, mutta aitoa pyrkimystä rakentaviin kuntaliitos- ja yhteistyöneuvotteluihin on vähän.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Kasvuhakuisuus, kaikissa kokoluokissa, on tärkeä tavoite, jotta uusia työpaikkoja kyetään luomaan. Maakuntaan tarvitaan lisää eri toimialoilla operoivia visionäärisiä yrityksiä, jotka tähtäävät riittävän pitkälle tulevaisuuteen ja pyrkivät määrätietoisesti globaaleille markkinoille. Väestön ikääntymisen myötä omistajanvaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Startup-buumin kylkeen tarvittaisiin uudenlaista nostetta, joka toisi vahvasti esiin start again -yritysten potentiaalia.

Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa tarkastellaan, miten liikennejärjestelmän keinoin pystytään mahdollisimman hyvin tukemaan koko maakunnan kehittymistä. Suunnitelma on luonteeltaan strateginen, jonka tavoitevuotena on 2040. Kärkihankkeik-

si nostetaan valtatie 19 ja kantatie 67 kehittäminen osana Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava-kehityskäytävää, Seinäjoki-Tampere -ratayhteyden kehittäminen ja valtatie 3 kehittäminen välillä Tampere-Jalasjärvi-Kurikka-Vaasa. Jatkossa myös Keski- ja Itä-Suomeen suuntautuvat yhteydet nostavat merkitystään, koska metsäteollisuuden suurinvestointien johdosta raaka-aineen tarve lisääntyy ja puuvirtojen suuntiin tulee muutoksia.

Meneillään oleva Seinäjoen itäväylän rakentaminen on alueellisesti elintärkeä investointi. Itäväylän urakka-aika ulottuu marraskuulle 2016. Rakentaminen on edennyt sujuvasti, sillä tieosuus Vt19–Vt18 Seinäjoen lentoaseman seudulta Kuortaneen tielle on avautumassa jo kuluvan vuoden loppupuolella. Koko urakkaan kuuluvan tieosuuden tulee olla auki liikenteelle syyskuun lopussa 2016. Ohitustien läheisyyteen syntyy runsaasti uutta teollisuuden, logistiikan ja kaupan tonttimaata. Alueen sydän tulee olemaan logistiikkakeskus Nordic Logistic City Seinäjoki (NLC). Se toimii kuivasatamana, jossa tavaravirrat vaihtavat ketterästi ja ympäristöystävällisesti kulkuneuvoa.

Lentoliikenteen osalta kehityskulut ovat olleet jo pitkään mollivoittoisia. Seinäjoen lentoasemaa ylläpitävä Rengonharju-säätiö ajaa lentoaseman toiminnan alas, koska mahdollisuudet toiminnan ylläpitämiseen ovat hupenneet. Tämä herättää kysymyksiä pitkän matkan yhteyksien toimivuudesta myös laajemmin, koska myös VR on ilmoittanut karsivansa junavuoroja eri puolilla Suomea.

Etelä-Pohjanmaan kauppaa, liikennettä ja keskustatoimintoja käsittelevän vaihemaakuntakaavan valmistelut ovat edenneet aikataulussa. Kaavaluonnos ja siihen liittyvä laaja valmisteluaineisto hyväksyttiin maakuntahallituksessa, ja se etenee lausuntokierrokselle syksyn kuluessa. Kaavaa palvelevia keskeisiä taustaselvityksiä on tehty kaiken kaikkiaan kymmenen. Keskustatoimintojen ja kaupan alalta on selvitetty mm. maakunnan kaupan palveluverkkoa sekä kaupan nykytilaa ja mitoitustarpeita tulevaisuudessa. Liikenteen osalta on selvitetty esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan pääteiden logistiikkaa ja maankäyttöä sekä maakunnan venesatamia ja lentoasemia.

Alueiden käytön osalta merkittäviä ovat myös tuulivoimaan liittyvät hankkeet. Suunnitelilla on useita tuulivoimapuistoja, joista muutamia on jo edennyt tai etenemässä rakennusvaiheeseen. Osassa hankkeista eteneminen riippuu vielä kaavoitukseen ja lupiin liittyvistä prosesseista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Pohjanmaa on kestänyt viime vuosien turbulenssia kohtuullisen hyvin. Teollisuuden rakennemuutos ei ole koetellut maakuntaa niin voimakkaasti kuin alueita, joissa esimerkiksi metsäteollisuudella ja ICT-toimialoilla on merkittävä rooli.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Uusperustantaan tulisikin kiinnittää entistä voimakkaampaa huomiota. Tilastokeskuksen mukaan kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä uusia yrityksiä perustettiin selvästi vähemmän kuin viime vuoden vastaavalla ajanjaksolla. Vireille pantujen konkurssien osalta alkuvuosi on ollut hieman viime vuosia myönteisempi.

Tällä hetkellä talous- ja työllisyysnäkyviä voidaan luonnehtia odottaviksi. Kesällä toteutetun Pk-yritysbarometrin mukaan eteläpohjalaisten yritysten arviot lähitulevaisuuden suh-

dannenäkymistä ovat paremmat kuin alkuvuodesta, eli orastavaa positiivisuutta on ilmassa. Toisaalta esimerkiksi investointeja ja henkilöstön määriä (rekrytointitarvetta) koskevat arviot jäivät edelleen melko alavireisiksi.

Kone- ja metalliteollisuudessa tilauskantojen kehityksessä on paljon eroja, eli yritysten työkuorman vaihteluväli on suuri. Alumiiniprofiilien valmistuksessa näkymät ovat jonkin verran myönteisemmät kuin muussa metalliteollisuudessa. Orastavia positiivisia signaalejaakin on havaittavissa, jotka ovat realisoitumassa uusrekrytointien, yhteishankintakoulutusten ja laajennusinvestointien muodossa. Esimerkiksi Alajärvellä sijaitseva Nordautomati-on Oy on saanut merkittäviä laitteistotilauksia sekä Ruotsista että Norjasta, jotka takaavat yritykselle työtä pitkäksi aikaa. Toinen myönteiset kehitysnäkymät omaava yritys esimerkki on Kuortaneella toimiva JL-Metals Oy, joka on tehnyt viime vuosina merkittäviä kasvuun tähtääviä kehittämispanostuksia.

Puusepän- ja taloteollisuuden osalta näkymät ovat kokonaisuutena melko vaisut. Talonrakentaminen on ollut jo vuosia laskusuunnassa, eikä kysynnässä ole havaittavissa käännettä. Pitkään jatkunut heikko markkinatilanne on aiheuttanut sen, että osa toimijoista on suunnannut tuotantoaan esimerkiksi tallirakentamiseen. Huonekaluteollisuuden osalta vientimarkkinoille suuntautuneiden yritysten joukossa on jonkin verran positiivista viirettä, mutta yleiskuva on melko huolestuttava. Pienten kotimarkkinoilla toimivien yritysten näkymä tulevaan on todella lyhyt. Sähköisen kaupan perinpohjainen haltuunotto on huonekalujen valmistajille ja huonekalukaupalle tärkeä kehittämiskohde.

Terveydenhuollon imupussijärjestelmiä päätuotteinaan valmistava Serres Oy on esimerkki pitkälle erikoistuneesta teollisuusyrityksestä, jolla on huomattava kasvupotentiaali ja positiiviset tulevaisuudennäkymät. Yhtiö on ottanut käyttöönsä uudet tilavammat toimitilat Kauhajoella ja tavoittelee markkinaosuutensa merkittävää kasvattamista globaaleilla markkinoilla.

Kaupan ja palveluiden odotukset ovat yleisesti ottaen varovaiset, koska pitkään jatkunut epävarmuus ja kansalaisten ostovoiman heikkeneminen on nakertanut kannattavuutta. Kaupan alalla investoinnit ovat pienentyneet huippuvuosista ja uusia kauppapaikkoja suunnitellaan lähinnä kasvukeskuksiin. Esimerkiksi Seinäjoella on suunnitteilla massiivinen kauppakeskushanke, joka kuuluu Keskon suurhankkeisiin. Sähköisen kaupan merkityksen kasvu on trendi, joka herättää paljon kysymyksiä. Verkkokauppa sisältää kuitenkin paljon mahdollisuuksia, jotka pitäisi pystyä hyödyntämään mahdollisimman hyvin. Kysymyksiä herättää myös kaupan aukioloaikojen mahdollisen vapauttamisen seuraukset. Mitkä toimijat pystyisivät hyötymään muutoksesta? Jatkuisiko erikoistavarakaupan keskittyminen kasvukeskuksiin nykyistä voimakkaampana?

Matkailun osalta näkymät ovat edelleen kohtuulliset, vaikka heikko taloustilanne on näkynyt myös matkailuvirtojen vähenemisenä. Maakunnan matkailukeskittymistä Huvivaltio Powerpark, Tuurin kauppakeskittymä ja Ähtäri Zoo Oy ovat investoineet säännöllisesti. Veljekset Keskinen Oy on ilmoittanut uusista laajennusinvestoinneista ja Powerparkin yhteyteen on rakentumassa monitoimialue, jonka yhteyteen valmistuu myös ravirata. Toisaalta vastaavaa uusiutumiskykyä kaivattaisiin myös monelta muulta toimijalta. Matkailun monipuolistuminen sekä alan kilpailun kiristyminen vaativat entistä enemmän panoksia matkailun markkinointi-, myynti- ja kehittämistoimiin. Massatapahtumien osalta mennyt kesä oli

ennätysellisen vilkas ja tapahtumien kävijämäärät nousivat pääosin odotusten mukaisiksi. Ensi vuonna järjestettävät Seinäjoen asuntomessut luovat uusia odotuksia myös matkailun näkökulmasta.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten tekemät alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista pohjavirettä. Myös pk-yritykset, kuten esimerkiksi Domretor Oy ja Juustoportti Oy, ovat laajentaneet tuotantoaan ja rekrytoineet uutta työvoimaa. Alan kehitysnäkymät ovat kohtuullisen myönteiset, mutta haasteina ja epävarmuutta luovina tekijöinä ovat kiristynyt kansainvälinen kilpailu ja yhä nopeammin muuttuviin kulutustottumuksiin ja trendeihin vastaaminen. Myös Venäjän tilanne ja pakotepolitiikka ovat tuoneet uusia haasteita elintarvikesektorille. Yhtenä haasteena onkin uusien markkina-alueiden kartoittaminen.

Alkutuotannossa trendinä jatkuu tilakoon kasvu ja aktiivitulojen lukumäärän väheneminen. Maatilojen rakennusinvestointien mittaluokka on edelleen kasvamassa ja uskoa maatalouselinkeinojen jatkuvuuteen alueella riittää. Investointien osalta viime vuosi oli vilkas. Kuluneen vuoden osalta kehitystä on vielä vaikea arvioida, mutta rahoituskysynnän ennakoidaan jatkuvan vähintään kohtuullisena. Eräänä huolenaiheena ovat viivästyneet maataloustuet, mikä aiheuttaa ylimääräisiä haasteita sekä alkutuottajille että tuotantoketjuun kytkeytyville yrityksille.

Rakennusalaalla näkymät ovat haastavat. Uudisrakentamisen volyyymi on ollut trendiltään laskeva ja tulevaisuutta ennakoivien rakennuslupien määrä on myös laskussa. Liike- ja toimitilarakentaminen sekä asuntorakentaminen ovat hiipuneet ja investointien kokoluokka on pienentynyt. Pienimuotoisia julkisia rakennushankkeita on ollut käynnissä kohtuullisesti ympäri maakuntaa. Mittavien investointien määrä on kuitenkin tällä hetkellä vähäinen. Seinäjoen koulutuskuntayhtymä on aloittamassa noin 25 miljoonan euron rakennusinvestointia Kurikassa, jonne keskitetään toisen asteen koulutustarjontaa. Seinäjoella merkittäviä asuntorakentamiskohteita on muun muassa Seinäjoen Itikanmäen vanhalta teollisuusalueella ja Joupin kauppakesittymän läheisyydessä. Aktiviteettia ovat lisänneet myös itäväylän rakennustyöt ja ensi järjestettävien asuntomessujen infrastruktuurin ja asuntokannan rakentaminen.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työllisten määrän arvioidaan pysyvän lähitulevaisuudessa lähes ennallaan, koska kansantalouden kasvunäkymät ovat heikot. Sosiaali- ja terveysalan työpaikkojen osuus avoimista työpaikoista on ollut korkea ja kysynnän arvioidaan jatkuvan kohtuullisena sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Sote-uudistukseen liittyvä epätietoisuus on tosin heijastunut myös rekrytointien volyyymiin. Teollisuudessa kysyntä on syksyä kohden vaimenemassa, mutta muutamia yhteishankintakoulutuksia on suunnitteilla. Pitkällä aikavälillä teollisuuden työvoimatarpeet ovat kuitenkin merkittävät, mikä jää usein vähälle huomiolle.

Toukokuussa toteutetussa ammattibarometrissa TE-toimisto arvioi, että osaavan työvoiman saatavuusongelmia esiintyy lähitulevaisuudessa useissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa (yleislääkärit, yli- ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, psykologit, sosiaalialan erityisasiantuntijat, sairaanhoitajat, suuhygienistit). Saatavuusongelmien arvioidaan kohdistuvan myös esimerkiksi seuraaviin ammattinimikkeisiin: erityisopettajat, lastentarhan-

opettajat, laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, ravintola- ja suurtaloustyöntekijät, toimisto- ja laitossiivoajat.

Ammattitaitoista työvoimaa on vapaana kohtuullisen runsaasti. Puolen vuoden aikajänteellä ylitarjontaa arvioitiin olevan muun muassa yleissihteereistä, kirjastotyöntekijöistä, myyjistä, pankkitoimihenkilöistä, huonekalupuusepistä, talonrakentajista, kirvesmiehistä, rakennusalan avustavista työntekijöistä.

Työvoiman alueellinen liikkuvuus on ollut selkeä haaste. Tilanne ei ole olennaisesti muuttunut, vaikka työmarkkinatilanne on jatkunut vaikeana jo pitkään.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden kokonaismäärä oli kesäkuun lopussa noin 9 400 henkeä, mikä on noin 10 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta (10,6 %) oli Etelä-Pohjanmaalla Manner-Suomen toiseksi alhaisin. Ainoastaan Pohjanmaan maakunnassa tilanne oli parempi. Seutukuntatasolla työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut suhteellisesti eniten Seinäjoen (+14 %) seutukunnassa. Järviseudulla kasvua oli 12 % ja Kuusiokunnissa kymmenen prosenttia. Suupohjassa työttömien työnhakijoiden määrä oli kesäkuussa laskusuunnassa (-5,5 %), mutta seutukunnan työttömyysaste oli maakunnan korkein.

Työttömyyden tasossa ei lähikuukausina odoteta tapahtuvan suuria muutoksia suuntaan eikä toiseen. Syyskauden tilanne arvioidaan kohtuullisen haasteelliseksi, sillä työmarkkinoilla merkkejä positiivisesta käänteestä ei ole näköpiirissä.

Elinkeinoelämän pitkään jatkunut varovaisuus on heijastunut työmarkkinoille. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on kasvusuunnassa ja uhkana on, että tilanne vain hankaloituu entisestään, ellei käytettävissä oleviin työllisyysmäärärahoihin tule merkittävää lisäystä. Nuorisotyöttömyyden osalta tilanne on myös haasteellinen, vaikka toimenpiteisiin on panostettu merkittävästi. Nuorten työttömyysjaksot ovat kuitenkin pääsääntöisesti suhteellisen lyhytkestoisia. Yli 50-vuotiaiden osalta työmarkkinatilanne on vaikea, koska sopeuttamistoimenpiteet kohdistuvat yleensä ikääntyneempään henkilöstöön ja uusrekrytoinneissa etsitään pääsääntöisesti nuorempia työntekijöitä.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 126 798 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 279 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 433.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 23 152 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 304 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 174.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Järviseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järviseudun seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 21 470 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 214 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 942.

Järviseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 22 008 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 310 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 879.

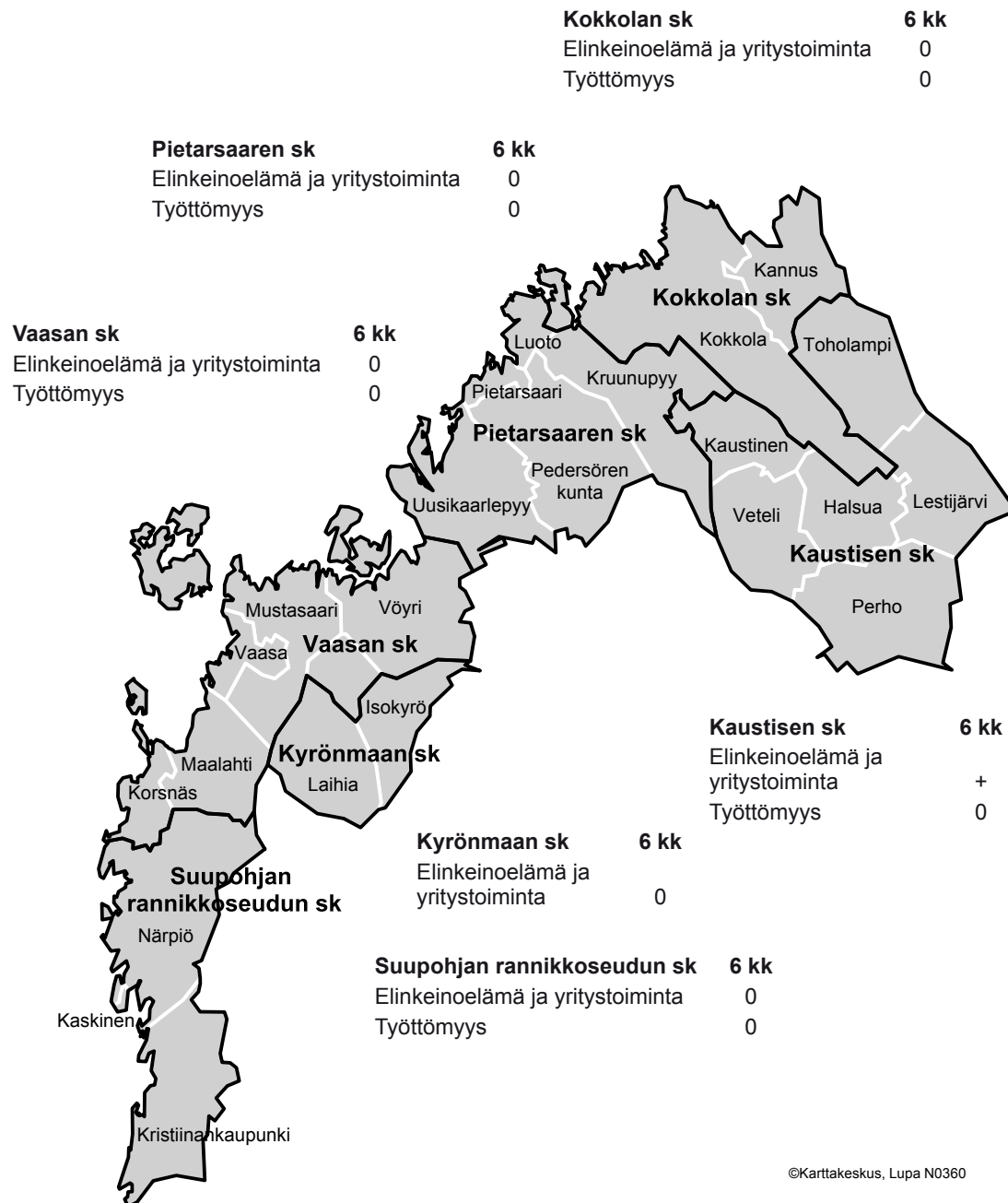
Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Erikoistutkija Timo Takala
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
puh. 0295 027 708
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2014 lopussa 250 094 henkilöä. Vuoden 2014 aikana kasvua oli 1 033 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 347.

Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjanmaan ELY-alue koostuu kahdesta maakunnasta, Pohjanmaasta ja Keski-Pohjanmaasta. Pohjanmaalla asui heinäkuun lopussa runsaat 181 tuhatta ja Keski-Pohjanmaalla vajaat 69 tuhatta henkilöä. Lähes kolme neljäsosaa väestöstä asuu siis Pohjanmaan maakunnassa.

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väestön kasvu molemmissa maakunnissa painottuu tällä vuosikymmenellä eläkeikäisiin, kasvu olisi kuitenkin hitaampaa kuin koko maassa. Työkäinen väki vähenisi Pohjanmaalla koko maata hiukan hitaammin mutta Keski-Pohjanmaalla selvästi nopeammin. Nuorten, alle 15-vuotiaiden ikäluokka kasvaisi Pohjanmaalla kaikista maakunnista nopeimmin ja Keski-Pohjanmaalla koko maan tahtiin. Työmarkkinoilta poistuvat ikäluokat ovat kuitenkin selvästi työmarkkinoille tulevia ikäluokkia kookkaampia koko kuluva vuosikymmenen ja työvoiman saatavuuden turvaaminen nouseekin yhä suuremmaksi haasteeksi.

Molempien maakuntien ongelmana on ollut nettomaassamuuton tappiollisuus. Sitä on Pohjanmaalla korvannut nopeasti kasvanut nettomaahanmuutto, joka on viime vuosina ylittänyt selvästi nettomaassamuuton. Keski-Pohjanmaalla korkealla pysynyt luonnollinen väestönkasvu on osittain paikannut nettomaassamuuttoa.

Pohjanmaan erityispiirre on ruotsinkielisten suuri osuus. Heitä on koko väestöstä hie-man yli puolet. Keski-Pohjanmaalla ruotsinkielisten osuus jää alle kymmeneen prosenttiin. Pohjanmaa on myös maamme kansainvälisimpiä maakuntia, sillä ulkomaalaisten %-osuus on kolmanneksi korkein Ahvenanmaan ja Uudenmaan jälkeen.

Pohjanmaa on tunnettu maamme teollistuneimpana maakuntana. Työllisistä joka neljäs toimii teollisuudessa mutta koko maassa vain 15 prosenttia. Tuotannosta lähes puolet tulee teollisuudesta, koko maassa ainoastaan viidennes. Keski-Pohjanmaalla teollisuuden merkitys on vähäisempi, sillä työllisistä vajaa viidennes ja tuotannosta runsas neljännes tulee teollisuudesta. Maa- ja metsätalous on siellä edelleen tärkeä elinkeino, josta saa elantonsa joka kymmenes työllinen mutta koko maassa vain joka kahdeskymmenes.

Vientiin suuntautunutta suurteollisuutta on Vaasassa, Kokkolassa ja Pietarsaareissa ja niiden alihankintaverkostot tuovat työtä myös muualle maakuntiin. Vaasan seudun energiaklusteri on jopa Pohjoismaiden suurin lajissaan. Pohjanmaan ELY-alueen haasteena onkin suuri riippuvuus teollisuudesta ja sen globaaleista markkinoista. Pohjanmaan maakunnan teollisuuden tuotannosta noin 70 prosenttia menee vientiin, Keski-Pohjanmaalla viennin osuus vaihtelee 40 ja 75 prosentin välillä. Pohjanmaan maakunnan viennistä yli puolet suuntautuu EU-alueen ulkopuolelle, joten euron vahvuus dollariin verrattuna on haitannut viime vuosina viennin vahvistumista sinne. Viime vuonna alkanut euron heikentyminen dollariin nähden ja öljynhinnan lasku on parantanut vientinäkyymiä, joiden konkretisoi-tumista joudutaan tosin edelleen odottamaan.

Koko ELY-alueen ehdottomasti keskeisimpiä toimintoja ovatkin energiaklusteriin kytkeytyvät toimialat: energiatuotannon, metallituotteiden, koneiden ja laitteiden sekä sähkölaitteiden valmistuksen ja niiden huollon ja korjauksen toimialat. Myös klusterin insinööri- ja suunnitteluyritysten merkitys kasvaa jatkuvasti. Lisäksi klusterin investoinnit tuovat runsaasti työtä rakennusosalalle. Rakennusala onkin ollut alueen voimakkaimmin kasvava ala viime aikoina aivan viimeisintä neljännestä lukuun ottamatta. Energian säästöön ja käytön tehostamiseen liittyvä kysyntä tulee kasvamaan globaalisti kiihtyvällä nopeudella joten alueen energiaklusterin tulevaisuuden näkymät ovat erinomaiset vaikka nykyinen taantuma on hidastanut kasvua ja alhainen öljyn hinta vähentänyt väliaikaisesti tarvetta uudemmille teknologioille.

Kokkolan seudun suurteollisuus on ELY-alueen toinen tärkeä keskittymä. Se koostuu kemian teollisuudesta ja metallinjalostuksesta. Pietarsaaren seudun monipuolisesta teollisesta rakenteesta nousevat tärkeimpinä esiin paperi- ja elintarviketeollisuus, joka on viime vuosina menestynyt erinomaisesti. Kokkolan ja Pietarsaaren seutujen voimakas veneiden valmistus on myös myötätuuessa karikkoisempien vuosien jälkeen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Koko yritysliikevaihto kasvoi Pohjanmaalla vuoden 2015 ensimmäiseltä neljännekseltä viime vuoden vastaavaan neljännekseen 0,8 prosenttia eli kolmanneksi eniten kaikista maakunnista. Keski-Pohjanmaalla kasvua oli kolmen prosentin verran, mikä oli maakuntien korkein lukema Lapin maakunnan ohella. Pohjanmaalla teollisuuden liikevaihto pysyi samana ajanjaksona lähes vuoden takaisella tasolla, kasvua oli 0,1 prosenttia. Myös Keski-Pohjanmaan tilanne oli samankaltainen, vähennystä tuli 0,2 prosenttia. Rakennusalan liikevaihto sen sijaan putosi Pohjanmaalla maakuntien neljänneksi eniten, 4,1 prosenttia, viime vuoden selkeään kasvun jälkeen, ja Keski-Pohjanmaalla pudotusta tuli 2,7 prosenttia. Kaupan alan liikevaihto kasvoi Pohjanmaalla 1,3 prosenttia ja väheni Keski-Pohjanmaalla 1,5 prosenttia. Pohjanmaa oli Satakunnan ohella ainut maakunta, jossa kaupan alalla oli kasvua. Muiden palvelualojen yritysliikevaihdossa Pohjanmaa kasvoi yhdellä prosentilla ja Keski-Pohjanmaa väheni 2,4 prosentilla. Keski-Pohjanmaan pudotus oli maakunnista toiseksi suurinta.

Aloittaneiden yritysten määrä laski Tilastokeskuksen tuoreimpien tietojen mukaan vuoden 2015 ensimmäiseltä vuosineljännekseltä viime vuoden vastaavaan ajankohtaan Pohjanmaan maakunnan alueella vain yhdellä prosentilla, koko maan paras lukema, ja Keski-Pohjanmaalla 15,4 prosentilla. Koko maassa pudotusta oli 8,3 prosenttia. Lopettaneiden yritysten määrä väheni vuoden 2015 ensimmäiseltä vuosineljännekseltä viime vuoden vastaavaan neljännekseen Pohjanmaan maakunnassa 14,6 prosenttia ja Keski-Pohjanmaan maakunnassa 16,9 prosenttia. Koko maassa lopettaneiden yritysten määrä kasvoi 2,9 prosentilla.

Elinkeinoelämän keskusliiton elokuun 2015 suhdannebarometrin mukaan Pohjanmaan (Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa) teollisuuden ja rakentamisen suhdanteiden ennakoidaan olevan varovaisen myönteiset, saldoluku (suhdanteiden paranemista odottavien ja niiden heikentymistä odottavien yritysten % -osuuksien erotus) oli elokuussa +9, kun se viime tammikuussa oli -26. Koko maassa suhdannenäkymät olivat kahtia-

jakoiset, sillä teollisuuden saldoluku oli elokuussa - 3 ja rakentamisen +10. Pohjanmaan elokuun suhdannenäkymäsaldoluku oli EK:n yhdeksästä suuralueesta toiseksi paras heti Uudenmaan jälkeen.

Tuotantomäärät kasvoivat vuoden 2015 toisella neljänneksellä ja tuotanto lisääntynee hieman myös kolmannella neljänneksellä, mutta hieman edellistä neljänneestä loivemmin. Tilaustilanne parani kesän alussa ja tilauksia oli heinäkuussa normaalisti, saldoluku 2. Henkilökunta lisääntyi kesän alussa aavistuksen verran. Syksyn lähestyessä työvoimaa supistettaneen lievästi.

Pohjanmaan palveluyritysten suhdannenäkymät olivat edelleen lievästi miinuksella: saldoluku oli elokuussa -5, kun se tammikuussa oli -18. Koko maan saldoluku oli elokuussa myös -5. Suuraluevertailussa Pohjanmaa sijoittui elokuussa kolmen parhaan joukkoon, parhaimpina jossa jäätii miinukselle. Myyntimäärät pienentyivät melko yleisesti toisen vuosineljänneksen aikana. Lähikuukausina myynti pysynee pääosin ennallaan. Henkilökunnan määrä pieneni hieman kesän alussa, kun otetaan huomioon tavanomainen kausivaihtelun vaikutus. Työvoima supistunee myös kesän lopulla hieman.

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän barometrin mukaan Suomen pk-yritysten näkymät ovat syksyllä 2015 varovaisen positiiviset. Oman pk-yrityksen kannalta suhdannenäkymien saldoluku vuoden kuluessa oli koko maassa +9, Pohjanmaalla +4 ja Keski-Pohjanmaalla +1.

Pohjanmaan pk-yritysten arviot henkilökunnan määrästä vuoden kuluessa olivat jokseenkin positiiviset, saldoluku oli +3. Keski-Pohjanmaalla saldoluku oli +2 ja koko maassa +5. Liikevaihtoarvio antaa saldoiksi huomattavasti positiivisempia lukemia, Pohjanmaalla +21, Keski-Pohjanmaalla +17 ja koko maassa +20. Investointiarvioissa saldot kuitenkin romahtavat huolestuttavasti: Keski-Pohjanmaalla saldo oli -22, Pohjanmaalla -11 ja koko maassa -12. Kaiken kaikkiaan pk-yritysten näkymät seurailevat alueella koko maan näkymiä.

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT 2015) mukaan koko työllisyys ei kasvaisi Pohjanmaalla lainkaan loppuvuosikymmenellä, kun koko maassa olisi kasvua vajaat pari prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla puolisen prosenttia. Teollisuuden työllisten määrä laskisi Pohjanmaalla puolitoista prosenttia, koko maassa lähes viisi prosenttia ja Keski-Pohjanmaalla lähes saman verran. Koneiden ja laitteiden valmistus olisi ainoa teollisuuden toimiala, jossa olisi merkittävää työllisyyden lisäystä. Kasvu painottuisi molemmissa maakunnissa ja koko maassa palveluihin ja rakentamiseen. Maa- ja metsätalouden työllisyys jatkaisi laskuaan, Pohjanmaalla viitisen prosenttia, koko maassa kymmenisen mutta Keski-Pohjanmaalla peräti viitisentoista prosenttia.

Työvoiman kysynnän näkymät

Avoimien työpaikkojen määrä on ollut jo pitkään alhaisella tasolla. Keskimäärin uusia työpaikkoja kuukaudessa on ollut tammi-heinäkuussa 1 729, mikä on kuitenkin hieman enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuoden toisen ammattibarometrin mukaan pulaa oli hammaslääkäreistä, kuulontutkijoista ja puheterapeuteista, psykologeista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, sairaanhoitajista, yleislääkäreistä sekä ylilääkäreistä ja erikoislääkäreistä. Ylitarjontaa oli

noin 50 ammattinimikkeellä, pahiten nimikkeillä muut sähköasentajat, myyjät, rakennus-sähköasentajat ja yleissihteerit.

Tämän vuoden toisella vuosineljänneksellä rekrytointiongelmia kokeneita toimipaikkoja Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella oli 20 prosenttia. Koko maassa vastaava lukema oli 27 prosenttia.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömiä ELY-keskuksen alueella oli tammi-heinäkuussa 2015 keskimäärin 10 745 henkilöä. Se on 1 106 henkilöä eli 11,5 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Työttömien osuus työvoimasta oli 9,1 %, missä oli nousua edellisvuodesta vajaa prosenttiyksikkö (11 % kasvua). Heikkenemisestä huolimatta Pohjanmaan ELY-alueen lukema oli edelleen paras koko maassa. Koko maan työttömyyden tammi-heinäkuun 2015 keskiarvo oli 13,5 %, missä oli kasvua runsas prosenttiyksikkö edellisvuodesta (10 % kasvua). Seutukunnittain työttömyys lisääntyi kaikissa alueen seutukunnissa. Työttömyys on kasvanut kaikissa ammattiryhmissä.

Huolestuttavaa on vaikeasti työllistettävien määrän kasvu, mikä on jatkunut vuodesta 2009 alkaen. Tammi-heinäkuussa 2015 yli puolet kaikista työttömistä oli rakennetyöttömiä. Rakennetyöttömyydessä erityisesti pitkäaikaistyöttömien määrä on noussut. Rakennetyöttömistä 59 % on alle 50-vuotiaita. Nuoria rakennetyöttömissä on yli 600 henkilöä ja sekin määrä on kasvanut. Ulkomaalaisten työttömien määrä on tammi-heinäkuussa 2015 noussut yli tuhannen henkilön. Lisäystä edellisestä vuodesta oli yli 18 prosenttia. Ulkomaalaisten työttömien osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli 24,2 prosenttia tammi-heinäkuussa 2015, missä oli kasvua edellisvuodesta lähes kolme prosenttiyksikköä (12 % kasvu).

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Vaasan seutukunnat

Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2014 lopussa 100 806 henkilöä. Vuoden 2014 aikana kasvua oli 843 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 935.

Vaasan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kyrönmaan seutukunnat

Isokyrö, Laihia

Kyrönmaan seutukunnan alueella asui vuoden 2014 lopussa 12 904 henkilöä. Vuoden 2014 aikana kasvua oli 43 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 577.

Vaasan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Sydösterbotten (Suupohjan rannikkoseutu)

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Sydösterbottenin (Suupohjan rannikkoseutu) alueella asui vuoden 2014 lopussa 17 575 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 111 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,2 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 501.

Suupohjan rannikkoseutu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyö, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2014 lopussa 49 954 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö lisääntyi 80 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 795.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 15 918 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 53 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 663.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 52937 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väkiluku kasvoi 231 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 876.

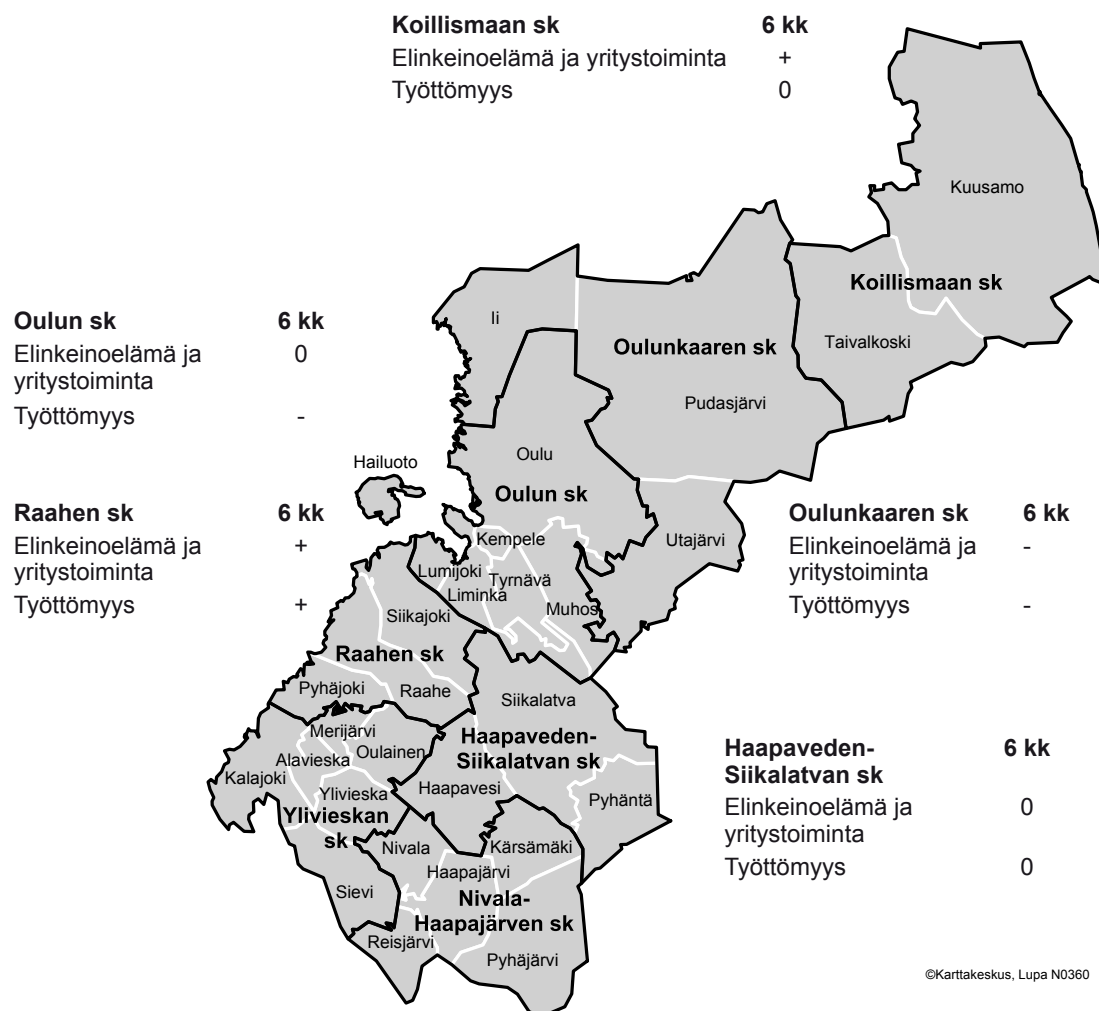
Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoa

Suunnittelija Teemu Saarinen
Pohjanmaan ELY-keskus
puh. 050 396 2005
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2014 lopussa 405 511 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 2 224 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 16,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 30 291.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Pohjanmaan väestömäärä kasvaa myös tulevaisuudessa, tosin valtaosa kasvusta keskittyy Oulun seudulle. Kaupunki-maaseutu -luokituksella tarkasteltuna suurin menettäjä on ollut harvaan asuttu maaseutu. Sen väkimäärä on vähentynyt noin 115 000 hengellä viimeisen 25 vuoden aikana, kun vastaavalla ajanjaksolla kaupunkialueiden väestölisäys on ollut noin 650 000 henkeä. Ulkomaalaisten osuus Pohjois-Pohjanmaan väestöstä on yhä vähäinen, vaikka se on kaksinkertaistunut viimeisen 10 vuoden aikana. Vuonna 2014 ulkomaan kansalaisia oli maakunnassa n. 7000 ja vieraskielisiä oli vajaa 9000. Ulkomailla syntyneitä on Pohjois-Pohjanmaalla noin 12 000 henkeä, mikä on 3 prosenttia maakunnan väestöstä.

Maakunnan vahvuuksia ovat eurooppalaisittainkin nuorekas väestö, riittävä työikäisten määrä, väestön korkea koulutustaso sekä vahva tutkimus- ja tuotekehityskapasiteetti. Pohjois-Pohjanmaalla on osaamistasoltaan kansainvälisesti kilpailukyistä ja hyvällä työmarkkinoilla varustettua työvoimaa mm. ICT-aloille ja moni ulkomainen työllistäjä on huomannut tämän. Useat käynnistyneet ja tulossa olevat suurhankkeet (mm. Pyhäjoen ydinvoimala, isot tuulipuistot, kaivos Hankkeet) luovat uskoa kääntää työllisyys kasvu-uralle. Fennovoiman ydinvoimahankkeen rakennustöiden laajamittainen avaus on merkittävin lähitulevaisuuden piristysruiske maakunnan taloudelle ja työllisyydelle.

Pyhäjoen ydinvoimalan riittävä kotimainen omistajuus varmistui elokuussa 2015. TEM käsittelee rakentamislupahakemuksen ydinenergialain mukaisesti; käsittely kestää ainakin kaksi vuotta. Tämän lisäksi Fennovoimalla on vajaa vuosi aikaa valmistella esitys ydinjätteen loppusijoituksesta. Voimalan rakentamisen tueksi tehtäviä rakennustöitä aloitetaan. Parin vuoden aikana laitosalueelle rakennetaan mm. työmaatoimistoja sekä palvelu- ja majoitustiloja. Piakkoin käynnistyy myös Fennovoiman koulutus- ja palvelukeskuksen rakentaminen. Itse ydinvoimalan rakentaminen alkaa arviolta vuonna 2018.

Koko maakunnan haaste on sekä leventää elinkeinollista perustaa että luoda uusia vientihakuisia yrityksiä, jotka jatkossa tarjoavat pysyviä työpaikkoja. Kehittämistyötä vientivalmiuksien parantamiseksi on tehtävä, sillä nykyisellään vientiyritysten määrä on liian alhainen ja vientivolyymi on liian pieniä. Yritysten kehittämiseen tarvitaan rohkeita ja riskitietoisia avauksia.

Maakuntakeskuksessa lähitulevaisuuden kasvualat ovat sidoksissa vahvaan T&K&I -kapasiteettiin. Start up -yrityksiä ja hankkeita syntyy mm. ICT-aloilla, terveys- ja hyvinvointiteknologiassa, mobiilipalveluissa, biotaloudessa ja robotiikassa. Teollisuuskeskuksissa ja maaseutualueilla mahdollisuudet nähdään luonnonoloihin ja luonnonvaroihin liittyvissä elinkeinoissa, niin alkutuotannossa kuin jalostuksessa. Useissa kunnissa löytyy jatkossakin merkittäviä työllistäjiä metalli-, kone-, konepaja- ja rakennustuoteteollisuuden aloilta. Uutta kasvua ja elinkeinollista leveyttä haetaan energiatuotannosta (mm. tuulivoima, hajautettu bioenergia) ja kaivannaisaloilta. Iso haaste on vastata väestörakenteen väistämättömään muutokseen ja pitkien etäisyyksien tuomiin ongelmiin. Tarvitaan rohkeita kokeiluja tuoda uusia digitaalisia ratkaisuja uusille toimialoille, mm. arkipäivän sosiaali- ja terveys-työhön. Useissa reuna-alueen kunnissa myös pula erityisosajista jatkuu tulevaisuudessa.

Selkeänä uhkana koetaan muutokset koulutuksen järjestämisessä ja väestön alueellisessa sijoittumisessa. Myös pitkään valmistelussa ollut SOTE-uudistus herättää epävarmuutta. Koulutuksen keskittäminen suuriin yksiköihin ja vain isoihin keskuksiin ei edistä väestön, yritysten ja työpaikkojen tasaista alueellista jakautumista. Keskittymistrendi on jatkunut jo vuosikymmeniä ja viimeaikaiset suunnitelmat eivät suuntaa muuta.

ICT-alan vaikeudet ovat koetelleet jo vuosia erityisesti Oulun seutua ja moni iso työllistäjä on lopettanut toimintansa. Nokiakeskeinen irtisanomisaalto on koskettanut ainakin 3000 ihmistä viimeisen 7 vuoden aikana. Nyt ICT-alan näkymät ovat jo valoisemmat, runsaasti kehittämispanostuksia suunnataan alan uusiutumiseen ja viimeisen vuoden aikana toista kymmentä yritystä on tullut Oulun seudulle hyödyntääkseen kokeita ICT-osaajia. Alueelle etabloituneet yritykset ovat hyvässä kasvussa, mutta eivät ole vielä vakiinnuttaneet asemaansa riittävästi ja tämä vaatii erityistä huomiota.

Useiden elinkeinojen kilpailukykyä tukevat liikennehankkeet ovat edelleen vailla rahoituspääätöstä. Tärkein liikenteen kehittämishanke on vt 4 välillä Oulu-Kemi. Valtatie 4 on osa eurooppalaista TEN-T verkkoa, jonka kehittämiseen on sitouduttu vuoteen 2030 mennessä. Oulun sataman uusi 12 metrin syväväylä odottaa myös rahoituspääätöstä, samoin useat ratoihin liittyvät hankkeet. Perustienpidon rahoitustaso on lähivuosina alueella hiukan aiempia vuosikehyksiä suurempi. Tämä auttaa syntyneen liikenneverkon korjausvelan vähentämisessä. Liikenneväylien kunto on silti kehittymässä huolestuttavaan suuntaan. Työt valtateillä 8 ja 22 aloitetaan syksyllä 2015.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen talouskasvu on tällä hetkellä EU-maiden heikoimpia ja monissa ennusteissa kokonaistuotannolle ennakoidaan korkeintaan vähäistä kasvua. Tänä vuonna tuotannon kasvu jää koko maassa alle prosentin eikä ensi vuodelle yksikään keskeinen ennustetaho esitä yli kahden prosentin BKT-lisäystä. EK:n elokuisen suhdannebarometrin mukaan Pohjois-Suomen yritysten suhdannenäkymät ovat pääosin ennallaan, eikä pikaista muutosta nähdä. Teollisuudessa ja rakentamisessa kysyntä on tällä hetkellä vähäistä ja tuotantokapasiteettia on vajaakäytössä. Pohjois-Suomen suhdanneodotukset ovat aavistuksen koko maan keskiarvoa varovaisemmat, mutta palvelualoilla ne ovat huomattavasti koko maata synkemmät.

Tuoreen yritysten suhdannebarometrin mukaan Pohjois-Pohjanmaan pk-yritysten suhdannenäkymät ovat hieman piristyneet keväästä 2015 ja suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on noussut koko maata selvemmin. Pk-yritysten näkemykset henkilöstötarpeesta ovat samansuuntaiset kuin koko maassa: pientä positiivista optimismia on nähtävissä, mutta merkittävää henkilöstön lisärekrytointia ei ole odotettavissa. Moni yritys jatkaa lähikuukausina nykyisellä henkilöstöllä.

Taantumien pitkittyminen on vähentänyt yritysten halua kasvaa voimakkaasti. Pk-yritysbaremetrin mukaan Pohjois-Pohjanmaalla suurin yritysryhmä muodostuu asemansa säilyttämään pyrkivistä pk-yrityksistä (39 %). Kasvua mahdollisuuksien mukaan hakevia yrityksiä on selkeästi vähemmän (28 %). Yritystoiminnan loppumisesta alueella ennakoitiin 4 % vastaajista. Suurimmat kehittämistarpeet nähdään markkinoinnissa ja myynnissä.

Pohjois-Pohjanmaan yritysten liikevaihdossa ei ole tapahtunut oleellista muutosta viime aikoina – taso on saatu säilytettyä taantumasta huolimatta. Toimialoista suunta on ollut laskeva teollisuudessa, rakentamisessa on sitä vastoin nähtävissä pientä nousua. Palveluissa (ml. kauppa) ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Maakunnan seudut eivät juurikaan eroa liikevaihtokehityksessä tai palkkasummissa toisistaan.

Maakunnan yrityskantaan ei ole odotettavissa merkittäviä muutoksia: uusia yrityksiä syntyy ja kannattamattomat lopettavat toimintansa tai aloittavat uudella liike-idealla. Huippuvuosien perustamisaktiivisuudesta ollaan jäljessä; esimerkiksi monissa Oulun pohjoispuolen kunnissa yritysten perustamisaktiivisuus on selkeästi laimeampaa kuin aiemmin. Eri viesteissä korostetaan starttirahan ja palkkatuen riittämättömyyden vaikeuttaneen pienten yritysten perustamista ja vähentäneen yritysten halua työllistää. Yritystoimintaa vireyttää EU:n rakennerahasto-ohjelman tarjoama hankerahoitus kuin myös Finnveran tarjoamat rahoitusinstrumentit.

Maatalouden näkymät ovat heikentyneet viivästyneiden ja epäonnistuneiden kylvöjen sekä kylmän ja sateisen kesän takia. Odotukset sadon määrästä ja laadusta ovat laskeneet nurmisadoissa, viljassa ja perunassa. Heikentyneen sadon myötä maatalouden tuotto jää odotuksia alhaisemmaksi. Kotieläintilat joutuvat korvaamaan puuttuvan ja laadultaan heikomman sadon kalliimmilla ostorehuilla, mikä heikentää tilojen taloudellista tulosta. Venäjän talouskriisi pakotteineen on jo syksystä 2014 alkaen aiheuttanut epävarmuutta ja uhkaa etenkin maidontuotannolle ja jalostukselle samalla kun maitokiintiöitä on Euroopan tasolla purettu. Moni maitotila on kesän 2015 aikana ajautunut maksuvaikeuksiin. EU:n pakotepolitiikan ja vastapakotteiden jatkuminen lisää maataloussektorin ahdinkoa.

Metsä on keskeinen raaka-aineresurssi eri puolilla maakuntaa. Siihen liittyviä biotalouteen ja -energiaan liittyviä hankkeita on vireillä runsaasti. Kuusamossa selvitetään biojalostamon perustamisesta. Puuta hyödyntävillä sahoilla on mennyt taantuma huomioiden vähintään kohtalaisesti ja useilla tavara liikkuu aktiivisesti. Sahateollisuudessa työvoimatarve säilyy lähitulevaisuudessa nykytasolla.

Kaivospuolella ei ole juurikaan edistytty vuoden 2015 aikana. Kuusamoon suunnitellun kultakaivoksen YVA on todettu puutteelliseksi ja kesällä esitetty Kuusamon strategisen yleiskaavan luonnos rajaa pohjoisen Kuusamon alueeksi, jossa ei saa harjoittaa kaivos-toimintaa. Kaavan valmistelu jatkuu annetut lausunnot ja kommentit huomioiden. Raahessa ja Nivalassa tuotanto ei ole tällä hetkellä käynnissä - Pyhäjärvellä tuotanto sitä vastoin jatkuu nykykäsityksen mukaan vuoteen 2019 saakka. Kaivoksen jatkokäyttöä on selvitetty pitkään ja työ jatkuu. Kaivostoiminnan loppumisella on iso negatiivinen työllisyysvaikutus maakunnan eteläosassa ja maakuntarajatkin ylittäen. Uusia tutkimus- ja tuotantovaihtoehtoja etsitään aktiivisesti.

Energia-ala uudistuu ja useissa kunnissa on vireillä lukuisia tuulivoimahankkeita uusiu-tuvien energiamuotojen saamiseksi. Pohjois-Pohjanmaalla pääosa isoista tuulipuistohankkeista on rannikkoseuduilla. Raahen seudulla energia-ala on nousemassa merkittäväksi uudeksi vahvuudeksi ja samalla se leventää seudun metalliteollisuuspainotteista elinkei-norakennetta. Fennovoiman ydinvoimala, tuulivoimalat ja bioenergiaan liittyvät hankkeet nostavat Raahen seudun tulevaisuudessa merkittäväksi energian tuottajaksi vähintäänkin kansallisella tasolla.

Teollisuuden aloilla näkymät ovat hieman kaksijakoiset. Monilla yrityksellä tilauskirjat ovat edelleen ohuet, vienti ei vedä ja kysyntä on kotimarkkinoiden varassa. Eräillä yrityksillä töitä tehdään täydellä kapasiteetilla. Esimerkiksi meriteollisuuden alihankinnan tilauskanta on tällä hetkellä vahva ja uusimpien Suomeen saatujen laivatilausten perusteella tilanteen uskotaan jatkuvan positiivisena. Laajemminkin metalli- ja metallituoteteollisuudessa on monella yrityksellä hyvä tilanne. Raahen SSAB:n tehtaalla on käynnissä yli 200 miljoonan euron modernisointihankkeet, jotka osaltaan vahvistavat yksikön asemaa koko konsernissa.

Kone-, laite- ja rakennustuoteteollisuudessa on vireillä lukuisia kehitysprosesseja, joissa hyödynnetään uusia materiaaleja, kevennetään rakenteita sekä tutkitaan digitalisaation ja teollisen internetin mahdollisuuksia. Rakentamisen vireytyminen seuraavan vuoden aikana lisää useiden eri teollisuustuotteiden kysyntää maakunnassa. ICT-alalla pahin näyttää olevan takana, eivätkä isot irtisanomiset ole johtaneet suoraan voimakkaasti kasvaneeksi työttömyydeksi. Osaajille on ollut kysyntään ja uusia yrityksiä on perustettu. Rakennemuutos on myös tervehdyttänyt alaa: tuoteyrityksiä on tullut lisää ja alueelle on etabloitunut ICT-alan yrityksiä. Teknologiateollisuuden viimeisimmän Tilanne ja näkymät -raportin mukaan useilla Pohjois-Pohjanmaallekin tärkeillä teollisuuden aloilla (mm. koneteollisuus, metallituoteteollisuus, tietotekniikka-ala) liikevaihdon arvioidaan olevan lähikuukausina viime syksyä suurempi suotuisan tilauskehityksen ansiosta.

Rakentaminen vireytyy lähitulevaisuudessa ripeästi, kun varsinkin ydinvoimalaan liittyvät työt käynnistyvät isossa mitassa. Jo nyt on isoja rakennuskohteita Oulussa ja myös useissa kunnissa vireillä (mm. kauppa- ja liiketilanhankkeita, asuntotuotantoa, julkista rakentamista ja isoja peruskorjauksia). Varsinkin maanrakennusala elää nousua, mutta myös talonrakentamisen puolella työmäärä lisääntyy. Rakentamisen lisääntyminen heijastuu positiivisesti useille teollisuuden aloille (mm. metalli, kone, rakennustuote) kuin myös palveluihin (mm. kauppa, majoitus- ja ravitseminen, kuljetus ja logistiikka, liike-elämän palvelut).

Palvelualat ovat selvinneet taantumasta teollisuutta paremmin, mutta viimeaikaiset muutokset ovat synkettäneet monen näkymiä. Kaupan palvelut ovat kärsineet venäläisen ostosmatkailun vähenemisestä ja myös kotimainen ostovoima ja halu kuluttaa ei ole aiempien vuosien tasolla. Lisääntyvä verkkokauppa laittaa varsinkin pienet ja tuotevalikoimaltaan suppeat yritykset ahtaalle, eikä useilla ole mahdollisuutta hintakilpailuun isojen kansainvälisten kilpailijoiden kanssa. Jos maatilatalouden vaikeudet jatkuvat, tulee se vähentämään kone- ja laiteinvestointeja ja tämä näky erityisesti erikoistavarakaupassa.

Matkailussa on toteutunut pientä pudotusta aiemmasta (mm. yöpymismäärissä), mutta mistään rysäyksestä ei voida puhua. Pudotus selittyy vähentyneenä vapaa-ajan matkailuna – työmatkailussa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vähentyneitä venäläisten vierailuja on saatu osaksi korvattua muiden maiden matkailijoilla. Etenkin Kalajoella on isot suunnitelmat matkailualan kehittämiseksi: vasta laaditun kasvuohjelman toteutus on alkanut ja erityisesti Hiekkasärkkien alueella tehdään lähivuosina merkittäviä investointeja.

Liike-elämän palvelut on edelleen kasvu-ala. Tutkimus-, tuotekehitys- ja teknologiaorientoituneita yrityksiä syntyy aktiivisesti ja monissa yrityksissä erityisosaamista vaativat palvelu ostetaan ulkopuolelta. Erilaisille suunnittelu- ja konsulttipalveluille on jatkuva kysyntä. Alalla on useita vakiintuneita toimijoita ja heillä rekrytointitarpeet ovat uusia yrityksiä ajankohtaisemmat. Julkisella sektorilla on käynnissä raju säästökuuri ja osaltaan tämä vaikut-

taa alueen työmarkkinoihin. Uuden henkilöstön palkkausta rajoitetaan, korvausrekrytoin- teja ei tehdä poistuman veroisesti ja organisaatioissa lakisääteisistä työtehtävistä on sel- viädyttävä aiempaa niukemmalla työvoimalla.

Elinkeinoissa ja yritystoiminnassa ei odoteta useilla seuduilla vielä merkittävää muu- tosta seuraavan kuuden kuukauden aikana. Suuri riski edelleen on, että kansainvälinen ta- lous ei vireydy, kysyntä ei lisäännä eikä vienti laajassa mitassa taitu kasvuun. Useilla eri- tyisesti kasvuhakuisilla yrityksillä kehittämissä on kuitenkin korkea ja Pyhäjoen ydin- voima-hankkeeseen liittyvät työt lisäävät varmasti urakoita, tilauksia ja työtä lukuisilla toi- mialoilla. Tilanne vuoden päähän on siksi ennakoitu elinkeinoissa ja yritystoiminnassa ny- kyistä positiivisemmaksi.

Työvoiman kysynnän näkymät

Lisääntynyt työttömyys ja vähentynyt työvoiman kysyntä ovat lisänneet eri ammattiryhmi- en ylitarjontaa koko maakunnassa. Vuoden 2015 toisessa ammattibarometrissä Pohjois- Pohjanmaalla mainitaan kolme kertaa enemmän ammattiryhmiä ylitarjontaa-sarakkeessa kuin vuotta takaisessa katsauksessa. Ylitarjonnan ammattiryhmiä on lukuisilla toimialoilla ja tehtävät liittyvät niin perustöihin kuin asiantuntijatehtäviin.

Teollisuuden aloista ylitarjontaa on edelleen erityisesti ICT-alalla (useita eri ammattini- mikkeitä). Koulutusaloittain tarkasteltuna useilla humanisteilla on vaikea tilanne (mm. ku- vataiteilijat, kirjastotyöntekijät, tulkit, muusikot, toimittajat, vaatesuunnittelijat, kulttuuritut- kijat), eikä välitöntä helpotusta ole näköpiirissä. Useissa ammattiryhmissä tämän hetkinen ylitarjonta voi kuitenkin kääntyä lisääntyväksi työllisyydeksi, jos maakunnan suurhankkei- siin saadaan runsaasti työvoimaa omalta alueelta. Isojen rakennushankkeiden aloitus voi aiheuttaa jatkossa jopa vajetta erityisosaajista useissa rakentamisen ja kuljetuksen am- mattiryhmissä.

Pohjois-Pohjanmaalla on pula edelleen useista terveystalouden ammattilaisista (mm. farma- seutit, psykologit, osastonhoitajat, erikoislääkärit). Vajetta ammattilaisista on myös koulu- tusaloilla (mm. opinto-ohjaajat, erityisopettajat) sekä rakennusaloilla (mm. hitsaajat ja kaa- suleikkaajat, rakennusalan työnjohtajat). Puute siivoajista ja puhelinmyyjistä on vaivannut jo pitkään työnantajia.

Monilla työttömällä ammatillisten valmiuksien lisääminen on edellytys työllistymiseen. Moni kokee, että varsinkin vanhemmilla ikäluokilla tiedollinen ja taidollinen osaaminen ei vastaa työnantajatarpeita ja tämä osaltaan pitkittää työttömyyttä. Useilla toimialoilla tarvi- taan enemmän myynti- ja palveluosaamista. Osalla yrityksiä on haasteita löytää työnteki- jöitä matkatöihin ja tämä on johtanut ulkomaisiin rekrytointeihin. Valmiuksia liikkuvan työn vastaanottamiseen on lisättävä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjois-Pohjanmaan työllisyys on yhä heikentynyt aiemmasta. Heinäkuussa 2015 Pohjois- Pohjanmaan TE-toimiston rekisterissä oli yli 31 000 työtöntä työnhakijaa; lisäystä vuoden takaiseen on noin 2200. Työllistymistä edistävissä palveluissa oli samanaikaisesti 7750

henkeä. Pahinta on, että työttömyys on lisääntynyt määrällisesti eniten kunnissa, joissa jo ennestään on maakunnan korkeimmat työttömyysasteet.

Lisääntynyt työttömyys koettelee erityisesti Oulun seutua. Seudun osuus työttömien työnhakijoiden vuosilisäyksestä oli yli 80 %. Tilanne on pahentunut merkittävästi niin alle 25-vuotiailla, yli 50-vuotiailla, akateemisilla kuin myös pitkäaikaistyöttömillä. Positiivista sitä vastoin on, että Ylivieskan ja Raahen seuduilla työttömyys ei ole kasvanut vuoden takaisesta ja erityisesti näillä seuduilla ydinvoimalaan liittyvät valmistelutyöt lisäävät huomattavasti työvoiman kysyntään lähitulevaisuudessa. Työttömyyden vaihtelu Pohjois-Pohjanmaan sisällä on suuri: eräissä Oulun pohjoispuolen kunnissa työttömyysaste on n. 20 prosenttia, kun taas maakunnan eteläosissa työttömyysaste on kuukausittain 10 prosentin tienoilla.

Vaikea työllisyystilanne koskettaa lähes kaikkia aloja ja ammattiryhmiä. Työllisyyden lisäämiseksi kaivataan uusia rohkeita kokeiluja, joilla mm. varmistetaan ensimmäisen työpaikan saanti valmistumisen jälkeen. Varsinkin taantumana aikana avautuviin työpaikkoihin valitaan usein kokeneita ammattilaisia ja tämän vaikeuttaa huomattavasti nuorten tilannetta ja heikentää työmotivaatiota. Lisäksi kaivataan lisääntynyttä työnhakuun ja halua ulottaa katse lähiympäristöä etäämmälle. Pohjoisilla lähialueilla on huomattavat investoinnit ja rekrytoinnit käynnissä, mutta valitettavan harva hyödyntää tätä mahdollisuutta. Yritysten ja koulutusorganisaatioiden vuorovaikutusta on entisestään lisättävä, jotta valmistuneiden osaaminen tyydyttää työnantajien vaatimuksia.

Työllisyyden näkymät hieman eroavat seuduittain: Oulussa ja seudun pohjoispuolella ei odoteta vielä puolen vuoden sisällä muutosta parempaan nykyisestä. On todennäköistä, että työttömyys vielä jonkin verran lisääntyy. Esimerkiksi Oulunkaarella yritysten perustamisaktiivisuus ei ole hyvien vuosien tasolla ja työpaikkoja avautuu erittäin vähän. Vaikka viitteitä viennin elpymistä on havaittavissa, ei taloudessa tapahdu äkillistä loikkaa ripeään kasvuun. Oulun eteläpuolella näkymät ovat valoisammat: erityisesti ydinvoimala-hankkeeseen liittyvät työt lisäävät työvoiman kysyntää huomattavasti jo lähikuukausina. Vuoden päästä tilanteen uskotaan olevan parempi ja useimmilla seuduilla työllisten määrän odotetaan olevan nykyistä korkeampi.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 241 803 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 3 100 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 618.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 20 051 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 152 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 461.

Koillismaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 20 978 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 114 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 571.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Raahen seutukunta

Raahe, Pyhäjoki, Siikajoki

Vuoden 2013 alussa Vihanti liittyi Raahen.

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 34 196 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 260 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 771.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	++

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärsämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 29 599 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 336 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 579.

Nivalan-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 14 555 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 88 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 760.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi, Himanka

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 44 329 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 74 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 531.

Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Asiantuntija Jarkko Pietilä
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
puh. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus

Kainuussa asui vuoden 2014 lopussa 79 256 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 719 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 6 173.

Kainuun ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uuden vision mukaan Kainuu on vuonna 2035 hyvinvoiva ja elinvoimainen (Kainuu-ohjelma). Kainuun vahvuuksia ovat luonto, tila ja erilaiset fyysiset resurssit, infrastruktuuri sekä toimiva koulutusketju. Erityispiirteisiin kuuluvat maaseutumaisuus, metsäisyys, väljä asutus, luonnonvarapohjainen tuotantorakenne sekä iäkäs väestö.

Kajaanin seutukunnassa vetovoimatekijöitä ovat puhdas ympäristö, hyvät perus- ja vapaa-ajan palvelut sekä korkea-asteen koulutus. Kehys-Kainuun vahvuudet liittyvät luonnonvarojen hyödyntämiseen, ennen muuta metsätalouteen.

Kainuun kriittisimmät haasteet ovat muuttoliikkeestä johtuva väestön väheneminen, osaavan työvoiman saatavuus, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto, kainuulaisten hyvinvointi sekä maakuntakuva. Myös investoijien puute, saavutettavuus, supistuvat paikallismarkkinat ja yritystoiminnan jatkajien vähyys koetaan haasteiksi. Tilastojen ja tutkimusten perustella Kainuun aluetalouden lähtökohdat (erityisesti Kehys-Kainuussa) kestää äkillisiä ja rakenteellisia muutoksia eli resilienssi on heikko. Maakuntien suhdanneindikaattorilla (yritystoiminnan liikevaihto, työttömyys, nettomuutto) mitaten Kainuu on sietänyt talouden taantumaa suhteellisesti selvästi heikommin kuin muut maakunnat.

Kontrasti Kajaanin ja muun maakunnan välillä on suuri. Laajan, harvaan asutun alueen hajallaan sijaitsevat kuntakeskukset muodostavat myös omat selkeät työssäkäyntialueensa, mikä asettaa suuria haasteita alueellisen kehittämisen kohdentamiselle ja keinoille.

Tehdyn selvityksen mukaan digitalisoituminen tarjoaa ratkaisuja maakunnan kehityksen pullonkaulojen ratkaisemiseen. Liki puolet kainuulaisista yrityksistä ja julkisorganisaatioista pitää kyvykkyksiään hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia suurena. Digitaalisten ratkaisujen omaksuminen näyttää olevan Kainuussa samalla tasolla kuin muualla Suomessa. Digitaalisten taitojen puute koetaan suurimmaksi esteeksi digitalisoitumiselle joka toisessa organisaatioissa. Suurimmiksi saavutettavat hyödyt arvioidaan sosiaali- ja terveyssektorilla. Myös koulutussektorilla digitalisaatiota pidetään tärkeänä.

Haasteiden ratkaisun keskeisin keino on työpaikkojen luominen. Kainuun saavutettavuuden ja maakuntakuvan ja maineen paraneminen ovat puolestaan keinoja, joilla edistetään yritysten investointeja Kainuuseen, työntekijöiden rekrytointia ja alueelle muuttoa sekä opiskelijoiden, matkailijoiden ja muiden ”tilapäisesti” alueelle tulevien määrää. Sujuva arki, toimivat palvelut ja yhteyksien luonnonläheinen ympäristö sekä hyvinvoiva Kainuu ovat niitä painopisteitä, joita kehittämällä Kainuun haasteita pienennetään.

Kainuun kehityksen elinkeinoelämän kärjet ovat matkailu ja palvelut, teknologiateollisuus, biotalous ja kestävä kaivannaistoiminta. Kainuun elinkeinorakenne on muuttunut voimakkaasti viime vuosina, kun erityisesti perinteisestä teollisuudesta on hävinnyt runsaasti työpaikkoja.

Kainuun maaseudun kehittämisessä tavoitellaan maa- ja elintarviketalouden tuotantopotentiaalin säilyttäminen nykyisessä tasossa sekä luomu- ja lähiruoan tarjonnan lisäämistä maakunnassa. Tilamäärien arvioidaan vähenevän 3–5 %:n vuosivauhdilla maidon- ja lihan tuotannossa. Samalla tilakoot kasvavat.

Väestön väheneminen ja vanheneminen on Kainuun erityisongelma. Maakunnan väkiluku laski vuoden 2014 lopussa 79 256 henkilöön. Se on myös jo selvästi alle Tilastokes-

kuksen väestöennusteen. Työmarkkinoilta poistuva ikäluokka on ollut jo pitkään suurempi kuin työmarkkinoille tuleva nuorten ikäluokka. Poistuva ikäluokka on jo yli 70 % tulevaa suurempi, ja tilanne jatkuu samankaltaisena lähimmät kymmenen vuotta. Työikäisen väestön hupeneminen koetaan erityisen ongelmalliseksi. Erityisesti Kehys-Kainuun väestö vähenee voimakkaasti.

Kainuun työllisyysaste, työttömyysaste ja taloudellinen huoltosuhde ovat maan heikoimmat. Mikäli työikäisten määrä vähenee ennusteiden mukaisesti, kasvaa työssäkäyvien huoltotaakka entisestään. Heikon työllisyyden jatkuessa tulee työssäkäyviä kohti olemaan yhä enemmän työttömiä tai työvoiman ulkopuolella olevia. Korkeasta työttömyydestä, työvoiman ulkopuolella olevien runsaudesta ja laajasta julkisesta sektorista johtuen myös kantsuhde (ei-työlliset ja julkisen sektorin työlliset yhteensä suhteessa yksityisen sektorin työllisiin) on Kainuussa koko maan lukemiin nähden selvästi huonompi.

Työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa Kainuussa. Tulevaisuuden haasteena on vastata ennakoituun ammatti- tai toimialakohtaiseen työvoimapulaan. Niukkuutta työvoimasta ennakoidaan tulevan korkeaa osaamista vaativissa tai paljon työvoimaa vaativissa tehtävissä. Myös maakunnan sisäinen eriytyminen koetaan vakavana haasteena.

Saavutettavuus koetaan Kainuun kehittymisen kannalta pullonkaulaksi. Kehittämissuunnitelmissa saavutettavuudella on nyt aikaisempaa merkittävämpi painoarvo: yhteyksien on oltava kunnossa esimerkiksi Helsinkiin, Ouluun, läheisiin maakuntakeskuksiin ja Venäjälle. Kainuun tieverkon kunnossapidossa on haasteita. Raideliikenteessä kehittämistä riittää tavaraliikenteen tehokkuudessa ja sujuvuudessa sekä henkilöliikenteen nopeuttamisessa. Lentoliikenne on kehittynyt myönteisesti, kun yhteyksiä on tullut lisää.

Kainuun ympäristö on pääosin hyvässä tilassa. Vesistö ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Hyvää huonommassa tilassa olevien vesistöjen osalta tilatavoitteen saavuttamiseen liittyy epävarmuutta, mikä johtuu esimerkiksi kunnostustoimenpiteiden onnistumisesta sekä käytettävissä olevien resurssien niukkuudesta. Talvivaaran kaivoksella toimintaa jatkaa Terrafame Oy. Vireillä olevien toimenpiteiden onnistuessa yhtiöllä on hyvät edellytykset ratkaista kaivoksen vesitaseeseen liittyvät ongelmat ja siten parantaa kaivoksen ympäristöturvallisuutta.

Maankäytön suunnittelussa on vireille viihtyisää elinympäristöä sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä tukevia kaavoitushankkeita. Vahvistamismenettelyssä on Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava ja valmisteilla Kainuun tuulivoimamaakuntakaava. Maakuntakaavan kokonaisuudistus on käynnistymässä. Siinä ratkaistaan mm. kaivannaisteollisuuden, turvetuotantoon, maa-aineisten ottoon kysymyksiä. Strategisesti merkittäviä vireillä olevia yleiskaavoja ovat matkailualueeseen kohdistuva Vuokatin osayleiskaava sekä Kajaanin keskustaajaman osayleiskaava.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kainuussa yritysten liikevaihto on ollut laskusuunnassa kuten myös koko maassa keskimäärin. Vuoden 2014 lopussa alkanut liikavaihdon lasku on kuitenkin ollut Kainuussa selvästi muuta maata jyrkempää. Päätoimialoista teollisuuden ja rakentamisen volyymit ovat jääneet eniten jälkeen koko maan kehitystrendistä. Rakentamisessa vallitsee Kainuussa

nyt ennätysellisen heikko suhdannetilanne. Myös henkilöstömäärän lasku on ollut Kainuussa rakentamisessa ja teollisuudessa muuta maata suurempaa.

Syksyn 2015 pk-yritysbarometrin mukaan Kainuun yritykset kokevat suhdannenäkymät samanlaisina kuin yritykset koko maassa keskimäärin ja selkeästi parempina kuin vielä keväällä 2015. Kainuussa suhdannenäkymät 26 %:n mielestä paranee (koko maassa 28 %:n) ja huononee 19 %:n mielestä (koko maassa 19 %:n). Liikevaihdon kasvuun lähimmän vuoden aikana uskoo Kainuussa 37 % (koko maassa 41 %). Sen sijaan liikevaihdon arvioi pienentyvän Kainuussa 23 % yrityksistä (koko maassa 21 %). Henkilöstön arvioi vähenevän Kainuussa 14 % yrityksistä (koko maassa 12 %), mutta samalla henkilöstön kasvuun lähimmän vuoden aikana uskoo Kainuussa sama osuus yrityksistä kuin koko maassa keskimäärin eli 17 %. Yritysten kasvuhakuisuudessa on Kainuussa hyvä vire, sillä 45 % yrityksistä on kasvuhakuisia.

ICT-alan yritykset suhtautuvat luottavaisesti tulevaisuuteen. Kajaanissa kaksi suurta konesalia luovat uskoa toimialan kehittymiselle ja kasvulle. Peliala on voimakkaasti keskittynyt pääkaupunkiseudulle, mutta muiden merkittävien pelialan keskittymien joukkoon on noussut myös Kajaani.

Kiskokalusto- ja konepajatuotteita valmistavalla Transtech Oy:llä on myös ollut varsin hyvin töitä kiskokalustojen valmistuksessa, vaikka konepajapuolen työt ovatkin vähentyneet. Yritys sai uuden omistajan kun tsekkiläinen kiskokalustoja valmistava Škoda Transportation Group osti Transtechin osake-enemmistön. Uuden omistajan tuomat mahdollisuudet parantavat yrityksen toimintaedellytyksiä ja kehitystä Kainuussa.

Kaivosteollisuuden merkitys aluetaloudelle on ollut suuri. Kaivosteollisuus on tukenut talouskasvua ja työllisyyttä hyvin, vaikkakin kahden viime vuoden aikana kokonaistuotannon menetykset olivat mittavia. Toiminnassa olevien kaivosten lisäksi maakuntaan on tulossa myös uutta kaivostoimintaa sekä kaivosteknologian yritystoimintaa. Haasteena on kestävää kaivannaistoimintaa harjoittavien yritysten ja niitä palvelevien pk-yritysten toimintavalmiuksien varmistaminen.

Talvivaaran kaivoksen ympärillä jatkunut epävarmuus sai jonkinlaisen ratkaisun, kun valtio päätti ottaa toiminnan haltuunsa ja valtion 100 %:sti omistama Terrafame Group Oy osti kaivoskokonaisuuden konkurssipesältä. TF Group Oy:n tytäryhtiö Terrafame Oy on aloittamassa louhintaa kaivoksella uudestaan ja on palkannut noin 120 uutta työntekijää. Yrityksen toiminnassa on vielä ongelmia ratkottavana mm. ympäristöturvallisuuden varmistamiseksi. Tärkeää on kaivoksen alueelle varastoitujen vesien, jätevesien ja kierrätysliuoksen asianmukaisen käsittelyn turvaaminen ja ympäristövahinkojen estäminen. Kainuun aluetalouden ja työllisyyden kannalta Terrafamen kaivoksen toiminnan onnistuminen on tärkeää. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin mukaan kaivos kohentaisi Kainuun työllisyyttä vuosittain keskimäärin 207 henkilötyövuodella ja aluetaloutta 41 miljoonalla eurolla tulevina vuosina, jos konkurssiin ajautuneen kaivoksen toimintaa pystyttäisiin jatkamaan. Luvut edellyttävät nikkelin tuotannon saavuttamista 30 000 tonnina vuositasolle.

Sotkamon hopeakaivoshankeen toteutuminen loisi uskoa tulevaisuuteen ja vahvistaisi kaivostoimintaa. Kaivoshanke etenee hitaasti, koska epävarmuus rahoitusmarkkinoilla on hidastanut hankkeen toteutumista. Pitkällä aikavälillä kaivostoiminta saattaa kasvaa muuallakin Kajaanin seudulla. Muun muassa Otanmäen suljettua vanadiini-rauta-kaivosta

suunnitellaan uudelleen avattavaksi. Toteutuminen edellyttäisi kuitenkin metallien hinta- ja kysyntäsuhdanteen merkittävää parantumista.

Kainuun sahaiteollisuus on selvinnyt vaikeasta ajasta kohtuullisen hyvin. Sahausmäärät ovat nousseet, vaikka kotimaan rakentamisessa on ollut pitkä taantumavaihe. Sahatavaran kulutuksesta noin neljä viidesosaa käytetään rakentamiseen, jolloin sahatavaran kysyntä kotimaassa on laskenut. Vienti on korvannut kotimaan tilannetta. Loppuvuoden 2015 ja vuoden 2016 osalta sahaiteollisuuteen ei ole näkyvissä muutosta parempaan, koska kotimaan rakentaminen on edelleen heikolla tasolla. Kilpailutilanne on kova.

Kainuun metsien hakkuut voidaan kestävästi nostaa reilusta kolmesta miljoonasta kuu-
tiosta viiteen miljoonaan. Jo päätetyt ja suunnitteilla olevat metsäteollisuuden investoinnit tulevat lisäämään Kainuunkin kuitupuun kysyntää, vaikka omaa kuitupuun jalostusta ei saataisi aikaan. Lisääntyvä metsien hyödynnyks tuo lisää työtä ja kantorahatuloja.

Kuhmossa käynnistynyt Suomen ensimmäinen CLT-levyn valmistus on päässyt hyvin käyntiin, kun CrossLam Kuhmo Oy Ltd on aloittanut toimintansa. Yritys tuottaa ristiinliimatua massiivipuuta. CLT levyn jalostaminen pidemmälle meneviksi rakentamisen tuotteiksi Kuhmossa tulee lisäämään työpaikkoja ja toimeliaisuutta Kuhmon ja koko Kainuun alueella. Kuhmossa toimii puurakentamisen koulutus- ja tuotekehityspalveluita tarjoava asiantuntijaorganisaatio Woodpolis, jolla on vireillä isoja puurakentamisen aluekohteita.

Matkailuala suhtautuu tulevaisuuteen odottavasti. Sotkamon Vuokatti on Kajaanin seudun matkailun veturi. Matkailu on tärkeä elinkeino myös Kehys-Kainuussa. Hyrynsalmen Ukkohallan ja Puolangan Paljakan rinnetoiminnot ovat yhdistyneet Ukkohalla–Paljakkahiihtokeskukseksi. Myös erämatkailun merkitys on kasvussa. Myös ostosmatkailu Venäjältä on Kehys-Kainuulle tärkeää rajan läheisyyden takia. Matkailu tukee hyvin palvelusektorin ja kaupan työllisyyttä. Viime aikoina Venäjältä tapahtuva päivittäismatkailu on vähentynyt voimakkaasti ja tämä näkyy Kainuun matkailutulossa.

Terveys- ja sosiaalipalveluiden merkitys kasvaa Kainuussa voimakkaasti väestön ikään-
tyessä. Alalle tarvitaan lähivuosina runsaasti uutta työvoimaa jo pelkästään eläkkeelle jäävien tilalle. Ala on muutenkin murroksessa, sillä suuret valtakunnalliset terveys- ja sosiaalipalveluja tuottavat yritykset laajentavat toimintaansa myös Kainuuseen.

Kainuu on bioenergian hyödyntämisessä yksi Suomen kärkimaakuntia. Uusiutuvan energian osuus energiantuotantoon käytetystä raaka-aineesta on maakunnassa yli puolet, ja osuus jatkaa kasvuaan.

North European Bio Tech Oy (NEB) on aloittanut investoinnin Renforsin Rannan yritys-
alueelle bioetanolitehtaan rakentamisesta. Alueella toimivalla sahalla syntyvää sahanpu-
rua raaka-aineena hyödyntävän laitoksen toiminnanharjoittaja on St1 Biofuels Oy. Tuotan-
non on tarkoitus käynnistyä vuoden 2016 puolivälissä. Tehtaan tuotantokapasiteetti tulee
olemaan 10 miljoonaa litraa bioetanolia vuodessa.

Maatalouden rakennemuutos jatkuu. Tilamäärien vähenemän arvioidaan jatkuvan 3–5
%:n vuosivauhdilla maidon- ja lihantuotannossa ja samalla tilakoot kasvavat. Maidontuo-
tanto säilyi kasvu-uralla myös viime vuonna, kun maakunnassa tuotettu maitomäärä nousi
reiluun 71 miljoonaan litraan. EU:n Venäjän pakotteiden vastatoimet sulkiivat maamme mai-
tomarkkinat Venäjällä ja siitä johtuva maidon tuottajahinnan lasku vähentää maataloustu-
loa Kainuussa vuositasossa noin seitsemän miljoonaa euroa. Maitomarkkinoihin vaikuttaa

myös maitokiintiöjärjestelmän lopetus maaliskuussa 2015, joka voi johtaa EU-laajuiseen maidontuotannon kasvuun ja sitä kautta hintakilpailun kiristymiseen.

Maatalouden tukijärjestelmiin tulevat muutokset ovat aiheuttaneet epävarmuutta viljelijöiden talouteen uuden ohjelmakauden tukiin siirryttäessä v. 2015. Entistä isompi osa vuoden 2015 tuista siirtyy maksettavaksi vasta seuraavana vuonna, mikä aiheuttaa kassaongelmia. Kaupan halpuuttamistoimet näyttävät myös painavan tuottajahintoja alaspäin. Eritäin sateisen kesän vuoksi sadon määrä ja laatu ovat tavanomaista heikompia. Maatalous on useiden em. samanaikaisten taloutta heikentävien muutosten vuoksia tavanomaisesta hankalammassa tilassa ja erityistoimia tarvitaan toiminnan kannattavuuden ja jatkuvuuden turvaamiseksi.

Luomutuotannon pinta-ala jatkaa edelleen kasvuaan. Vuoden 2016 alussa odotettavissa oleva maakuntajaon muutos siirtää kylläkin merkittävän osan Kainuun luomualasta ja -tuotannosta Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan.

Työvoiman kysynnän näkymät

Työvoiman kysynnässä on vuoden 2015 aikana ollut pientä piristystä havaittavissa. Kainuun elinkeinoelämän uusia, kasvavia aloja ovat viime aikoina olleet kaivostoiminta ja peliala. Niissä työpaikkojen lisäys on ollut useita satoja henkilöitä. Vuonna 2015 työvoimakysyntä on elpynyt myös puutoimialalla. CLT-levy- ja talotehdas on käynnistynyt Kuhmossa. Kajaanin seudulla uusia työpaikkoja on syntynyt palvelukeskustoimintaan.

Metallialan työvoiman kysyntä on ollut pysähdyksissä kiskokalustotuotannon vaikeuksien vuoksi. Yrityskaupan myötä Otanmäkeen on saatu suuri kansainvälinen toimija, jonka odotetaan tuovan mukanaan lisääntyvää työvoiman kysyntää. Sosiaali- ja terveysalan työvoiman kysyntä jatkuu hyvällä tasolla.

Julkisen sektorin säästö- ja supistamispaineeet kohdistuvat Kainuuseen erityisen voimakkaasti sen vuoksi, että julkinen sektori on suhteellisesti paljon merkittävämpi kuin muualla Suomessa. Matkailussa on kasvupotentiaalia, mutta Venäjän tilanne aiheuttaa epävarmuutta.

Rakennetyöttömien heikko koulutus verrattuna avoimena olevien tehtävien vaatimuksiin aiheuttaa vaikeuksia työpaikkojen täyttämiseen. Tilanne on edelleen heikentymässä, koska Kainuussa on jo usean vuoden ajan eläköityminen ollut suurempaa kuin työmarkkinoille tulevan työvoiman määrä..

Suurimmat saatavuusongelmat varsinkin asiantuntijataso ammattiteissa on sosiaali- ja terveysalalla. Lääkärit, sairaanhoitajat, sosiaalihoitajat ja psykologit ovat tärkeimmät ammattiryhmät. Maa- ja metsätaloudessa on myös työvoiman saatavuusongelmia. Koulutusta järjestetään määrällisesti tarpeeksi, mutta koulutettu työvoima siirtyy herkästi muille aloille. Kainuusta lakkautettujen varhaiskasvatuksen ja opettajankoulutuksen vaikutukset alkavat näkyä työvoiman saatavuuden ongelmina näissä ammattiryhmissä.

Ikääntyminen on Kainuussa merkittävästi suurempaa kuin muualla Suomessa ja se tarkoittaa suhteellisen suurta lopettamassa olevien yrittäjien määrää. Yrittäjyyden osaamisessa on alueella suuri haaste. Maakunnan liitto on tehnyt esityksen tähän liittyvän hankkeen käynnistämiseksi yhtenä valtakunnallisena kärkihankkeena.

Osaamisen kehittämisessä esille nousee mm. innovaatio-osaaminen turvallisuusalalla, biotaloudessa, ympäristön tilan monitoroinnissa ja päästömittauksissa. Biotalous edellyttää työntekijöiltä moniosaamista energian tuotannossa, raaka-aineiden kuljetuksessa, kierrätyksessä, prosessien kehittämisessä jne.

Kaikille toimialoille yhteinen tavoite on prosessien kehittäminen. Se sisältää digitalisaation mahdollisuuksien käyttämisen kaikissa tuotantoprosessien vaiheissa. Erityisen paljon osaamista tarvitaan hyvinvointisektorin paljon työtä vaativien prosessien kehittämisessä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden määrä noudatteli Kainuussa alkuvuoden edellisen vuoden tasoa, mikä on ollut poikkeuksellista koko maan kehitykseen verrattuna. Kesän kynnyksellä työttömyys kääntyi kuitenkin kasvuun myös Kainuussa. Talvivaaran kaivostoiminnan loppumiseen liittyvät uhkakuvat eivät ole toteutuneet ja Terrafame Oy:n syksyllä käynnistyvä malmin louhinta antaa toivoa työllisyyden pysymisestä nykytasolla, jopa paranemisesta.

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on hillinnyt työttömyyden kasvua. Muuhun maahan verrattain pienenä pysyneen työttömyyden kasvun käänköpuolena on työttömyyden rakenteeseen liittyvä ongelma. Työttömät ovat varsin iäkkäitä ja pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut selvästi kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Työttömistä joka neljäs on ollut yli vuoden ilman työtä ja joka kymmenes (643) on ollut työttömän yli kaksi vuotta. Ns. rakenteelliseen työttömyyteen kuuluu 62 % kaikista työttömistä työnhakijoista.

Muutamista myönteisistä merkeistä huolimatta näköpiirissä ei ole aivan lähitulevaisuudessa käännettä työttömyyden laskulle ja työllisyystilanteen paranemiselle. Kainuun niin kuin koko Suomenkin työllisyysnäkymät ovat vahvasti sidoksissa yleisen taloustilanteen kehitykseen ja uutiset maailmalta ovat olleet voittopuolisesti huonoja.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo, Vaala

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 56 510 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 257 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,7 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 4 305.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 22 746 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 462 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 868.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

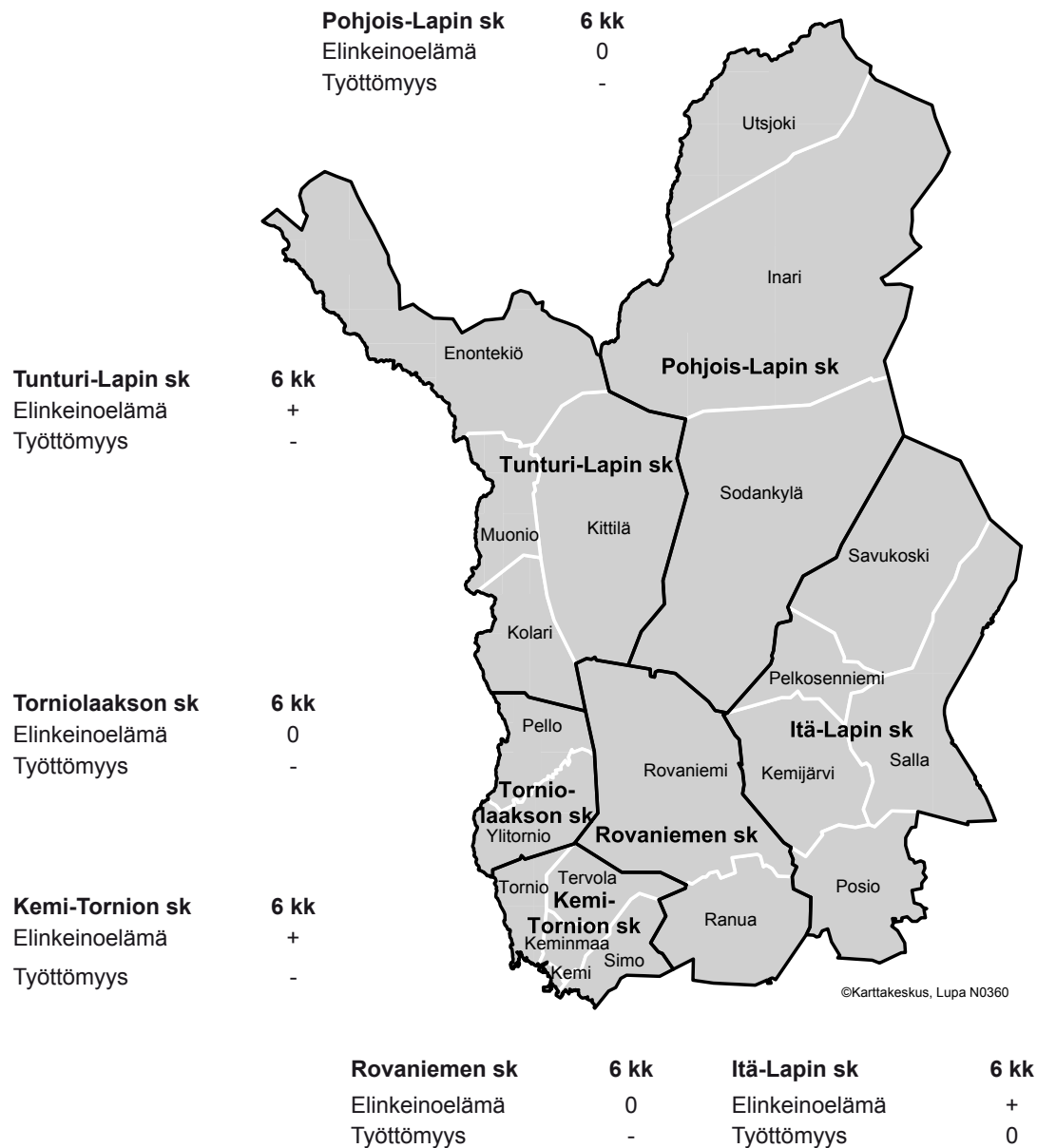
Erikoisuunnittelija Leena Meriläinen

Kainuun ELY-keskus

puh. 0295 023 650

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus

Lapissa asui vuoden 2014 lopussa 181 764 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 750 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 14 780.

Lapin ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lapin liitto on koonnut yhdessä elinkeinoelämän, kuntien ja ELY-keskuksen kanssa esityksiä, jotka toteuttavat hallituksen asettamia kärkitavoitteita. Erityisesti ja ensisijaisesti Lapin esitykset liittyvät kilpailukyky- ja kokeilukulttuuritavoitteisiin, mutta toteuttavat myös bio- ja kiertotalouden sekä digitalisaation kärkiä. Johtoajatuksena esityksissä on avoin ja rakentava kumppanuus lappilaisten toimijoiden ja valtion keskus- ja aluehallinnon kesken. Esitykset on ryhmitelty sisältönsä ja tavoitteidensa perusteella pilottihankkeisiin, kokeiluihin sekä perusinfrastruktuuriin ja saavutettavuuteen. Kokeilut ja pilottihankkeet toteuttavat Lapin kehittämistavoitteita, mutta niillä on myös kansallista ja useilla jopa kansainvälistä merkitystä. Infrastruktuurihankkeet ovat perusedellytys muulle kehittämiselle. Top5 pilottihankkeiksi on priorisoitu: Kemijärven biotehdas, Aurora – vaativien olosuhteiden älyliikenteen testauskeskus, ArcMaTe – arktinen meriturvallisuuskeskus, Indoor 3 – ympärivuotinen talvi-testauskeskus, Matkailun ja liikenteen yhteensovittaminen digitalisaation avulla.

Lapin maantieteellinen asema on kansainvälinen ja strategiassaan Lappi keskittyy maan elinkeinollisen kilpailukykyyn ja muiden toiminnallisten edellytysten vahvistamiseen. Lapin tavoitteena on lisätä pohjoisella alueella kasvua ja kilpailukykyä sekä saada uusia avauksia kasvun varmistamiseksi. Älykäs arktinen erikoistuminen on ollut jo vuosia Lapin aluekehitystyön punainen lanka. Lappi ja pohjoinen on tunnettu uusiutuvan energian hyödyntäjä jokien ja tuulienergian muodossa. Myös Suomen rannikolle rakennettavat kaasuterminaalit ulottuvat Perämerelle.

Naapurimaiden merkitys lisääntyy Lapille ja koko Suomelle näiden alueiden suurinvestointien myötä. Tärkeää on saada käynnistyvät EU:n rajaohjelmat tukemaan konkreettisesti maiden välistä kanssakäymistä ja vahvistamaan yritysten toimintaa lähialuilla. Lapin kehitysnäkymien kannalta on keskeistä toimijoiden yhteistyö, luonnonvarojen ja ympäristön kestävä hyödyntäminen sekä jalostusarvon nostaminen.

Globaalit talouden haasteet, Suomen talouskasvun pysähtyneisyys sekä ympäristön käyttöön liittyvät kysymykset heijastuvat myös Lapin elinkeinoelämään. Raaka-aineiden hintakehitys on pysäyttänyt tai hidastanut vireillä olevia kaivoshankkeita. Toimivat kaivokset ovat investoineet ja kehittäneet toimintaansa.

Myöskään matkailussa ei ole suuria investointeja takavuosien malliin, joskin useita vähän isompiakin matkailuhankkeita on näköpiirissä ihan lähitulevaisuudessa. Matkailu on kuitenkin selvinnyt hyvin haastavassa maailmanmarkkinatilanteessa. Lapin matkailuyritysten yksi painopiste on tehdä norjalaisten ja ruotsalaisten matkailuyritysten kanssa yhteisiä ja rajat ylittäviä tuotteita, kehittää saavutettavuutta ja verkostoida alueen yrityksiä keskenään. Pääpaino on markkinoinnissa ja myyminen edistämässä koko Pohjois-Skandinavia. Yhteinen matkailualue muodostaa Visit Arctic Europe -alueen.

Suomen arktinen strategia ja sitä täydentävä Lapin arktisen erikoistumisen ohjelma sekä pääseminen EU:n mallialueeksi tarjoavat mahdollisuuden saada tukea monialaiseen yhteistyöhön kansallisesti ja kansainvälisesti sekä saada innovaatiot tukemaan tulevaisuuden strategioita. Parhaillaan on menossa ohjelman jalkauttaminen tavoitteena edistää arktisen erikoistumisen käytännön toteutumista hanketoiminnalla. Arktisuus-teema pitää sisällään myös biotalouden ja kiertotalouden teemat. Kemi-Tornio-alueella on panostettu tulokselli-

sesti arktisen teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämiseen. Työtä jatketaan edelleen Lappitalalla. Klusterityössä tehdään parhaillaan konkreettista toimintasuunnitelmaa ja priorisoimista tavoitteiksi. Toimintamallien kehittämisessä tavoitteena on hyödyntää toimialarajapintojen mahdollisuudet ja verkostojen välinen yhteistyö.

Saavutettavuuden merkitys yritysten ja alueiden kilpailutekijänä on kasvanut. Kansainvälisyys, asiakaslähtöisyys ja verkostoituminen asettavat aikaisempaa suurempia vaatimuksia logistiikan toimivuudelle. Lapin haasteena ovat pienet tavaravirrat sekä pitkät etäisyydet. Lapin vahvuutena on laaja lentokenttäverkosto ja suorat yhteydet pääkaupunkiseudulle sekä rautatieyhteydet muutamalle paikkakunnalle, jotka ovat pohjana saavutettavuuden parantamiseksi.

Lapin matkailuyrittäjät ja kansainväliset matkanjärjestäjät näkevät Lapin matkailulla erittäin merkittäviä kasvumahdollisuuksia. Lentoliikenteen osalta Lapin matkailukysyntään vastaaminen ja Suomen lentoliikennestrategia tarvitsevat aivan uudenlaisia avauksia.

Tiestön korjaukseen ja ylläpitoon on saatu rahoitusta esim. valtatie 4 pullonkaulojen helpottamiseen ja matkailu- ja kaivosliikenteen sujuvuuteen, mutta kokonaisuutena Lapin tiestön kunto heikkenee. Uuden hallituksen linjausten pohjalta liikenneyhteyksien parantamiseen odotetaan rahoitusta. Kärkihankkeina on peruskorjaus valtatie 4 välillä Kemi-Oulu ja valtatie 21 kunnostaminen välillä Kolari-Muonio. Tavoitteena on älyliikennekokeilujen käynnistäminen arktisiin olosuhteisiin ja käyttäjälähtöisten liikkumisen palveluiden kehittäminen sekä synnyttää uutta yritystoimintaa ja liiketoimintainnovaatioita.

Hallituksen linjaukset tulevat syksyn ja talven aikana näyttämään suuntaa julkisen sektorin rakenteille. Keskeiset vaikutukset näkyvät sote-ratkaisussa, kuntataloudessa ja aluehallintouudistuksen etenemisessä. Valtion paikallis- ja aluehallinnon muutosten myötä viranomaisten toiminta-alueet ovat laajentuneet, mikä haastaa uudenlaiseen toimintatapaan asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaamisessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Lyhyellä aikavälillä talouskehityksessä on paljon epävarmuustekijöitä. Pidemmällä aikavälillä kohti vuotta 2020 Lapin elinkeinoelämän ja talouden arvioidaan kehittyvän suotuisasti sekä Lapin että lähialueiden myönteisten näkymien johdosta. Kasvua odotetaan matkailu-, kaivos- ja energia-alojen lisäksi biotaloudesta, cleantechistä ja kylmän alan osaamiseen perustuvista elinkeinoista. Julkisen sektorin työpaikat vähenevät tulevina vuosina samoin kuin maatalouden.

Lapin yritysten liikevaihto on kehittynyt muuta maata myönteisemmin. Lapin pk-yritysten odotukset liikevaihdon ja kannattavuuden kehityksestä ovat parantuneet ja ovat positiivisemmat kuin koko maassa. Myönteinen kehitys näkyy kaikilla toimialoilla. Lähes puolet Lapin pk-yrityksistä on kasvuhakuisia. Pk-yrityksissä eniten käytetty toimi uusiutumiseen ovat investoinnit ja henkilöstökoulutus. Merkittävästi koko maata vähemmän Lapissa on otettu viimeisen vuoden aikana käyttöön uutta teknologiaa liiketoiminnan uudistamiseksi eli digitalisoinnin hyödyntämisessä riittää haastetta. Esimerkki paikallisen yrittäjyyden ja elinvoimaisuuden edistämisestä on Rovaniemellä syntynyt Likiliike-sertifikaatti.

Lapin merkittävimmät kansainväliset yritystoimijat ovat teollisuutta ja kaivostoimintaa edustavat yritykset, joiden tuotannosta suurin osa menee vientiin. Lapissa pk-yrityksistä lähes kolmannes harjoittaa vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. Maan rajojen ulkopuolelta tuleva kilpailu on monelle pienyritykselle uusi asia. Pk-yritykset ovat kuitenkin tehneet merkittäviä avauksia matkailun lisäksi ympäristöliiketoiminnan ja rakentamisen aloilla. Kansainvälistymisen tuomat haasteet edellyttävät myös viranomaistoiminnalta aivan uudenlaisia valmiuksia huomioida asioita sekä välineitä ja toimenpiteitä, joilla vahvistetaan yritysten kilpailukykyä.

Teollisuuden (kaivos-, energia-, teräs-, metsä- ja puutuoteteollisuuden) suunnitteilla ja käynnissä olevat suurinvestoinnit Pohjois-Suomeen sekä Barentsin alueen öljy- ja kaasu-hankkeet luovat uusia teollisia liiketoimintamahdollisuuksia kansainvälisesti kilpailukykyisille teollisille palveluille ja osaamiselle. Suurprojekteihin mukaan pääseminen tuottaa teollisuuspalveluyrityksille mahdollisuuksia kasvuun, kilpailukyvyn ja kannattavuuden kehittämiseen sekä kansainvälistymiseen. Meri-Lapin vahvan teollisuusperimän lisäksi myös Rovaniemen seudun teollisuus kasvaa kansainvälisille markkinoille.

Teollisuudessa on kohtuullisen vakaa tilanne. Perusteollisuuden tilauskanta on vahva. Pk-teollisuuden näkymät ovat parantuneet. Positiivista kehitystä on ollut esimerkiksi Kemijärvellä Lappi Timber Oy:n käynnistyminen ja toiminta. Torniossa negatiivista kehitystä on tullut talotehdas Laplin tuotannon loppumisena ja uhkana on myös vaatetusyhtiö Nansson tuotantolaitoksen alasajo.

Rakennusalalla on nähtävissä selviä positiivisia merkkejä Lapissa. Rakennusliiton mukaan Lapissa on käynnissä tai käynnistymässä noin 120 rakennuskohdetta. Rovaniemellä on isoja kohteita kesken ja uusia aloitetaan. Tunturikeskuksissa ja yleisemminkin Lapissa korjausrakentaminen on vilkastunut. Teollisuusrakentaminen on voimakkainta Meri-Lapin alueella, josta esimerkkinä LNG-terminaalihanke Torniossa. Valmistuessaan hanke tukee teollisuuden toimintoja. Käynnistyvät investoinnit tuovat uskoa laajemmin ja muukin investointitoiminta saa vauhtia.

Matkailussa on tehty pitkäjänteistä ja voimakasta työtä uusien markkinoiden ja asiakasryhmien löytämiseksi mm. Aasiasta sekä Keski- ja Etelä-Euroopan maista. Kokonaisuutena ulkomaisten matkailijoiden osuus lisääntyy ja kasvaa. Lapin tunturialueiden matkailukeskusten ja Rovaniemen lisäksi matkailija-asiakasvirtaa on kasvattanut Meri-Lapin alue. Jäänmurtaja Sampo ja vuosittain rakennettu Lumilinna ovat osoittautuneet kansainvälisesti merkittäviksi vetovoimatekijöiksi. Merkittävä positiivinen sykäys koko Lapin matkailulle oli, kun pitkään kiinni ollut Suomun matkailukeskuksen omistusjärjestelyt ratkesivat. Alueella valmistaudutaan tulevaan jouluihin ja talviesonkiin. Alan muutosherkkyttä kuvaa syyskuinen uutinen, jonka mukaan venäläisomisteinen yhtiö, joka ehti pyörittää Kemijärvellä jo aiemmin suljettuna ollutta hotellia ravintoloihin vain alle vuoden, asetettiin konkurssiin.

Lapin markkinointiin, näkyvyyteen ja imagoon on panostettu laajasti koko Pohjois-Suomessa. Lapin matkailussa tuleva vuosi näyttää lupaavalta ja venäläisten matkailijamäärän romahtaminen pystytään korvaamaan muilla kansallisuuksilla. Lappiin saapuvien venäläisten matkailijoiden määrän arvioidaan vähenevän edelleen kuluvana vuonna noin 35 - 40 % viime vuoteen verrattuna, mutta lähialueen venäläiset suuntaavat matkojaan Suo-

meen. Venäläismatkailijoiden käyttämä rahamäärä kuitenkin vähenee edelleen ja matkojen varaaminen tehdään yhä lähempänä varsinaista matkaa.

Myös kaupanalalla suhdanneodotukset ovat parin heikon vuoden jälkeen paremmat. Verkkokauppa ja digitalisaatio tarjoavat mahdollisuuksia uusille liiketoimintamalleille. Esi-merkkinä sosiaalisen median hyödyntämisestä kaupassa on suosiotaan kasvattanut rekolaahiruokaryhmä, jossa alueelliset alkutuottajat tekevät kampanjan tuotteistaan suoraan kulluttajille Facebookiin. Rajakaupan tilanne on vaihteleva. Norjan suunta on valoisa ja Ruotsi kehittyä ja investointeja tehdään etenkin Haaparannalla. Venäläisten ostosmatkailu on vähentynyt oleellisesti.

Lapin maatioilla on uskoa tulevaisuuteen haasteista huolimatta. Maatalouden investointituki hakemusten mukaan eniten investointihalukkuutta on lypsykarjatioilla. Investointien myötä Lapin maitomäärä on lähtenyt nousuun. Nuoren viljelijän aloitustukea haetaan tilan sukupolven-/omistajanvaihdoksiin. Myös alkutuotanto- ja elintarvikealalle on panostettu pitkään kehittämis- ja hanketoimintojen kautta. Tuloksiakin on saatu ja niiden vaikutukset näkyvät vuosi vuodelta enemmän.

Meripyyntin rajoitukset ja kalastuskiintiöiden lasku ovat elvyttäneet Lapin vapaiden jokien lohikannan. Kalakannan elpyminen on elävöittänyt jokivarren kyliä vilkastuneena kalastusmatkailuna. Sisävesien merkitys lähiruuan tuotannossa on tärkeä ja pyyntiä voisi huomattavasti lisätä. Myös porotaloudessa satsataan elinkeinon monipuolistamiseen ja yhteistyöhön muiden elinkeinon kanssa. Lihan jatkojalostus ja osallistuminen matkailun ohjelmopalveluihin ovat nostaneet alan jalostusarvoa voimakkaasti

Työvoiman kysynnän näkymät

Työvoiman kysyntä elpyy hitaasti ja lähivuodet työllisyystilanne jatkuu vaikeana. Loppuvuoden 2014 ja alkuvuoden 2015 työllisyystilastojen mukaan työvoiman kysyntä näkyy Lapissa myös työllisten kokonaismäärän lisäyksenä. Myös palkkasummatilastot tukevat tätä kehityskuvaa. Pk-yritysten henkilöstömäärän kehitysnäkymät ovat parantuneet ja suurin osa yrityksistä arvioi, että henkilöstömäärä pysyy seuraavan vuoden aikana samana. Henkilökunnan määrän osalta suhdannenäkymät ovat kuitenkin selkeästi varovaisempia kuin yleiset suhdanne- ja liikevaihtonäkymät. Lapin elinkeinoelämän myönteiset kehitysnäkymät heijastuvat lisääntyvänä työvoiman kysyntänä pitemmällä aikavälillä kohti vuotta 2020.

Työvoiman vaihtumistilanteissa (mm. eläköityminen) toimintoja usein uudelleenorganisoidaan, joka vähentää uuden työvoiman rekrytointia. YT-neuvottelut, lomautukset ja irtisanomiset ovat yleistyneet myös julkisella sektorilla. Työllisyyden kasvumahdollisuudet ovat yksityissektorilla, erityisesti yrityksissä. Monilla toimialoilla, esim. matkailussa, työvoiman kysyntä perustuu kausivaihtelujen mukaisesti toistuviin rekrytointitarpeisiin haasteineen. Uuden EU-ohjelmakauden hankkeiden käynnistyminen avaa työmahdollisuuksia projektiosaajille.

Työvoimaa rekrytoidaan huomattava määrä vuosittain ja TE-toimistoon ilmoitetut avoimet työpaikat lisääntyivät Lapissa viime vuonna ja edelleen vuoden 2015 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana. TE-toimistoon ilmoitettiin tammi-kesäkuussa noin 8 670 Lapissa avoinna ollutta työpaikkaa. Työpaikoista 70 % oli yrityksissä. Myös kysynnän kasvu kohdistui yrityssektorille. Avoimista työpaikoista yhä useampi, joka kolmas, tarjosi työtä yli vuoden ajaksi.

Kesäkuun alun ammattibarometrissä arvioitiin olevan pulaa työnhakijoista terveydenhuoltoalan ammattiteissa (lääkärit, hammaslääkärit, farmaseutit, suuhygienistit, puheterapeutit, sairaan-, yli- ja osastonhoitajat), erityis- ja lastentarhanopettajista, keittiöpäälliköistä ja puhelinmarkkinointitehtävissä. Työpaikkojen osaamisvaateet ovat kasvaneet ja työvoiman koulutustason noususta huolimatta työnhakijoiden osaaminen ei aina vastaa työpaikkojen vaatimuksia. Toimistotyö on esimerkki osaamisvaatimusten nousun vaikutuksesta työvoiman kysyntään: perinteisissä toimistotyöntekijäammattiteissa on jo pidempään ollut ylitarjontaa työvoiman kysynnän painottuessa taloushallinnon asiantuntijoihin. Alueelliset työvoiman kohtaantoerot näkyvät kokkien ja tarjoilijoiden pulana tunturikeskusalueilla ja ylitarjontana kaupunkikeskuksissa.

Ylitarjonta-ammattien joukossa on runsaasti tekniikan ja rakennusalan sekä työntekijä- että asiantuntija- ammatteja. Pitkään jatkunut heikko työvoiman kysyntä näkyy erityisesti vastavalmistuneiden vaikeuksina työllistyä. Rakennusalan elpyminen näkyy työvoiman lisääntyvänä kysyntänä, ammattilaisten työllistymisenä ja rakennusalan työttömyyden vähenemisenä.

Elinkeinoelämän kehitys niin Lapissa kuin lähialueilla, myös Pohjois-Ruotsissa ja -Norjassa, ja yritysten kasvu heijastuvat työvoiman kysyntänä ja uudenlaisina osaamistarpeina. Työnhakijoiden osaamista on tarpeen vahvistaa työvoiman kysynnän vilkastumista odotellessa. Koulutuksen suuntaamisessa korostuu työvoimatarpeiden lisäksi tieto työvoimalta edellytettävästä osaamisesta. Alueen oppilaitokset kartoittavat yritysten ja organisaatioiden osaamistarpeita ja -vajeita. Oppisopimus- ja yhteishankintakoulutuksilla tuetaan työssä olevien osaamisen kehittymistä työelämän muutostilanteissa ja edistetään työnhakijoiden työllistymistä yritysten laajentumistilanteissa.

Monet lappilaiset yritykset suuntautuvat kansainvälisille markkinoille, mikä luo suuria haasteita yritysten johdon ja henkilöstön osaamiselle. Kansainvälisille markkinoille pääseminen edellyttää yrityksiltä hyvää markkinointi- ja myyntitaitoa, kielitaitoa sekä kansainvälisten verkostojen tuntemista. Tulevaisuuden työntekijöiden tulee olla oman alansa moniosaajia, joustavia muuttuvissa olosuhteissa ja toiminnassaan asiakaslähtöisiä. Työnjohdon rooli korostuu, kun puhutaan henkilöstöhallintoon ja työsuhteasioihin liittyvästä osaamisesta. Esimiestaitoja arvostetaan, esimiehen tulee omalla esimerkillään luoda hyvät olosuhteet työntekijöille.

Väestön koulutustaso on noussut nopeasti viimeisten vuosikymmenten aikana ja Lapin ero koko maahan on kaventunut. Heikoimmassa asemassa ovat ne, jotka ovat koulutukseltaan pelkän perusasteen koulutuksen varassa. Yhä myös nuorten aikuisten ikäluokissa liian usea ei suorita perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Koulutuksen saavutettavuus on pysynyt Lapissa olosuhteisiin nähden kohtalaisen hyvänä. Nuorten määrän väheneminen uhkaa kuitenkin pienten lukiodien olemassaoloa. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen koulutuspaikkavähennykset heikentävät Lapin koulutustarjontaa vaikeuttaen Lapin elinkeinoelämän positiivisten tulevaisuudennäkymien ja Lapin väestön koulutustasotavoitteiden toteuttamista. Ammattikorkeakoulun koulutustarjonta on vastannut sekä määrältään että koulutusaloiltaan varsin hyvin maakunnan tarpeita. Lapin yliopisto vastaa koulutustarjonnallaan myös koko maan tarpeisiin erityisesti oikeustieteiden ja taiteiden aloilla.

Osaavan työvoiman saatavuus edellyttää työnhakijoiden aktivoimista alueen sisäiseen ja myös alueiden väliseen liikkuvuuteen. Pohjois-Ruotsin ja -Norjan työvoimatarpeet ovat mahdollisuus lappilaiselle työvoimalle nykyistä laajemmassa mittakaavassa. Pohjoisten maakuntien koulutuksellinen ja työvoiman liikkuvuutta edistävän yhteistyön merkitys korostuu lähivuosina entisestään. Tätä tukee myös yhteinen EURES-hanke.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Alkuvuodesta näytti jo siltä, että Lapissa oltaisiin menossa kohti työttömyyden kasvun pysähtymistä ja taittumista. Viime kuukausien kehityksen valossa työttömyyden kasvun taittumiseen on vielä matkaa, vaikka työttömyys on kehittynyt Lapissa ja Lapin kaikissa seutukunnissa myönteisemmin kuin koko maassa. Työttömyyden kehitys vaihtelee seutukunnittain. Työttömyys on lisääntynyt eniten Länsi-Lapissa Kemi-Tornion, Torniolaakson ja Tunturi-Lapin seutukunnissa. Lapin vaikeimmalla työttömyysalueella Itä-Lapissa työttömyys on kääntynyt laskuun.

Julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin käytettävissä olevien määrärahojen niukkuus ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluihin osallistuvien määrän pieneneminen ovat omalta osaltaan vaikuttaneet työttömien määrää nostavasti. Määrärahojen niukkuus sekä määräraha-jaossa määritelty vahva kohdentaminen pitkään työttömänä olleisiin näkyy erityisesti yksityissektorille työllistettyjen määrän laskuna. Mm. nuorten työllistymistä yrityksiin ei ole pystytty tukemaan palkkatuella siinä määrin kuin viime vuonna. Syksyn lisäbudjetista odotetaan lisämäärärahoja loppuvuoden tarpeisiin. Toisaalta ensi vuoden valtion talousarvioesityksen määrärahakehitys budjettiteknisine muutoksineen tarkoittaa sitä, että työ- ja elinkeinohallinnon aktivointipalveluihin osallistuvien määrä laskee edelleen tästä vuodesta. Elinkeinoelämän myönteisistä kehitysnäkymistä ja työvoiman kysynnästä huolimatta työttömyyden kasvun taittumista joudutaan siis edelleen odottamaan.

Viime syksystä alkaen nuorten työttömyys väheni Lapissa, mutta kesä-heinäkuussa nuoria työttömiä on taas ollut enemmän kuin vuotta aiemmin. Eniten työttömyys on lisääntynyt vuodentakaisesta ikäryhmissä 25-29-vuotiaat ja yli 60-vuotiaat.

Rakennetyöttömyys lisääntyy edelleen palveluiden jälkeen uudelleen työttömäksi palaavien lisääntyessä edelleen. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on Lapissa viime syksystä alkaen hidastunut ja kasvu pysähtyi kesäkuussa. Pitkäaikaistyöttömyyden rakenne on kuitenkin vaikea ja lähes puolella pitkäaikaistyöttömistä työttömyyden kesto on vähintään kaksi vuotta. Pitkäaikaistyöttömyyteen liittyy yleisesti korkea ikä, mutta pitkään jatkuneen vaikea työmarkkinatilanteen vuoksi myös koulutettujen ja ammattitaitoisten työttömyydet ovat pitkittyneet.

Työttömyyden alentamista, työnhakijoiden työmarkkinavalmiuksia ja osaamisen kehittämistä tuetaan hanketoiminnan kautta verkostoyhteistyönä. Hanketoimijoita aktivoidaan toteuttamaan hankkeita, jotka vastaavat työnhakijoiden tarpeisiin ja edistävät työnhakijoiden työllistymistä. ESR-hankkeita, joihin liittyy työvoimapolitiittisina toimenpiteinä koulutusta ja/tai työllistämistä on jo käynnistynyt ja hankkeita on rahoituspäätösvalioidessa ja suunnittelussa. Ensimmäisiä koulutuksia käynnistyy syksyn aikana, mutta merkittävämmiin ESR-toimenpiteiden vaikutukset alkavat näkymään vasta ensi vuoden aikana hankkeiden ede-

tessä. Kemin ja Rovaniemen kuntakokeiluhankkeet päättyvät tänä vuonna. Työvoiman palvelukeskustoiminta laajenee tämän vuoden aikana kaikkiin kuntiin ja toiminta on organisoitavaiheessa.

Kehitysarviot seutukunnittain

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 65 650 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö kasvoi 281 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5374.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 59 288 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 430 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4634.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Torniolaakson seutukunta

Yliornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 8 031 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 190 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 560.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 17 346 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 266 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 439.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 14 569 henkilöä. Vuoden 2014 aikana väestö väheni 68 henkilöllä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 20,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1453.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2014 lopussa 16 880 henkilöä. Vuoden 2014 aikana vähennystä oli 77 henkilöä. Vuoden 2015 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 320.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Strategiapäällikkö Tuija Ohtonen

Lapin ELY-keskus

puh. 0295 037 103

Tutkija Tuula Uusipaavalniemi

Lapin ELY-keskus

puh. 0295 037 142

Toimialapäällikkö Heino Vasara

Lapin ELY-keskus

puh. 0295 039 689

Liite 1

Keskeisiä tilastotietoja, koko maa, ELY-keskukset ja seutukunnat

	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto	Työttömät työnhakijat		Työttömyysaste	Väestönlisäysennakko	Väkilukuennakko
	2013 lkm	2013 hlö	2013 1000 eur	2015/06 hlö	2014/06- 2015/06 Muutos-%	2015/06 %	2014/12- 2015/06 hlö	2015/06 hlö
Koko maa	386 997	1 470 212	393 443 047	368 894	9,4	14,0	5 123	5 476 876
Uusimaa	109 495	528 587	194 146 861	100 190	14,2	12,1	8 934	1 612 322
Helsinki	99 503	498 518	177 402 304	93 365	14,5	12,1	8 744	1 491 828
Raasepori	3 633	10 163	1 757 700	2 474	8,8	12,4	34	43 289
Porvoo	4 570	15 594	13 906 379	3 225	9,6	11,1	205	58 995
Loviisa	1 789	4 312	1 080 478	1 126	15,7	13,2	-49	18 210
Varsinais-Suomi	37 105	123 665	26 149 403	31 736	6,4	14,0	176	472 901
Turku	21 892	87 773	19 141 023	23 301	7,2	14,8	293	320 916
Salo	5 826	14 836	3 147 628	4 704	6,2	16,2	-34	63 377
Loimaa	4 083	7 971	1 341 079	1 700	6,8	10,6	-94	35 039
Vakka-Suomi	3 144	8 578	1 748 486	1 220	-5,3	8,6	6	31 127
Åboland-Turunmaa	2 160	4 507	771 187	811	6,6	8,1	5	22 442
Satakunta	17 012	60 343	14 322 127	14 457	7,9	14,0	-375	223 608
Pori	9 957	34 312	7 777 805	9 665	10,3	15,1	-66	138 741
Rauma	4 844	21 284	5 547 437	3 676	2,0	12,0	-192	65 232
Pohjois-Satakunta	2 211	4 747	996 885	1 116	8,5	12,7	-117	19 635
Pirkanmaa	34 096	131 119	29 499 417	38 233	7,3	15,7	881	504 263
Etelä-Pirkanmaa	2 577	8 708	1 829 995	2 778	-1,7	14,0	37	43 235
Lounais-Pirkanmaa	2 859	6 073	1 035 735	1 536	13,3	12,2	-103	28 386
Luoteis-Pirkanmaa	1 702	3 897	616 992	963	14,2	13,8	-73	16 113
Tampere	24 769	106 494	24 916 342	31 627	7,9	16,3	1 127	392 034
Ylä-Pirkanmaa	2 189	5 948	1 100 352	1 329	2,5	13,0	-107	24 495
Häme	26 474	92 625	18 434 994	25 885	7,4	14,6	-283	377 076
Lahti	13 996	50 993	10 001 385	15 517	6,7	16,5	-146	201 863
Riihimäki	3 099	10 432	2 030 633	2 560	0,3	11,3	-68	46 388
Hämeenlinna	6 388	22 507	4 773 065	5 644	13,9	12,6	94	94 648
Forssa	2 991	8 693	1 629 910	2 164	5,1	13,5	-163	34 177
Kaakkois-Suomi	20 526	71 859	16 711 193	22 929	5,9	16,1	-969	310 653
Kouvola	6 262	20 814	4 498 918	6 339	1,6	14,8	-196	93 207
Kotka-Hamina	5 245	19 626	4 415 850	7 319	11,9	18,7	-219	86 236
Imatra	2 831	9 245	2 722 717	2 950	8,2	16,0	-159	42 281
Lappeenranta	6 188	22 174	5 073 708	6 321	2,9	14,9	-395	88 929
Etelä-Savo	12 941	33 535	5 284 033	9 919	9,3	14,8	-520	151 042
Mikkeli	6 214	16 846	2 964 901	4 750	10,1	14,4	-152	72 876
Savonlinna	4 024	10 021	1 459 404	3 441	10,9	16,6	-306	47 383
Pieksämäki	2 703	6 668	859 728	1 728	4,2	13,0	-62	30 783
Pohjois-Savo	17 199	56 537	10 358 611	16 288	12,3	14,4	-621	247 786
Kuopio	7 856	30 816	5 708 820	8 749	14,7	13,8	-310	132 647
Ylä-Savo	4 771	13 091	2 378 820	3 772	15,7	15,2	-127	56 170
Koillis-Savo	1 084	2 479	264 463	787	18,0	15,4	-40	12 574
Sisä-Savo	1 408	2 462	376 176	733	1,4	12,2	-15	14 649
Varkaus	2 080	7 690	1 630 332	2 247	1,0	16,1	-129	31 746
Pohjois-Karjala	10 841	34 603	6 521 118	13 200	10,7	17,8	-438	164 820
Joensuu	7 505	26 505	5 212 089	10 016	11,2	17,6	-212	124 270
Keski-Karjala	1 752	3 733	573 028	1 494	11,9	19,3	-81	18 134
Pielisen Karjala	1 584	4 365	736 001	1 690	7,0	18,3	-145	22 416
Keski-Suomi	18 588	62 591	11 838 931	23 373	8,3	18,2	-561	274 799
Jyväskylä	10 619	41 865	7 584 212	16 007	8,6	18,4	-157	179 503
Joutsa	643	998	149 181	354	3,2	15,5	-36	5 507
Äänekoski	1 401	5 285	1 366 950	2 013	8,2	20,1	-53	22 687
Jämsä	1 908	6 194	1 511 826	1 786	4,0	16,6	-83	24 099
Keuruu	957	2 300	360 575	790	6,8	15,8	-39	11 901
Saarijärvi-Viitasaari	3 060	5 951	866 188	2 423	11,1	18,4	-193	31 102

	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto	Työttömät työnhakijat		Työttömyysaste	Väestönlisäys ennako	Väkiluku ennako
	2013 lkm	2013 hlö	2013 1000 eur	2015/06 hlö	2014/06- 2015/06 Muutos-%	2015/06 %	2014/12- 2015/06 hlö	2015/06 hlö
Koko maa	386 997	1 470 212	393 443 047	368 894	9,4	14,0	5 123	5 476 876
Etelä-Pohjanmaa	18 208	47 694	9 571 982	9 428	10,4	10,6	-189	193 211
Suupohja	2 563	5 168	817 077	1 174	-5,5	11,3	-109	23 048
Seinäjoki	11 253	33 043	7 155 767	6 433	13,8	10,8	84	126 859
Järviseutu	2 276	4 561	811 396	942	11,7	10,4	-148	21 312
Kuusioikunnat	2 116	4 923	787 741	879	9,9	9,2	-16	21 992
Pohjanmaa	19 708	67 215	16 294 710	11 347	10,3	9,6	-220	249 768
Vaasa	6 851	29 094	7 837 414	4 935	12,8	10,0	-437	100 312
Kyrönmaa	1 172	1 905	320 429	577	7,4	9,6	23	12 933
Sydösterbotten	2 243	5 060	956 150	501	7,1	6,2	-14	17 544
Jakobstadsreg.	4 017	13 978	3 259 190	1 795	12,9	7,7	68	50 007
Kaustinen	1 815	3 629	533 575	663	14,7	9,5	24	15 935
Kokkola	3 610	13 548	3 387 951	2 876	4,9	11,8	116	53 037
Pohjois-Pohjanmaa	24 692	94 224	19 594 496	30 291	8,0	16,4	521	405 918
Koillismaa	1 508	4 360	713 446	1 461	8,0	16,7	-96	19 958
Nivala-Haapajärvi	2 508	6 125	980 317	1 579	8,4	12,8	-54	29 529
Oulu	12 359	57 082	12 880 368	20 618	9,2	18,0	741	242 453
Oulunkaari	1 376	3 290	565 334	1 571	14,1	18,5	-46	20 926
Raahe	2 068	9 114	1 690 795	1 771	-1,8	12,0	-90	34 109
Haapavesi-Siikalatva	1 332	3 320	782 704	760	5,8	12,3	12	14 565
Ylivieska	3 541	10 933	1 981 532	2 531	2,8	13,0	54	44 378
Kainuu	4 943	16 303	2 595 761	6 173	3,9	17,4	-367	78 891
Kajaani	3 423	12 296	2 043 904	4 305	0,8	16,7	-275	56 233
Kehys-Kainuu	1 520	4 007	551 857	1 868	11,9	19,4	-92	22 658
Lappi	12 333	39 680	10 016 758	14 780	3,2	17,7	-855	180 893
Itä-Lappi	1 242	2 432	331 467	1 439	-2,0	19,8	-131	17 225
Kemi-Tornio	3 529	14 572	5 580 741	4 634	6,0	17,7	-186	59 069
Pohjois-Lappi	1 309	3 594	625 781	1 320	1,2	16,5	-42	16 852
Rovaniemi	3 951	13 649	2 545 447	5 374	1,8	17,1	-263	65 381
Tornionlaakso	710	1 444	212 283	560	7,1	16,8	-84	7 940
Tunturi-Lappi	1 592	3 989	721 040	1 453	5,2	20,3	-149	14 426

Työttömillä työnhakijoilla tarkoitetaan työvoimatoimistoon ilmoittautuneita työttömiä työnhakijoita sisältäen lomautetut

Työttömyysaste on työttömien työnhakijoiden prosentiosuus työvoimasta.

Väkiluku on ennakkotieto kesäkuun lopun tilanteesta vuonna 2015. Väestönmuutoksessa on käytetty vertailulukuna joulukuun 2014 lopullista tietoa.

Aluejako vuoden 2015 seutukuntajaon mukainen

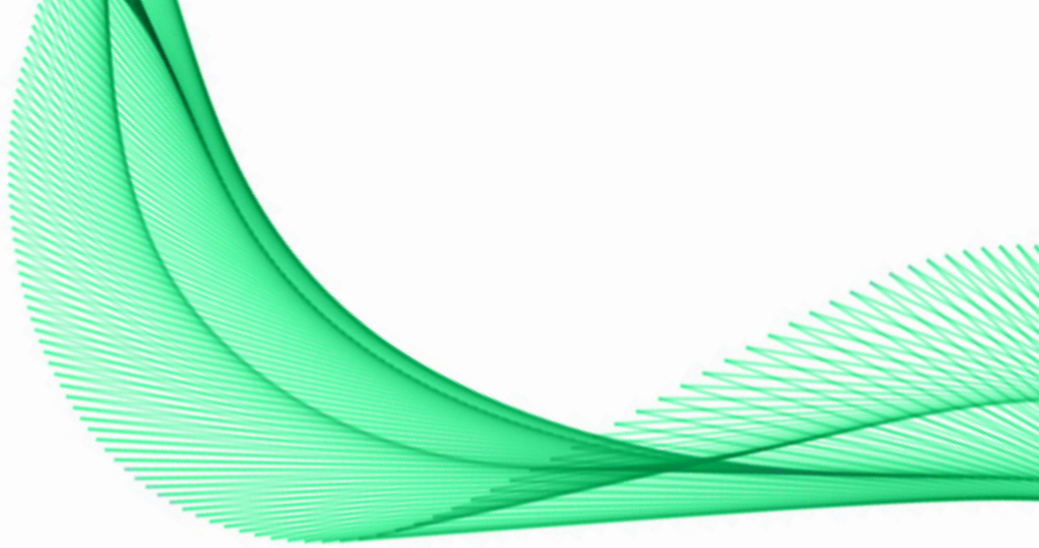
Lähteet:

Toimipaikat ja henkilöstö vuonna 2013 Lähde: Toimiala Online: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus

Työvoima. Lähde: Työvoimatutkimus ja työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus

Työttömät työnhakijat. Lähde: TEM Työnvälitystilastot

Väkiluku ennakkotieto 31.06.2015. Lähde: Väestö- ja kuolinsyyltilastot, Tilastokeskus

ALUEELLISET KEHITYSNÄKYMÄT

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
Puh. 029 516 001
www.tem.fi

KEHA-KESKUS
PL 1000, 50101 Mikkele
Puh. 029 502 0000
www.keha-keskus.fi

ELY-KESKUS
www.ely-keskus.fi

ISSN 2323-7678 (verkköjulkaisu)
ISBN 978-952-327-041-1